

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat
Komitesi Çıkârır

15 NİSAN 1938

I. Cilt

Yayına Hazırlayan
İrfan YİĞİT

ÇORUM BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI

ÇORUMLU DERGİSİ

Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Komitesi Çıkarır

1938-1946

Yayına Hazırlayan

İrfan YİĞİT

Çorum Belediyesi

Kent Arşivi Görevlisi

Birinci Basım

2009-Çorum

Basım Yeri:
Naturanorm Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Ulukavak Mah. Eşref Hoca Cad.
No: 37/A ÇORUM
Tel: 0364 226 63 80

Kapak Tasarım
İrfan YİĞİT

İsteme Adresi:
Çorum Belediyesi Kent Arşivi
Yeniyo! Mah. Gazi Cad.
Turgut Özal İşmerkezi Kat: 3 No:92
ÇORUM

Tel: 0 364 225 08 10 / 1538-1539

ÇORUMLU DERGİSİ

Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Komitesi Çıkarır

1938-1946

Yayına Hazırlayan
İrfan YİĞİT
Çorum Belediyesi
Kent Arşivi Görevlisi

Bu çok kıymetli hazineyi,
Yayına başlatıp 61. sayısına kadar büyük bir
fedakârlıkla yaşatabilmelerinde emeklerini
esirgemeyen Çorum Kültür, Sanat, Tarih
hayatının kilometre taşları Eşref Ertekin ve
arkadaşlarına ithaf ediyor;
saygıyla anıyoruz...

TAKDİM

Tarihî yazıtları ve izleri zengin olan toplum, güçlü bir toplumdur. Yazıtlarından ve izlerinden en iyi şekilde yararlanan toplumsa medenî bir toplumdur. Tarihte, toplumun, önüne çıkan setleri yıkabilmesi için, geriye, yâni tarihine bakması; oradan güç ve hız alıp zorlukları aşmasını sağlaması çok önemlidir.

Ciddi bir kültür ve medeniyete sahip olmak istiyorsak, ilk kaynaklardan tarihimizi doğru yazmak zorundayız. Böylece, ne yapmamız; yeni nesilleri yetiştirirken nelere parmak basmamız gerektiği ortaya çıkacağından, sorumluluğunu bilen toplumumuza kavuşmuş oluruz.

Geçmiş zaman, gelecek zaman tohumunun ambarı hükmünde olduğu gibi, gelecek dahî, geçmişin tarlası, onu yansıtan aynasıdır...

Tarihte müstesna eserler meydana getiren bir millet, sonsuza kadar yaşamaya lâyıktır. Özellikle ilim ve irfan adamlarıyla, toplumun yararına, yüzler-binlerce eser meydana getiren Ulusumuz da ebede kadar ayakta durmaya lâyıktır. Millet olarak daima gelişmek için, atalarımızın hayatını, özellikle mukaddesata hürmetlerini çok titiz araştırmamız gerekir. Çünkü Ecdadımız, örf, âdet, mukaddesata gösterdikleri inanç ile asırlarca dünyanın dört bir yanında hakimiyet sürmüşlerdir. Ruhlarında sarsılmaz imân, ölmeyecek azim taşıyan milletler, hiçbir zaman ve şartta yok edilemezler.

Yüce Ulusumuz, sağlam iradesi ile tarihine, kültürüne, mukaddesatına sahip çıkarak hiç kimseye eğilmemiş, ayakta kalmayı başarmış, ebediyete kadar da başaracaktır...

Bizlere aradan 70 yıl geçmesine rağmen, kıymetli çalışmalarıyla hâlâ ışıltı tutan Eşref ERTEKİN, arkadaşları Neşet KÖSEOĞLU, Nazmî TOMBUŞ, Sadi LEBLEBİCİOĞLU, Dr. Tevfik BERKOL, Bahri MİYAK, İhsan SABUNCUOĞLU, Ziya ve Macide BÜYÜKATAMAN ve Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU gibi birbirinden değerli büyüklerimizin büyük özverileriyle kazandırdıkları bu eserdir!... Çorumumuzun örfü, âdeti, kültür, herşeyi...

Bu eseri ilk gördüğümde, tıpkı basımının yeniden yayınlanmasını; çok değerli insanlarımızın ne gibi zorluk, imkânsızlıklarını günümüz neslinin görmeleri gerektiğine inandım. Eserin ilk basımı aşamasında kâğıt yokluğundan dolayı farklı kalitede kâğıda basılmış olduğunu ve bazen saman kâğıda, kareli defter yapraklarına, bazen de parşömen kâğıda bir kuyumcu inceliğiyle işlendiğine tanık oldum.

Bundan dolayı büyüklerimizin bu fedakarlığına kayıtsız kalamazdık. Eserin tıpkı basımının Belediyemiz bünyesinde daha nice değerli çalışmaların toplandığı KENT ARŞİVİ'nde yapılma çalışmasına zevkle adım attık.

"Çorumlu Dergisi"nin yeniden basılmasında bizleri kırmayıp orijinal nüshalarından çekimlerine izin veren, hemşehrimiz Sayın Enver LEBLEBİCİOĞLU'na, Halkevleri ve "Çorumlu Dergisi" üzerine çalışma yapan Araştırmacı Yazar Sayın Muzaffer GÜNDOĞAR'a, bu eserin yayına hazırlanmasında gerekli tüm çalışmaları yapan Kent Arşivi Sorumlusu İrfan YİĞİT'e, basıma verilmeden önce tashihini yapan Atilla LAÇIN'e ve;

Bu eseri bizlere miras bırakan kıymetli büyüklerimizden vefat edenlere rahmet, hayatta olanlara teşekkür eder, saygılar sunarım.

Turan ATLAMAZ

Çorum Belediye Başkanı

GENEL GİRİŞ

KÜTÜPHANECİ TEKKELİ HOCAOĞLU HASAN EŞREF ERTEKİN (R.1308 M.1892-1979) (EŞREF HOCA)

İrfan YİĞİT¹

Eşref Ertekin,

7-8 Hasan Paşa Kütüphanesi Hafız-ı Kütübü, Çorum Devlet Kütüphanesi memuru ve el yazması kitaplar uzmanı, folklor, dil araştırmacısı ve imamdır. "Eşref hoca" namıyla ma'ruftur. Rumi 1308, milâdi 1892 yılında Çorum'da doğmuş olup, baba tarafından Çorum müftülerinden İbrahim Halil Efendi ve büyükanne tarafından büyük alim Yusuf-u Bahri hazretlerinin torunudur. Babası; Çorum Ulu Camii'nde halka ders vermekle görevli İbrahim Hakkı Efendi, annesi; kuyular ailesinden Ayşe hanımdır. Babası genç yaşında öldüğünde, Eşref hoca 14 yaşında idi. İsmail Refet, Mehmet Saadettin, Ahmet Cevdet ve Mustafa Fehmi isimli küçük kardeşleri ile yetim kaldılar.²

Mahalle büyükleri ve eşraftan İstanbullu Sadık Efendi'nin gözetiminde maddi ve manevi yardımları ile büyüdüler. İstiklal Savaşından sonra da; Eşref hoca Sadık efendinin Şükriye isimli kızı ile, kardeşi İ.Refet; Emine isimli kızı ile ve A. Cevdet isimli kardeşi de, Şefika isimli kızı ile evlendiler. 1915 medrese tahsilini yarıda bırakarak askere alındı ve 1. Cihan Harbine katıldı. Diyarbakır Askeri Hastanesi'nde ve daha sonra İstanbul'da askerlik görevini tamamladı. 1919 yılında Çorum'a döndü. Bu Savaş nedeni ile tahsilleri yarıda kalanlar için bir heyet huzurunda imtihana katıldı, başarı sağladı. Aynı mahiyette Sungurlu'da kurulan heyet huzurunda ikinci sınavını vermiş, başarı belgesi almıştır.

Bu belgeler; 1970 yılından sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş ve İmam Hatip okulları lise bölümü muadili olarak tespit edilmiş ve memuriyet intibakı bu belge üzerinden yapılmıştır. 1919 yılında bu imtihan sonuç belgelerine istinaden, Çorum Sağrıcı Mahallesi Camii İmamlığına tayin edilmiş, aynı zamanda kendisine 7-8 Hasan Paşa Kütüphanesi Hâfız-ı Kütüplüğü verilmiştir.

¹ Çorum Belediyesi Kent Arşivi görevlisi

² Bu bilgiler Tekkeli Hocaoglu Hasan Eşref Ertekin'in, Kardeşi İ.Refet Ertekin'in oğlu olan Hakkı Bülhan Ertekin'den alınmıştır.

Cami imamlarının askerlikten muaf tutulmasından dolayı İstiklal Savaşına alınmamıştır. Cihan Savaşına katılan ve terhis olmadan İstiklal Savaşına devam eden ve 9 yıl Savaşlarda kalan kardeşi İ.Refet ile İstiklal Savaşı için askere alınan küçük kardeşlerini bir baba gibi gözetmiş ve onlar için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. İmamlık ve Hâfız-ı Kütüp'lük görevlerini yürütürken Müderris Kürt Hacı Mustafa Efendinin derslerine katılarak Arapça Lisanı ve Arapça metinlere vukufiyet kazanmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra; 1923 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunu gereğince, Çorum'da mevcut Hacı Hasan Paşa, Hacı Ahmed-i Feyzi ve Süleyman Fevzi kütüphanelerinin birleştirilerek Devlet Kütüphanesinin kurulmasıyla bu kütüphaneye memur olarak atanmıştır.

Çorum'un öz malı olan el yazması çok değerli kitapların büyük illere götürülmesi endişesiyle bir heyet kurularak inşasına 1923 yılında başlanıp, 1925 yılında tamamlanan Saat Kulesi karşısındaki, günümüzde Belediye binası olan Kütüphane Binası yaptırılmıştır. Bütün kitaplar bu binada muhafaza altına alınmıştır. Kütüphane binası yapımı, kitapların tasnif ve kayda geçirilmesi, envanterinin çıkartılması, diğer illerde vukuu bulan kayıp ve zayıatlar gibi olaylara meydan verilmemesi v.b. işlemlerde Eşref Hocanın büyük gayret ve hizmetleri olmuştur.

1919-1957 yılları arasında bilfiil Hafız-ı Kütüb ve Kütüphane Memuru olarak (39) yıl kültür hizmeti vermiştir. 1957 yılında doktorların kitap tozlarından kaynaklandığını ifade ettikleri sağlık sorununa duçar olmuştur ve yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. Emekli olduktan sonra bakanlık (E) cetvelinden adına kadro tahsis etmiş, aynı kütüphanede "Uzman Kütüphaneci" unvanı ile görevlendirilmiştir. Bu görevi de 1970 yılına kadar sürdürmüş ve kültür hizmetinde (51) yıl görev yapmıştır. Bu ek görevi süresinde; "El Yazması değerli kitapların Arap harfli Arapça, Farsça ve Osmanlıca eserlerin tespit fişlerini hazırlamıştır. Arap harfli el yazmalarını iki cilt halinde deftere yazdırmış olup, yine Arap harfli matbuu eserler için de ayrı defter tanzim etmiştir.

Kitap sayısının 10 bin civarında olduğu zamanlarda kendi bağ arabası ile kütüphaneyi bir defa İnkılâp Okulunda verilen iki sınıfa, sonra tekrar Halkevi binasına, sonra İstiklal Okulu'nda gösterilen yere ve sonra tekrar halkevi binasına ve en son olarak da yeni kütüphane binasına taşınmasını gerçekleştirmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, kitaplar, her defasında yeniden tasnif edilerek okuyucuların hizmetine sunulacak şekilde düzenlenmesidir. Bu hizmeti genç kütüphanecilere kılavuz, ileride yapılacak kataloglama işlemlerine temel olmuştur.

Ölüm tarihi olan 1979 yılına kadar kütüphane ile ilgisini kesmemiş, eski eserler konusunda büyük yardımları olmuştur.

Halkevleri tarafından neşrolunan ve 61 sayı olarak çıkarılan "Çorumlu dergisi" n deki folklor çalışmaları ve yayınları da takdirle karşılanmaktadır. Eşref Ertekin, Çorumlu Dergilerinin her sayısında yayınladığı maniler dışında atasözleri, deyimler, bazı aşık ve şairleri, Çorum'da oynanan oyunları, Çorum'da söylenen çığşakları, bilmeceleleri, cönklerden derlemeleri, Çorumda kadın elbiselerini ve bazı destanları derlemiş ve bunları yazı dizileri halinde dergilerde yayınlamıştır. Ayrıca; Türk Dil Kurumu'nun "Türkiye'de Halk Ağzından DERLEME SÖZLÜĞÜ" için Çorumda halk arasında kullanılan sözcüklerden oluşan 3126" Dil Fişi" derlemiş ve bu çalışmalarından dolayı Türk Dil Kurumu yardımcı üyeliği unvanı verilmiştir.. Türk Dil Kurumunun yayınladığı bu Derleme Sözlüğüne 3126 derleme ile en çok derleme çalışması yapan ilk üç kişiden üçüncüsüdür.³ Derleme çalışmaları 1932 yılından 1960 yılına kadar sürmüştür.

Topladığı vakfiye ve fermanların, tarihi belgelerin (hicri 1000) yılından evvel olanlarını Ankara Etnografya Müzesine göndermiş, kalanları ve bilhassa Çorumla ilgili bulunan yüzlerce bilgi ve fermanları da Çorum Büyük Kütüphanesine vermiştir. Bunlar büyük albümlerde toplanmış, kayda geçirilmiştir.

Sonuç olarak Eşref Ertekin, Çorum'da çağdaş kütüphaneciliğin kurucusudur. Onun sayesinde arap harfli el yazmalar ve matbuu eserler gün yüzüne çıkarılmış, katalog kartları ve kitap fihristleri hazırlanabilmiştir. Çorumlu dergisindeki yazı dizilerinin her biri birer araştırma kitabı niteliğindedir.

"Çorumda Söylenen Maniler" kitabı gibi diğerlerinin kitaplaşmasında yarar olduğunu düşünmekteyim.

Türk Dil Kurumunca hazırlanan "Tarama Sözlüğü"ne kazandırdığı 3126 kelime, önemli bir çalışmadır. Çorum Valiliğince 1967 Yılığının hazırlanması sırasında Çorum Tarih, kültür ve folkloruyla ilgili verdiği bilgiler, gelenek ve göreneklerle ilgili katkıları, Çorumlu Âlim, Devlet adamları, şair ve yazarlarla ilgili ansiklopedik malumatı ile kentimizin kültür hayatına büyük hizmetlerde bulunmuştur.

İşte bu nedenlerle Eşref Ertekin'in Çorum tarih ve kültür hayatına katkılarını takdirle yâd ediyor, onu saygıyla anıyoruz.

ÇORUM HALKEVİ YAYIN ORGANI ÇORUMLU DERGİSİ

Muzaffer GÜNDOĞAR⁴

1932'de kurulan Halkevlerinin temel amaçları arasında yöresel bir dergi çıkarmak da vardı. Bu temel ilkeler doğrultusunda Çorum Halkevi de bir aylık yayın organı çıkartmaya başlamıştır. Bu Çorumlu Dergisi'dir.

İlk sayısı 15 Nisan 1938'de yayımlanan Çorumlu Dergisi, Ağustos 1946 tarihinde çıkan 61. sayısıyla yayım yaşamına son verir.

Çorumlu'nun sorumlu müdürlüğünü 1-16 sayılarında Eczacı Bedri Bilginer, 17-33 sayılarında Pertev Kalelioğlu, 34-61 sayılarında ise emekli öğretmen Nuri Uğur yükümlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın en bunalımlı yıllarında, sıcak savaşın sınırlarımıza değin dayandığı bir dönemde yayımını sürdüren Çorumlu, başta kâğıt sıkıntısı olmak üzere türlü nedenlerle yayımını kesintiye uğramıştır. Ama yine de kaldığı yerden yayımını sürdürmüştür.

16. sayıdan sonra dört ay, 37. sayıdan sonra 12 ay, 51. sayıdan sonra altı ay, 55. sayıdan sonra da dokuz ay ara verdikten sonra yayımlanabilmiştir. Derginin (9/10), (34/35), (36/37) ve (49/50) sayıları da çift sayı olarak yayımlanmıştır.

Genelde 32 sayfa olarak yayımlanan derginin 7. sayısı 48 sayfa, 4 ve 34/35. sayıları 40 sayfa, 13. sayısı 28 sayfa, 16.52.53.55.57 ve 58 sayıları da 24 sayfa olarak yayımlanmıştır. 61 sayılı Çorumlu'nun sayfa toplamı 1804'tür. Çorumlu Dergisi'nin 36/37, 46 ve 47. sayıları dışında kalan tüm sayılarında, Çorum ve çevresine ilişkin yayımlanan arşiv belgelerinin toplamı da 506 sayfadır. Bununla birlikte Çorumlu'nun sayfa toplamı 2410'a ulaşmaktadır.

Çorumlu'nun 7. sayısı dışında tüm sayıları Çorum Vilayet Matbaasında (Çorum İl Basımevi), 7. Sayısı ise İstanbul Resimli Ay Matbaası'nda basılmıştır.

Derginin ederi 38. sayıya değin 12,5 kuruş, yıllık 120 kuruş; sonraki sayılarda ise aylık 20, yıllık 250 kuruş olarak belirlenmiştir.

YAZARLARI

Çorumlu Dergisinin yazı kadrosu genellikle Çorumlu aydınlardan oluşmuştur. Bunlar arasında özellikle halkbilimi dalında Hafız-ı Kütüp olarak olarak nitelenen Eşref Ertekin'in adı öne çıkmaktadır. Çorumlu Dergisinin geneli incelendiğinde görülüyor ki, Çorumlu'nun büyük bir bölümü Eşref Ertekin tarafından hazırlanmıştır.

Çorumlu ilgili tarihsel konularda Çorum Milli Eğitim Müdürü Neşet Köseoğlu ile Nazmi Tombuş'un, halk müziği alanında Sadi Leblebici'nin, Halk sağlığı konusunda Dr.Tevfik Berkol'un, Sanat Edebiyat dalında Bahri Miyak'ın; Eğitim, halkevi, Çorumlu ünlüleri konusunda İhsan Sabuncuoğlu'nun, Başyazı ve makalelerde Ziya Büyükataman ve Macide Büyükataman'ın adı geçmektedir. Ayrıca İstanbul'dan, Başbakanlık Arşiv Dairesi'ndeki Osmanlı belgelerinden derlediği Çorum Tarihi ile ilgili yazılarıyla, Hikmet Turhan Dağlıoğlu Çorumlu'ya önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Çorumlu'da yazan aydınların bazıları Osmanlı Kültürüyle yetişmiş kişiler oldukları için, kullandıkları yazı dili de bugüne göre oldukça eskimiş ağıdalı bir Osmanlıcadır. Bunun yanında oldukça arı duru ve temiz bir Türkçeyle yazılmış olanlar da var. Bunlara örnek olarak Bahri Miyak, İsmail Ceyhan ve Cevdet Yakup adlarını gösterebiliriz. Çorumlu'da toplam olarak 92 yazarın imzasını görmekteyiz.

Çorumlu, ilk sayıda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda yayım yaşamını büyük bir özveriyle sürdürmüştür. Son sayılara doğru dergideki yazıların tavsadığı, tüm yükün Eşref Ertekin'in üzerine kaldığı görülmektedir. Ağustos 1946'da çıkan 61. sayısıyla birdenbire, habersizce yayımına son vermiştir. Bazı yazıların süreği gelecek sayıya kaydığı halde bu yazılar yarım kalmıştır.

⁴ Araştırmacı-Yazar, Çorumlu Dergisi ile ilgili çok önemli ve ayrıntılı çalışmaları vardır.

KONU BAŞLIKLARI

61 sayılık Çorumlu dergileri içinde yer alan konuları da abecesel olarak şöyle aktarabilirim.

Adetler, Ağıtlar, Ahilik, Atasözleri, Atatürk, Aşiretler, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bektaşilik, Bektaşî Şiiri ve Nefesleri, Beslenme, Bilmeceler, Cami, Medrese, Çeşme ve Türbeler, Cönklerden Derlemeler, Çığsaklar, Çocuk Oyunları, Çorum Halkevi, Çorumlu Tarihi Kişiler, Çorum Köyleri, Çorum Tarihi, Destanlar, Devrimler, Dil, Doğal Afetler, Ebussuud Efendi, Eğitim, Etnoğrafik Araştırma Bulguları, Evliya Çelebi, Gelenek ve Görenekler, Halkevleri, Halk Oyunları, Halk Türküleri, Halk Ozanları, Halk Şiiri, Halk Sağlığı, İsmet İnönü, Kadın Giysileri, Kitabeler, Köylerden İzlenimler, Maniler, Mektuplar, Mimar Sinan, Müzeler, Nişan- Düğün, Odalar, Öyküler, Piyes, Söyleşiler. Şeyh Muhittin Yavsi, Şiirler, Tarihsel Belgeler, Tarihsel Olaylar, Ulusal Bayramlar, Üretim Tarım -Ticaret, Yer Adları, Yerel Sanatlar, Yerli Yemekler...

TAKDİM	5
GENEL GİRİŞ.....	6

İÇİNDEKİLER
(Konu Tasnifine Göre)

Yıl:1 - Sayı:1 - Tarih 15 Nisan 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Çorumlu'yu Niçin Çıkıyoruz ?- <i>Bedri Bilginer</i>	1-1
▪ Halkevleri Kuruluşunda Maksad ve Gaye- <i>Abidin Varan</i>	3-3
▪ 16. Asırda Çorum'un İdari Ve Askeri Vaziyeti Hakkında Bazı Malumat- <i>Nazmi Tombuş</i>	5-5
▪ Osmancıklı Mehmet Paşa'nın İki Vakfiyesi- <i>Neşet Köseoğlu</i>	9-9
▪ Çorum Havalisinde Mamalı Aşireti ve Ömer, Osman Paşalar- <i>Neşet Köseoğlu</i>	12-12
▪ Çorum'un Halay Oyunu Ve Arzı Türküsü. <i>Sadi Leblebici</i>	21-21
▪ 16. Asırda Çorum'un İdari Ve Askeri Durumu. <i>Nazmi Tombuş</i> –Devam	25-25
▪ Çorum'da Maniler. <i>Eşref Ertekin</i>	30-30
▪ Çorum Havadisleri. Üç Yeni İlkokul	31-31
▪ Çorum Bölgesindeki Tarihi Eserlerden	

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Müverrih Ali	1

Yıl:1 - Sayı:2 - Tarih 15 Mayıs 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ İnkılap Vazifeleri – <i>Abidin Varan</i>	1-33
▪ Kul Mustafa ve Çorum'un Erliği- <i>Neşet Köseoğlu</i>	5-37
▪ Çorum'da Eski Nişan Adetleri- <i>Ş.H.Koçak</i>	17-49
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	23-55
▪ Çorum'un Eski Çocuk Eğlence Oyunlarından “Çiğdem Eğlencesi”- <i>Nazmi Tombuş</i>	28-60
▪ Ziraat Bakımından Çorum: “İklim Hususiyetleri”- <i>Halid Koçak</i>	31-63
▪ Atalar Sözü - <i>Eşref Ertekin</i>	35-67
▪ Fidayda Türküsü ve Oyunu- <i>Ruhi Tanyel</i>	39-71
▪ Çorum'un Tarihi Eserlerinden	
▪ Bir Aylık Hadiseler	
▪ Çorum Bölgesine Ait Bazı Manzaralar	

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Müverrih Ali (1. sayının devamı)	17

Yıl:1 - Sayı:3 - Tarih 15 Haziran 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ İnkılap Vazifeleri – <i>Abidin Varan</i>	1-73
▪ Çorum'da Beyler Çelebi: "Muzaffer Paşa Camii Minberi"- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-75
▪ Çorum'da Eski Nişan Adetleri- <i>Ş.H.Koçak</i>	7-79
▪ Çorum'da Cerid Aşireti- <i>Neşet Köseoğlu</i>	14-86
▪ Çorum Manileri- <i>Eşref Ertekin</i>	17-89
▪ Onuncu Hicret Asrında Çorum- <i>H.T.Dağhoğlu</i>	25-97
▪ Yer Adları- <i>Neşet Köseoğlu</i>	27-99
▪ Çorum Havadisleri: "Voleybol Maçları"	31-103

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	
▪ Belge No : 13	25
▪ Canfedaoğlu Hakkında	28

Yıl:1 - Sayı:4 - Tarih 15 Temmuz 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Çorum'da Sıhhat Teşkilatı- <i>Bedri Bilginer</i>	1-105
▪ Muzaffer Paşa Camii minberi- <i>Süleyman Köstekçi</i>	12-116
▪ Çorum'da Eski Nişan Adetleri- <i>Ş.H.Koçak</i>	13-117
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-121
▪ Ziraat Bakımından Çorum: "İklim Hususiyetleri"- <i>Halid Koçak</i>	24-128
▪ Şerafettin Mukbil Bey ve Mescidi ile Bir Yazma Kur'an'ı- <i>Neşet Köseoğlu</i>	29-133
▪ Yer Adları- <i>Neşet Köseoğlu</i> (Geçen Sayıdan Devam)	32-136
▪ Çorum Havadisleri: "Çorum Halk Evleri Bir Aylık Çalışması"	37-141

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	
▪ Canfedaoğlu Hakkında	42
▪ Canfedaoğlu'nun Katli Emridir	44

Yıl:1 - Sayı:5 - Tarih 15 Ağustos 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ İnkılap Vazifeleri – <i>Abidin Varan</i>	1-145
▪ Onuncu Hicret Asrında Çorum- <i>H.T.Dağhoğlu</i>	3-147
▪ Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından "TOP"- <i>Nazmi Tombuş</i>	6-150
▪ Osmancık'ta Üç Kitabe- <i>Neşet Köseoğlu</i>	10-154
▪ Deli Boran- <i>Ziya Gürel</i>	14-158
▪ Ziraai Bakımından Çorum: "İklim Hususiyetleri"- <i>Halid Koçak</i>	16-160
▪ Çorum'un Halk Şarkılarından: "Hürünü"- <i>Ruhi Tanyel</i>	19-163
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	24-168
▪ Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması	29-173

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	
▪ Çöplü Bey Sülalesi Hakkında Vesikalar	49
▪ Mühime Defterlerinden Çıkarılan Belgeler	63

Yıl:1 - Sayı:6 - Tarih 15 Eylül 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Akli Gözünde Olanlara – <i>Abidin Varan</i>	1-177
▪ Yurdda Araştırmalar: "Kuşsar, Kuşsaray, Kuşören"- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-179
▪ Onuncu Hicret Asrında Çorum- <i>H.T.Dağhoğlu</i>	5-181
▪ Yine Kul Mustafa- <i>Neşet Köseoğlu</i>	7-183
▪ Ceyhuni ve Çırakları- <i>Halid Koçak</i>	9-185
▪ Çorum Adı Üzerinde İncelemeler- <i>Süleyman Köstekçi</i>	15-191
▪ Folklor Derlemelerinden: "Halk Ağzında Atatürk"- <i>Neşet Köseoğlu</i>	17-193
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	24-200
▪ Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması	30-206

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	
▪ Çöplü Bey Sülalesine Ait Diğer Vesikalar	70

Yıl:1 - Sayı:7 - Tarih 29 Birinciteşrin 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Cumhuriyetin 15.yılında Çorum- <i>Abidin Varan</i>	1-209
▪ Dil Bayramı- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	4-212
▪ Cumhuriyetin Tarihimize verdiği Mühim Bir Kaynak: “Mülga Şer’iyye Mahkemeleri Sicilleri”- <i>H.F.Turgal</i>	7-215
▪ Onuncu Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	11-219
▪ Ceyhuni ve Çırakları- <i>Halid Koçak</i>	16-224
▪ Derviş Mehmed- <i>Ziya Gürel</i>	20-228
▪ Başbuğ- <i>Cevdet Yakup</i>	25-233
▪ Onbeş Yıl İçin: “Cumhuriyet Şarkısı”- <i>Abdulkaki Fevzi Ulubay</i>	26-234
▪ Çorumlu Kadifeoğlu- <i>Eşref Ertekin</i>	27-234
▪ Çorum Halk Türkülerinden Bir Güzelleme(1)- <i>Sadi Leblebici</i>	29-237
▪ Çorum Halk Türkülerinden Ördek(2)- <i>Sadi Leblebici</i>	31-239
▪ Cumhuriyetin 15. Yılı Dolayısıyla: “Yekbas Bağlarına Ait Bir Destan”	33-241
▪ Çorum’da Aşar Vergisi- <i>Nazmi Tomuş</i>	35-243
▪ Karahisar Temürlü’de Bir Gezi ve Toplanan Paralar- <i>Neşet Köseoğlu</i>	37-245
▪ Yer Adları: “Köy Adlarının Sonu”- <i>Neşet Köseoğlu</i>	42-250
▪ Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması	46-254

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum’un Tarih Belgeleri	
▪ Çöplü Oğullarının Vakfiyesi Suretidir	81
▪ Suret-i Hüccet ve Vakfiye-i Şerif	86
▪ Kurdoğlu Vakfiyesidir	90
▪ Çorum Beyi Mahmud Bey Hakkında: “Çorum Kadısına Hükümki”	94
▪ Osmancık’ta Koyunbaba Zaviyesi’nin Dervişleri Hakkında: “Osmancık Kadısına Hükümki”	95
▪ Çorum’da Vuku Bulan Zelzele Hakkında: “Çorum Kadısına Hükümki”	96

Yıl:1 - Sayı:8 - Tarih 15 İkinciteşrin 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Atama Ağıt- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	1-256
▪ Kaybın Akisleri- <i>Abidin Varan</i>	2-257
▪ Atatürk’ün Ölüsünü Bekleyen <i>Subaylar-Sabiha Zekeriya Sertel</i>	5-260
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	7-262
▪ Onuncu Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	12-267
▪ Kırşehirli Bir Şair- <i>Eşref Ertekin</i>	16-271
▪ Çorum’a Ait Notlar: “Çalkara Köyünde Soku Başı”-Cevdet Yakup	26-281
▪ Karahisar Temürlü’de İlhanilere Ait Birkaç Sikke- <i>Neşet Köseoğlu</i>	29-284

▪ Atatürk	31-286
▪ Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması	96-287

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Müverrih Ali'ye Ait Vesikalar	98
▪ Amasyada Medfun Şeyh Abdurrahman'ın Çorum'daki Değirmen ve Dükkanları Hakkında:	106
▪ Ortapare Kazasına Tabi Elbyrû Yürükleri Hakkında	108
▪ Kutluh Bey İbn Ali Bahadır(Vakfiyesidir)	109
▪ Sunguroğlu Vakıfnamesi Suretidir	112

Yıl:1 - Sayı:9-10 Tarih 15 Birinci ve İkinci Kanun 938

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Yeni İlbayımız- <i>Çorumlu</i>	1-288
▪ Onuncu Hicri Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	2-289
▪ Mustafa Vazih Çorumludur- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	5-292
▪ Çorum'un 350 yıl Evvelki İle Bugün ki Mahalle Adları Hakkında Bir Araştırma- <i>N.Köseoğlu</i>	9-296
▪ Halk Türküsü Derlemeleri-Güzelleme- <i>Sadi Leblebici</i>	18-305
▪ Halk Türküsü Derlemeleri-Coştum- <i>Sadi Leblebici</i>	20-307
▪ Halk Türküsü Derlemeleri-Anam Anam- <i>Sadi Leblebici</i>	22-309
▪ Atanın Köşesi: "Sevgili Atama"- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	24-311
▪ Aşık Haydar Köşesi: "Dünyaya"- <i>Aşık Haydar</i>	26-313
▪ Kırşehirli Şair İlhami Hakkında- <i>Cevad Hakk Tarım</i>	27-314
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	29-316

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	113
▪ Rüstem Bey Vakfiyesi Suretidir	115
▪ (1004) Tarihli Sicilden Derlenen Vesikalar Ehemmiyetine Göre Aşağıya Konulmuştur	117
▪ Çorum Sancağı Cafer Bey'in Kethüdası Allah Kuldan Emr-i Şerif İle Arpa Akçası Talep Olunup ve Şehir Halkının ve Kura Halkının Vekili Yusuf Kethüda Gabzettigüdür	118
▪ Cafer Bey ve Kethüdasından Çorum Halkının Arpa Akçası Talebi İçin İrad Ettikleri Emri Şeriftir	122
▪ Hz. Mevlana Şeriat Maap	124
▪ Ferman-ı Alişanı Sultan-ı Oldur ki	133
▪ Çorum Sancağı, Kasaba ve Köylerinde Oturan Türklerin At Beslememeleri ve Silah Kullanmamalarına Dair	134
▪ Taybi Vakfiyesi	135

Yıl:1 - Sayı: 11 Tarih 15 Şubat 939

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Onuncu Hicri Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	1-320
▪ Yeni Bulunan Gümüş Paralar- <i>Neşet Köseoğlu</i>	4-323
▪ Elvan Çelebiye göre Çorum ve Havalisi- <i>Neşet Köseoğlu</i>	7-326
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Mendil"- <i>Sadi Leblebici</i>	16-335
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Güzeller"- <i>Sadi Leblebici</i>	17-336
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Oy Oy Oy"- <i>Sadi Leblebici</i>	18-337
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	19-338
▪ Atatürk Köşesi: "Atatürk'e Ağıt"	22-341
▪ Aşık Haydar Köşesi: "Aşık Haydar İstanbul'dan Samsun'a"- <i>Aşık Haydar</i>	23-342
▪ Cönkler Derlemeler: "Su Yolcu Hafız Elfazi"	14-343
▪ Hesap Veriyoruz- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	28-347
▪ Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması	31-350

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'un Tarih Belgeleri	137
▪ Eğri Sipah Nam Eşkianın Yakalanmasına Dair	139
▪ Şehir ve Kasaba Halkı İle Türklerin Silah Kullanmamalarına Dair	140
▪ Çorum Kalesinde Mahpus Olan Şakilere Dair	141
▪ Kastamonu'dan Sefer-i Hümayun'a Muteallik Yazılan Ahkam-ı Şerifedir	144
▪ Çorum Tor Çelebi Bin İsrail'in Arapça Vakfiyesi Tercemesidir	145
▪ Amasya'da Metfun Şeyh Habibi Ömeri'nin ve Rukkiye ve Bacı Hatun'un Müşterek Vakfiyeleri Suretidir	148

Yıl:1 - Sayı: 12 Tarih 15 Mart 939

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır? <i>M.Fuad Köprülü</i>	1-352
▪ Çorum Tarihinden Bir Yaprak: "Çorum Sancak Beyi Karayazıcı"- <i>Neşet Köseoğlu</i>	7-358
▪ Onuncu Hicri Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	11-363
▪ Cönklerden Derlemeler: "Çorumlu Gazi Beydili"- <i>Neşet Köseoğlu</i>	17-368
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	19-370
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Akkoyun"- <i>Sadi Leblebici</i>	23-374
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Ördek"- <i>Sadi Leblebici</i>	25-376
▪ Çorum Halk Türkülerinden: "Güzelleme"- <i>Sadi Leblebici</i>	26-377
▪ Çorum'da Atasözleri: "Toprağa Ait Atasözleri" <i>Eşref Ertekin</i>	27-378
▪ Hesap Veriyoruz- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	29-380

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Yeni Vesikalar
- Hüsameddin Vakfiyesi Suretidir

153

Yıl:2 - Sayı: 13 Tarih 15 Nisan 939**Konu****Dergi ve Genel Sayfa No**

- İkinci Yıla Girerken-- *Neşet Köseoğlu* 1-384
- Çorum Tarihi Hakkında- *Hikmet Turhan Dağhoğlu* 1-385
- Evliya Çelebiye Göre İskilip- *Neşet Köseoğlu* 6-389
- Onuncu Hicri Asırda Çorum- *Hikmet Turhan Dağhoğlu* 9-392
- Cönklerden Derlemeler: "Çorumlu Yeğen Paşa"- *Neşet Köseoğlu* 13-396
- Çorumlu Maniler-*Eşref Ertekin* 14-397
- Köy Adlarına Göre Bir Araştırma- *Neşet Köseoğlu* 16-399
- Hesap Veriyoruz-*İhsan Sabuncuoğlu* 19-402
- Mustafa Vazıh- *İhsan Sabuncuoğlu* 22-405

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Hüsameddin Vakfiyesi Suretidir (12. sayıdan devam)

169

Yıl:2 - Sayı: 14 Tarih 15 Mayıs 939**Konu****Dergi ve Genel Sayfa No**

- Onuncu Hicri Asırda Çorum- *Hikmet Turhan Dağhoğlu* 1-412
- Tarihte Çorum Köyleri: "Abdalata"- *Neşet Köseoğlu* 5-416
- Çorum'da Bir Defter Nazırı- *Neşet Köseoğlu* 17-428
- Çorumlu Maniler-*Eşref Ertekin* 19-430
- Çorum Halk Türkülerinden: "Zile"- *Sadi Leblebici* 22-433
- Çorum Halk Türkülerinden: "Gesi Bağları"- *Sadi Leblebici* 23-434
- Aşık Haydar Köşesi: "İnönü İçin"-*Aşık Haydar* 25-436
- Cönklerden Derlemeler 27-438

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Çorum Tarihine Ait Belgeler 177
- Çorum'da Camii Kebir'e Ait Vesikalar 180
- Halife Köyü Hakkında Vesikalar 184
- Erguli Baba Vakfiyesi Suretidir 187
- Hamdi Bey Evkafına Ait Vesikalar 190

Yıl:2 - Sayı: 15 Tarih: 15 Haziran 939

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

- Çorum Tarihine Dair Vesikalar-*Güzde Dağhoğlu* 1-444
- Tarihte Çorum Köyleri ve Paşa Köyü İle Sakız Divanı- *Neşet Köseoğlu* 5-448
- Çorum Vilayeti Sulama Vaziyeti Hakkında Verilmiş Bir Rapordur 14-457
- Aşık Haydar Köşesi: “Destan”-*Aşık Haydar* 19-462
- Yeni Köylü Aşık Kör Musa: “Dursun’un Ölümü” 20-463
- Cönklerden Derlemeler: “Kazım” 22-465
- Çorumlu Maniler-*Eşref Ertekin* 29-472

Belgeler

Belge Sayfa No

- Çorum Tarihine Ait Belgeler 193
- Hüvelmuin 196
- Ahmed Hulusi Paşa Vakfiyesi 199
- Osmancıkta Türeyen Tarak Adındaki Eşkırıya İle Avanesinin Tenkiline Dair 203
- Mustafa’ya Timar Tevcihine Dair 204
- Çorum Bozahanesine Dair 204
- Haksız Yere İstanbul Zindanlarında Mahpus Olan Safa ve Mehmed’in Ahvaline dair 205
- Çorum Sancağı Sipahilerinin Derya Seferine Çıkmalarına Dair 206
- Çorum’da Umumi İdare ve İnzibat İşlerine Ait Birkaç Vesika 207

Yıl:2 - Sayı: 16 Tarih: 15 Temmuz 939

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

- Çorum Folklorunu Derlemek Meselesi-*Mahmud Ragıp Kösemihal* 1-475
- Hazine-i Evkak Vesikalarına Göre Onuncu Asırda Çorum-*Hikmet Turhan Dağhoğlu* 7-481
- Tarihte Çorum Köyleri: “Ayas, Türkler ve Bölgesi- *Neşet Köseoğlu* 10-484
- Çorumlu Maniler-*Eşref Ertekin* 16-490
- Cönklerden Derlemeler: 20-494
- Aşık Bedri 22-496

Belgeler

Belge Sayfa No

- Çorumlu Hacı Bekir’in Sungurludan Çorum’a Nefyolunduğu Emridir 209
- Çorumlu Ölçekoğlu Hasan Ağanın Öldürülmesine Dair İstanbul’a Gönderilen Bir Mazhar 215

Yıl:2 - Sayı: 17 Tarih: 30 Tesrin-i Sani 939

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Kısa Bir Tevekküftan Sonra	1-499
▪ Halkevleri Dergilerinin Yazı Kadroları	2-500
▪ Bir Bayram Bir Matem- <i>Nazmi Tombuş</i>	7-505
▪ Çorum’un Tarihte Karakteristik Vasıfları- <i>Nazmi Tombuş</i>	9-507
▪ Onuncu Hicri Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	15-513
▪ Çorum Halayı- <i>Muzaffer Sözen</i>	19-517
▪ Cönklerden Derlemeler:	26-524
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	29-527
▪ Yerli Haberler	31-529

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	225

Yıl:2 - Sayı: 18 Tarih: 1 Kanun-u Sani 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Yeni Yıla Girerken- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-531
▪ Çorum Tarihine Ait Vesikalar- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	2-532
▪ Şeyh Muhiddin Yavsi- <i>Rıfat Arıncı</i>	5-535
▪ Müverrih Ali ve Ahfadı- <i>Nazmi Tombuş</i>	8-538
▪ Türk Vicdanı- <i>İhsan Mağdanoglu</i>	17-547
▪ Halk Dilinden: “Ağıt”	22-552
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-555
▪ Halkevinin Ağustos Ayı Çalışma Programı	28-558
▪ Yerli Haberler	31-561

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Halayı	
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	233

Yıl:2 - Sayı: 19 Tarih:1 Şubat 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporundan	1-563
▪ Çorum'da Aşiret Meseleleri ve Bunların Mali Vaziyetleri- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	6-568
▪ Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da- <i>Nazmi Tombuş</i>	9-571
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-579
▪ Halk Dilinden: "En Büyük Acı"	20-582
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-555
▪ Eski Çocuk Eğlence Oyunlarından- <i>Nazmi Tombuş</i>	26-588
▪ Yerli Haberler	30-592
▪ Bir Efsanenin İç Yüzü-	31-593
▪ Yeni Çıkan Bir Eser: "Anadolu İsyanları" - <i>Nazmi Tombuş</i>	32-594

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Fotoğraflar	
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	241

Yıl:2 - Sayı: 20 Tarih:1 Mart 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Türk Milleti Aldanmaz- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-595
▪ Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporundan	3-597
▪ Yıldırım Bayazıt-Kadı Burhaneddin Ahmed'in Çorum'da ki Muharebelerinden- <i>S.Köstekcioğlu</i>	8-602
▪ Onuncu Hicri Asırda Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	10-604
▪ Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da- <i>Nazmi Tombuş</i>	13-607
▪ Ebussuud Efendi - <i>Rıfat Arıncı</i>	21-615
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-619
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	28-622
▪ Yerli haberler	32-626

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Fotoğraflar	
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	249
▪ Çorum-Kengiri Arasında Çıkan Soygunculara ve Bunların Tenkiline Dair	251
▪ Kasaba Ve Köylerde Tüfenkle Gezerek Soygunculuk Edenlere Dair	251
▪ Bazı Eşkıyaları Himaye Eden Hacıhamza Kadısı Muhiddine ve Eşkıyaların Yakalanmasına Dair	252
▪ Çorum Muhafazasında Kalacak Otuz Sipahiye Dair	253

Yıl:2 - Sayı: 21 Tarih:1 Nisan 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Medeniyet Anlayışları- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-627
▪ Çorum Vilayetine İskilip kazasına bağlı bayat nahiyesindeki devlete ait toprakların Ziraat kabiliyeti hakkında rapor	3-629
▪ Ebussuud Efendi - <i>Rıfat Arıncı</i>	7-633
▪ Çorum tarihine dair vesikalar- <i>Hikmet Turhan Dağlıoğlu</i>	14-640
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-643
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	21-647
▪ Zelzele- <i>Nuri Uğur</i>	25-651
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	28-654

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Fotoğraflar	
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	257

Yıl:2 - Sayı: 22 Tarih:1 Mayıs 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ 23 Nisan- <i>Fevzi Ayan</i>	1-659
▪ Bir Millet Tarihî, Yalnız Mazisinin Hikâyesiz Değil, Onun İstiklal Aşkının Daimi Kaynağıdır da – <i>R.Batumlu</i>	4-662
▪ Ebussuud Efendi - <i>Rıfat Arıncı</i>	7-665
▪ Kızılırmak'tan Kuvvet İstihali Ve Arazi Sulaması Hakkında Rapor	15-673
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-675
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	22-680
▪ Çorum Oyun Havaletlerinden-Türkmen Kızı- <i>Sadi Leblebicioğlu</i>	
▪ Fotoğraflar	
▪ Türkmen Kızı- <i>Nazmi Tombuş</i>	26-683
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	27-685

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler-Paşa Hamamı	265
▪ Vezir Köprülü İbrahim Taceddin Paşa Arapça Vakfiyesi Suretidir	271

Yıl:2 - Sayı: 23 Tarih:1 Haziran 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Muhit Dâhiyi mi? Dahi Muhitimi Yaradır?- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-691
▪ Ebussuud Efendi - <i>Rıfat Arıncı</i>	5-695
▪ Heyete dair tahayyüller- <i>İhsan Mağdenoğlu</i>	11-701

▪ Nişanlanma ve Evlenmede Mesut olmak için Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır? <i>Y.Esat Cankar</i>	17-707
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	21-711
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-715
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	30-720

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler-Paşa Hamamı	273
---	-----

Yıl:2 - Sayı: 24 Tarih:1 Temmuz 940

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Yeni Hadiseler Karşısında Biz- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-723
▪ Çorum'un Jeolojik Vaziyeti Hakkında Muhtıra- <i>Y.Dr.E.Lahn</i>	3-725
▪ Kadı Asker Çorumlu Alaeddin Ali Efendi- <i>Nazmi Tombuş</i>	5-727
▪ Nişanlanma ve Evlenmede Mesut olmak için Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır-2 ? <i>Y.Esat Cankar</i>	9-731
▪ Ağıt- <i>Şevket Tombuş</i>	13-735
▪ Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri- <i>Hamit Eker</i>	14-736
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	18-740
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	21-743
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	28-750

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler-Paşa Hamamı	281
---	-----

Yıl:3 - Sayı: 25 Tarih:1 Ağustos 940

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Halkevleri musiki çalışmaları	1-755
▪ Öğrenmek Aşkı Mektep İhtiyacı- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-757
▪ Çorumda Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik</i>	5-759
▪ Cisim- <i>İhsan Madenoğlu</i>	9-763
▪ Şiir: Sesler- <i>İhsan Tombuş</i>	12-766
▪ Nişanlanma ve Evlenmede Mesut olmak için Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır-3 ? <i>Y.Esat Cankar</i>	13-767
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	18-772
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	21-775
▪ Çorum Halkevinin Çalışma Raporu	25-779
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	28-782

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	289
▪ Bir Ferman Sureti	290
▪ Diğer Miri Mukataat Hakkında Bir Vesika	293
▪ Bir Timar Berati	295

Yıl:3 - Sayı: 26 Tarih:1 Eylül 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ 30 Ağustos- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-787
▪ Aziz Şef Geldi- <i>Şevket Eker</i>	2-788
▪ Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-789
▪ Büyük İnönü ve Hayatı- <i>Şevket Eker</i>	6-792
▪ İnönü'nün Seçme Sözleri Hakkında	12-798
▪ O Ne Gündü	17-803
▪ Şiir: Hoş Geldin- <i>İhsan Tombuş</i>	18-804
▪ Nişanlanma ve Evlenmede Mesut olmak için Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır-4 ? <i>Y.Esat Cankar</i>	19-805
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	23-809
▪ Çorumda Yıl Çıkanı- <i>Dr. Tevfik</i>	25-811
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	27-813
▪ Danışmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	30-816
▪ Çorum Havadisleri: "Çorum'da Petrol"	32-818

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	297
▪ Abdalata Zaviyesine Ait Bir Belgeler	301
▪ İnönü Fotoğrafları	

Yıl:3 - Sayı: 27 Tarih:1 İkteşrin 940

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Dil İnkılabı Savaşı- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-819
▪ Şifreli Bir Ferman- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-821
▪ Şiir : "Radyo(ma)"- <i>H.Rüştü Coşkun</i>	5-823
▪ Çorum'da Yüzük Oyunu- <i>Eşref Ertekin</i>	6-824
▪ Çığsaklar	9-827
▪ Şiir: "Yeşil Çorum'dan"- <i>Sabri Dil</i>	12-830
▪ Çorumda Yıl Çıkanı- <i>Dr. Tevfik</i>	13-831
▪ Nişanlanma ve Evlenmede Mesut olmak için Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır-5? <i>Y.Esat Cankar</i>	15-833
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	18-836

▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	22-840
▪ Danişmendname ve Mirkatülcihad- <i>Nazmi Tombuş</i>	25-843
▪ Memleket Havadisleri	32-850

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler Abdalata Zaviyesi	310
---	-----

Yıl:3 - Sayı: 28 Tarih:1 Ağustos 941

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Tekrar İntişara Başlarken	1-851
▪ Hicri 11. Asır'da Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	2-852
▪ Koşma- <i>Nazmi Tombuş</i>	4-854
▪ Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler- <i>Hayri Karamuk</i>	6-856
▪ Çorum'un Köy Düğünü- <i>Ferit Dedebaş</i>	8-858
▪ Çorumlu- <i>Mediha Ayan</i>	14-864
▪ İnkılaplar Ayı Temmuz- <i>Ferit Dedebaş</i>	16-866
▪ Yara ve Tedavisi- <i>Dr.Adil Özkan</i>	17-867
▪ Demedim mi?- <i>Dedebaş</i>	21-871
▪ Çorum'da Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	22-872
▪ Dua- <i>Bahri Kayış</i>	26-876
▪ Çorum'da Söylenilen Çığsaklar- <i>Eşref Ertekin</i>	27-877
▪ Alaca Halkevinde Bir Toplantı	28-878
▪ Çorum Halkevi Faaliyeti	29-879
▪ İktibaslar	31-881

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler-	
▪ Delibudak Adındaki eşkıyanın yakalanması ve bunun ahvaline dair	313
▪ Çorum Kalesine bir varış inşasına dair	314

Yıl:4 - Sayı: 29 Tarih:1 Eylül 941

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Çorum'un Lise ve Sanat Okulu Derdi- <i>Cevdet Bezirci</i>	1-883
▪ Hazine-i Evrak'ın Maarif Kısmında Çorum'a Ait Vesikalar- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	3-885
▪ Çorum'da Yerli Sanatlar- <i>Hayri Karamuk</i>	6-888
▪ Dava ve Cezanın Sükutu- <i>Semih Özkan</i>	8-890
▪ Arz'da ve Yurdumuzda Zelzele Bölgesi- <i>Rifat Arıncı</i>	15-897
▪ Şiir: "Sabreyledim"- <i>Dedebaş</i>	22-904

▪ Çorum'un Köy Düğünü- <i>Ferit Dedebaş</i>	23-905
▪ Çorum'da Söylenilen Çığşaklar- <i>Eşref Ertekin</i>	26-908
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	28-910
▪ Halkevi Çalışmaları	32-914

Yıl:4 - Sayı: 30 Tarih:1 Birinci Teşrin 941

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Bayrağa ve İstiklal Marşına Saygı	1-915
▪ Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	6-920
▪ Şiir:"Yeşil Çorum'dan"- <i>Sabri Dil</i>	8-922
▪ 10. asrı Hicride Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağlıoğlu</i>	9-923
▪ Şiir:"Ne Desem Arlanın Utanmaz Felek"- <i>H.Abdullah Ercan'a</i>	14-928
▪ Çorum'un Osmanlılar Zamanındaki Durumu- <i>Emekli Öğrt. Nuri Uğur</i>	17-981
▪ Yeni Şairlerimizle Hasbühal veyahut Şiirde İnkılap- <i>Afet Kobak</i>	18-932
▪ Çorum'da Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	22-936
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-939
▪ Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	28-942
▪ Çorum'da Söylenilen Bilmeceler- <i>Eşref Ertekin</i>	31-945

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler-Abdalata Vakfı hakkında	320

Yıl:4 - Sayı: 31 Tarih:1 İkinci Teşrin 941

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Suret	1-947
▪ Eğitimli Okul ve Köy Kalkınması- <i>İbrahim Tuncay</i>	2-948
▪ 11. Asra Ait Çorum Vesikaları- <i>Hikmet Turhan Dağlıoğlu</i>	4-950
▪ Çorum Ağzı Fonetik Hususiyetleri Üzerine Bir Kalem Tecrübesi- <i>Sabahat Dökmen</i>	9-955
▪ Cem Toplantısı, Bunun halk Şairleri Üzerindeki Etkisi- <i>Kemal Demirel</i>	11-957
▪ Çorum'da Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	14-960
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	18-964
▪ Çorum'da Söylenilen Bilmeceler- <i>Eşref Ertekin</i>	20-966
▪ Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	22-968
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	26-972
▪ Musikimizde İnkılap Nasıl Olmalı?- <i>Kemal Onsun</i>	28-974

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Kalesine Bir Varoş İnşa Edilmesine Dair	324
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	

Yıl:4 - Sayı: 32 Tarih:1 Birinci Kanun 941

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	1-979
▪ Folklor ve Halkevleri- <i>Kemal Sayın</i>	11-989
▪ Şiir'e Dair- <i>H.Abdullah Ercan</i>	13-991
▪ Nasıl Bir Yolda Yürüyeceğiz- <i>Mediha Ayan</i>	15-993
▪ Şiir Bu Gece- <i>Kemal Sayın</i>	18-996
▪ Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	19-997
▪ Şiir: "Halay"- <i>H.Abdullah Ercan</i>	23-1001
▪ Oğlumun Düğünü- <i>Salim Altuğ</i>	24-1002
▪ Çorum'da Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	27-1005
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	26-972

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Şimdi Çorum Köylerinden Olan Güney, Kultak, Buğacık Köylerine ait bir ferman sureti	328
▪ Şerafeddin Mes'ut bin Hıdır Kızı Melike Hatun ve Oğlu Arif Çelebi Vakfına ait bir ferman	330

Yıl:4 - Sayı: 33 Tarih:1 İkinci Kanun 942

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Mahalli Oyunlar- <i>Cevdet Bezirci</i>	1-1011
▪ Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	4-1014
▪ Şiir:"Kul Mustafa"- <i>Behçet Kemal Çağlar</i>	9-1019
▪ Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	10-1020
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	15-1025
▪ Şiir: "Çorumlu'dan"- <i>Sabri Dil</i>	17-1027
▪ Çorum'da Yıl Çıbanı- <i>Dr. Tevfik Berkol</i>	18-1028
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	22-1032
▪ Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu- <i>Sutku Aktan</i>	24-1034
▪ Halkevi Çalışmaları	27-1037

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Melike Hatun ve Arif Çelebi Vakfına ait bir ilam	332

Yıl:4 - Sayı: 34-35 Tarih:1 Şubat-Mart 942

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Alacahüyük Müzesi- <i>Hamid Koşay</i>	1-1043

▪ Çorum'da Benimsenen Bazı Kelime ve Rakamlardan- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	5-1047
▪ Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu- <i>Sutkı Aktan</i>	9-1051
▪ Çorum Halayına Dair- <i>Kemal Terlemez</i>	16-1058
▪ Halk Şiirine Dönüş- <i>H.Abdullah Ercan</i>	18-1060
▪ Şiir: "Leyla"- <i>H.Abdullah Ercan</i>	18-1060
▪ Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar- <i>Dr. Teyfik Berkol</i>	21-1063
▪ Şiir: "Perişan"- <i>Kemal Sayın</i>	26-1068
▪ Çorum'da Söylenen Atasözleri- <i>Eşref Ertekin</i>	28-1070
▪ Şiir: "İztırap"- <i>Sutkı Aktan</i>	32-1074
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	33-1075
▪ Halk Ağzından Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	36-1079
▪ Saçların Kepeklenmesi ve Tedavi Şekli- <i>Dr. Teyfik Berkol</i>	37-1079

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	336
-------------------------------	-----

Yıl:4 - Sayı: 36-37 Tarih:1 Nisan-Mayıs 942

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı- <i>Cevdet Bezirci</i>	1-1083
▪ 11. Asrı Hicride Çorum- <i>Hikmet Turhan Dağhoğlu</i>	6-1088
▪ Objektif Hukuk Ve Sanat- <i>Kemal Sayın</i>	12-1094
▪ Çorumlu Hacı Hasan Paşa- <i>Nuri Uğur</i>	14-1096
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	18-1100
▪ Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı- <i>Cudi Ege</i>	20-1102
▪ Çorum'da Söylenilen Bilmeceler- <i>Eşref Ertekin</i>	23-1105
▪ Buğu- <i>Muammer L. Oral</i>	25-1107
▪ Çorum ve Çorumlu- <i>Celal Dinç</i>	27-1109
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	28-1110

Yıl:5 - Sayı: 38 Tarih:1 Temmuz 943

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Yolumuza Devam Ediyoruz- <i>İsmal Ceyhan</i>	1-1115
▪ Ahiler I (İcazetname ve Fütüvvet Şeceresi)- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-1117
▪ Ahi Kasım (İcazetname Tercümesi)	6-1120
▪ Tesis- <i>Afet Kobak</i>	17-1131
▪ Bedri Rahmi Eyüpoğlu İle Bir Sanat Konuşması- <i>Bahri Miyak</i>	20-1134
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	28-1110

▪ Çocuk Oyunları- <i>A.Tulu</i>	27-1141
▪ Nerelisiniz?- <i>A.Tulu</i>	30-1144
▪ Çorum'da Söylenilen Bilmeceler- <i>Eşref Ertekin</i>	31-1145

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	340
▪ Kozun Baba Tekyesine ait bir belge	341
▪ Ahi Kasımın Ahi Şeyhliği İcazetnamesi	345

Yıl:5 - Sayı: 39 Tarih:1 Ağustos 943

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Altıncı Büyük Kurultay İntibalarından- <i>Nazmi Tombuş</i>	1-1147
▪ Kız ve Erkek Sanat Okullarındaki Sergiler- <i>Ziya Ataman</i>	3-1149
▪ Ahiler II- <i>Nazmi Tombuş</i>	6-1152
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	11-1157
▪ Tesis- <i>Afet Kobak</i>	13-1161
▪ Çorum'da Söylenilen Bilmeceler- <i>Eşref Ertekin</i>	20-1166
▪ Çorum Halkevi 6 Aylık Çalışma Raporu	23-1169
▪ Zakkum Çiçekleri- <i>Bahri Miyak</i>	29-1175
▪ Çorum Haberleri	32-1178

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum'da bulunan Ahi Menteşe Zaviyesi'ne ait bir ferman	348

Yıl:5 - Sayı: 40 Tarih:1 Eylül 943

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ 30 Ağustos- <i>Ferit Dedebaş</i>	1-1179
▪ Altıncı Büyük Kurultay İntibalarından II- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-1181
▪ Ahiler III- <i>Nazmi Tombuş</i>	5-1183
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	10-1188
▪ Teaddüd-ü Zevecat'a Dair- <i>Ferit Dedebaş</i>	17-1195
▪ Şair Yaşar Nezihe Bükülmez ile Bir Görüşme- <i>Macide Ataman</i>	21-1199
▪ Şiir: "Güller Diken Oldu"- <i>Yaşar Nezihe Bükülmez</i>	23-1201
▪ Çorum'un Eski Matbah ve Yemekleri I- <i>Nazmi Tombuş</i>	24-1202
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	28-1206
▪ Çorum Haberleri	32-1210

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesine Ait Vesikalar	356
▪ Abdalataya Ait Arapça Vakfiye Sureti-1	362

Yıl:5 - Sayı: 41 Tarih:1 Birinci Teşrin 943

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Bizim Teslisimiz-Ziya Ataman	1-1211
▪ Partimiz- Ferit Dedebaş	3-1213
▪ Ahiler IV- Nazmi Tombuş	6-1216
▪ Şiir: “Ölsem Diyorum”-Yaşar Nezihe Bükülmez	12-1222
▪ Muasır Ahlak’ın Menşei Üzerinde Bir Tetkik-Kemal Onsun	13-1223
▪ Çorum’un Eski Çocuk Oyunları: “Naç Oyunu”-Lütfi Ünsal	18-1228
▪ Cönklerden Derlemeler- Eşref Ertekin	21-1231
▪ Çorum’un Eski Matbah ve Yemekleri-II: “Mutbah Eşyası”- Nazmi Tombuş	28-1238
▪ Çorumlu Maniler-Eşref Ertekin	31-1241
▪ Çorum Haberleri	32-1242

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesine Ait Vesikalar	364
▪ Abdalata Köyünden gelen vesikalardan	369

Yıl:5 - Sayı: 42 Tarih:1 İkinci Teşrin 943

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Cumhuriyet’in 20.Yılında Duyuşlar	1-1243
▪ Ahiler IV- Nazmi Tombuş	3-1245
▪ Şiir: “Şarkı”-Yaşar Nezihe Bükülmez	7-1249
▪ Muasır Ahlak’ın Menşei Üzerinde Bir Tetkik-Kemal Onsun	8-1250
▪ Çorumlu Maniler-Eşref Ertekin	13-1255
▪ Çorum İlinde Yetişen Alim ve Şairler: “Kara Müftü”-İhsan Sabuncuoğlu	17-1259
▪ Cönklerden Derlemeler- Eşref Ertekin	20-1262
▪ Çorum’un Eski Matbah ve Yemekleri II- Nazmi Tombuş	27-1269
▪ Tarihte Bir Güneş-Macide Ataman	31-1273
▪ Çorum Haberleri	32-1274

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	372
▪ Abdalata Zaviyesine Ait Diğer Bir Vakfiye	377

Yıl:5 - Sayı: 43 Tarih:1 Birinci Kanun 943

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Acı Kaybın Yıldönümü- <i>Bahri Miyak</i>	1-1275
▪ Çorum'da Oğuz Boyları- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-1277
▪ Şiir: "Hülyamın Sahillerinde"- <i>Yaşar Nezihe Bükülmez</i>	9-1283
▪ Muasır Ahlak'ın Menşei Üzerinde Bir Tetkik- <i>Kemal Onsun</i>	10-1284
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	14-1288
▪ Çorum'un Eski Yemek ve Mutbahlar-III- <i>Nazmi Tombuş</i>	22-1296
▪ Dil Köşesi: "Görüşler"	25-1299
▪ Töreye Bağlılık- <i>Macide Ataman</i>	27-1301
▪ Çorum Haberleri	30-1304
▪ II.Teşrin Halkevi Çalışmaları	31-1305

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesine Ait Vesikalar	380
▪ Abdalata Zaviyesine Ait Diğer Bir Vakfiye	386

Yıl:6 - Sayı: 44 Tarih:1 İkinci Kanun 944

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Parti Kaza Heyeti Toplantısında Duyuşlar- <i>Ziya Ataman</i>	1-1307
▪ Çorum'da Dedesli Aşireti- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-1309
▪ Şiir: "Şarkı"- <i>Yaşar Nezihe Bükülmez</i>	9-1315
▪ Şiir: "Gönül"- <i>Yaşar Nezihe Bükülmez</i>	10-1316
▪ Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: "Hodak Oyunu"- <i>Lütfi Ünsal</i>	11-1317
▪ Çorumlu Halk Şairlerinden Recep Rahmi Tankaya- <i>Bahri Miyak</i>	13-1319
▪ Çorumlu Maniler- <i>Eşref Ertekin</i>	21-1327
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	24-1330
▪ Çorum Haberleri	31-1337

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesine Ait Vesikalar	388

Yıl:6 - Sayı: 45 Tarih:1 Şubat 944

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Çorum'u Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyetini Selamlıyoruz- <i>Ziya Ataman</i>	1-1339
▪ Yurt Büyük Kullarından Birisini Gaip Etti - <i>Bahri Miyak</i>	3-1341
▪ Cehrilik Yarenliği- <i>Fahrettin Ünsal</i>	6-1344
▪ Milli Şair Merhum Mehmet Emin Yurdakul'a- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	8-1346

▪ Yer Adlarının Önemi- <i>Neşet Köseoğlu</i>	9-1347
▪ Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: "Çoş Oyunu"- <i>Lütfi Ünsal</i>	15-1353
▪ Yabancı'dan Türk'e Eş Olurmu? - <i>Macide Ataman</i>	17-1355
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	20-1358
▪ Çorum'da Söylenilen Atalar Sözü- <i>Eşref Ertekin</i>	28-1366
▪ Çorum Haberleri	31-1369

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Osmancığa Ait Vesikalar	396
---------------------------	-----

Yıl:6 - Sayı: 46 Tarih:1 Mart 944

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Lise İstiyoruz- <i>Ziya Ataman</i>	1-1371
▪ Elvan Çelebi I- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-1373
▪ Şiir- <i>Vahit Çorbacıoğlu</i>	10-1380
▪ Ağaç Sevgisi ve İhmallerimiz- <i>İsmail Ceyhan</i>	11-1381
▪ Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: "Uzun Urgan"- <i>Lütfi Ünsal</i>	14-1384
▪ Yabancı Eşin Seciyyeye Tesiri- <i>Macide Ataman</i>	16-1386
▪ Şiir: "Sarı Çiğdem"- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	18-1388
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	20-1390

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	404
-------------------------------	-----

Yıl:6 - Sayı: 47 Tarih:1 Nisan 944

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Geçmişte Mart - <i>Bahri Miyak</i>	1-1403
▪ Elvan Çelebi II- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-1405
▪ Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri- <i>Eşref Ertekin</i>	9-1409
▪ Çorum'da Baş Hastalığı- <i>Dr. Nurettin Kutluk</i>	10-1412
▪ Sandal- <i>Enver Tüzün</i>	11-1413
▪ Yollar- <i>Enver Ertüzün</i>	12-1414
▪ Şiir: "Türkler Eğitim Bölgesine Selam"- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	13-1415
▪ Şiir: "Yolculuk-Akşam"- <i>Sıvacioğlu</i>	14-1416
▪ Köy Etüdleri: "Sarimbey"- <i>Enver Ertüzün</i>	15-1417
▪ Çorum'da Maarif Hayatı- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	17-1419
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-1427

Yıl:6 - Sayı: 48 Tarih:1 Mayıs 944

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ 23 Nisan- <i>Ziya Ataman</i>	1-1435
▪ Elvan Çelebi III- <i>Neşet Köseoğlu</i>	3-1437
▪ Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri II- <i>Eşref Ertekin</i>	8-1442
▪ Köy Etüdleri: "Sarimbey II"- <i>Enver Ertüzün</i>	11-1445
▪ Şiir: "Beraber"- <i>Enver Ertüzün</i>	14-1448
▪ Şiir: "Bahar"- <i>Sıvacıoğlu</i>	15-1449
▪ Şiir: "Teselli"- <i>Sıvacıoğlu</i>	16-1450
▪ Çorum'da Maarif Hayatı- <i>İhsan Sabuncuoğlu</i>	17-1451
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-1459

Yıl:6 - Sayı: 49-50 Tarih:1 Temmuz 944

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Sevr'den Lozan'a- <i>Prof.Dr.Hıfzı Veldet</i>	1-1467
▪ Çorum'da Oğuz Boyları- <i>Neşet Köseoğlu</i>	8-1474
▪ Şiir: "En Güzel Şiir"- <i>Sıvacıoğlu</i>	13-1479
▪ Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri III- <i>Eşref Ertekin</i>	14-1480
▪ Türkçe Sözlük- <i>İsmail Ceyhan</i>	19-1486
▪ Şiir: "23 Nisan"- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	23-1489
▪ Şiir: "Hamamözü"- <i>Recep Rahmi Tankaya</i>	24-1490
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	26-1492

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Karahisar Timurluya ait vesikalardan	412

Yıl:6 - Sayı: 51 Tarih:1 Ağustos 944

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Lozan Barışı	1-1499
▪ Köylerden İzlenimler: "Kavacık Köyü"- <i>İsmail Ceyhan</i>	2-1500
▪ Çorum'da Soy Adları- <i>Neşet Köseoğlu</i>	8-1506
▪ Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri IV- <i>Eşref Ertekin</i>	14-1512
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-1515
▪ Uyuz(Gale)- <i>Dr.Nurettin Kutluk</i>	25-1523
▪ Şiir: "Kızılırmak"- <i>Dr.Nurettin Kutluk</i>	26-1524
▪ Şiir: "Son Bahar"- <i>Remzi Küniçen</i>	27-1525
▪ Şiir: "Zafer"- <i>Remzi Küniçen</i>	29-1527
▪ Çorum'da Söylenilen Atalar Sözü- <i>Eşref Ertekin</i>	29-1527
▪ Temmuz Ayı Zarfında Halkevi Çalışmaları	32-1530

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Çorum Tarihine Ait Belgeler

420

Yıl:7- Sayı: 52 Tarih:1 Şubat 945**Konu****Dergi ve Genel Sayfa No**

- Birinci İnönü Zaferi-Ziya Ataman 1-1531
- Çorum'da Soy Adları II-Neşet Köseoğlu 3-1533
- Çorum Büyüklerinden:"Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa"-Nazmi Tombuş 9-1539
- Dilek-Macide Ataman 17-1547
- Cönklerden Derlemeler-Eşref Ertekin 20-1550

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf Vakfına Ait Vesikalardan

427

- Çorumlu Radyofonik Piyes-Nazmi Tombuş Çorum Vilayet Basımevi-1945

1

Yıl:7- Sayı: 53 Tarih:1 Mart 945**Konu****Dergi ve Genel Sayfa No**

- Halk Evleri, Ülkü, Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır-Bahri Miyak 1-1555
- Çorum Büyüklerinden:"Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa"
52.sayıdan-Nazmi Tombuş 4-1558
- Yiğite Kılıç, Köleye Kırbaç-Macide Ataman 12-1566
- 13.Yıl Dönümünü Kutlama 14-1568
- Kuşsaray Köyünde Derlenen Bilmeceler-Lütfü Ünsal 15-1569
- Cönklerden Derlemeler-Eşref Ertekin 17-1571

Belgeler**Belge Sayfa No**

- Mevlevi Şeyhi İzzet Dede ve Mütevellisi Said Dede Vakfı ile ilgili belge 435
- Emir Ahmet Medresesi Müderrisi Şevket Efendinin Yedindeki Vakfiye Sureti 439
- 52. sayıdaki piyesin devamı 9

Yıl:7- Sayı: 54 Tarih:1 Nisan 945**Konu****Dergi ve Genel Sayfa No**

- İkinci İnönü -Ziya Ataman 1-1579
- Sıtmahlara Sağlık Öğütleri 3-1581
- Çorum Büyüklerinden: "Beşiktaş Muhafızı Hacı Hasan Paşa"-Nazmi Tombuş 6-1584

▪ Deli Dumrul'un Azraile Öfkelenişi- <i>Basri Gocul</i>	13-1591
▪ Kıskançlık- <i>Bahri Miyak</i>	14-1592
▪ Çorum Çayhatap Türkülerinden: "Minik Kuş"- <i>Sadi Leblebicioğlu</i>	19-1597
▪ Özel Dilekçe- <i>İskender Haki Ergin</i>	20-1598
▪ Mecidözü İlçesi Köyleri Halk Şairleri Ağzından Derlenen Yerli Destanlar- <i>Lütfü Ünsal</i>	21-1599
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	26-1604
▪ Evimizin Mart Ayı Çalışmalarından	32-1610

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	443
-------------------------------	-----

Yıl:7- Sayı: 55 Tarih:1 Mayıs 945

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ 23 Nisan- <i>Ziya Ataman</i>	1-1611
▪ Sıtma Hakkında- <i>Dr.Fazıl Erciyaş</i>	3-1613
▪ Kıskançlık- <i>Bahri Miyak</i>	8-1618
▪ Bektaşî Duaları	12-1622
▪ Şiir: "Dağlar"- <i>Ömer Çüğüdemtepe</i>	16-1626
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-1627
▪ Halkevi Nisan Ayı Çalışmaları	24-1634

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	451
-------------------------------	-----

Yıl:8- Sayı: 56 Tarih: 24 Şubat 946

Konu

Dergi ve Genel Sayfa No

▪ Halkevlerinin 15.Yıldönümü Münasebetiyle- <i>Ziya Ataman</i>	1-1635
▪ Kentimiz Niçin Çorum Diye Anılmış ?- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-1637
▪ Halk Ağzından Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	6-1640
▪ Çorum'da Arıcılık- <i>Fahri Çöplü</i>	11-1645
▪ Halk Ağzından Derlenen Bir Monolog: "Çorum'un Göcenovacığı Köyünde Hasan Oğlu Halil Tuncayın Başından Geçenleri Başından Geçenleri Kendi Ağzından Dinleyin- <i>Eşref Ertekin</i>	15-1649
▪ Evimizin Çalışmalarına Toplu Bir Bakış	23-1657
▪ Aslanın Hikayesi- <i>İhsan Tombuş</i>	26-1660
▪ Şube Çalışmalarımız	29-1663

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	459
-------------------------------	-----

Yıl:8- Sayı: 57 Tarih: 30 Mart 946

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ Bir Adımda Yüz Yıllar- <i>Macide Büyükataman</i>	1-1667
▪ Çorum'da Ahilik- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-1669
▪ Köyde Eğitim Davamız- <i>Osman Tuncel</i>	9-1675
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	12-1678
▪ Şiir: "Halkevleri Destanı"- <i>Aşık Sadık</i>	22-1688
▪ Çorum'da Dokumacılık	23-1689

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Koca Mehmet Paşa ve Beyler Çelebi Vakıflarına Ait Vesika	467
▪ Beyler Çelebi Türbedarlık Beratı	470

Arı Sırları

Yıl:8- Sayı: 58 Tarih: Nisan- Mayıs 946

<u>Konu</u>	<u>Dergi ve Genel Sayfa No</u>
▪ 23 Nisan- <i>Ziya Ataman</i>	1-1691
▪ Çorum'da Ahilik II- <i>Nazmi Tombuş</i>	3-1693
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	8-1698
▪ Mimar Sinan- <i>Macide Büyükataman</i>	18-1702
▪ Verem Hakkında- <i>Dr.Fazıl Erciyaş</i>	21-1705
▪ Evimizin 946 Nisan Ayı Çalışmaları	

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	475

Yıl:8- Sayı: 59 Tarih: Haziran 946

▪ 19 Mayıs- <i>Ziya Ataman</i>	1-1709
▪ Sıtma Ögütleri	3-1711
▪ Türkiye Nüfus Çoğunluk Bölgeleri ve Çorum'un Yeri- <i>Necmi Şamlı</i>	5-1713
▪ Spor ve Cinsi Terbiye- <i>Dr.Fazıl Erciyaş</i>	9-1717
▪ Derbeyan-ı Menakıb-ı Ali Osman- <i>Eşref Ertekin</i>	12-1720
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	17-1725
▪ Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layihası	25-1733

<u>Belgeler</u>	<u>Belge Sayfa No</u>
▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	483

Yıl:8- Sayı: 60 Tarih: Temmuz 946

▪ Seçim Münasebetiyle Bir Konuşma-Mediha Ayan	1-1741
▪ Derbeyan-ı Menakıb-ı Ali Osman II- <i>Eşref Ertekin</i>	9-1749
▪ Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layihası-II	17-1757
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-1765

Belgeler

Belge Sayfa No

▪ Çorum Tarihine Ait Belgeler	491
-------------------------------	-----

Yıl:8- Sayı: 61 Tarih: Ağustos 946

▪ 14. Dil Bayramı Dolayısıyla Bir Konuşma-Necmi Şamlı	1-1773
▪ Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layihası-III	3-1780
▪ Derbeyan-ı Menakıb-ı Ali Osman III- <i>Eşref Ertekin</i>	17-1789
▪ Cönklerden Derlemeler- <i>Eşref Ertekin</i>	25-1797

Belgeler

Belge Sayfa No

Çorum Tarihine Ait Belgeler	499
-----------------------------	-----

İÇİNDEKİLER
(Yazar Adlarına Göre Tasnif)

No	Yazarın Soyadı ve Adı	Konu Başlığı	Dergi No:	Yayın Tarihi	Sayfa
1	AKTAN, Sıtkı	Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	33	1 Ocak 1942	24-26
		Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	34/35	1 Şubat/Mart 1942	9-15
		Istırap (Şiir) Oğlumun Düğünü	34/35	1 Şubat/Mart 1942	32
2	ALTUĞ, Salim	Oğlumun Düğünü	32	1 İlk Kanun 941	24-26
3	ARINCI, Rıfat	Şeyh Muhiittin Yavsi	18	1 İlk Kanun 940	5-7
		Ebussuud Efendi	20	1 Mart 1940	21-24
		Ebussuud Efendi	21	1 Nisan 1940	7-13
		Ebussuud Efendi	22	1 Mayıs 1940	7-14
		Ebussuud Efendi	23	1 Haziran 1940	5-7
		Arzda ve Yurdumuzda Zelzele Bölgeleri	29	1 Eylül 1941	15-21
4	Aşık, Halil	Atatürk'e Ağıt (Şiir)	11	15 Şubat 1939	22
5	Aşık, Haydar	Atatürk	8	1 2. Teşrin 1938	31
		Aşık Haydar İstanbul'dan Samsun'a Gelirken Vapurun Fırtınaya Tutulduğu Zaman Söylediği Destan	11	15 Şubat 1939	24-27
		İnönü İçin (Şiir)	14	15 Mayıs 1939	25-26
		Necibe Destan (Şiir)	15	15 Haziran 1939	19
6	Aşık, Kör Musa	Bir Destan	15	15 Haziran 1939	20
7	Aşık, Sadık	Halkevleri Destanı	57	30 Mart 1946	22
8	Aşık, Fevzi	23 Nisan	22	1 Mayıs 1940	1-3
9	AYAN, Mediha	Çorumlu	28	1 Ağustos 1941	14-15
		Nasıl Bir Yolda Yürüyeceğiz	32	1 Birinci Kanun 1941	15-17
		Seçim Münasebetiyle Bir Konuşma	60	Temmuz 1946	1-8
10	BATUMLU, R.	Bir Milletin Tarihi Yalnız Mazisinin Hikâyesi Değil...	22	1 Mayıs 1940	4-6
11	BERKOL, Tevfik	Çorum'da Yıl Çıbamı	25	1 Ağustos 1940	5-8
		Çorum'da Yıl Çıbamı	26	1 Eylül 1940	25-26
		Çorum'da Yıl Çıbamı	27	1 İlk Teşrin 940	13-14
		Çorum'da Yıl Çıbamı	28	1 Ağustos 1941	22-25
		Çorum'da Yıl Çıbamı	30	1 İlk Teşrin 1941	22-24
		Çorum'da Yıl Çıbamı	31	1 İkinci Teşrin 1941	14-17
		Çorum'da Yıl Çıbamı	32	1 Birinci Kanun 1941	27-29
		Çorum'da Yıl Çıbamı	32	1 İkinci Kanun 1941	18-21
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	30	1 Birinci Teşrin 1941	28-30
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi	31	1 İkinci Teşrin 1941	22-25

		taşıyan Gizli Hastalıklar			
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	32	1 Birinci Kanun 1942	19-22
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	33	1 İkinci Kanun 1942	10-14
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25
		Uyuz Hastalığı ve Tedavisi	33	1 İkinci Kanun 1942	27-32
		Saçların Kepeklenmesi, Tedavisi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25
12	BEZİRCİ, Cevdet	Çorum'un Lise ve Sanat Okulu Derdi	29	1 Eylül 1941	1-2
		Mahalli Oyunlar	33	1 2. Kanun 942	1-3
		Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	1-5
13	BİLGİNER, Bedri	Çorumlu'yu Neden Çıkıyoruz	1	15 Nisan 1938	1
		Çorum'da Sıhhat Teşkilatı	4	15 Temmuz 938	1-11
14	BÜKÜLMEZ, Yaşar Neziha	Güller Diken Oldu (şiir)	40	1 Eylül 1943	23
		Şarkı (şiir)	41	1 Birinci Teşrin 1943	12
		Ölsem Diyorum (şiir)	41	1 Birinci Teşrin 1943	12
		Şarkı (şiir)	42	1 ikinci Teşrin 1943	7
		Hülyamın Sahillerinde (şiir)	43	1 Birinci Kanun 1943	9
		Gönül (şiir)	44	1 İkinci Kanun 1943	10
		Şarkı (şiir)	44	1 İkinci Kanun 1943	9
15	(BÜYÜK)ATAMAN, Macide	Şair Yaşar Neziha Bükülmezle Bir Görüşme	40	1 Eylül 1943	21-22
		Tarihte Bir Güneş	42	1 İkinci Teşrin 1943	31-32
		Töreye Bağlılık	43	1 ilk Kanun 1943	27-29
		Yabancıdan Türk'e Eş Olur mu?	45	1 Şubat 1944	17-19
		Yabancı Eşin Siciyeye Tesiri	46	1 Mart 1944	16-18
		Dilek	52	1 Şubat 1945	17-19
		Yigide Kılıç, Köleye Kırbaç	53	1 Mart 1945	12-13
		Bir Anda Yüzyıllar	57	30 Mart 1946	1-2
		Mimar Sinan	58	1 Mayıs 1946	18-20
16	(BÜYÜK)ATAMAN, Ziya	Kız ve Erkek Sanat Okullarında ki Sergiler	39	1 Ağustos 1943	3-5
		Bizim Teslimimiz Parti Kaza Heyeti	44	1 İkinci Kanun 1944	1-2

		Toplantısından Duyuşlar			
		Çorum'u Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyetini Selamlarız	45	1 Şubat 1944	1-2
		Lise İstiyoruz	46	1 Mart 1944	1-3
		23 Nisan	48	1 Mayıs 1944	1-2
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller N Olmalıdır?	27	1 İlk Teşrin 940	15-17
		Birinci İnönü Zaferi	52	1 Şubat 1945	1-2
		İkinci İnönü	54	1 Nisan 1945	1-2
		23 Nisan	55	1 Mayıs 1945	1-2
		Halkevleri'nin H.Yıldönümü ...	56	24 Şubat 1946	1-2
		23 Nisan	58	Mayıs 1946	1-2
		19 Mayıs	59	Haziran 1946	1-2
17	CANIKLI Ali Paşa	Canikli Ali Paşa'nın Layihası	59	Haziran 1946	25-31
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	60	Temmuz 1946	17-24
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	61	Ağustos 1946	8-16
18	CANKAR, Y. Esat	Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi İctimai Temeller Ne olmalıdır.	23	1 Haziran 1940	17-20
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	24	1 Temmuz1940	9-12
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	25	1 Ağustos 1940	13-17
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	26	1 Eylül 1940	19-20
19	CEYHAN, İsmail	Odalar-Tekkeli Hoca Oğlu'nun Odası	38	1 Temmuz1943	12-16
		Ağaç Sevgisi ve İhmallerimiz	46	1 Mart 1944	11-13
		Türkçe Sözlük Eleştirisi	9/50	1 Temmuz944	11-13
		Köylerden İzlenimler Kavacık Köyü	51	1 Ağustos 1944	20-22
20	COŞKUN, Rüştü	İnkisar (şiir)	23	1 Haziran 1940	10
		Radyoma (şiir)	33	1 İlk Teşrin1942	5
21	ÇAĞLAR, Behçet Kemal	Kul Mustafa'ya (şiir)	33	1 2. Kanunu942	9
		Oyunlar (şiir)	56	24 Şubat 1946	-
22	ÇİĞDEMİPE, Ömer	Dağlar (şiir)	55	1 Mayıs 1945	16

23	ÇORBACIOĞLU, Vahit	Pınar (şiir)	46	1 Mart 1944	10
		Deniz (şiir)	46	1 Mart 1944	10
ÇORUMLU ADIYLA VERDİĞİMİZ BU YAZILAR ADSIZ YAYINLANMIŞTIR.					
24	ÇORUMLU	Bayrağa ve İstiklâl Marşına Saygı	30	1 Birinci Teşrin 1941	1-4
		Cumhuriyetin 20.Yılında Duyuşlar	42	1 İkinci Teşrin 1943	1-2
		Cumhuriyetin 15.inci Yılı Dolayısıyla Yekbas	7	29 Birinci Teşrin 1938	33-34
		Çalışma Programımız	1	15 Nisan 1938	2
		Çorum Halkevi'nin Çalışma Programı	25	1 Ağustos 1940	25-27
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	1	15 Nisan 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	3	15 Haziran 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	4	15 Temmuz 1938	37-40
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	5	15 Ağustos 1938	29-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	6	15 Eylül 1938	30-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	46-47
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	8	15 İkinci Teşrin 1938	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	11	15 Şubat 1939	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	17	30 Birinci Teşrin 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	18	1 İkinci Kanun 1940	28-31
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	19	1 Şubat 1940	30-31
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	20	1 Mart 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	26	1 Eylül 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	27	1 İlk Teşrin 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	28	1 Ağustos 1940	28-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	29	1 Eylül 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	33	1 İkinci Kanunu 1942	27
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	39	1 Ağustos 1943	23 28-32

	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	40	1 Eylül 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	41	1 Birinci Teşrin 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	42	1 İkinci Teşrin 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	43	1 Birinci Kanunul1943	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	44	1 İkinci Kanun 1944	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	45	1 Şubat 1844	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	48	1 Mayıs1944	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	51	1 Ağustos 1944	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	54	1 Nisan 1945	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	55	1 Mayıs 1945	24
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	56	24 Şubat 1946	23-25
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	58	Mayıs 1946	24
	Çorum Vilayeti Sulama Vaziyeti Hakkında Verilmiş Rapordur.	15	15 Haziran 1939	14-18
	Çorum Vilayetinin İskilip Kazasına Bağlı Bayat Nahiyesi'ndeki Devlete Ait Toprakların Ziraat Kabiliyeti.	21	1 Nisan 1940	3-5
	Çorum'da Dokumacılık	57	30 Mart 1946	23-34
	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler	28	1 Ağustos 1941	5
	Halkevleri Dergilerinin Kadroları	17	30 Birinci Teşrin	2-6 2-6
	Halkevlerinin Musiki Çalışmaları	25	1 Ağustos 1940	1-2
	0 Ne Gündü	26	1 Eylül 1940	18
	Kısa Bir Tevakküftan Sonra	17	30 İkinci Teşrin 1939	1
	Kızılırmak'tan Kuvvet İstihsali ve Arazi Sulanması...	22	1 Mayıs 1940	15-16
	Lozan Barışı	51	1Ağustos 1944	1
	13'üncü Yıldönümünü Kutlama	53	1 Mart 1945	14
	Sıtmalara Sağlık Öğütleri	54	1 Nisan 1945	3-5

		Sıtma Öğütleri	59	Haziran 1946	3-4
		Tekrar intişara Başlarken	28	1 Ağustos 1941	1
		Yeni İlbayımız	9/10	15 Birinci Kanun/ İkinci Kanun 1938	1
		Yer Depremi	43	1 Birinci Kanun 1943	30
25	ÇÖPLÜ, Fahri	Çorum'da Ancılık Arı Sırları Arı Sırları	56 57 58	24 Şubat 1946 Mart 1946 Nisan 1946	11-14
26	DAĞLIOĞLU, Güzide	Çorum Tarihine Dair Vesikalar	15	15 Haziran 1939	1-4
27	DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan	10. Asırda Çorum	3	15 Haziran 1938	25-26
		10. Asırda Çorum	5	5 Ağustos 1938	3-5
		10. Asırda Çorum	6	15 Eylül 1938	5-6
		10. Asırda Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	11-15
		10. Asırda Çorum	8	152. Teşrin 1938	12-15
		10. Asırda Çorum	9/10	15 1.2. Kanun 1939	9-4
		10. Asırda Çorum	11	15 Şubat 1939	1-3
		10. Asırda Çorum	12	15 Mart 1939	12-16
		10. Asırda Çorum	13	15 Nisan 1939	8-12
		10. Asırda Çorum	14	15 Mayıs 1939	1-4
		10. Asırda Çorum	17	30 Birinci Teşrin 1939	15-18
		10. Asırda Çorum	20	1 Mart 1940	10-12
		Dil Bayramı	7	29 Birinci Teşrin 1938	4-6
		Atama Ağıt	8	15 ikinci Teşrin 1938	1
		Çorum Tarihi Hakkında	13	15 Nisan 1939	2-5
		Hazine-i Evrak Vesikalarına göre 10. asırda Çorum	16	15 Temmuz 1939	
		Çorum Tarihine Ait Vesikalar	18	1 İkinci Kanun 1940	2-4
		Çorum Tarihine Ait Vesikalar	21	1 Nisan 1940	14-16
		Çorum'da Aşiret Meseleleri ve Bunların Mali Vaziyetleri	19	1 Şubat 1940	6-8
		Hicri On birinci Asırda Çorum	28	1 Ağustos 1941	2-3
		Hicri On birinci Asırda Çorum	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	6-11
		Hazine-i Evkafın Maarif Kısımında Çorum'a Ait Vesikalar	29	1 Eylül 1941	3-5
		Defter-i Hakanilere Göre 10. Asr-ı Hicride Çorum	31	1 İkinci Teşrin 1941	4-8
		11. Asra Ait Çorum Vesikaları	31	1 İkinci Teşrin 1941	4-8

		Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	32	1 Birinci Kanun 1941	9-10
		Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	33	1 İkinci Kanun 1942	4-8
28	DEDEBAŞ, Ferit	Demedim mi (şiir)	28	1 Ağustos 1941	21
		Sabreyledim (şiir)	29	1 Eylül 1941	22
		Çoru m'un Köy Düğünü	28	1 Ağustos 1941	8-13
		Çorum'un Köy Düğünü	29	1 Eylül 1941	23-25
		İnkılâp Ayı Temmuz	28	1 Ağustos 1941	16
		30 Ağustos	40	1 Eylül 1943	1-2
		Taaddüdü Zevcata	40	1 Eylül 1943	17-20
		Partimiz	41	1 Birinci Teşrin 1943	3-5
29	DEMİREL, Kemal	Cem Toplantısı, Bunun Halk Şairleri Üzerindeki Tesiri	31	1 İkinci Teşrin 1941	11-13
30	DİL, Sabri	Yeşil Çorum'dan(şiir)	27	1 İlk Teşrin 1940	12
		Yeşil Çorum (şiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	11-13
		Çorumlu'dan (şiir)	33	1 İkinci Teşrin 1942	17
		Çorum Halayı (şiir)	38	1 Temmuz 1943	10-11
31	DİLMEN	Dil Köşesi:Görüşler	43	1 Birinci Kanun 1943	25-26
32	DİNÇ, Celal	Çorum ve Çorumlu	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	27
33	DÖKMEN, Sabahat	Çorum Ağzı Fonetik Hassasiyeti Üzerine	31	1 İkinci Teşrin 1941	9-10
34	EGE, Cudi	Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1941	20-22
35	EKER, Hamit	Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri	24	1 Temmuz1940	14-17
36	EKER, Şevket	Aziz Şef Geldi	26	1 Eylül 1940	2
		Büyük İnönü ve Hayatı	26	1 Eylül 1940	6-11
37	ENGİN, İ. Haki	Özel Dilekçe (şiir)	54	1 Nisan 1945	20
38	ERCAN, H. Abdullah	Şiire Dair	32	1 Birinci Kanun 1941	13-14
		Halay (şiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	23
		Halk Şiirine Dönüş	34/35	1 Şubat/Mart 1942	18-19
		Leyla (şiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	20
39	ERCİYAŞ, Fazıl	Sıtma Hakkında	55	1 Mayıs 1945	3-7
		Verem Hakkında	58	Mayıs 1946	21-25
		Spor ve Cinsi Terbiye	59	Haziran 1946	9-11
40	ERTEKİN, Eşref	Çorumlu Maniler	1	15 Nisan 1938	30

	Çorumlu Maniler	2	15 Mayıs 1938	23-27
	Çorumlu Maniler	3	15 Haziran 1938	17-14
	Çorumlu Maniler	4	15 Temmuz 938	17-23
	Çorumlu Maniler	5	15 Ağustos 938	24-28
	Çorumlu Maniler	6	15 Eylül 1938	24-29
	Çorumlu Maniler	8	15 İkinci Teşri 1938	7-11
	Çorumlu Maniler	9/10	15 İkinci Kanun 1939	29-32
	Çorumlu Maniler	11	15 Şubat 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	12	15 Mart 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	13	15 Nisan 1939	14-15
	Çorumlu Maniler	14	15 Mayıs 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	15	15 Haziran 1939	29-31
	Çorumlu Maniler	16	15 Temmuz 939	16-19
	Çorumlu Maniler	17	30 Birinci Teşrin 1939	29-30
	Çorumlu Maniler	18	1 İkinci Kanun 1940	25-27
	Çorumlu Maniler	19	1 Şubat 1940	23-25
	Çorumlu Maniler	20	1 Mart 1940	28-31
	Çorumlu Maniler	21	1 Nisan 1940	17-20
	Çorumlu Maniler	22	1 Mayıs 1940	17-21
	Çorumlu Maniler	23	1 Haziran 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	24	1 Temmuz 1940	21-27
	Çorumlu Maniler	25	1 Ağustos 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	26	1 Eylül 1940	27-29
	Çorumlu Maniler	27	1 İlk Teşrin 1940	22-24
	Çorumlu Maniler	30	1 Birinci Teşrin 1941	25-27
	Çorumlu Maniler	31	1 İkinci Teşrin 1941	18-19
	Çorumlu Maniler	33	1 İkinci Kanun 1942	15-16
	Çorumlu Maniler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	33-35
	Çorumlu Maniler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	18-19
	Çorumlu Maniler	40	1 Eylül 1943	28-31
	Çorumlu Maniler	41	1 Birinci Teşrin 1943	31
	Çorumlu Maniler	42	1 İkinci Teşrin 1943	13-16
	Çorumlu Maniler	44	1 İkinci Kanun 1944	21-23
	Atalar Sözü	2	15 Mayıs 1938	35-38
	Çorumlu Kadifeoğlu	7	29 Birinci Teşrin 1938	17-28
	Kırşehirli Bir Şair	8	15 İkinci Teşrin 1938	16-25
	Çorum'da Toprağa Ait Atasözleri	12	15 Mart 1939	27-28
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	27	1 İlk Teşrin 1940	6-11
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	28	1 Ağustos 1941	27
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	29	1 Eylül 1941	26-27
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	30	1 İlk Teşrin 1941	31-32
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	31	1 İkinci Teşrin 1941	20-21
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	26-27

	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	38	1 Temmuz 1943	31-32
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	39	1 Ağustos 1943	20-22
	Çorum'da Hayvanata İzafeaten Söylenen Atasözleri	34/35	1 Şubat/Mart 1942	28-31
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	45	1 Şubat 1944	28-30
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	51	1 Ağustos 1944	29-31
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	47	1 Nisan 1944	7-9
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	48	1 Mayıs 1944	8-10
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	49/50	1 Temmuz 1944	14-19
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	51	1 Ağustos 1944	14-16
	Cönklerden Derlemeler	11	15 Şubat 1939	24-27
	Cönklerden Derlemeler	14	15 Mayıs 1939	27-32
	Cönklerden Derlemeler	16	15 Temmuz 1939	20-24
	Cönklerden Derlemeler	17	30 Birinci Teşrin 1939	26-28
	Cönklerden Derlemeler	19	1 Şubat 1940	17-19
	Cönklerden Derlemeler	20	1 Mart 1940	25-27
	Cönklerden Derlemeler	43	1 Birince Kanun 1943	14-21
	Cönklerden Derlemeler	44	1 İkinci Kanun 1944	24-30
	Cönklerden Derlemeler	45	1 Şubat 1944	20-27
	Cönklerden Derlemeler	46	1 Mart 1944	20-31
	Cönklerden Derlemeler	47	1 Nisan 1944	25-32
	Cönklerden Derlemeler	48	1 Mayıs 1944	25-31
	Cönklerden Derlemeler	49/50	1 Temmuz 1944	26-32
	Cönklerden Derlemeler	51	1 Ağustos 1944	17-22
	Cönklerden Derlemeler	52	1 Şubat 1945	20-24
	Cönklerden Derlemeler	53	1 Mart 1945	17-24
	Cönklerden Derlemeler	54	1 Nisan 1945	26-31
	Cönklerden Derlemeler	55	1 Mayıs 1945	17-23
	Cönklerden Derlemeler	57	30 Mart 1946	12-21
	Cönklerden Derlemeler	58	Mayıs 1946	8-17
	Cönklerden Derlemeler	59	Haziran 1946	17-24
	Cönklerden Derlemeler	60	Temmuz 1946	25-32
	Cönklerden Derlemeler	61	Ağustos 1946	25-32
	Halk Ağzından Derlemeler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	36
	Yüz Yıl Önce Çorum'da Geçen Yürekler Acısı Bir Destan	56	24 Şubat 1946	6-10
	Çorum'un Göcenovacığı	56	24 Şubat 1946	15-22

		Köyünden Hasan Oğlu Halil			
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	59	Haziran 1946	12-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	60	Temmuz 1946	9-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	61	Ağustos 1946	17-24
		Sandal (şiir)	47	1 Nisan 1944	11
		Yollar (şiir)	47	1 Nisan 1944	12
		Köy Etütleri Sarım bey	47	1 Nisan 1944	15-16
		Köy Etütleri Sarım bey	48	1 Mayıs 1944	11-13
		Beraber (şiir)	48	1 Mayıs 1944	14
		Türk Vcdanı (Cev. İhsan MADENOĞLU)	18	1 İkinci Kanun 1940	17-20
		Hayata Dair Tahayyüller (Çev: İhsan MADENOĞLU)	23	1 Haziran 1940	11-16
		Deli Dumrul'un Azrail'e Öfkelenmesi	54	1 Nisan 1945	12-13
		Ne Dersen Arlanmaz Utanmaz Felek (şiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	14-16
		Deli Boran	5	15 Ağustos 1938	14-15
		Derviş Mehmet	7	29 Birinci Teşrin 1938	20-24
		Yüz Yıl Önce Çorum'da Geçen Yürekler Acısı Bir Destan	56	24 Şubat 1946	6-10
		Çorum'un Göcenovacığı Köyünden Hasan Oğlu Halil	56	24 Şubat 1946	15-22
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	59	Haziran 1946	12-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	60	Temmuz 1946	9-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	61	Ağustos 1946	17-24
41	ERTÜZÜN, Enver	Sandal (şiir)	47	1 Nisan 1944	11
		Yollar (şiir)	47	1 Nisan 1944	12
		Köy Etütleri Sarım bey	47	1 Nisan 1944	15-16
		Köy Etütleri Sarım bey	48	1 Mayıs 1944	11-13
		Beraber (şiir)	48	1 Mayıs 1944	14
42	FARRERE, Claude	Türk Vcdanı (Cev. İhsan MADENOĞLU)	18	1 İkinci Kanun 1940	17-20
43	FRANCE, Anatoie	Hayata Dair Tahayyüller (Çev: İhsan MADENOĞLU)	23	1 Haziran 1940	11-16
44	GOCUL, Bahrî	Deli Dumrul'un Azrail'e Öfkelenmesi	54	1 Nisan 1945	12-13
45	GÖZGÖRMEZ, Hasan	Ne Dersen Arlanmaz Utanmaz Felek (şiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	14-16
46	GÜREL, Ziya	Deli Boran	5	15 Ağustos 1938	14-15
47	İNÖNÜ, İsmet	Seçme Sözler	26	1 Eylül 1940	13-17

48	KANSU, Ceyhan Atrf	Halay	56	24 Şubat 1946	23-24
49	KARAMUK, Hayri	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler	28	1 Ağustos 1941	6-7
		Çorum'da Yerli Sanatlar	29	1 Eylül 1941	6-7
50	KAYIŞ, Bahri	Dua (şiiir)	28	1 Ağustos 1941	26
51	KOBAK, Afet	Yeni Şairlerimizle Hasbıhal veyahut Şiirde İnkılâp	30	1 Birinci Teşrin 1941	18-21
		Tesis	38	1 Temmuz 1943	17-19
		Tesis	39	1 Ağustos 1943	15-19
52	KOÇAK, Ş. Halit	Çorum'da Eski Nişan Adetleri	2	15 Mayıs 1938	17-22
		Çorum'da Eski Nişan Adetleri	3	15 Haziran 1938	7-13
		Çorum'da Eski Nişan Adetleri	4	15 Temmuz 1938	13-16
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	2	15 Mayıs 1938	31-34
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	4	15 Temmuz 1938	24-28
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	5	15 Ağustos 1938	16-18
		Ceyhuni ve Çırakları	6	15 Eylül 1938	9-14
		Ceyhuni ve Çırakları	7	29 Birinci Teşrin 1938	16-19
53	KOŞAY, Hamit Zübeyr	Alacahöyük Müzesi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	1-4
54	KÖKEN, Rahmi	Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Rapordan	19	1 Şubat 1940	1-5
		Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Rapordan	20	1 Mart 1940	3-7
55	KÖPRÜLÜ, M. Fuat	Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır.	12	15 Mart 1939	1-6
56	KÖSEMİHAL, Mahmut Ragıp	Çorum Folklorunun Derlemek Meselesi	16	15 Temmuz 1939	1-6
57	KOSEOĞLU, Neşet	Osmancıklı Mehmet Paşa'nın İki Vakfiyesi	1	15 Nisan 1938	9-11
		Çorum Havalesinde Mamali Aşireti ve Ömer Osman Paşalar	1	15 Nisan 1938	12-20
		Kul Mustafa ve Çorum'un Erliğı	2	15 Mayıs 1938	5-16
		Çorum'da Beyler Çelebi ve Muzaffer Paşa Camii Minberi	3	15 Haziran 1938	3-6

		Çorum'da Cerit Aşireti	3	15 Haziran 1938	14-16
		Yer Adları	3	15 Haziran 1938	27-30
		Yer Adları	4	15 Temmuz 1938	32-36
		Yer Adları	7	29 Birinci Teşrin 1938	42-45
		Şerafettin Mukbil Bey ve Mescidi İle Bir Yazma Kur'an	4	15 Temmuz 1938	29-31
		Osmancık'ta Üç Kitabe	5	15 Ağustos 1938	10-13
		Yurtta Araştırmalar: Kuşsar, Kuşsaray, Kuşören	6	15 Eylül 1938	3-4
		Yine Kul Mustafa	6	15 Eylül 1938	7-8
		Folklor Derlemelerinden Halk Ağzından Atatürk ve İki Ağıt	6	15 Eylül 1938	17-23
		Karahisar ve Temürlü'de Bir Gezi ve Toplanan Eski Paralar	7	29 Birinci Teşrin 1938	37-41
		Karahisar Temürlü'de İlhanilere Ait Birkaç Sikke	8	15 İkinci Teşrin 1938	29-30
		Çorum'un 350 Yıl Evvelki İle Bugünkü Mahalle adları ...	9/10	15 Birinci Kanun 38 15 İkinci Kanun 39	9-17
		Yeni Bulunan Gümüş Paralar	11	15 Şubat 1939	4-6
		Evliya Çelebiye Göre Çorum ve Havalisi	11	15 Şubat 1939	7-15
		Çorum Tarihinden Bir Yaprak: Çorum Sancak Beyi Karayazıcı	12	15 Mart 1939	7-11
		Çorumlu Gazi Beydilili	12	15 Mart 1939	17-18
		İkinci Yıla Girerken	13	15 Nisan 1939	1
		Evliya Çelebiye Göre İskilip	13	15 Nisan 1939	6-7
		Çorumlu Yeğen Paşa	13	15 Nisan 1939	13
		Köy Adlarına Göre Araştırma	13	15 Mayıs 1939	16-18
		Tarihte Çorum Köyleri Abdalata	14	15 Mayıs 1939	5-16
		Çorum'da Bir Defter Nazırı	14	15 Mayıs 1939	17-18
		Tarihte Çorum Köyleri: Paşa köy ile Sakız Divanı	15	15 Haziran 1939	5-13
		Tarihte Çorum Köyleri: Ayaz, Türkler ve Bölgesi	16	15 Temmuz 1939	10-15
		Çorum'da Oğuz Boyları	43	1 Birinci Kanun 1943	3-8
		Çorum'da Oğuz Boyları	49/50	1 Temmuz 1943	8-12
		Çorum'da Dedesli Aşireti	44	1 Birinci Kanun 1944	3-8
		Yer Adlarının Önemi	45	1 Şubat 1944	9-14
		Elvan Çelebi	46	1 Mart 1944	3-9
		Elvan Çelebi	47	1 Nisan 1944	3-6

		Elvan Çelebi	48	1 Mayıs 1944	3-7
		Çorum'da Soyadları	51	Ağustos 1944	8-13
		Çorum'da Soyadları	52	1 Şubat 1944	3-8
58	KOSTEKÇIOĞU, Süleyman	Muzaffer Paşa Camii Minberi	4	15 Temmuz 1938	12
		Çorum Adı Üzerine	6	15 Eylül 1938	15-16
		Yıldırım Beyazıt, Kadı Burhanettin Ahmet'in Çorum'da ki Muharebeleri	20	1 Mart 1940	8-9
59	KUTLUK, Nurettin	Çorum'un Baş Hastalığı	47	1 Nisan 1944	10
		Uyuz (Gale)	51	1 Ağustos 1944	25
		Kızılırmak (şiir)	51	1 Ağustos 1944	26
60	KÜNÜÇEN, Remzi	Sonbahar (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Gönül (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Zafer (şiir)	51	1 Ağustos 1944	28
61	LAHN E.	Çorum'un Jeolojik Vaziyeti Hakkında Muhtıra	24	1 Temmuz 1944	3-4
62	LEBLEBİCİ, Sadi	Çorum'un Halay Oyunu, Arzi Türküsü	1	15 Nisan 1938	21-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Haydi Combam	5	15 Ağustos 1938	22-23
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Bir Güzelleme Ördek	7	29 Birinci Teşrin 1938	29-32
		Halk Türküsü Derlemeleri, Güzelleme, Coştum, Anam Anam	9/10	15 Birinci Kanun / İkinci Kanun 1939	18-23
		Çorum'un Halk Oyunlarından: Mendil, Güzeller, oy oy oy	11	15 Şubat 1939	16-19
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Akkoyun, Oydah, Ördek, Güzelleme	12	15 Mart 1939	22-26
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Zil, Gesi Bağları	14	1 Mayıs 1939	22-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Minnik Kuş	54	1 Nisan 1945	18-19
63	MİYAK, Bahri	Bedri Rahmi Eyüboğlu İle Bir Sanat Konuşması	38	1 Temmuz 1943	20-23
		Zakkum Çiçekleri (Mazlum Kenan Köstekçi'nin Kitabının tanıtımı)	39	1 Ağustos 1943	29-31
		Acı Kaybın Yıldönümü	43	1 Birinci Kanun 1943	1-2
		Çorum Halk Şairlerinden Recep	44	1 İkinci Teşrin 1944	13-20

		Rahmi Tankaya			
		Yurt Büyük Kullarından Birini Gaip Etti	45	1 Şubat 1944	3-5
		Geçmişte Mart	47	1 Nisan 1944	1-2
		Halkevleri: Ülkü, Birlik ve Kardeşlik Kaynağıdır	53	1 Mart 1945	1-3
		Kıskançlık	54	1 Nisan 1945	14-17
		Kıskançlık	55	1 Mayıs 1944	8-11
64	ONSUN, Kemal	Musikimizde İnkılâp Nasıl Olmalı	31	1 Birinci Teşrin 1941	28-32
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	41	1 Birinci Teşrin 1943	13-17
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	42	1 İkinci Teşrin 1943	8-12
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	43	1 Birinci Kanun 1943	10-13
65	ORAL, Muammer	Buğu (Şükri Enis Regü'nün Kitabının Tanıtımı)	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	25-56
66	ÖZKAN Adil	Yara ve Tedavi	28	1 Ağustos 1941	17-20
67	ÖZKAN, Semih	Dava ve Cezanın Sükutu	29	1 Eylül 1941	8-14
68	SABUNCUOĞU, İhsan	Mustafa Vazih Çorumlu'dur	9/10	151. Kanun/ 2. Kanun 1939	5-8
		Hesap Veriyoruz	11	15 Şubat 1939	28-30
		Hesap Veriyoruz	12	15 Mart 1939	29-32
		Hesap Veriyoruz	13	15 Nisan 1939	19-21
		Mustafa Vazih	13	15 Nisan 1939	22-28
		Çoru m'da Benimsenen Bazı Kelimeler	30	1 Birinci Teşrin 1941	6-7
		Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	5-8
		Çorum'da Maarif Hayatı	47	1 Nisan 1944	17-24
		Çorum'da Maarif Hayatı	48	1 Mayıs 1944	17-24
69	(SARİ) SÖZEN, Muzaffer	Çorum Halayı	17	30 Kasım 1939	
70	SAYIN, Kemal	Folklor ve Halkevleri	32	1 Birinci Kanun 1941	11-12
		Bu Gece (şiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	18
		Perişan (şiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	26-27

		Objektif Hukuk ve Sanat	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	12-13
71	SERTEL, Sabiha Zekeriya	Atatürk'ün Ölüsünü Bekleyen Subaylar (Tan'dan)	8	15 İkinci Teşrin 1938	5-6
72	SIVACIOGLU	Yolculuk (şiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Akşam (şiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Bahar (şiir)	48	1 Mayıs 1944	15
		Teselli (şiir)	48	1 Mayıs 1944	16
		En Güzel Şiir	49/50	1 Temmuz 944	13
		Semai	49/50	1 Temmuz 944	13
73	ŞAMLI, Necmi	Türkiye Nüfus Yoğunluğu Bölgeleri ve Çorum'un Yeri	59	Haziran 1946	5-8
		14. Dil Bayramı Dolayısıyla Bir Konuşuma	51	Ağustos 1946	1-7
74	TANKAYA, Recep Rahmi	Sevgili Atam (şiir)	9/10	15 1. Kanun/ 2. Kanun 1938	24-25
		Halk Dilinde Ağıt	18	1 İkinci Kanun 1940	22-24
		En Büyük Acı(şiir) Milli Şair Merhum Mehmet Emin Yurdakul'a	45	1 Şubat 1944	8
		Sarı Çiğdem (şiir)	46	1 Mart 1944	18
		Türkler Eğt. Böl. Selam Abdalata Böl. Veda (şiir)	47	1 Nisan 1944	28
		23 Nisan (şiir)	49/50	1 Temmuz 1944	28
		Urlu Dağı	51	1 Ağustos 1944	23-24
75	TANYEL, Ruhi	Fidayda Türküsü ve Oyunu	2	15 Mayıs 1938	39-40
		Çorum'da Halk Şarkılarından Hürünlü	5	15 Ağustos 1938	19-20
76	TARIM, Cevat Hakkı	Kırşehirli Şair İlhami Hakkında	9/10	15 1.Kanun1938 2 Kanun 1939	16-17
77	TERLEMEZOĞLU, Kemal	Çorum Halayına Dair	34/35	1 Şubat/Mart 1942	16-17
78	TOMBUŞ, İhsan	Sesler (şiir)	25	1 Ağustos 1940	12
		Hoş Geldin (şiir)	26	1 Eylül 1940	18
		Aslanın Hikayesi	56	24 Şubat 1946	26-28
79	TOMBUŞ, Nazmi	16. Asırda Çorum İdari, Askeri Vaziyeti Hakkında Bazı Malumat	1	15 Nisan 1938	5-8

	Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Çiğdem Eğlencesi Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Top Oyunu	2 5	15 Mayıs 1938 15 Ağustos 1938	28-30 6-9
	Çorum'un Hürünü Oyunu	5	15 Ağustos 1938	20-21
	Çorum'un Asar Vergisi	7	29 Birinci Teşrin 1938	36-37
	Dil Bayramı, Bir Matem	17	30 Birinci Teşrin 1939	7-8
	Çorum'un Tarihte Karakteristik Vastfları	17	30 Birinci Teşrin 1939	9-14
	Yeni Yıla Girerken	18	1 İkinci Teşrin 1940	1
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	18	1 ikinci Teşrin 1940	8/16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	19	1 Şubat 1940	9-16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	20	1 Mart 1940	13-20
	Eski Çocuk Eğlence ve Oyunlarından Aşık Oyunu	19	1 Şubat 1940	26-29
	Anadolu İsyanları	19	1 Şubat 1940	32
	Türk Milleti Aldanmaz	20	1 Mart 1940	1-2
	Medeniyet Anlayışları	21	1 Nisan 1940	1-2
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	21	1 Nisan 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	22	1 Mayıs 1940	27-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	23	1 Haziran 1940	30-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	24	1 Temmuz 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	25	1 Ağustos 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	26	1 Eylül 1940	30-31
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	27	1 İlk Teşrin 1940	25-31
	Türkmen Kızı	22	1 Mayıs 1940	25
	Muhit Dahiyi mi, Dahi Muhiti mi Yaratır ?	23	1 Haziran 1940	1-4
	Yeni Hadiseler Karşısında Biz	24	1 Temmuz 1940	1-2
	Kadı Asker Çorumlu Alaettin Ali Efendi	24	1 Temmuz 1940	5-8
	Öğrenmek Aşkı Mektep İhtiyacı	25	1 Ağustos 1940	3-4
	30 Ağustos	26	1 Eylül 1940	1
	Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken	26	1 Eylül 1940	3-5
	Dil inkılâbı Savaşı	27	1 İlk Teşrin 1940	1-2
	Vesika İzahları: Şifreli Bir Ferman	27	1 İlk Teşrin 1940	3-4

		Ahiler, İcazetnameler ve Fütüvvet Şeceresi	38	1 Temmuz 1943	3-9
		Altın Büyük Kurultay İntibalarından	39	1 Ağustos 1943	1-2
		Altın Büyük Kurultay İntihalarından	40	1 Eylül 1943	3-4
		Ahilik Nasıl Bir Teşkilattır	39	1 Ağustos 1943	6-10
		Ahiler,Ahiliğin Menşei	40	1 Eylül 1943	5-9
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	40	1 Eylül 1943	24-27
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	41	1 Birinci Teşrin 1943	28-30
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	42	1 İkinci Teşrin 1943	27-30
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	43	1 Birinci Kanun 1943	22-24
		Ahiler, Terim ve Törenler	41	1 Birinci Teşrin 1943	6-11
		Ahiler, Terim ve Törenler	42	1 İkinci Teşrin 1943	3-6
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa	52	1 Şubat 1945	9-16
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa	53	1 Mart 1945	4-11
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa (Bir de Fotoğraf Eklenmiştir)	54	1 Nisan 1945	6-11
		Bektaşî Duaları	55	1 Mayıs 1945	12-15
		Kentimiz Niçin Çorum Diye Anılmıştır.	56	24 Şubat 1946	3-5
		Çorum'da Ahilik	57	30 Mart 1946	3-8
		Çorum'da Ahilik	58	Mayıs 1946	3-7
80	TOMBUŞ, Nushi	Koşma (şiir)	28	1 Ağustos 1941	4
81	TOMBUŞ, Şevket	Ağıt (şiir)	24	1 Ağustos 1940	13
82	TULU, A.	Çocuk Oyunlarından Hodak Oyun	38	1 Temmuz 1943	27-29
		Nerelisiniz	38	1 Temmuz 1943	30
83	TUNCAY, İbrahim	Eğitmenli Okul ve Köy Kalkınması	31	1 İkinci Teşrin 1941	2-3
84	TUNCAY Osman	Köyde Eğitim Davamız	57	30 Mart 1943	9-14
85	TURGAY, H.F.	Cumhuriyetimizin Tarihimize Verdiği Mühim Bir Kaynak Mülga Şer'iye Mahkeme Sicilleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	7-10
86	UĞUR, Nuri	Çorumlu Hacı Hasan Paşa	36/37	1 Nisan 1942	14-17
		Zelzele	21	1 Nisan 1940	25-27
		Çorum'un Osmanlılar Zamanındaki Durumu	30	1 Birinci Teşrin 1941	17
87	ULUBAY,	On beş Yıl İçin Cumhuriyet Şarkısı	7	29 Birinci Teşrin 1938	26

	Abdülbaki	(şiiir)			
88	ÜNSAL, Fahrettin	Cehrilik Yarenliğı	45	1 Şubat 1944	6-7
89	ÜNSAL, Lütü	Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Naç Oyunu	41	1 Birinci Teşrin 1943	18-20
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Hodak Oyunu Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Coş Oyunu	44 45	1 İkinci Kanun 1944 1 Şubat 1944	11-12 15-16
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Uzun Urgan Oyunu	46	1 Mart 1944	14-15
		Kuşsaray Köyünden Derlenen Bilmeceler	53	1 Mart 1945	15-16
		Yerli Destanlar	54	1 Nisan 1945	21-25
90	VARAN, Abidin	Halkevlerinin Kuruluşundaki	1	15 Nisan 1938	3-4
		inkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	2	15 Mayıs 1938	1-4
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	3	15 Haziran 1938	1-2
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	5	15 Ağustos 1938	1-2
		Aklı Gözünde Olanlara	6	15 Eylül 1938	
		Cumhuriyetin 15 inci Yılında Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	1-3
		Kaybın Akisleri	8	15 İkinci Teşrin 1938	2-4
91	VELİDEDEOGLU Hıfzı Veldet	Sevr'den Lozan'a	49/50	1 Temmuz 1944	1-7
92	VOLTAİR	Cisim (Çev:İhsan Madanoğlu)	25	1 Ağustos 1940	9-11
93	YAKUP, Cevdet	Başbuğ	7	29 Birinci Teşrin 1938	25
		Çorum'a Ait Notlar, Çal kara Köyünde Soku Başı	8	15 İkinci Teşrin 1938	26-28

DİZİN.....

ÇORUMLU DERGİSİ
1938-1946

Çorumlu Dergisinde her sayı için ayrı sayfalandırma, tüm ciltler için genel sayfalandırma ve dergi içerisinde geçen "Çorum Tarihine Ait Belgeler" olarak geçen belgeler bölümü için ayrı sayfa numaralandırma sistemi kullanılmıştır.

Büyük Önderimiz Cümhur Başkanımız
ATATÜRK

ÇORUMLU

Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih
komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Nisan 938

Sayı : 1

“Çorumlu,,yu Neden çakarıyoruz ?..

Halkevi ödevine başladığım günlerde (Halk Sözü) adlı bir derginin çıkarılmak üzere bulunduğunu öğrenmiş, ancak neşri için iktiza eden muamelesinin tamamlanmasına yardımcı olmuştum. Bilâhara bu derginin inkişaf ve tekâmülünün temini ve Halkevleri ülküsüne yakın veya uygun olarak ıslah edilebilmesi için lâzımgelen şeraitin noksanlıkları intişarının devamına mani olmuştu.

Son zamanlarda esaslı teşkilâta dayanarak hızlanan ve ilerliyen Dil, Tarih, Edebiyat şubesinin kıymetli mensupları muntazam mesailerle zikre değer başarılar göstermişlerdir. Çorum muhitinde bir çok derlemeler yapmışlar Çorum ve belkide bütün Türkiyemiz için pek çok kıymeti haiz vesikalar elde etmişlerdir. Kayde geçmemiş vakfiyeler, sicil kayıtları, cönkler, menakip kitapları, cami, çeşme, medrese kitabeleri bunlar meyanında sayılabilir. Ekserisi elyazılarından müteşekkil sekizbin ciltlik kitapsarayımızda ayrıca tetkike değer mevzulardandır.

Çorumumuz bunlardan başka Boğazköy, Hüyük gibi Anadolunun en zengin Eti eserlerini kucaklamış bir sahaya sahip olmak şansına da maliktir. İşte bütün bu bahisler etrafında toplanan ve toplanacak olan vesikaların fotoğraflarıyla beraber aşağıda yazılı programa göre büyüklerimizin ve ilim adamlarımızın yardımlarına güvenerek neşir ve tesbitine çalışacağız.

Ulusal duygularla candan evimize bağlı olan ve bu vadide büyük bir hevesle emek sarfetmekte zevk bulan çok değerli çalışma arkadaşlarıma bu vesile ile şükranlarımı tekrarlarım.

Halkevi Başkanı

Bedri Bilginer

Çalışma programımız

- 1 — Milâddan evvel Çorum ve civarı
- 2 — Milâddan sonra Çorum ve civarı
- 3 — Selçukilerden evvel Çorum ve civarı
- 4 — Selçukiler zamanında Çorum ve civarı
- 6 — Osmanlılar zamanında Çorum ve civarı
- 6 — Cumhuriyet devrinde Çorum ve civarı
- 7 — Muhtelif devirlerde mülkî teşkilât
- 8 — Çorum muhitinin yetiştirdiği saz şairler ve diğer şairler
- 8 — Çorum ve muhitinin yetiştirdiği ilim ve hükûmet adamları
- 10 — Çorum, İskilip, Osmancık, Mecidözü, Alaca, Sungurluya ait halk şarkıları ve maniler
- 11 — Elde edilecek cönkler üzerinde araştırmalar
- 12 — Muhite ait ata sözleri
- 13 — Muhitteki kütüphaneerde bulunan eserlerin tansifi ve yazmaların fihristinin neşri (Bir de bibliografya yapılacaktır)
- 14 — Muhitte spor, Tarihte spor, bugünkü spor
- 15 — Muhitte geçitler ve eserleri: Tarihte yollar, köprüler, camiler, minareler ve mimarî kıymetleri, bugünkü yollar ve köprüler
- 16 — Cami, çeşme, medrese, mezar, kale, köprü, kitabeleri ve bunlara mümasil eserler ve tetkikler
- 17 — Tarihî kıymeti haiz vesikalar
- 18 — Muhitin şive hususiyetleri ve Dil derlemeleri
- 19 — Yer adları: insan adları dağ, dere, tepe, tarla, köy, mahalle, mevki adları derlenecek (Eski ve yeni devirde)
- 20 — Vilâyet sahası itibarile âdetleri ve an'aneler (Gelin ve sünnet düğünü gibi)
- 21 — Muhitin tarihteki ziraat şekilleri ve bu günkü ziraat ve bunlara ait rakamlar
- 22 — Tarihte sıhhat işleri, halkın bu günkü sıhhat durumu ve alınmış gerekli tetbirler
- 23 — Muhitte insan hastalıkları adları, muhitin tedavi usulları, mahallî ilâçları bunların tertip ve tanzimleri, islâhı için tetbirler
- 24 — Sıhhatı bozuk fakir çocukları himaye işleri
- 25 — Hayvan hastalıkları, muhitteki adları ve mahallî tedaviler ve ilâçları
- 26 — Nebatat hastalıkları, muhitteki adları muhitin tedavileri, mahallî ilâçları bu günkü kıymetleri
- 27 — Ziraat mahallî hususiyetleri (istatistiğe müstenit)
- 28 — Hayvanların doğum, ölüm ve hastalıkları hakkında istatistikî malûmat, hastalıkların izalesi çareleri
- 29 — Etnografya malzemesi hakkında araştırmalar
- 30 — Halkla konuşmalar
- 31 — Köy tetkikleri
- 32 — Vesika olacak İl havadisleri

Halkevleri kuruluşunda maksad ve gaye

İnsanların başlı başlarına ve yalnızca yaşayamadıkları ve daima toplu bir halde yaşadıkları malumdur. Bunun sebebi ise insanların birbirlerinin noksanlarını temamlamak, biri diğerine yardım etmek suretile hayvanlara karşı kendi mevcudiyetlerini ancak müdafaa edebilmeleridir. O halde demek oluyor ki insanların birbirlerine muaveneti suretile kurtulan cemiyetleri halinde yaşamaları zarrurettir.

Bu cemiyetler dal, budak sala sala birer hükûmet şeklini almıştır. Ancak bu cemiyetlerin ve efradının çoğalması muavenet şekillerini de çoğaltmış ve öyle meseleler meydana gelmiştir ki bu mütekabil muaveneti temin edecek olan hükûmetlerin idarî usulleri ihtiyaca kâfi gelmemeye başlamıştır.

Bunu tatmin için çareler düşünülmüş ve evvelâ halkın hükûmetten ayrı millî birer teşkilâta mazhar olması icabedeceği anlaşıl原因 olarak bunun muhtelif şubeleri için muhtelif millî teşekküller ortaya çıkmıştır. Kızılay, çocukları esirgeme kurumu gibi cemiyetleri bu meyanda sayabiliriz. Ancak bu teşekküllerden başka her vatandaşın serbestce derdini dönebileceği ve buna deva arayacağı bir yerde lâzımdı. Sonra vatandaşların her biri türlü ihtiyaçtan da müstağni bir halde değildi.

Vatandaş vardır ki kendi varlığından ve benliğinden haberi yoktur. Vatandaş vardır ki yaşadığı memleketi ve etraf ve civarını bilmez, kendisinin hükûmete karşı olan vazifesini ve hükûmetten neler beklemesi icabedeceğini anlamaz. Hastadır, hastalığını bilmez; ilâç deva aramaz.

Hulâsa , Bir çok dertler vardır ki bunları saymak uzun sürer. İşte bu bütün dertlere derman olacak bir yer, bir teşekkül lâzımdır. Bunu anlayan ve canla başla bu teşekküle bağlanan Türk gençliği onun eneyi ve en mütekâmil şeklini Büyük Rehber Atatürkün ilhamile ve onun partisinin sakafı altında halkevlerini teşkil etmekle elde etmiştir.

Halkevleri için en mütekâmil şekildir dedik. Fakat bu ibare halk evlerinin temamilen tekâmül eylediği manasını ifade edemez. Halk evleri teşkilâtı daha bir nüve halindedir. İnkişaf edecek, ilerleyecek ve mes'ut semereler verecektir. Halkevlerinden alınan ufak tefek neticeler bile daha şimdiden göğsümüzü kabartacak büyük ve ümitlerin fevkindedir. Bunun sebebi ise bu vadide çalışan ve kalpleri vatan ve inkilâp aşkile çarpan Türk gençlerinin yorulmak bilmez faaliyetleridir.

Halkevleri o çeşit müesseselerdir ki vatandaşların binbir derdine deva olacaktır, binbir hastalığı şifayap edecektir. Hükûmetin elinin uzanamadığı dertlere, yaralara el koyacak, onları tedavi edecek, o yaraların, o dertlerin bir daha meydana gelememesi için tedbirler alacaktır.

Halkevleri o çeşit müesseselerdir ki ona her vatandaş, serbestlikle dertlerini dökebilecek, anlamadığını, bilemediğini öğrenmek için ondan yardım isteyebilecek ve orda kendisinin de bir mevkii, bir faaliyet yeri olduğunu bilerek kendi faaliyetini bile, hiç olmazsa diğer vatandaşlar için bir örnek olabileceğini düşünerek sırf inkılâp ve milliyet aşkı ve prensipleri ile hareket edecektir.

Görülüyor ki Halkevlerinin vazifeleri büyük ve çok çeşitlidir.

Halkevleri her şeye muktedir olabilir, bunda hiç tereddüd yoktur. Ancak halkevlerinin kapuları ihtiras, menfaat, intikam ve siyaset hislerine ve inkılâp ve rejim aleyhindeki sözlere kapalıdır.

Halkevlerinde millete, vatana, inkılâba, rejime faydası olan her şey mevzuubahs olabilir. Halkevlerinde Türk milletinin medeniyetinin tekâmülü için düşünebilecek bütün münakaşalar yer bulabilir. Halkevlerinin millete, vatana, rejime, vatandaşa zararı olacak şeylere yeri yoktur. Halkevleri bu muzur, fesat telkinleri söyleyen diller ve dinliyen kulaklar - eğer varsa - koparmak için elden gelen her şeyi yapacak unsurlar yetiştirmek için canla, başla çalışacaktır. Ve bunun için en birinci ilhamı, en birinci kuvveti Atatürkün gençlere olan hitabesinden alacaktır.

Abidin Varal

16 ıncı asırda Çorumun idarî ve askerî vaziyeti hakkında bazı malûmat

Çorum merkez kasabası ; tabiaten müstahkem bir mevkide bulunmasından, mühim bir harp ve siyaset sahnesi olmamış, buda, tarihlerde ismine az tesadüf edilmesine sebebiyet vermiş isede ; tabiatin nadiren bahşettiği dar bir çerçeve içinde muhtelif inhitat ve irtifalara sık ormanlı yüksek yaylalara, sulak, sıcak vadilere, geniş meralara malik bir muhiti tabii ve carafinin merkez noktasına müsadif olması ve havası mutedil; berrak, saf su kaynakları mebzûl, toprağı kulaylıkla ziraate elverişli, bereketli, vâsi düz bir yayla üzerinde bulunması hasebile tarihin meçhul, karanlık devirlerinden biri, her dürlü avamili medeniye ve müessirati ictimaiye ve iktisadiyeyi cami bir merkezi temeddün olarak teessüs etmiş pek eski kasabalardandır.

Milâddan dört, beş bin sene evvel kurulmuş Etitürk medeniyetinin merkezi bulunan Boğazkale ve Alacahüyük harabelerinin Çorum vilâyeti dahilinde ve civarında bulunması bu iddiaların hakikate mutabakatine açık bir vesika teşkil etmektedir.

Bu ve bundan sonraki zamanlara aid malûmat sayın arkadaşlar tarafından toplanarak peyderpey ayrıca neşredileceğinden bu yazı ile yalnız Osmanlılar devrinde on altıncı asırdaki Çorumun idarî vaziyeti ve derecei ehemmiyeti hak-

kında elde edilebilen bazı malumatı cemi ve tesbite çalışacağım :

Esas mevzua girmezden evvel Osmanlı hükûmetinin bu devirdeki idarî ve askerî taksimatı hakkında kısa bir mukaddeme iradının faydalı olacağı zannındayım.

Bu asırda Osmanlı ölkesi (32) eyalete taksim edilmiş olup bunlardan yirmi üçü has ve dokuzu salyane usulile idare edilirdi. [1]

Has ile idare edilen eyaletlerde 244 sancak merkezine ayrılmış, bunlarda müteaddit kaza ve nahiyelere bölünmüştür. Eyaletlerin idarî ve askerî ümuru (Beylerbeyi), sancakların da (Sancak beyi) namındaki ümeraya tevdi edilmiştir.

Salyane ile idare olunan vilâyetler ; Mısır, Yemen, Bağdat, Habeş, Basra, Lahsa, Cezairgarp, Tarablüsgarp, Tunustan ibarettir. Bu eyaletlerin asker ve muhassasatından başka has ile idare edilen 23 eyalette 2375 erbabı zeamet, 35975 ashabı timar mevcut olup

[1] Salyane ile olan beylerbeylerin cümlei mahsulâtı canibi Padişahiden zabtolunup beylerbeyine ve sancak beylerine ve kul taifesine hasıl olan malından salyana ve ulufe verilir. Lâkin has ile olan eyaletler üç bahş (bağışlamaktan) olup bir bahş havası hümayun ve bir bahş havası vüzera ve miimiran ve ümera ve bir bahş zeamet ve timardır. (Ayni Ali Efendi: kavanini Âli Osman dır hulâsai makameyn defteri divan) Sahife 9

[1] ümera ile beraber bunların ce-
man 210000 cebelösi yani askerî
ve 255373142 akçe tahsisatları
vardı. [2] Bu eyaletler meyanında
(Hasretülüzera) olan Rumeli ile
Anadolu eyaletlerinden sonra pa-
şa sancağı yani eyalet merkezi ev-
velce Amasya, bilâhare Sivas olan

[1] Hası yirmi bin akçadan fazla
olana (zeamet) daha noksanlarına timar
denilir.

[2] Aynı Ali Efendinin: defteri
divan kitabından telhis olunmuştur. Her
ne kadar hamer kanunî devrinde 21 eyalet
150 sancak olduğunu yazıyorsa da daha eski
zemana aid bir teşkilât olması iktiza eder
çünkü aynı Ali Efendi mezkûr kitabında
eyalet ve sancakları isimlerle alelmüfredat
yazmaktadır.

(Rum) eyaleti - ümerası zeamet ve
timar erbabı ile muhassasatı ve-
cibelerleri mikdarına nazaran - en
büyük ve mühim bir eyalet idi.

(Her kangî beyin hassı ziyade
ise madununa tekaddüm ve tasad-
dur eder. Meğer vezir ola. İptida
sancak iki yüz akçadır [3] diye
sancakların derecei ehemmiyeti
beylerinin muhassasatına nazaran
tayin edilmiş olmasına ve aşağıda
yazılı ihşaî malûmata müsteniden
muhassasatının diğer sancak bey-
leri muhassasatından fazla olması-
na göre Çorum sancağında Rum eya-
letine merbut ve eyalet merkezi
olan Sivas sancağından sonra bi-
rinci derecede haizi ehemmiyet bir
sancak merkezi idi.

[3] Aynı Ali efendi sahife 37 ve telhis.

Rum eyaleti

Beylerbeyi ve sancak beyleri muhassasatı Has akça		Cebelos Nefer	Erbabı zeamet Nefer	E: babıtimar Nefer
Sivas -paşa sancağı :	900,000	180	47	928
Çorum sancağı :	355,300	70	16	222
Amasya sancağı :	300,000	60	19	429
Bozok » :	300,275	60	16	731
Divriği » :	250,362	50	2	210
Canik » :	200,725	40	7	210
Arapkir » :	210,000	42	2	153
Zeamet kethüdası :	80,200	16	0	0
Timar kethüdası :	62,558	12	0	0
Eyaletin ümera, erbabı zeamet ve timar yekûnu hasları 13,187,320 ve ce- belüleri 9,000 [4]				

[4] Kavanini al osmani derhulâsai makzaminî defteri divan

Her ne kadar kâtip çelebi ci-hannümasında Çoruma mülhak kazaların İskilip, tahtattarik [1], Hacı hamza, Saz [2], Sakız [3], Os-mancık, Karahisar temürlü [4], fev-kattarik [5], Katar, Mihmad se-lâm dan ibaret olduğunu yaz-makta isede 16 ncı asırda Çorum mülhakatının bunlara münhasır ol-madığı, hatta şimdikinden daha ge-niş bir idare hududuna malik bulun-duğu Çorum kütüphanesi umumi-sinde 1745/2 numarada mukayyed 1004/1005 hicri yıl tarihli mahke-me sicilli tetkikattan anlaşılmakta ve mezkûr sicilde Çoruma mülhak on beş kaza ismine tesadüf edil-mektedir. Şübhesiz ki bu isimler o tarihlerde mahkeme ile alâkalan-mış kaza isimleridir. Daha başka mülhakatı olması da melhuzdur. Mezkûr sicilde isimleri zikredilen Çoruma mülhak kaza, nahiye, ma-halle, kariye isimleri bazı malûma-tı munzamma ile ayrıca neşredile-

[1] Elyevm İskilibe mülhak köy, mah-keme sicillinde nahiye merkezi olarak gös-teriliyor.

[2] Şimdiki Sungurlunun ozamanki bir ismi (Bıdaközü), diğeri (Kalınsaz) imiş. (Sungur oğlu Hacı Mehmed ağa vakfiyesi)

[3] Elyevm mevcud (Yavu) kariyesi-nin buraya mülhak olduğu sicilden anlaşı-lmaktadır. Binaenaley bu semtlerin olma-sı melhuzdur.

[4] Elyevm mevcud ve Çoruma kırk kilometre mesafede bir köy.

[5] Elyevm mevcud Çamlıca ile Narlı kariyeleri aralarında arkıd çayı şimalinde Narlıya mülâsık Mehmaselâm diye bir mev-ki ismi vardır. Mescidli kariyesinin de buraya mülhak olduğu sicilde görölmesine nazaran bu mevkiin kaza merkezi olduğu tahakkuk ediyor.

ceğinden bu asırda Çorumda san-cak beyliğinde bulunanlara ve bazı maceralarına nakli kalam ediyoruz.

Kanlarla ve balusus evlâd ve kardeş kanlarla bulaşık Osmanlı oğullarının sülli antrika ve vahşi ihtiraslarla dolu tarihlerine ; bü-yük ve kanunî namile anılan Sü-leyman da evlâd ve torun katillliği gibi yeni bir safhai vacidülsöz ilâve-i mecboriyeti elimesi karşısın-da kalmıştır. [1]

Süleyman ; Kaçırılmış bir rus dülü olan ve halayıklıktan sultan-lığa yükselen (Hürrem)kadın ve da-madı sadırazam Rüstemin antirika-larına oğlu şehzade Mustafa ile bir torununu kurban verdikten sonra di-ğer oğlu Bayezid ile dört şehzadesini (torunlarını) da lala Mustafa haini-nin ifsad ve tezviratına [2], acem şahı Tahmessebin siyaseti ihanet-kâranesine feda etmiştir. [4]

[1] (Süleyman eydii übüvetini şehzade Bayezid ile onun oğullarının kanı içine sok-makta korkmadı.) Hamer tercemesi cilt 6 sahife 178.

[2] Ol mekkâr ve gaddar, hezarı füsün ve fesane yazup gönderdikte Bayezid han mezburun mekrü füsünunu hakikat an-layıp düruğ bi fûruğuna meftun oldu. Solak zade sahife 548.

[3] (Ozamandan itibaren şahin seva-iki siyaseti, Bayezidin İranda vücudünden terettüp eden endişeden, şehzadeyi baba-sına teslim etmekle nail olmasını ümid et-tiği fevaidden ibaret kaldı. Süleyman ve Selimin Tahmaseb ile muhaberesi padişah ile şehzadeyi (Selimi) bir oğlu ile bir kar-deşin mematına tegne, şahı da müşafirinin hayatını alçakça satmağa hazır göstermek-tedir. Hamer tercemesi cilt 6, sahife 84.

Orhanın ; Kütahya sancağı be-
yi bulunan babası Bayezid bir men-
fa ve maktel olarak kendisine tev-
cih edilen Amasyaya kerhen azi-
meti sırasında Ankaraya geldiğin-
de; padişah, torunu Orhana da
Çorum sancak beyliğini tevcih ey-

ledi. (Zilhicce 965) [1] Bir müddet
sonra Bayezid ve Orhanın imhası
için padişah Süleymanın ordusu
ile Üsküdarı geçtiğini ve maiyet-
leri efradile Konyadaki büyük şeh-
zadesi selim maiyetinde birleşerek
emre muntazır olmalarının eyalet
ve sancaklardaki beylerine emir
verdiğini haber alan Bayezid ve
oğlu Orhan onbeş bin kadar piya-
de ve süvari (yümlü) asker ile Kon-
yaya hareket ederek kardeşi sefih
ve serhoş [2] Selim aiyetinde top-
lanmış olan kuvvete hücum ettiler.

Neyazık ki devameden şiddetli
iki günlük bir muharebe neticesi Ba-
yezid ve Orhan malut olarak (elhasıl
Bayezid han natevan ekber evlâdı
Orhanla hem inan olup Amasya ve
Çoruma doğru can attılar) 21 şa-

[1] Selim ile Bayezidin bulundukları
ve tahvil eyledikleri ve vak'anın tarzı cere-
yanını Hamer yekdiğerine karıştırmaktadır.

[2] Halk Bayezidin sureti hayatı in-
zivakârisini kardeşinin (Selimin) tarzı ma-
işeti sefihanesine tercih ederek on^u muhab-
bet etmekte ve Selim valdesinin müdevver
ve şişkin çeşresini gösterdiği halde Baye-
zidin eşkâli pederi arzylemesi halkça
memnuniyetle görülmekte idi. Hamer ter-
cemesi cilt 6, sahife 81,

ban 966. Bayezidin babasına son
yazdığı af ve merhamet istidası ev-
velki istirhamnameleri gibi Lala
Mustafanın kurduğu ihanet ve hi-
yanet şebekelerile imha edilerek
mahalline vasıl olamadı, bittabii
cevapsız kaldı. [1] Çaresiz ve ümit
siz bir hale düşen şehzade Bayezid
966 şevvalinde alessabah zevceleri
ve sair ailesi efradile ağlaşıarak
veda etti. Şeyhzade Orhanı, diğer
üç küçük oğlunu, yükde hafif, pa-
hada ağır eşyasını da müstashiben
onbin kadar maiyeti ile acemistana
fırar ve şah Tahmassebe iltica ey-
ledi.

Bu vak'a Osmanlı hükûmetile
İran hükûmeti arasında en hara-
retli bir politika mevzuu ve muha-
bere zemini olup [2]. Nihayet 969
muharreminin on beşinci günü İran
şahı Tahmaseb şehzade Bayezidi
büyük oğlu Orhanı ve diğer üç
küçük oğlunu şehzade Selimin elçisi
ve ademi Ali ağaya teslim ederek
idam ettirdi. Cenazeleri Sivasa ka-
dar getirilerek defnolundu.

(Sonun 25 inci sahifede)

[1] Sultan Bayezid derdi mendi hun
ciğer ezüb ve didei gam didesinden gamli
yaşlar akıdıp dört şehzadenin kan ile amihte
gözleri yaşı ile bezar tevbe ve istiğfar ve
aczi inkisar ile bir mektup yazdırdı ve
benden sadır olan cemi evzai nahemevar, la-
la Mustafa paşanın ilkasıdır, beni az dırttı
dedi ve bir iki nesim sabareftar adam
ılgar ettirip rikâbı hümayuna gönderdi.
Amma bunlar dahi lala Mustafa bey rehzen-
lerine düş oldular. Hız ve eserleri zahir
olmadı. Beçevi cilt 1, sahife 293

[3] Devleti osmaniye vakayinameleri
bu kadar sık bir taati evrak nümunesi irae
etmiştir. Hamer cilt 6 sahife 85.

Osmanlı Mehmed Paşanın İki Vakfiyesi

NEŞET KÖŞKÜ

İlimizin ; Hicrî bin tarihine kadar (1) Çorumlu adile anılmasından ve 468 tarihinde Melik Ahmed Gazi tarafından alındığı zaman Türk boylarından Çorumlu aşiretinin yerleştirilmesinden ve çok eski sakinlerinin Çorumlu aşireti olmasından (2) ötürü Halkevinin Dil, Tarih ve Edebiyat komitesince çıkarılan dergiye (Çorumlu) adının verilmesi derginin meşgul olacağı mevzular bakımından çok uygun görüldü. Bu iş üzerinde evimiz başkanı beklenen izahatı baş yazıda vermiştir.

ve gerekli yeni vesikaları neşretmek iddiasile ortaya atılan dergimiz ; ilk sayısında (Veziriâzam) olmuş ve Osmanlı devletinin kuruluşunda ve yerleşmesinde hizmeti görülmüş, bu muhitten yetişmiş olan Koca Mehmed paşadan işe başlamağı mesleğimize daha yakışır bulmuştur.

Babasının adı Hızır Danışmend dir (3). Dedesi ise Hamzadır (4). Doğum tarihi belli değildir. Fakat öldüğü tarih Osmanlı'da yaptırıldığı caminin avlusundaki mezar taşına göre (5) 843 d.ür. (6).

Çorum tarihini ve folklorunu ve bütün geçmişleri tetkik etmek

Bir sureti elimizde olup Osmanlı kadısı tarafından (865.H.)

[1] Bin tarihinden evvelki vakfiyelerde, hüccetlerde ve sicil kayıtlarında vilâyetimiz (Çorumlu) adı ile yazılıdır. Hatta bunun 1050 tarihlerine yakın zamana kadar devam ettiğine ait elimizde bir vesika daha vardır.

Amasya tarihi (C. 2. S. 286) Çorum ve sonra Osmanlı'nın (468 - 1075) tarihinde Melik Ahmet Gazi tarafından alındığını yazıyor. (Sivas şehri) adlı kitapta (S. 18) ise (Matyu) dan naklen (476 - 1084) tarihinde alındığı yazılıdır. Amasya tarihi mehzaz göstermemiştir.

[2] Melik Ahmet Gazi tarafından (468) de (Nikonyom - Çorum) zabtedilmiş ve Alayundlu aşiretinden (Çorumlu) oymağı beyi İlyas beye verilmiştir. Çorum oymağı Nikonya şehrinde tevattun ettikleri için Nikonyaya (Çorumlu) adı verilmiştir. Bu tarihten sonra nisbet edatı kaldırılarak (Çorum - Çarum) adı ile şöhret bulmuştur. (Çorum) eski Türkçede meserret ve sevinçlik manasına gelen (Çarum) dan galattır. Memnun ve mesrur olana (Çarak) denir (Amasya T. C. 2. S. 287 not)

[3] Bu sayımızda neşredilen 842, 843 tarihli vakfiyelerine ve mezar taşlarına göre.

[4] 842 tarihli vakfiyesinde (Koca Mehmet Paşa bin merhum Hızır Danışmend bin Hamza) şeklinde yazılıdır.

[5] Şimdi burası temamen kaldırılmış ve taşlar bir araya toplanmıştır. Bu sayımızdaki resmine de bakılırsa vaziyet daha açık olarak anlaşılabilir.

[6] Osmanlı kitabelerini yazarken Osmanlı'daki eserleri hakkında yazılacak yazılar vardır.

(7) tarihinde verilmiş bir ibrane-meye göre Mehmed paşanın iki karısı vardır. Biri mezar taşına göre Kutlu paşa kızı Cihan hatun, diğeri de Abdi veya Abdullah kızı Nevruz hatun. Cihan hatundan Mahmut paşa, Nevruz hatundan Mustafa çelebi ve Esleme hatun olmuştur. Mahmut paşa ile Esleme hatunun 865 de sağ oldukları ve Mustafa çelebi ile Nevruz hatunun öldükleri yine bu vesikadan anlaşılıyor. Esleme hatun mahkeme bulunmadığından namına vekil olarak İskender beyin bulunduğu yine bu vesikada kayıtlıdır (8).

Osmancıkta caminin şark tarafında bulunduğu elimizde bulunan bir (9) nottan anlaşılan mezar taşına göre 843 tarihinde ölen Mehmed paşa eşi Kutlu paşa kızı Cihan hatundan bahis vardır. 38

sayılı encümen mecmuasında da Yüzükutlu hatundan bahsediliyor. Acaba bu iki ad aynı şahsa mı aiddir? Yoksa Nevruz hatundan evvel Cihan hatun eşi olup o öldükten sonra kız kardeşini mi aldı? Bu noktalar şimdilik meçhuldür. Aşağıda neşrettimiz iki vakfiyesine nazaran büyük oğlunun Emir Ahmed olduğu anlaşılıyor, evkafının idare ve tevliyetini ona terketmektedir.

Bu vakfiyenin tarihi 843 dür. Mehmed paşa ve Esleme hatunun sağ olduklarına, Emir Ahmed beyin Bursada oturmasına göre bunun başka bir anadan olması hatıra gelmiştir. Acaba Cihan hatunun mu yoksa Yüzükutlunun mu oğludur?..

Osmanlı tarihi encümeni mecmuasının 38 sayısında Amasya

[7] Bu vesikanın zeylinde görülen şu imzaları da aynen kaydediyoruz. Mevlana (Lutfullah bini Ali) Elmüderriş, Mevlana (Cemaleddin bini Hasan) (Taceddin bin Hüseyin), (Ahmet çelebi bin ümmet), (866 tarihli "Esleme Hatun," vakfiyesinde Şeyh ümmet diye yazılıdır.) Piri hoca bin tevekkül, (Hacı Hamza bin Abdullah), Yahya bin Abdullah, Ali bin Hacı Murad, (Mehmed bin Şadi), (Hüseyin bin İskender), (Hasan bin İskender), (Hamza bin İskender), (Hızır bin İlyas), (Hubyar bin Ali paşa), (İsa bin Yusuf), (Pir Ahmet bin Şaban), (Şaban bin Hasan şerefli). Bu vesika gelecek sayımızda neşredilecektir.

[8]

A — Bu ibranamede Cihan hatunun adı yoktur.

B — Osmancık kadısı Mevlâna Ferahşad bini Müeyyedî 878 tarihli arapça vakfiyesinin Fahrüülema vezir Halil paşa oğlu İskenderin iznile tanzim edildiği yazılıdır. Bunun hakkında yaptığımız araştırmayı müteakip nüshalarda neşredeceğiz.

C — Tarihi osmanî encümeni mecmuasının 38 inci sayısının 121 inci sahifesinde üstad Hüsameddinin yazısında Mehmed paşa eşi Yüzükutlu hatun binti Kutlu paşadır deniliyor. Halbuki mezar taşında Cihan hatun diye yazılıdır.

D — Elimizde bu aileye aid vakfiye ve hüccetlerle beraetlerde oğlu Mahmud paşa diye yazılıdır. Halbuki üstad Hüsameddin 38 sayılı tarihi osmanî dergisinde Mahmud çelebi olarak yazıyor. Bu iki adam aynı şahıs olacaktır.

[9] Mehmed paşa ve eserleri hakkında Osmancıkta yazılmış bir defterdir. Bunda Mehmed paşa ve Cihan hatunun mezar taşları suretleri ile cami kitabesi vardır.

müellifi üstad Hüsameddin Koca Mehmed paşa başlığı altında yazdığı iki makalede oğullarının ve torunlarının mezarlarına aid notlarının yandığını yana yakıla anlatmaktadır. Bunlara aid fotoğrafları bekliyoruz. İkinci sayımızda bunları neşredeceğiz. Şimdilik yalnız adlarını yazmakla iktifa ediyoruz. Mahmud paşa veya Mahmud çelebi, Mustafa çelebi, Emir Ahmed, Esleme hatun Mehmed paşanın kendi çocuklarıdır. Süleyman (10) Ömer çelebi (906 da vefat etmiştir. Mezarı Osmancıkta- dır) de torunlarıdır. Süleyman, Mahmud paşanın, Ömer çelebi de Süleymanın oğludur (11).

Caminin kapısı önünde, son cemaat mahallinde üzerinde ayet yazılı, Selçuk tarzında yapılmış bir sanduka vardır ki üzerinde isim olmadığından mahallinde Aydın adında, Mehmed paşa oğluna aid olduğu rivayet edilmektedir. Mezar taşında adı olmadığından ve

bu atfeye aid elimizdeki vesikalarda bu isme tesadüf edilemediğinden kaydı ihtiyatla telâkki edilmelidir.

Birde Şah dane hatun adında bir mezar taşı vardır. Üzerinde Şah dana hatun imreeyi Mahmud paşa diye yazılıdır.

Koca Mehmed paşanın siyasi hayatı hakkında encümen mecmuasının 38 inci sayısında mühim malûmat olduğundan burada tekrar edilmesine lüzum görülmemiştir.

Yalnız elimizde bulunan not defterinde Koca kaya müdafii (12) Haydarın esas adının Mehmed Haydar olduğu ve Mehmed paşanın bu zat olduğu hakkında bir mütalea varsa da bunu her noktadan teyide muhtaç görmekteyiz. İleride bu mevzu tekrar geleceğiz. Mehmed paşa ailesi hakkında şu kısa izahatı verdikten sonra şimdilik salâhiyettar makamlar tarafından tercemesi yapılan vakfiyelerini vesika kısmında aynen neşretmekle iktifa ediyoruz.

[10] Amasya beyler beyliğine tayin edilen Hızır paşa Edirnedan gelinceye kadar 851 de beyler beyi kaymakamı olmuştur. Amasya tarihi C. 3. S. 3. 219.

[11] Mezar taşında şu şekilde yazılıdır. Ömer çelebi bin Süleyman bey bin Mahmud paşa bin koca Mehmed paşa.

[12] Mirkatülkâinata ve âşık paşa zade tarihinde Kasım adında bir oğlu olduğu, Haydarın başka kimseye itimad etmediği hakkında bir yazı vardır. Halbu ki Mehmed paşanın Kasım adında oğlu olduğuna dair hiç bir yerde kayde tesadüf edilememiştir.

Çorum Havalisinde Mamalı Aşireti Ve Ömer, Osman Paşalar

NEŞET KÖSEOĞLU

'Mamalı aşireti, diğer aşiretler hakkında yapıldığı gibi 'hicri on-
'birinci asırdan itibaren iskân edil-
meğe başlanmıştır. Mamalı Zül-
kadiriye mukataasına dâhildi. Bun-
ların iskânı için Raka havalisi
münasip görüldü, fakat bir türlü,
aşiretleri, müselleh kuvvetlerle
oraya götürdükleri halde iskân
etmek kabili olmuyordu. Bir müd-
det sonra orayı terkederek Ana-
dolu içlerine istedikleri yerlere
doğru gidiyorlar ve muhitlerin-
de bulunan köylere ve mera-
larına bir çok tecavüzlerde bulu-
nuyorlardı. Hükümet bu gibi hare-
ketlerin önüne geçmek için bun-
ların topunu birden Kıbrıs ada-
sında cebren iskân etmeğe karar
vermişti. Fakat bir kısmı Antal-
yadan gemiye bindirildikten sonra
reislerini öldürerek (1) ve en ya-
kın sahile çıkarak yine Anadolu
içine yayılmışlardır. Mamalı cema-
atinin Zülkaderiye mukataasına
dahil bulunduğu zamana aid bir
vesikayı aşağıya yazıyoruz :

"Zülkadiriye beyler beğisine
ve Maraş kadsına hüküm ki Zül-
kadiri cemaatından, Mamalı de-

mekle maruf taife tarafından Ha-
cı Yusuf nam kimesne rik'a sonup
sipahileri olan Hamza ve Kaya
âdeti agmamları için üçyüz al-
tunların alub ziyade tehammülü
yokken yüz reis koyunların dahi
alup ve bundan gayri resmî be-
naklerin dahi bikusur aldıklarından
sonra kanaat etmeyüp yüzer al-
tunların ve yüzer batman yağların
ve onar tulum şıraların ve onar
kıt'a keçilerin alup zulmü hayıf
edüp taddi ettiklerinde teftişiyçün
süddei saadetime gelüp şikâyet
edüp emri şerif ihraç edüp anda
vardukta siz bizden şikâyet et-
mişsiniz deyu şart ettirüb zulüm
ve hayıf etmiştir deyü şikâyet et-
tiklerin arzetmeğin bnyurdum ki
vardukta mezburlardan dava hak
ider var ise dahi muvacehesinde hak
üzere teftiş edüp guresin kazıyye
filvaki arz olunduğu gibi olup ce-
maati mezburenin hilâfı şer'u ka-
nun ve mügayiri defter mezburlara
olveçhile akçaların ve yağların ve
sair nesnelerin alıverdikten sonra
mezburların üzerlerine sübut bu-
lan mevaddı yazup sureti sicil ile
göndersin Ahzü celbden hazer
eylesün. Fi. 25 ra. 985,, .

[1] (Banların serilerini defiyün katletmek vaciptir) diye şeyhulislâm Abdullah efendi de
bir fetva vermişti. Buna rağmen bu cüreti göstermişlerdir.

Bundan sonra Mamalı aşireti ni Çankırı civarında görüyoruz, aşağıdaki (1022) tarihli ferman onu gösteriyor :

“Kângırı kadısına hüküm ki Türkmen tayifesinde cemaati Mamalı ve cemaati Selmanlu ve cemaati Selman Muslu ve cemaati Alem Beğlü (2) ve Peçelü ve cemaati Tavrehli ve Hasan demirciler tayifesi bilfiil miri aşiretleri olan İsmail itaat etmeyüp ve uhdelerine lâzım gelen mali maktuların vermekte teallül edüp ve kadimden yuriyü gelen yerde yürümeyüp teallül üzere oldukları ilâm olunmağın buyurdum ki vüsul buldukta bu bapta mutad veçhile mukayyed olup göresin filvaki ilâm olunduğu üzere ise tayifei mezburaya muhkem tenbih eylesin ki kethüdalarına itaat üzere olup ve uhdelerine lâzım gelen mali maktuların bikusur eda eyleyüp teallül ve inad etmiyeler ve kadimden yuriyü geldikleri yerde yürüyüb kimseye zarar ve ziyan etmiyeler. Badettenbih eselmiyenlerin şer'i ile haklarında lâzım geleni icra eylesin. Fi. 5 Za. 1022.,,

Bu vesikaya göre Mamalı cemaati ile Selmanlı, Alembeyli, Selman Muslu ve diğer dört aşiretin

İsmail adında bir kethüdası olduğu anlaşılıyor.

Mamalı aşiretinin 1101 de Hacı Ahmed oğlu Bektaş bey adında bir reisi olduğu ve 200 haneli olduğu aynı tarihli bir fermandan anlaşılıyor (3). 1101 şevvalinde Edirne'de sefer için toplanması evvelce ferman edilmiş iken şimdiye kadar gelinmediği ve hemen gelinmesi hakkındaki buyurultuya (4) göre Mamalı aşiretinin de sefere biraz geç gitmiş olduğu anlaşılıyor.

Mamalı aşireti bu tarihlerde şikâyet etmeğe başladığından Raka havalisine sevkedilmeleri hakkında 1104 tarihli fermân sureti aynen aşağıya yazılmıştır :

“Raka beyler beyisi Hüseyin dame ikbalihuya ve Tokat kadısına ve Tokat voyvodasına hüküm ki Raka ayaletinde vaki nehri Belic kenarında ve Aynizir ve Raka ya varınca ol nevahide sakın olan kura ahalileri bundan akdem tekalif ve neyayibin kesreti tevarüdünden ve zulmü teaddi vürudunun vefretinden ve Urban tayifesi eşkiyasının istilâsından perakende ve perişan ve arazileri hâli ve emakinleri bilküllüye harabe olup canibi miriye muteddünbih

[2] Çorum'un kazası olan Sungurlu ile Çerikçi istasyonu arasında Alembeyli köyü vardır. Bunlar da Danişmendler ve Mamalı'lar gibi Bozulusa tabidir. 1022 tarihinde Bozulus tevabii rum eyaleti dahilinde idi. O devirde rum ayaleti şu livalardan mürekkepti : Sivas (paşa sancağı), Amasya, Çorum, Bozok, Canik, Divrik, Arapkir; Bozulusa tabi cemaatlerin adları şunlardır : Mamalı, Danişmendli, Alembeyli, Yahyalı, Buynu, İncelü, Kurt, Mihmad, Kulak. Bunlar bu tarihlerde yazın rumda, kışın şam taraflarında idiler. A. T. A. S. 69.

[3] Anadolu Türk aşiretleri. S. 87.

[4] Anadolu Türk aşiretleri. S. 90.

bir nesne hasıl olmadığından gayri ol havalilerde mürur ve ubur eden ebnayı sebil dahi salim olmamağla mevazii merkume mamur ve abâdan ve ebnayı sebili emin ve mutmain eylemek lâzım ve mühim olmağla büyük Türkmen tayifesinden Üsküdar adına tabi bilcümle Beydili ve sair cemaatlerden ve Boz Ulus mandesi Türkmenlerinden mevzii mezburede arazi tasarruf ve ziraat ve hiraset eylemek üzere sakin ve mütemekkin olmaları için bundan akdem bin yüz iki senesi rebiyülahirinin on beşinci günü şerefim verilmişti, Elhaletü hazihi bazı mahallerine tevayifi mezbure sakin ve bazı mahallerine sakin olmayup hâli ve muattal kalmağla ahar Türkmen cemaatlerinden iskân ettirmek lâzım ve mühim olmağın Tokat voyvodalığı aklâmından Hoca haslarına tabi Mamalı Türkmanı şekavet üzere olup reaya fukarasına ve sairlere teaddi ve tecavüzleri olmağla anların dahi iskânı lâzım ve mühim ve muktazi olmağla Hazinei âmiremde mahfuz olan baş muhasebe defterlerine nazaran olundukta zikrolunan Mamalı Türkmanı tayifesinin iki bin yüz doksan iki kuruş malı maktuları olup Tokat voyvodalığı aklâmından olduğu mastur ve mukayyed bulunmağın imdi mezkûr Mamalı Türkmanı kabilesi ahali-leri balâda zikrolunan mevaziin kalan mahallerinde sakin ve mütemekkin ettirilüb fimabaad beyinlerinde teayyün kesbeylemiş ihtiyar eyledikleri mutemed âdem-

ler cemaate baş ve buğ tayin olunup içlerinde fesad ve şekavet eden olur ise keudüler ahz ve hâkime teslim eylemek üzere ihtiyarları ve işerleri marifetile birbirlerine tekeffül edüp ziraat ve hiraset eyledikleri arazide hasıl eyledikleri mahsulâtta arazilerinin humüslerin ve bağ ve bostanlarından bihasebişşer iktiza eden hukuku arazilerin canibi miriye eda edüb ol havalileri urban ve sair eşkıya mazarratlarından mukaddema sakin olan Türkmen cemaatleri ile maan gereği gibi muhafaza ve ahalisini ve ebnai sebili emin ve mutmain eylemek şartile üzerlerinde mukayyed olan iki bin iki yüz doksan iki kuruş malı maktuları bilkülliye ref ve saire rüsumu raiyyetten muaf ve müsellemler olup kat'â bir nesne ile mutalebe olunmayub mevaşilerin mutadları üzere yaylalarına kendileri götürmeyüb ehlü ayallerile kendileri sayfü şitada mevazi mezkûrde olup ancak çobanlar ile gönderüb kemakân ray ettirmekte kimesne mani olmamak üzere Raka ayaletinde sakin olan cemaatler Raka valilerine tabi ve emirlerine muti olalar ve kurbü darlarından ve civarlarında olan eşkıya üzerine varılmak iktiza eyledikte tahrir olunan Mamalı Türkmanı kabilesi valilere mutabeat edüb vali ile maan edayi hizmet eylemek üzere senki Raka beyler beyisi Hüseyin dame ikbalühusun sen makul ve münasib gördüğün mahalli zikrolunan Mamalı cemaati Türkmenlerine iskân ettirüb bir ferde illet

ve bahane ettirmiyesün deyu maliye tarafından verilen emri şerif mucibince hüküm yazılmıştır. (Evahiri ca. 1004),,.

Bu sıkıya rağmen Mamalı aşiretini Rakaya göndermek mümkün olmamıştır. Yine Çankırı, Tokat, Çorum tarafında gezmeğe başlamışlardır. Bu sırada yani 1109-1110 senelerinde hükûmete en ziyade sadık kalanlarda yine bunlardı.

1111 tarihinden daha evvel Bozok sancağında şekavet eden Cerid, Afşar ve sair aşiretlerin tedibine Mamalı aşiretinin memur edildiğine ait aşındaki vesika şayanı dikkattir :

“Hâlâ Mamalının miri aşireti olan Bekdaş ve sabıka Mamalının miri aşireti olan Mehmed ve aşireti merkume ihtiyarları ve kethüdalarına hüküm ki Bozok sancağında Sorgun kazası ve ol havallide tavayifi iskândan Cerid ve Küçekli ve Afşar ve Babünnun cemaatlerinden firar eden eşkıyanın rüesasından Cerid yazıcı ve Bostlı ve Küpeli ve Derli Ferhad ve Orhan oğlu Hasan ve kardeşi hevalarına tâbi eşkıya ile daima Anadolu da katli nüfus ve kasbı emval ile fesadü şekavet üzere oldukları ilâm olunup mezkûr şakilerin alâ eyyi halin ahz olunmaları için Sivas beyler beyisi Mustafa paşaya emri şerifimle tenbihi hümayunum olup ve mezkûr şakilerin ele getirilmesi behemehal sizden matlup olunmakla siz ki

mumaileyhim siz emri şerifim vardığı gibi bu hususta asla teallül ve tereddüd etmeyüp zikrolunan şakileri alâ eyyi halin ele getirüp ahz ve mahbusen mirimiranı mumaileyhe teslimi bezli makdur eyliyesiz şöyle ki bu fesadı eden mezkûrları ahz ve mirimiranı mumaileyhe teslimde sizden bir gûna tesamüh ve tekâsül ve tehavün ve taksir zuhur eder ise asla özür ve cevabınız ısga ve bilcümle eşiretiniz Rakaya iskân ile iktifa olunmayup hakkınızda tertibi ceza olunur. Bilmiş olup mezkûr şakileri behemehal ahz ve mirimiranı mumaileyhe teslimde ana göre basiret ve intihap ile hareket eylemeniz babında deyu yazılmıştır. Fi. Evahiri Z. 1111,,.

Buna rağmen anlaşılıyor ki Mamalı, Cerid ve Pehlivanlı aşiretleriyle Sivas yaylalarına tecavüz etmeğe başlamışlardır. Bunun üzerine aşağıda yazılı 1113 tarihli ferman Sivas beyler beyine gönderilmiştir.

“Sivas beyler beyisi Süleyman paşaya ve Karahisar Behramşah ve Çepeni Çunkar ve Orta pare hüküm ki :

Karahisar, Bayramşah ve Çepeni Çunkar ve Orta pare kazalarında sakın ulema ve süleha ve eyimme ve hüteba ve sair eşraf dergâhı muallâma mahzar gönderüb zikrolunan kazalarda sakın reaya tayifesinin ziraat eyledikleri yerlerde Türkman tayifesinden Mamalı ve Cerid ve Pehlivanlı ve

Güvan ve sayır Türkmen tayifesine mahsus defteri cedidi hâkânide mukayyed kadimî yaylak yok iken zikrolunan Türkmen tayifesine kabileleriyle yaylak zamanında kazalarına varub, meralarına konub kök iereke ve sair mahsulleri arasında davarların rai ve badehu harman vaktinde koyun ve sair davarlarile gelüb çuval götürüp muradları mikdarı mahsullerin gasp ve üç dört ay mikdarı meksû teaddi ve kışlağa avdet eylediklerinde dahi meradan hayvanların maan sürüb götürüb ve evlerin basıb içinde olan esvab ve ayallerinin üzerinde olan libaslarının nehbü garet eylediklerinden maada zikrolunan Türkmen tayifesinden Cüneyd kethüda oğlu Osman ve İdris ve Hasan ve Kirkoğlu İsmail ve kuyuncu Şahin ve Cebeci Duydar ve Hızır nam şakiler sair hevalarına tabi eşkiya ile kazai mezkûrün kurasından yedlerinde olan mümza defter mucibince doksan beş kile arpa ve yüz kile hintaların cebren gasbedüb her sene bunu emsali teaddilerinden naşi ekser kura ahalisinin perekende ve perişan olmalarına bais oldukların ilâm eyledikleri ecilden sen ki mirimiranı mumaleihsin bu fesadı eden mezkûrlar bulundukları mahalde şer'i şerife ihzar ve hasımlarile mürafaai şer ve hilâfı şer'i şerif ve bigayri hakkın nehbü garet

eyledikleri her ne ise badessûbut marifeti şerile ashabına reddü teslim ettirüb ve mezburların kazai mezburda defterde mukayyed bilfiil tasarruflarından kadimî kışlakları yok iken kazalarına uğramayub ve bigayri hakkın mahsul ve sair eşyaların garet etmek üzere muhkem tenbih ve tekid olunup mütenebbih olmayub geru veçhi meşruh üzere zulüm ve teaddi üzere olanları isim ve resimlerle ve sıhhati ve hakikati üzere deri devletmedarıma arzu ilâm eylemen babında deyu yazılmıştır. Fi. evsıtı 1113,,.

1146 da Mamalı aşireti reisi Mamalı oğlu Kantemir idi. Halepte Alaca hana iskân edilecek aşiretler arasında Mamalı ve Cerid aşiretleri yoktur. Yalnız hâlen bu civarda adları anılan Dedeşli ve Selmanlı aşiretleri bu sevkiyatta dahildi. Bundan sonra Mamalı aşiretinin bir kısmı Alacada iskânı kabul etmiş (5) ve bu bölgeye yerleşmiş vaziyettedir.

Şahabbası salis namile isyan eden alevilerin üzerine Mamalı oğlu Ömer paşa memur edilmişti.

Ömer paşa hakkında şair Medhinin söylediği parçayı yazıyoruz. Bununla beraber Şahabbası salisin Ömer paşaya yazdığı bir mektubu da tarihî kıymetine binaen aynen dercediyoruz. (6)

[5] Alacada Hızır, İbrahim ve Sungurluda Arife kazili (gazili), Ekmekçi İncesu köylerinin Mamalı olduğu yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır. Yine Çorumda Cerid, Alacada Killik, Gazi paşa, Tutaş köyleri de Cerid aşiretine mensuptur.

[6] Bu vesikaları kütüphane memurumuz Bay Eşref vermiştir. Suretleri 2244/315 sayılı defterdedir.

**Acemşah iddiasında olan Şah Abbasi namındaki şakinin Mamalı
oğlu Ömer beye gönderdiği mektup suretidir. [7]**

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahillezi alâ ihsanihi bien tekarrel hakku fi mekânihi kema kalellahü taalâ ennel arda yurisüha menyeşau velakıbetü lilmüttakin. Badeza güldestei bendi gülhayı duayı iktam riyazi senai maruzu zamiri müniri hurşidi incilabı ukte küşadı muakidi din ve devlet ve seyyie arayı maarık fethü nusrat ruşen beyanı tirizeban ve bülendi kadri mahfel fırazı encümen arayı serefraz ki filhakika camü cihan nümayı suri ve manevidir. Ola ki eğer bu ahkari nasın taraf ahvalinden sual buyurursuz hazreti seyyidül enbiya Muhammedül Mustafa ve emirül müminin Aliyül Murtazanın ednadan edna kelpi arş nişin şahları Abbasi salis ibni cemcah melâik sipah Sultan Süleyman bin cennetmekân Şah Abbasi sani ibni kutsi aşıyan şah safi enarallahü bürhanehüm ve kuddise sırrihül azizim. Blzim ahvalimizi canşini milki iskender şevketli padişahdan sual buyur. Anki bu kadar eyyamda havfinden naşı beher mah 700 kuruş maişet tayin edip kâh Midilli, kâh İleliye ceziresinde ikamet buyurmuş idi. İmdi vade tamam olup ceddım şahı merdan

Ali oğlu girdabdan sahili necata vasil eyledi. Her ne kâr kâh bu kalemun nakiş eylemiş ise olması emri mukarrerdir. Benim azizim ağayı muhterem hâlâ bir kaç ihbarı naşayeste sizin gibi sahip akıl ve dirasetren baiddir. Mesmuumuz oldu. Elhamdülillahi taala sizler her ilimde kâmilsiz ve ilmi nücumda mahirsiz Devleti osmaniye'nin inkırazı malûm ve manzuru deriseaadetinizdir ki Hoca Nasreddini Tosi zicinde şeyh Ahmedî Boni ve Muhiddini Arabi şemsülmaariflerinde ne gûna kaydolmuş malum ve manzur ve mesmuunuz olmuştur ki padişahlara padişahlardan gayri bir kimesne mukabele ve muarazaya kadir olmaması azhar mineşşemsdir. İmdi benim azizim muhabbetname vürudunda teveccüh edüb binaen alel muhabbe bir hayalâtı manende ve kilimatı napesendidei efvahi avamdan men edüb bu vilâyetlerden ta Bağdat ve sairinde nenev'a muhabbetleri malûmu şerriftir, Bu maddedeki ikbali fitne ve fesadi zuhura gelir. Ne lâıyk ki senin gibi bir cudü mükerrerden sudure ola. Kuyudu nasiyam bir maddeye mübaşeret edesiz.

[7] Kütüphanede 2244/315 numaralı kitabın 121 inci yaprağında kayıtlı olup memuru Bay Eşref tarafından bulunmuştur.

Hemen seyret ki zülfikarı Ali ne iş eder bu muhabbete binaen ze-bani kalem veraka cari edüb size irsal eyledik. Vallah Billâh ve Tallah ki eğer yüz kerre yüz bin sipahi üzerime teşrif edesiz memnun olup yüz çevirmem yoktur. Her ne lâıyk ehli necata ve akli feraset üzere ise böylece amel

buyurun. Benim muhibbi vefadarım bizim kim olduğumuz bu mühürden malûm edesiz. Baki vesselâm menittebaal hüda.

Namei Abbasi salis harrerehu
azmi mülük sahip kıran

Şah Abbasın mührü içinde şu
kıt'a vardır :

Nekin saltanat ra keşi varis
Şüd sahip kıran Abbasi Salis

Şair (Medhî) nin bu hadise hakkında yazdığı bir manzumu aynen aşağıya koyuyoruz:

Sihri batıl oldu sebep Abbasın
Mezhepsizler kılsın matemin yasın
Âli Osmana hail olanız dağlar
Gayette say eyledi beyler ağalar
Miri aşiret (Ömer) serasker idi
Bahadirlar arslan gibi yörürdü
Bir sefer mübarek hiç etmedin zar
Ebubekir, Ömer, Osmanı, Haydar
Kılıncına tesmiye etmiş Zülfikar
İnşaallah yeridir esfelüssekar
Acem ferzendidir çoktur sanatı
Ol mel'unun Düldül dediği atı
Melânet babında gayette mahir
Rafizidir hem sebbabdır hem kâfir
Askere bir oldu dağlar, ovalar
Padişahım kabul oldu dualar

Dini islam kuvvette olduğun bildi
Anlarda belâsın bulduğun bildi
Ölenler şüheda Gazi oldu sağlar
Cümleten üstüne geldiğin bildi
Kahramanane Songur ona yar idi
Din uğruna kılıç çalduğun bildi
Çırağı mescidi mihrabü menber
Anlar kim olduğun olzaman bildi
Sahip kıran deyü bir mührü de var
Şeytanın nedimi olduğun bildi
Evveliden dönüktür bettir sıfatı
Yoruldu geriki konakta kaldı
Melânetin etmek isterdi zahir
İsyan deryasına daldığın bildi
Silâhşörler biri birin kovalar
(Methî) der inayet allahdan oldu

Bu devirde yerinde olmıyan mezhep ihtilâllarının ne derece derin olduğunu göstermesi itibarile de bu parça şayanı dikkattir.

Bu da aynı hadiseleri izah eden bir manzumdur [8]

Zahir sldu âlem içre yine bir kavmü şerrar
Ehli bid'at pürdalâlet hem adüvvü çariyar

Bir birine kalkışırılar misli hınzır ol hımar
Haşri inkâr eylemişler fıskın eyler aşikâr

Anlara mevrânî derler hariciler deyin ana
Gayri namile çağırman rafıziler deyin ana

Kimisi oldu kılavuz bazısı tundarları [9]
Durmadı kaçı bıraktı yalnız murdarları

Kuskuna kuvvet deyup kaçmaktan özge kârları
Kalmadı namusu ari zerre itibarları

Zannedip subu Aliden kenduye imdad ola
Kendi zumunca halife şahı Abbas ad ola

Haşalillâh ol misüllü zülfikar irad ola
Nal paradan yapılane zülfikar isnad ola

Kazdığı kuyuya düştü kimse bilmezdi anı
Ol cehennem köpeğininin gör nice çıktı canı

Ehli sünnet olsa bir mümin anı ikfar eder
Dönmez olmulhid münafık küfürünü tekrareder

Rahmetullahtan baîd olmuş yerini nar eder
Kim necaset içre düşse ânide murdar eder

Hamdellâh her birine oldu elvanı azap
Kiminin boynunda zencir kimisi çekti itap

Kimi damdan tamoya can attılar bi irtiyap
Kimisi damü belâda düzahi pür ıztırıp

Sünnete etmez riayet farza etmez itibar
Rahi haktan inhıraf etmiş adüvvü hâkisar

Yerleri nari sakardır meskeni darülbevar
Canına lâğnet okunur ta ilâ yevmil karar

Kâvilinin kethüdası kaçmada serdarları
Oldu (Çatal âli) dinsiz dahi sancakdarları

Erdi bir günde Çayanlar köyüne ilgarları
Görne resmiyle ceyşin sürati reftarları

Yüzü kare bihamiyyet hem muhannesler budur
Dini ahmedden nükül etmiş mülevvesler budur

Halka der düldül süvarım kendine münkat ola
Kendisi zındıkı mülhit halk dahi ilhad ola

Aklını andan kıyas et tabii ektrat öla
Mezehebine tabi olan akibet berbat ola

Dem vurur hubbû Aliden şöyle kim güftareder
Zahira söyler velikin fiilin inkâr eder

Buzu eshap ettüğüne zuğum eder bir kâr eder
Yüzü dönmüş hep cüzam olmuş dahi ısrar eder

Failâtün müftalilün müftailün failât
Mezhebi çardan muarra cahidi saymü salât

Cümle berbat oldular olup harap ender harap
Kimi ayak çeşmesine düştü manondi kilâp

Gerseri maktuu kâfir zahir ender hesap
Tarihi zahir bedihi kutlei katli kilâp

1127

1127

[8] Kütüphanede 2244/315 numaralı kitabın 120 inci yaprağında yazılıdır.
[9] Dümdar olacak.

Kâfir lafzının başında olan kâfi alıp
Zahir lafzına zammedince tarihi zahir olur

Bazı katlen bazı salben bazısı oldu dünim
Dedim ana senki lâğnette helâk oldu racim

Ömer paşayı bundan sonra
Çorum beyler beyi görüyoruz (11)
Burada iken "Kabilesi eşkıyasına
istinad ederek halka zulum yap-
tığı anlaşıldığından Sivas müte-
sellmi Ömer eliyle katledilmiştir.,
Bu hadise Raşit tarihinde 1136
vekayii arasında gösterilmiştir.
Kütüphanenin 2244/315 sayısında
kayıtlı bulunan defterde 1136 yılı-
nın cemaziyelevvelinin 28 inci
perşembe günü katledildiği yazı-
lıdır.

Hüseyinabadda (12) 1134 te
yaptırdığı çeşmenin üzerinde şu
yazı vardır :

(Tarihi çeşmei Ömer paşa)

Bina cyledi bir çeşme mahallinde Ömer paşa
Dedi tarihini (Vehbi) Muhammer selsebi lasa
Esasın kıldı çeşmenin otuz dörtte edip bünyat
İmar'et oldu anınla bihamdillah Hüseyin abat

Mamalı Ömer paşanın müh-
rünün de hususiyeti varmış 2244/
315 sayılı defterde mühründe ya-
zılı olduğunu gördüğümüz kit'ayı
aynen yazıyoruz :

Şah Abbasın katli için men umaram
İlâhi rahî hakka doğru varam
Zü desti düşmen men hafa nedarım
Ömerim çün muhibbi çariyarım

[11] Sancak beyi olsa gerek, Fakat ra-
şit tarihi C. 6. S. 111 de böyle diyor.
Alaca ve havalisinde zulmü o kadar ileri
götürmüştür ki Mamalı oğlunun validesi-
ne öldüreceği bir adam müracaat ederek
kurtarmasını istemiştir. Bunun üzerine val-
desinin (Ölde kurtul!) dediği mahallinde
pek meşhurdur.

[12] Eskiden Alacanın adı Hüseyinabat
idi. Bu ad son zamanlara kadar devam etti.

Ömer paşanın bir oğlu Os-
man paşa Amasyada 1157 tarihini-
de mutasarrıf oldu, (Çakır pen-
çeli) namile anılırdı (13). 1158 de
Merzifonda ikamete memur edildi,
sonra da katledildi (14).

*
* *

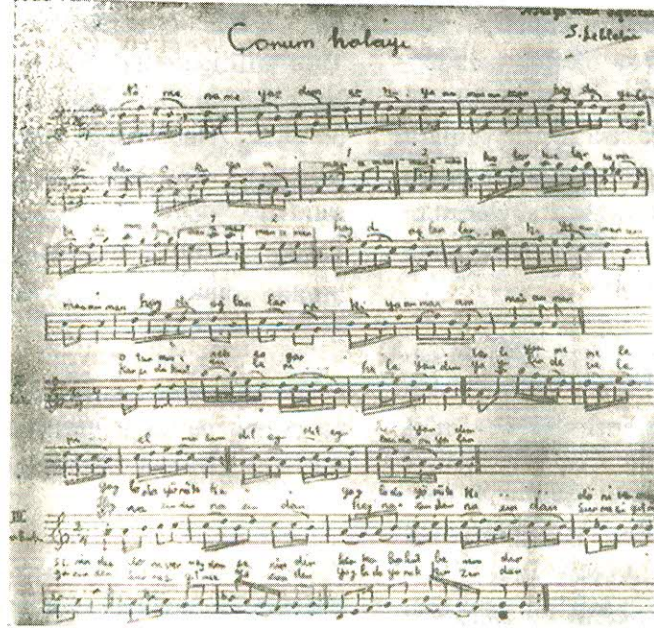
Bu aşiretin adını taşıyan köy
yoktur. Çorumda olduğu gibi
Amasya ve Çankırı vilâyetlerinde
dahi tesadüf edilemedi. Yalnız (5)
sayılı notta yazdığımız gibi Alaca
ve Sungurlu ilçelerinde adları ora-
da yazılı kölerin bu aşirete mensub
oldukları anlaşılmıştır. Yer adlarını
toplamağa başladığımız için bun-
lar arasında ve araştıracağımız
siciller içinde yeni izlere tesadüf
edersek bu aşiretin son durumu-
nu daha açık bir surette ortaya
atmak kabil olacaktır.

Neşet Köseoğlu

[13] Amasya tarihi C. 4. S. 73.

[14] Süleyman bey (1141. H.) tarihini-
de Aksaray mutasarrıfı olduğu Anadolu türk
aşiretleri adlı kitabın 171 ieci sahifesindeki
notta yazılıdır. Bundan mada 1297 de Yoz-
gada bağlı olan Hüseyinad (şimdi adı Ala-
cadır ve kazadır, Çoruma bağlıdır.) nahi-
yesi naibi tarafından verilen bir hüccette
Mamalılardan Mehmet bey kızı (Satı) nın
Alaca kariyesinde bulunan Mamalı arazisi-
nin başkaları tarafından tasarruf edildiğin-
den şikâyet ettiği yazılıdır. Şimdi bu sülâ-
leden Alacada yalnız, 95 yaşında bir ihti-
yar kalmıştır.

(Çorum) un Halay oyunu ve Arzı türküsü

Çorum Halayı

1

Name yazdım sokuya
Gelen giden okuya
Kızlar, şarabe düşmüş
gelinler ırakıya

2

Karşıda kürt evleri
Yayılır develeri
Oturmuş inek sağar
Terliyor memeleri

3

Hey nazından nazından
Sürmesi gitmez gözünden
Yayıda Türkmen kızından
Dönüver meydan senindir

İlimizde, kasaba, köylerde söylenen ve oynanan bir çok halk türkülleri vardır. Ekserisi diğer illerde söylenen şarkılara ve oyunlara benzemekle beraber Çorum ilinde yüzlerce yıllardan beri söylenmekte olan türkü ve oynanmakta olan oyunlar vardı.

Bunların içerisinde (Çorum halayı) ile yine Çoruma mahsus olan Arzı şarkısının sözlerini (Çorumlu) mecmuamızın ilk sayısına, güzel yurdumuzda yaşamış olan dedelerimizin, ozan ve bestekârlarının ince duygu ve görüşlerini gösteren müzikli ve hareketli iki parçasını notası ile birlikte koymuş bulunuyoruz.

Halay : en çok köylerimizin düğünlerinde, toplantılarında müstesna bir yer almış meydan oyunlarından. Şehir halkının da bir çoğu bu oyunu sever ve oynar. Son yıllarda Çorum gençleri tarafından yapılan müsamere ve konserlerde bir çok defalar oynatılmış, Türkün görüş ve duyusundan doğan bu oyun seyircileri tarafından heyecanla takip edilmiş ve alkışlanmıştır.

Muhtimizde bu oyunun neze-
mandanberi oynandığı belli değil-

dir. Yalnız Osmanlı ve Selçuk Türkleri kıyafetleri arasında görülen salta, çepken gibi elbiselerin bu günki (Halay) oynayanlarımızın millî kıyafetini teşkil etmesi Osmanlı ve Selçuk Türkleri devirlerinden beri bu oyununu eski bir tarihe sahip olması ihtimalini uyandırmaktadır.

Bu gün dahi seville seville oynandığına ve seyredildiğine göre asırlarca yaşamak istidadında olduğunu göstermektedir.

Bu oyun vücudümüzün bütün örgenlerini sağlamlaştıracak mükemmel bir beden eğitimi yarıcıdır. Beş ilâ yirmi kişi tarafından oynanabilir. Oyuncular çepken, salta, zıvga (1) gibi millî kıyafet geyerler.

Hepsinin ellerinde birer çevre(2) bulunur. Oyuncular sağ baştaki şefin hareketine uyarlar. Şefin en ince hareketini gözden kaçırmazlar.

Birinci Bölüm ağır, ikinci orta, Üçüncü daha çabuk oynar. Bu oyunu yalnız erkekler değil, düğünlerde bayanlar da oynar.

[1] Zıvga : Bir nevi dar, körüklü şalvar demektir,

[2] Çevre : Mendil demektir.

Dik başlı duruşlar, keskin, ciddî bakışlar, gergin bacaklarla vakurane başlayan bu oyunda adeta Türkün irası okunur. Oyunun ilk kısmından itibaren oyuncuların bakışları, hareketleri, sezişleri birdir. Bazan figürleri icabı kollar birbirlerinin omuzlarına atılır. Çelikten bir duvar gibi ; bazan da eğilerek betondan bir köprü gibi durumlar alırlar. Hep bir ağızdan (Hey, Hey) nidalarını savurarak bir kat daha dincelirler. İkinci Bölümde figürler başkalaşır, hareketlerde canlılık görülür. Üçüncü Bölümde daha çabuk başlar, oyun gittikçe süratlenir. Çevik ve çâlak hareket-

lerle nihayet bulur. Bu oyun : seyircilerine, Türkün eğlencesinde bile vakarını, ciddiyetini, çevikliğini, emre itaatını gösteren canlı bir örnektir.

Seyirciler arasında bir çok yaşlı ihtiyarlar bile coşarak bu oyuna karıştıkları görülür. Halayın sözlerini melodisi ; melodisini hareketleri tamamlamıştır.

Halayın notasını halk lisanından çıktığı gibi doğruca almağa çalıştık. Figürlerinin tesbitini de genç ouyuncularımıza bırakıyoruz.

Arzı türküsü

Hey kavaklar kavaklar
Yarım şeker ufaklar
Pul pul olsun dökülsün
Ah yarım amman amman
Ah gülüm amman amman
Seni öpen dudaklar

Kavak senden uzun yok
Dallarında gözüm yok
Yar darılmış gidiyor
Ah yarım amman aman
Ah gülüm amman amman
Çevirmeğe yüzüm yok

Arzı (3) türküsü de Çorum bestelerinin en değerlisidir. Halk-evinde verdiğim konserlerde pek büyük rağbet görmüştür. Münevver tabakanın bile ruhunu okşamıştır. Bu türkünün melodisinde Çorumu-

[3] (Arzı) isminde bir kız için söylenmiş türkünün adıdır.

Kıbram suya daldırdım [*]
Dolu deyü katdırdım
Sana derim canım Arzı
Ah yarım amman amman
Ah gülüm amman aman
Ben bilezik çaldırdım

Hey zengiler, zengiler [**]
Suya düşmüş çengiler
Arzı gelin gidiyor
Ah yarım ammaa amman
Ah gülüm amman amman
Sıkmasın üzengiler

muzun zengin, şirin tabiatı, fedakâr yurddaşlarımızın ruhundan uyanan, bağrından kopan coşkun duygu ve sezîşlerinin kaynakları görülür.

Sadi Leblebici

[*] Kıbra — su kabı

[**] Zengi — Zenci manasında kullanılmaktadır.

(8 inci sahifeden artan)

Bu vak'a Hünlüğün biçare madurlarından biri olan Bayezid'in büyük oğlu genç ve bedbaht şehzade Orhan da vatanında yaşadığı son günlerinin en heyecanlı ve elemli dakikalarını şu suretle - on ay kadar - Çorumda geçirdi.

Meşhur (İnebahtı) sığın donanma seferi) hezimetindeki şüheda meyanında (Çorum sancak beyi Gülâbi) diye geçen bir isimden de 979 hicrî yılına tekaddüm eden senelerde Çorum sancak beyinin Gülâbi bey olduğunu ve bu deniz muharebesinde maiyetindeki Çorum sipahilerile beraber şehid düştüklerini anlıyoruz. Ötedenberi (Cülâbi bey) mahallesi ve camiinin veçhi tesmiyesi de şu malûmatla bir derece aydınlanmış oluyor. (1)

Hicrî yıl 1002 de Ali bey, sonra Tavaşı Hasan bey 1004 de Cafer bey, 12 cemaziyelahir 1004 de Belgradda seferde bulunan sabık Hamid sancağı beyi Hacı Nasrullah bey namındaki zevatın Çorum sancak beyi oldukları Rebiyülahir 1004 den mukaddem Muslihiddin Rebiülahir 1004 de Mustafa bin Kemalil Akşehri 1 Cemaziyelahir 1004 de Mehmet bin elhaç Mustafa efendilerin de Çorum kadısı bulundukları salıfüzükir mahkeme sicillinden anlaşılmaktadır. (2)

[1] Tühfetülkibar, fiesfarilbihar: kâtip çelebi sahife 43.

[2] Sahife : 1, 10 13, 19, 25, 46

Kanunî Süleyman zamanı idaresinde Osmanlı imperatorluğu zirvei itilâya vasil olmuştu. Bu âni fütihat ve refahın verdiği hız ruhlarda bıraktığı his, kudret ve muhabbet ve bahusus Sokullu oğlu ve müftü Ebüssüud gibi mümtaz ve müdebbir şahsiyetlerin zimamı idareyi ellerinde tutması inhitat ve infisaha başlayan imperatorluğu bir müddet daha olduğu yerde tevkif etti.

Vaktaki ; şehevanî huzuzatlarının esiri ve her dürlü terbiyei fikriye ve ilmiyenin fakiri olan âciz ve sefih sultanlar ; liyaketsiz, harisicihan, dalkavuk vezirler ve idare adamları yekdiğerini istihlafa başladılar, sarsıntı kendini gösterdi. Dahili ihtilâllar, itişaşlar, hariçte muvafakıyetsizlikler, serhadlerde mağlubiyetler tevali ve yekdiğerini takip ediyordu.

Ümuru idareye kadın parmakları karışmağa' askerî müdahale ve zorbalıklar hüküm sürmeğe başlamıştı. Para ile satılan vazifeler - temadii memuriyetleri için - zimamdarana, mümkün olabildiği kadar halkı soyup soğana çevirmeğe, irtikâp ve irtişaya ve bu suretlede merkez ve saraydaki hamilerine para yetiştirmeğe icbar ediyordu. Bu ve buna mümasil ahval halkı hayatından usandırmıştı. Anadoluda yer yer isyanlar başgösterdi. İşte bunlardan birisini ve en mühimminl Kara yazıcı namile maruf Abdülhalim namında bir sekban bölük başısının

idare ettiği ihtilâl ve isyan hareketi teşkil eder.

1007 hicret yılında Anadoluyu teftiş ve bu gibi isyan hareketini tenkile memur olan Hüseyin paşanın da bir müddet uğraştıktan sonra akıbeti ümurdan bir hakkın endişe ve kat'ı ümid ederek merkeze isyan ve bilâhara Roha kalesinde tahassun etmekte olan Karayazıcıya iltihak ve iltica etmesi İstanbulda telâşlar uyandırdı. Sinan paşa zâde Mehmed paşa isyanı tenkile memur edildi. Rohada Kara yazıcıyı muhasara etti. Mahsurların mühimmatı kalmadı. Hatta tüfenk endazları, gümüş sikkeleri (fındık) olarak imal ve istimale başladılar. Bu sırada Mehmed paşa Kara yazıcıya Hüseyin paşayı teslim etmek şartile affine delâlet ve kendisine Amasya sancak beyliğini tevcih ettirmeğe vesatet edeceğini vadetti. Yazıcı Hüseyin paşayı teslim etti. İstanbula gönderildi, teşhir olunduktan sonra odun kapuda çengelle takılmak suretile idam olundu. Buna mukabil Yazıcı da affolunarak Amasya sancek beyliğine nail oldu. Gösterilen şu eserizaaf, isyan ve ihtilâli yatıştıracağı yerde bilâkis körükledi. Mehmed paşaya tekrar Karayazıcı üzerine varması emrolundu. Vukubulan çarpışmada Mehmed paşa evvelâ mağlup olmuşken bilâhara galip geldi. Yazıcı kaçtı, Sivas hududunda sarp dağlara iltica etti. Mehmed paşa ise kışlamak üzere Diyarbakıra azimet, ilkbaharda

tekrar takip ve tenkile mübaşeret eyledi. Fakat bu arada Karayazıcı şeyhülislâm Sunullah efendiye yiğeni çelebi kadı vasıtasile otuz bin altın rüşvet gönderdi. O esnada Sivas valisi Mahmud paşa da Rumeli serhaddinden İstanbula dönmüş bulunuyordu. Sunullah efendi Mahmud paşayı iğfal ve tavsit ederek (Karayazıcı muti ve ferman berdar olmuştur, minbaat fesaddan el çekmiştir. Mucered Sinan paşa zâde taaddisinden korunmak için bir derbende tahassun etmiştir. Umuru muazamada istihdama lâıyk kimesnedir.) diye inha yaptırdı. Seyyiatı sabıkasını af, Çorum sancak beyliğini de Yazıcıya tevcih ettirdi. İkinci defa gördüğü bu teveccüh ve eserizaaf Yazıcıyı daha ziyade şımarttı.

1009 senesi şevvalin 11 inci günü üzerine sabık altıncı vezir ve Bağdat valisi Hasan paşa serdar tayin, Halep eyaletinden mazul Hacı İbrahim paşa da serdarla teşriki mesai etmek üzere İstanbuldan tahrik edildi. Hacı İbrahim paşa (Kendüye koşulan) asker ile Kayseri sahasına savulunca, Hasan paşa ile birleşmesine fırsat vermeksizin, Karayazıcı yirmi bin nefer avenesile İbrahim paşanın üzerine hücum ederek maiyetindeki onbeş çorbacı ile bin yenıçeriyi kılıçtan geçirdi. Hacı İbrahim paşa güç hal Kayseri kalesine can atabildi. Bu sıra Karayazıcı tarafında yazılan bir hüküm amali vasiâ ve mazarratı

harisanesini ve bilhassa o zaman ki hükümet otoritesinin ne dereceye düştüğünü iraeeye enteresan bir vesika teşkil ettiğinden aynen aşağıya dercediyoruz.

“Kayseri sakinlerinden işbu hamili hükmü şerif Mekmed nam kimesne Osmaniyan tarafından Biinayetillâhi taalâ münhezim olan serdar Hacı İbrahim paşa muharebesinde bu canibe kemali ihlasla itaat etmekle cemii tekâlif ve rüsumdan mutlak maaf eyledim. Ve eline bu hükmü hümayunu verdim. Ve bnyurdum ki desti Osmaniyan bu taraflardan bilkülliye münkati ve saltanat bilâniza bana mukarrer ve mukadder oldukça tarafımdan tayin olunan emir ve kûm mucibince mezburu muaf tutup rüsum ve tekâliften bir nesne teklif etmiyeler. Her kim ki bu hükme itaat etmezse cezası verilir. Bu hükmü şerifi elinde ipka edüb mazmunu hümayunu ile amel eyliyeler. Şöyle bileler. Harere fi-avasıtı rebiyülevvel tis'a ve bade elf.,

İbrahim paşanın bu suretle bozulduğunu haber alan serdar Hasan paşa 1010 seferini 12 inci günü Elbistan yaylağında Sepetlü nam mevkide bulunan Karayazıcı üzerine hücum ve maiyetindeki otuz bin kişiden yirmi binini (Tamaf şımşiri berran) eyledi. Karayazıcı bakıyettüsüyüf maiyeti ile ve kardeşi deli Hasanla Canik

dağlarına firar etti. Orada (Mürt) olduğu haberi 1010 ramazanında İstanbula vasil oldu.

(Karayazıcının kethüdası şah verdiden menkuldür ki : Çün Karayazıcı Canik dağlarında fevt oldu. Maiyeti pareleyip her paresini bir yere defnetmişlerdir. Taki Omanlı bulup ateşe yakmışlar.)

İşte Çorum bir zamanlar mecburen bu gihi İsyân ve ihtilâl harekâtına sahne olmuş ve mazlum ahalisi bin türlü mazalim ve fecayie maruz kalmıştır. Şüphesiz ki Karayazıcı Çoruma sancak beyi olmak için şeyhülislâma verdiği otuz bin altın - şimdiki para ile 150 bin lira - rüşveti envai işkence ve tazyik ile Çorum halkından bir kaç kat fazlasile tahsil etmiştir.(3)

Evlıya çelebi seyahat namesinde münderiç bir macera hikâyesi sırasında (Mirliva Ali beyi mahkemeye davet ederler) deyü geçen birisinden de 1057 tarihinde Çorum sancak beyinin Ali bey isminde bir zat olduğu anlaşılmaktadır. (4)

1057 tarihinde Mahmed paşa ile Çoruma uğrayan Evliya çelebi malûmat ve meşhudatını nev'i şahsına münhasır tarzı beyanı ile anlatmaktadır. Son sözü sevimli seyyahımıza bırakıyorum.

[3] Naimadan telhise : Cilt 1, sahife : 223, 236, 237, 271, 302

[4] Cilt 2 sahife 409

(Evsafı kaleyi Çorum - Selçukilerden Kılıç Arslan bina-sıdır derler. Ab ve havası lâ-tif olduğundan oğlu Yakup Mirzayı ve yüzlerce sair çorlu hastaları gönderip ifakatyap ettirdiği için (Çor um) denilmiştir. Amma aya-nı vilâyet (Cevri rum) dan kalat ve muhaffefir derler.

Sonra danışmendiler eline düşmüştür. Oradan da Yıldırım ha-na geçmiştir. Sivas eyaletinde sancak beyi tahtıdır. Beyinin hassı (300000) akça olup 19 zeamet, 310 timarı vardır. 150 akçalık kaza-dır. Kadısına senevî beş kise ak-ça hasıl olur. Şeyhülislami, naki-bül eşrafı, ayanı ve eşrafı, kal'a dizdarı ve neferatı, kapan emini, muhtesibi, şehir naibi, şehir su-taşı vardır. Sipah ketdüda yeri beyine muadil fer sahibi bir ha-kimdir. Kapu kulu serdarı dahi müteazzim bir ademdir. Zira bu Çorum sancağında askerî taifesi gayet çoktur. Eşkiya ve zorba yeridir. Hatta bizim paşayı bu şehre koymak istemediler. Araya Muslihin girip mahkemeyi şer'e dahi yaftalar verdi. Şehir hanelerinde üç gün meks etmek ferman olundu.

42 mahalle ve 40 mihrap, 4300 bağlı ve bahçeli evleri var-

dır. Amma Sultan Alâeddin cami-ini Süleyman han imar ettirmiştir. Çarşı içinde Mimâr Sinan asârı olup cemaati çoktur. (Tahal pa-zarı) camii, ağa camii meşhurla-rıdır. Fakat Murad han camiinden mükellefi yoktur. (5)

Hamamlarından yeni hamam gayet lâtiftir. Tokatta Ali paşa camiine vakıf ve hayrattır. (Ölme paşa) (6) hamamı, beyler, çelebi hamamı meşhurlarıdır. 40 kadar saray hamamı vardır. Yedi yerde Darütedrisi varsada Murad han Gazi medresesi mamur ve meş-hurdur. 11 mektebi sübyanı, yedi hanı vardır. Bir konak yerden Sü-leyman han suyu getirip bu şehre sebil etmiştir. Üç adet tekkesi vardır. 300 dükkânı olup her türlü esnafı mevcuttur. Erbabı maarifi,

[5] Elyevm ulucami denilen bu cami beynannas dördüncü Murada nisbet edil-mek-te ise de 1004 tarihli mahkeme sicillinde de : evzubahs olmasına göre ikinci veya üçüncü Murada ait olması lâzımgelir. Şayanı tatkik-tir.

[6] 30 sene evvel elsinici nastan (ögle hamamı) tabir olunurdu. Elyevm hükümet civarında ki postahancye muttasıl kârgir mağaza bu harabenin bir kısmı üzerine inşa edilmişti. Arap harflerile yazılmış olan tarzı imlâ ki eliflâm, mîm, he suretinde yazılma-sına nazaran (Ulama Paşa) da okunabile-ceği cihetle meşhur acem firarisi (Ulama Paşaya) ait olabilmesi de melhuzdur. İnce-lenmeğe değer.

nükte şinas çelebileri, ulema ve suleha ve meşayih, yarandan garibüddiyar ademleri, ab ve havastının letafetinden halkının renk ve ruları hürmet üzere olup orta boy-lu, cesim ademleri olur. Güzelleri de çoktur. Halkı ekseriya çoha giyerler. Kadınları beyaz izar bürünürler. Şitası şiddetli olduğu halde bağ ve bahçeleri çoktur. Şeh-

rin kible tarafında celâli ve cemali şerrinden emin olmak için çar köşe bina bir kal'ayı ranası vardır. Amma küçüktür. Bir kapusu vardır. Dizdarı, neferatı, ya cephanesi bir kaç hanesi ve ambarı vardır. Allahü âlem islâm binasıdır.) (7)

Nazmı Tombuş

[7] Şimal'e karşı bir büyük kapusu, ve cenube nazır bir de küçük kapusu vardır. Elyevm içerisinde 40 hane sakin bir mahalledir.

Çorumlu Maniler

Toplayan

Esref Ertekin

Bir ulusun (Folklor) unu toplamak hara naklai nazardan şüphesiz ki çok değerli bir iştir. Böl-gemizin deygularını geçirdiği devirleri tanıtmak ve öğretmekte ayrıca bir değeri haizdir. Yiyecek ve içeceklerle beslenip büyüdüğüm yurduma utacak bir yardımın dokunur umudu ile yıllardan beri toplayıp derlediğim Çorum ve ilçelerinde yetişmiş saz ve kalem şairlerinin bazı şiirlerle bulabildiğim kadar tercümei hallerini ve yine bu çevrelerde halk arasında söylenen ata sözleri ve bilmeceeleri

ve hususile (Manileri) yüksek Halk evimizin neşre başladığı dergimin sūtlarında yazmayı fāydalı buldum. Her ne kadar (Maniler) bülte Türk ulusunun mali ise de bunlar Çorumda doğup büyümiş, hiçbir yere çıkmamış olan büyük analar ağzından çıktığı gibi şive ve söyleyişi bozulmadan yazıldığı içün (Çorumlu Maniler) başlığı altında çıkarılmasını uygun bulduk. Çorumun münever gençleri bana bu sahada yardım edeceklerini ve notsanlarını temamlayacaklarını umardım.

Antarisi aklı yar

Sırı beenden saklı yar

And iç inandır beni

Benden gayri yokmu yar

Antarisi kemaştan

İsmar eder yamaştan

Ya ben nice ayrılam

Bal dudak hilâl kaştan

Antarisi muklama

Ufacak şiikleme

Beni saaa vermezler

Çene bağı bekleme

Antarisi düreyim

Aç koyunuy gireyim

Uyu uyan sar beni

Yar öldüğün bil-yim

Antarisi tîreden

Bu güzelliik nereden

Yakın yandırdın beni

Oh beşime girmeden

Antarisi leyli yar

Küstün ise söyle yar

Sür safasın çek demi

Ele girmez böyle yar

Antarisi sızılı

Yanı görpe kuzulu

Benim gibi varmı ola

Alın kara yazılı

Antarisi aktandır

Ne gelirse baktandır

Benzimin sararması

Belki yanıklıktandır

(Söz u gılecek angıda)

Çorum havadisleir

Üç yeni ilkokul

Sayın İlbayımız Süreyya Yurdakulun himmetile Sungurlu, Meci-dözü ve İskilip İlçeleri merkezinde beş dersaneli üç ilkokulun temelleri atılmıştır. Bir kısmının temel atma töreni yapılmıştır. Bunlar için 89,000 bin lira harcanacaktır.

Fakir çocuklara yardım

İlimizde okullara devam eden ve sıcak yemek yemiye ihtiyacı olan fakir çocuklara sıcak yemek verilmesine dört ay evvel başlanmıştır. İlimiz merkezinde her gün öğle üzeri (94) fakir çocuğa sıcak yemek verilmektedir. Bundan başka yine Çoramda (296) çocuğa elbise, ayakkabı, çamaşır yaptırılmıştır. Derginiz bunları yazarken Sayın Çoramluların muhtelif teşekküller vasıtasile bu çok insana ilgilerine teşekkür etmeyi bir vazife bilir ve ilçelerimizdeki himaye heyetlerini de aynı şekilde okullardaki kimsesiz çocuklara yardım yapmağa davet eder.

Yardım görenlerin müfredatlı çizelgesi

Okulun Adı	Yemek	Elbise	Ayakkabı	Çamaşır	
İnkılâp okulu	15	31	—	—	
Gazipa »	18	36	—	—	
Cümhuriyet »	14	28	—	—	
Albayrak »	15	12	13	16	
Tanyeri »	17	7	4	39	
İstiklâl »	15	26	—	—	
Y E K Ü N	94	148	17	55	314

- 1 — Çocuk esirgeme kurumu 20 çocuğa elbise yaptırmıştır.
- 2 — Halkevi içtimai yardım komitesi tarafından 94 çocuğa her gün sıcak yemek verilmektedir.
- 3 — Geri kalan işler öğretmenlerinin gayretile himaye heyetleri tarafından yapılmaktadır.

Yatı Okulları

Çorum ilinde işlemekte olan üç yatı okuluna ilâveten Mecidözü kazasında (Çıkrık) köyünde 23 köyün ortasında bir yatı okulu daha açılmıştır. Bu okula daha ilk hamlede 75 çocuk yatılı olarak kaydedilmiştir. Okulun açılması ve erzaklarının tedariki işlerinde çok yakından ilgilenen sayın ilbayımız Süreyya Yurdakula ve Mecidözü kaymakamı Bay Kâzıma teşekkür eder ve çocuklarının erzakını seve seve veren bu 23 köydeki yurd orteklarımızı da kutlularız.

938 yılı bütçesi yapılırken yatı okullar adedinin ona iblâğ edileceğini de haber verimiz. Bu okullara nerelerde açılacağını ikinci sayımızda yazacağız.

Bayındırlık işleri

1937 yılında birinci kânun sonuna kadar ilimiz içinde 12 kilometrelik tamiratı esasiye, Çerikli ve Sungurlu yolları üzerinde 31 köprü ve menfezle Çorum - Yozgat yolu üzerinde 20 metre açıklığında Arapseyif köprüsü ve 5 metre açıklığında Kamışlar köprüsü inşa edilmiş, Çorum - Merzifon yolunda 6, bir adet de 5 metrelik iki köprü yapılmıştır. Bundan başka Çerikli yolunda iki adet 6 şar metrelik köprü inşası da ihale edilmiştir. Köprü işlerine keşiflerine göre yapılan masraf 696000 liradır. Yapılan bu işlerin paraları tamamen hususi idareden verilmiştir.

Bunlardan maada umumî muvazeneden yaptırılan işlerle paraları aşağıdaki listede gösterilmiştir :

Cezaevi	120,000	lira
Ortaokul	85,000	»
Hastane pavyonu	45,000	»
Sungurlu hükûmet konağı	50,000	»
	200,000	

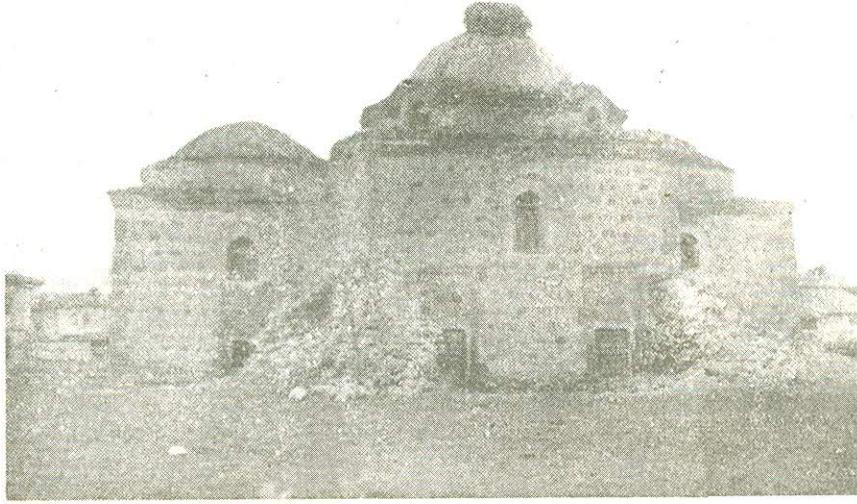
Hususi idarenin yapı işleri

Üç ilkokul	80,000	lira
Tamirat kulübesi	10,000	»
	90,000	359,600

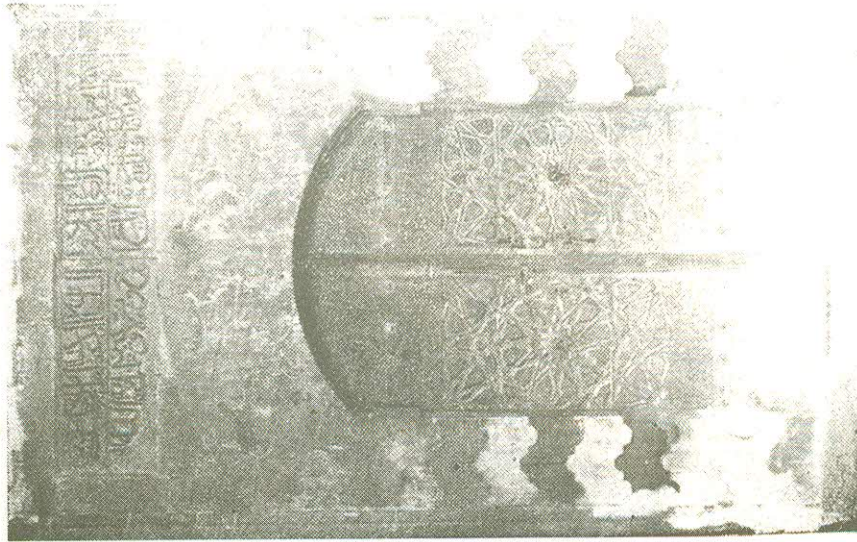
Bir yıl içinde imar için sarfedilen bu paranın Çorum için az olmadığını ehemmiyetle kaydederiz.

MESUL MÜDÜR Eczacı : *Bedri Bilginer.*

Çorum bölgesindeki tarihî eserlerden :

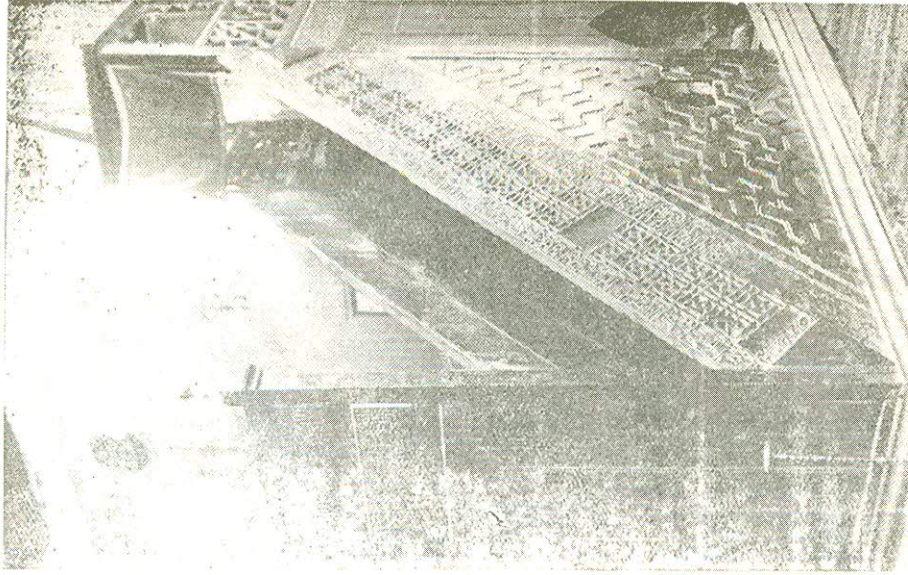

Osmancıkta Koca Mehmed paşa camisinin
toptan görünüşü
(Yazısı gelecek sayılardadır)

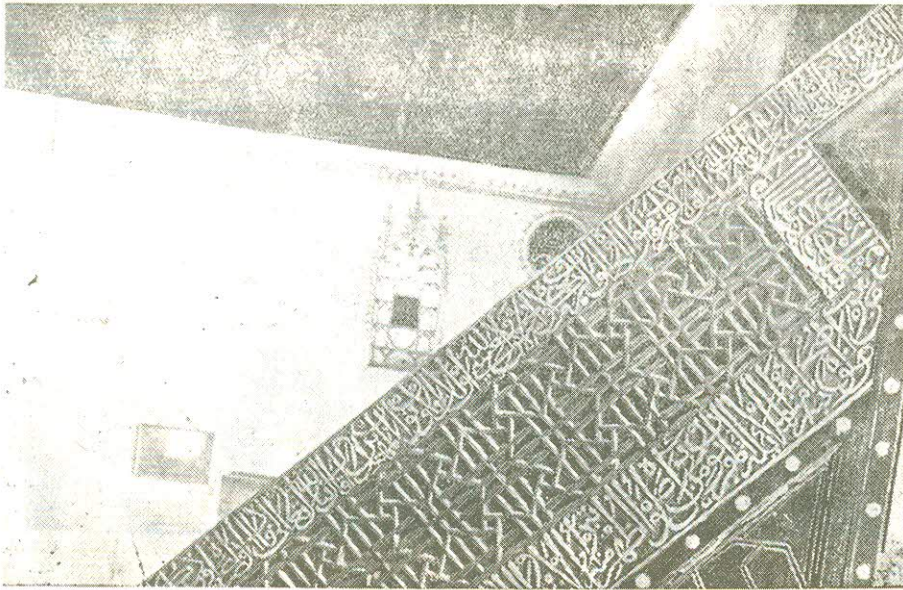

Osmancıkta Koca Mehmed paşa
adile anılan caminin kapısı
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Çorum bölgesindeki tarihi eserlerden :

Çorumda Medrese camii adıyla anılan
Muzaffer paşa camii menberi
(Yazısı gelecek sayılardadır)

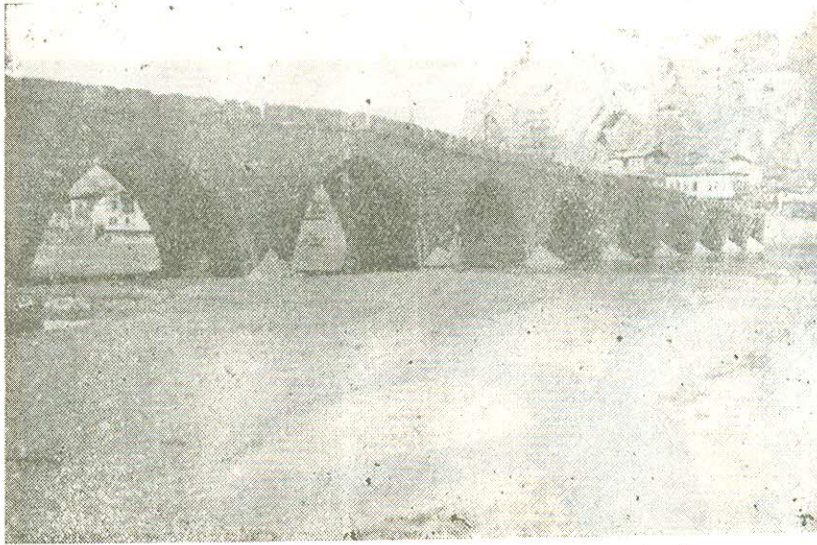

Çorumda Muzaffer paşa camii menberinin
yandan görünen bir parçası

Çorum bölgesindeki tarihî eserlerden:

Osmancık tarafından köprünün diğer bir görünüşü
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Osmancıkta koyunbaba köprüsünün gemici mahallesinden
kale ile beraber görünüşü
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Çorum bölgesindeki tarihi eserlerden :

Osmancık köprüsünün kitabesi
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Osmancıkta Koyunbaba türbesi kapısı ve kitabesi
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Müverrih (Â L İ)

Meşhur müverrih (Âli) nin Çorumda bir müddet kaldığı ve rica ettiği Cidde emanetin tevcihine muntazır olduğu esnada (Mirkatülcihadı) nı yazdığı Üstad (İbnülemin Mahmud Kemal) in (Menakibi hüneveran) ında yazılıdır. İşte (Çorum) sicillâtını tetkik ederken (Âli) ye ait bir kaç ferman ile bazı mahkeme zabıtlarına tesadüf ettiğimizden Çorumda geçirdiği hayatın bir cephesini olsun aydınlatır ümidiyle neşretmeyi faydalı bulduk.

Çorum Kitapsarayı 1745/2 kayıtlı sicilde sahife 3

No. 1

Budur ki nefsi Çorumda vaki merhum ve mağfurun leh Sultan Murat aleyhi rahmeti velgufran hazretlerinin camii şerif ve mabedi lâtiflerinin hatibi olan mevlâna Hasan halife vesair mürtezikası ve umumen kasabai Çorum ahalisi meclisi şeri şerife gelip takriri kelâm ve bastı meram kılıp sabıka merhum ve mağfurun lehülaşiyan Sultan Süleyman Han hazretlerinin hayratı mebrure ve sadakati mevfüresinden Sıklık deresi demekle maruf derenin nihayetinde bir kaç yerden çıkıp cari olan suları biriktirip avgun ile kasabayı mezbûrede zikrolunan camii şerifi şadırvanlarına ve hisara ve bazı mahallelerin çeşmelerine icra olup umumen müslimanlar müntefi olurlarken sabıka (Rum defterdarı) olup nefsi çorumda sakin olan (Mustafa efendi) zikrolunan derenin başında merhumu müşarünileyh Sultan Süleyman han eskenehüllahü

taalâ..... hayratından olan suyun şer'an hariminde dahil olup uyunu mezbureden tereşşüh eden kadimden avgun ile asıl suya ilhak olunur. Bir miktar suyun hâlâ eski avgun dururken su buldum diye zulmen ve gasben alıp bir kaç künk ile cüz'i yerden darı rahmeti rahman olan merhumu mumaileyh hazretlerinin suyuna haltedip badehu aşağılarda suyun taksiminden murad üzere su alıp evine çeşme edip ve bilâ emrin bir hamam dahi bina etmekle müstehak kı nisabı..... dahili derecatı cinan merhum Sultan Azimüşşan Murad han hazretlerinin camii şeriflerinin şadırvanlarının ve bazı evkafın ve hisar ve mahallâtın sularının kesip külli zarar ve noksan etmiştir. Filhakika mezbur defterdar efendinin gasbeylediği su mumaileyh hakanı firdevsmekân hazretlerinin suyundan olup sabıka Çorum mahkemesinde naibüş-

şerî olan (Lütfullah) efendi huzurunda şühudü udul ile sabit olup sicil ve hüccet dahi almıştır. Hâlen niza olan su hakkı sarihimizdir. Ehaliyi vilâyetten bazı müslümanlar bilirler, şahadet ve ihbarları istima ve sicil olunmak taleb ederiz eddiklerinde salifüz-zikir defterdar efendiyi meclisi şer'a ihzar müyesser olmayup ayani vilâyetten ziri kitapta isimleri mestur olan ve sair müslümanlardan olan cem'i kesir ile zikrolunan suyun başına çıkıp görüldükte filvaki sabıkuzzikir defterdar efendinin benimdir dediği su merhum Sultan Süleyman elbesehullahi taalâ hazretlerinin suyunun hariminde dahil ve avgunu mevcut ve sabıka niza olundukta hüküm ve sicil olunduğuna bigaraz müslümanlardan ehali kura ve

aharden (Himmet bin teberrük) ve (Maden bin yahşi), (Ahmet bin bayram), (Cafer bin ahi), (Büynad bin Zakir), (Osman bin Teberrük), ve gayri müslümanların şahadetleri hayyizi kabulde vaki olduğundan gayri hususu mezbur keşşemsi fivasatın nahar müşahit ve muayyen olmağın (Elkadim vetrükü alâ kide mihi)) mucibince münazüünfih olan su camii şadıravanına ve hisar ve sair çeşmelere aka gelen sudan olup müslimanların hakkı sarihleri olduğu mukarrer ve muhakkak olmağın mahfeli şer'i şerifi....kadirde vaki olan hususî talepleri ile tahrir olunup yedi talibe vaz ve defi olunduki indel-hace keşfi macera ola tahriren fievaili rebiyühahir sene erbea ve elf. (1004)

Ş Ü H U D Ü L H A L

Mevlâna Mahmut efendi *Mevlâna*
Ibnülali Nurullah elmerhum *Ahmet efendi* *Salih ef. el müderris*

Mevlâna Muharrem efendi
An kasabai İskilip

Mustafa bey
An bevvabini Sultan

Seyyit Hasan Eşşehir
Bisaçlı emir

Mustafa
Bin Hüseyin

Elhac Mustafa
Bin Elhac Yakup

Elhac Eyyup
Bin Yusuf

Çorum Kitapsarayı 1741/2 sicillin
142-üncü dahifesinde.

24 No. 2

Mevlâna vilâyeti rum kadıları zidet fazailihim müzekkere vasil olucak malûm ola ki işbu daren-dei teskire erbabı timardan (Zeyni) ve (Hüseyin) ve (Arfegazi) ve (Aliyar) ve şerikleri hâlâ hazinei rum divanına gelip vilâyeti rumda vaki mevkufat ve ektrat ve çöpi ve küherçile ve demir kapı seferine memur iken varmayan erbabı timarın yadlerine iltizam eylediklerine derseadetten mukaddema beraeti şerif ve emri münif irad ve ibraz eyledikleri ecilden zabıt ve tasarruf için bundan akdem defterdar olan Âli efendi tarafından verilen teskirelerin irad ibraz edip bu bepta olan beratı ali şan ve emri hümayun ve teskere mucibince kemakân zabıt ve tasarrufları için bu canipten dahi teskireye talip ve ragıp olduklarından ellerinde olan beraeti şerife ve emri münife nazar olunup görüldükte zikrolunan mukataatı iltizam eyleyen kaza ve sair şerikleri mukaddema emaneti merkumeyi berveçhii iltizam mübâşeret ve zabıt ve kabız eylediklerinden küllî mali miriyi beli ve ketim eylediklerinden maada ve reayaya envai zulüm ve taaddi eylemekle reayayı perakende ve perişan eyledikleri ecilden mezburun mültezimlerin beli ve ketimleri yerli yerinde teftiş ve tefahhus olunup zuhur ve sudur bulan beliyatların kendilerden ve emlâk

esbaplarından tahsil olunup teslimi hazinei rum olunduktan sonra bunların deyinlerine mahsup oluna deyu mestur bulunmağın ellerinde olan beraet ve evamiri şerife ve gayri teskere mucibince mukataatı mezbureyi varıp zabıt ve tasarruf etmeleri için teskere verildi. İndel-vüsul gerektir ki hâlâ mültezim olan Zeyni ve Hüseyin ve Arfegazi ve gayri şeriklerden zikrolan mevkufat ve ektrat çöpü ve küherçile ve bedeli sipahi ve mukataalarının bu bapta olan beraeti âli şan ve emri şerî ve teskere mucibince kemakân zaptı kabzettirip tahsil olan mali miriyi bunlardan birisile gönderip ithali hazineyi rum ettiresiz ve siz ki kuzat efendilersiz diğer (Kaya) nam kimsene hâlâ varıp mezbur zikrolunan mukataalara mültezim oldum deyu alâkası yokken bunların içlerinde küllî mal tahsil ve kabzeyletiğini bildirdiler ani dahi göresiz dedikleri gibi ise mezburu hüsnü rey ile bulup bunlar ile müvacehe edip bihasebişşeri yerli yerinde yoklayıp göresiz. Eski gibi zuhur eyleye mali padişahiyi kendinden ve teveccüh eden yerlerden şer'i ile cemi ve tahsil ettirip bunun ile gönderip teslimi hazinei rum ettiresiz. Şöyle bilip hilâfı şer'i şerif ve beraeti münif ve emri şerif bunların işlerine kimesneyi dahil ve taarruz ettirmiyesiz mucibi teskere ile amel olasız ve mezkûrların şartı iltizamları mucibince

bunların tahvillerinde olan
 zimmetlerine lâzımgelen
 miriyi dahi bilhasebüşşeri ve
 bunların talebiyle cemi ve tahsil

ve dahili hazinesi rum ettiresiz.
 Şöyle bilip mucibi teskere ile amil
 olasız. Tahriren firebiilahir sene
 erbaa ve elf. 1004

Bimedinei Tokat elmamure

Çourm Kitapsarayı Sicil sahife 53

No. 3

Oldur ki mahrisei Çorum mu-
 zafatından (Çay) demekle maruf
 karyeden müteveffa İbrahim ibni
 Mirzanın Halil ve Mehmet nam
 sağır oğullarına kibelî şeriden vaki
 olup ve Ömer ve Ebutalip nam
 Kebir oğulları tarafından hususu
 atiyi zikre ikrar ve kabzi sümün
 ve isale (Kasım halife ibni Mus-
 tafa hatip) ve (Pir Mehmet bin
 Hanefi) nam kimseler şahadetlerle
 şer'an vekâleti sabite olan yine
 mezburunun kardeşi Mustafa mez-
 burun tarafından vekâleten ve
 kendi tarafından asaleten kudve-
 tülemacit velekarim velmefa-
 hir sabıka Erzurum defterdarı olan
 (Mustafa efendi) dame uluvvihi
 hazretleri tarafından hususu atiyi
 zikri tasdika vekili şer'i olan
 Mustafa bey mahzarında ikrar ve
 itiraf edip evlâdiyet üzere ebaan-
 cet mutasarrıf olduğumuz kairyei
 (Baydığın) ve (Kellik) ve (Tarhaş)

ve (Çomar) ve (Teke deresi) ve
 (Çomağı uzun) ve (Çaşgızman)
 ve (Bedre) ve (Kızkaraca) ve
 (Kara Mahmut) ve (Elçe) ve (Ali-
 fakı) ve (Ağcakışla) ve (Küre) ve
 (Deli İbrahim) ve (Harhar) ve (Sa-
 pakul) ve (Fetvekebe) ve (Seryan)
 ve (Tata) ve (Şecret) nam vakıf
 kura ve mezariin ve (Hüseyin-
 abad)da olan karyelerin bazı kar-
 yeler yerinde ziraat ederler. Bu
 cümleden işbu bin dört senesinde
 vaki olan vakıf mahsulünden cüm-
 lemize ait olanı berveçhi peşin
 müşarünileyh Mustafa efendiye
 sekiz bin nakit rayiçle nakit ak-
 çaya bey'i batılla bey edip kabız
 semen ve meblağı mezburu bitte-
 mam..... ahiz ve kabzedip
 zikrolunan mahsulatı ahiz ve kab-
 ze izin verdim dedikte mükirri mezb-
 burun ikrarı meşruhunu Mukırrün
 lehül merkum vicahen tasdik edip
 mahüvelvaki bittalep ketipolundu.

Ş Ü H U D Ü L H A L

Mehmet bin Bünyat

Sefer bin Ahmet

Recep bin Memt

Mehmet bin Mustafa

Maden bin Ali

VeGayrihüm

Çorum Kitapsarayı Sicil 176: Sahife

No. 4

Veçhi tahriri huruf oldur ki hassai saraçlar zümresinden kutvetüleamasıl velakarip Mustafa mir ibnülmerhum Yusuf bey mahfeli kazada bundan akdem vilâyeti Rumda varid olan maliye defterdarı hazreti (Mustafa efendi) deme uluvvihi mahzarında kendi canibinden asaleten ve kendinin kardeşi olup dergâhı alı yeniçerilerinden (Mehmet bey) tarafından (Mehmet bin Hıdır) ve (Ali bin Kubad) ve ibni Abdullah şahadetleriyle badessübut ikrarı sahihi sarihi şerifin edip kazayı (Çorum) a tabi karabürçek nam kariyenin hissei malikâne senedinin kendimin ve müekkili merhumun sehimlerimize ait mahsulü 992 tarihinden 1004 tarihine gelince müşarünileyh yedinden biddefeat ve bilasale ve bilvekâle alıp kabzetmemiş idik. Lâkin ihda ve isnein ve selâse ve elf senelerinde bana

ait olan sehmin mahsulü ve müekkili merkumun isneyn ve selâse ve elf senelerinde vaki olan sehmi ve mahsulü müşarünileyhin zabıt ve kabzında idi. Elhaletü hazihi zikrolunan senelerin mehsulü takdir olundukta dokuz bin akçe benim hissem ve altı bin akça müekkili merkum hissesine olup bilcümle on beş bin akça bittemam velkemat bilasale ve bilvekâle alıp kabız ve teslim eyledim. İptidaî tarihinden tarihi kitabe gelince malikânei mezburda bana müekkili merkuma ait olan mahsul ve sair hukuk ve rüsumdan bir akça ve bir habbe baki hakkımız kalmadı dedikte mukirri mezburun ikrarı meşruhundan sübutünü mukirrünlehi müşarünileyhe bilmüvacehe tasdik ve tahkik edip mahüvelvaki sebt ve tescil olundu. Tahriren fievasiti şehri rebiyülahir sene hamse ve elf. 1005

Ş Ü H U D Ü L H A L

Mevlâna Ahmet efendi Hayrettin Halife Göz veli ağa
El Kadi El Halip İbni kethudayi Ağcekale

Mahmut ağa mahsur Recep sofi bin Ahmet Ömer bin mustafa
Satı bin İshak mehmet halip gayrihüm minel hazirin

Çorum Kitapsaray 1745/2 sicil S. 66

No. 5

Sebebi tahriri huruf ve tastiri salgun budur ki :

Kazai Çorum mezafatından (Çay) nam kariyede baisülkitap (Mustafa çelebi ibni İbrahim) nam kimesne yedinde fakrûlemacit vel ekârim müstecmai cemli maani vefefahim sabıka Erzurum defterdarı olan (Mustafa efendi) dame izzühü hazretleri mübaşeretile (Çorum) ve (Kazâbat) kadiılarına hitaben varid olan emri şerif mezbur Mustafanın orta para mukataasının emini olan (Erkulu) ile mabeyinlerinde olan muhasebesin şeri ile göresiz deyu ferman olunmağın bermucibi fermani âli mezbur (Erkulu) müşarünileyh Mustafa efendi mübaşeretile şeri celilülkadre ihzar olundukta varit olan emri şerif bilmüvacehe kıraat olunduktan sonra mezkûr Mustafa ibraz ettiği emri şerif mefhumu üzere takrirı meram edip mezbur Erkulu emin uhdesinde olan mukataai merkumeye tabi (Hüseyinabat) yörüklerinden iki yüz yirmi kuruş kendi cemi ve tahsil ettikten sonra Abdülğani namkimesne mezbur (Erkulu) n kabzeylediği iki yüz yirmi kuruş deynine mahsub olmak üzere zikrolunen (Hüseyinabat) yörüğü mukataasın ihda ve elf seferinin on dördüncü

gününde üç yıla mezbur Abdülğani emin babam merkum İbrahim kabzımal olup berveçhi iltizam yüz elli bin akçaya müteahhit olduklarından sonra zikrolunan yüz elli bin akçayı babam mesfur İbrahim hayatta iken bazısın andan vefatından sonra bazısın benden bitmemam alup kabzetmiş iken hâlâ dahi hakkım vardır deyu (Ali) nam kardeşim hapsedip cebredermakbuzatı mesfur (Erkul) dan sual olmak talep ederin dedikte mezbur (Erkulu) n filvaki mukataayı merkumeyi zikrolunduğu üzere yüz elli bin akçaya mezburan deruhte edüp tahvillerine ait olan iki yüz yirmi kuruş mahsubü deyinlerine mahsup kılındıktan sonra seksen bin akça merkum İbrahim yedinde kabzedip yedine temessük verdim ve yüz kuruş evvel sene rogeni sade cem'ine memur olan Hassa Ali ve Mehmet beye veresin deyu havale edüp yedine mahtum temessük verdim. Mezbur İbrahim fevt olduktan sonra üç yüz kuruş merkum Mustafa çelebi yedinden kabzedip mahtum temessük verdim ve altı bin altı yüz akça dahi mezbur Mustafa çelebi mutasarrıf olduğu Ali nam kariyede bin altı yüz akça tima-

rine beraetin verip fariğ olduğundan mahsup kılıp ceman yüzotuz bin akça makbuzum olup maada yirmi bin akça zimmetlerinde baki kalan dediki kelimatı mesfur Mus-

tafa çeledi talebiyle ketp ve imlâ olundu ki ledeliktiza ilmuhal müzekkere kıl ve kal ola tahriren avahiri şehri şaban minşuhuri se-ne erbea ve elf.

Ş Ü H U D Ü L H A L

*Fahrülkuzat mevlâna Şeyh Ataullah Fahrül cüvş Ahmet çavuş
İbrahim efendi efendi bin Abdürrahman*

*Mehmet ağa bin Mustafa Şadi bey bin mirza Mustafa
Elmuhzur bin Ali bin Hüseyin*

*Kasım Ali bin mustafa fakih Elhac mehmet bin huda verdi
Hasan halife bin Nurullah Elhac Seydi Halil baba*

Gayrihim minel hazırur

Çorum Kitapsarayı 1745/2 numaralı sicil sahife : 68

No. 6

Oldur ki sabıka Erzurum defterdarı Mustafa efendi dame uluvvihi hazretleri meclisi şeride orta pare mukataasına emin mültezim olan (Erkulu) mahzarında takriri dava edüp bundan akdem Mustafa nam kimesnenin işbu mezbur (Erkulu) n ile şer'i davası olup emri şerifi celilülkadir ile mübaşir olduğum ecipden, şer'a ihzarına Çorum ve kazabad kadıları mürselelerle benim tarafımdan Kurtbey ve Osman bey ve Rıdvan ve Mehmet ve dahi bir kaç mutemet adamlarım irsal olundukta mezbur (Er-

kulu) yu şer'a davet ettiklerinde bir eve girüp içeriden ok, kılıç ile muharebeye mübaşeret edüp itaati şeri etmeyüp adamlarımdan mezbur Rıdvanı kılıç ile dizinden çalup mecruh etmiştir. Mezbur Mehmedi ok ile kasiğından vurup yanından çıkup mecruh etmiştir. Hâlâ mesfur anda mecruh ve metrûk kalıp Rıdvan bunda haziirdir deyu meclisi şer'a ihzar edüp bir ayağı metrûk ve ameli manda kalmıştır. Keşif olunup hakikati hal tahrir olmak talep ederin dedikte esamisi zirikitapta mastur olan müslümanlar ile mesfur Rıd-

vanın yarası keşif olundukta filvaki sağ dizinden üst kemik kılıç ile çalınıp yeri iğne ile dikilmiş olup carihin kimdir denildikte işbu mezbur (Erkulu) n kılıç ile çalup böyle mecruh etti dedikte gaziye mesfur (Erkul) dan sual olundukta filhakika mezburlar gelüp beni şer'a davet etmeyüp tutup bağlamak murad ettiklerinde benim miri canibinden havale olan peyâlemin Veli nam mecruh edüp kendim çalup mecruh etmedim deyü inkâr ile cevap verince mezbur Rıdvandan beyyine talep olundukta udulü müslüminden (Hane fi bin Sarıhıssa) ve (Bayram Seydi bin Ali) nam kimesneler liecelişşahade hazıran olup mecruhu mezkûr Rıdvan elinde şer'i canibinde mürasele ile varup şer'a

davet eyledikte şer'i şerife itaat etmedi. Kendi olduğu evden çıkıp bir ahar eve girüp kimdir beni şer'a davet eden deyü cenk ve muharebeye mübaşeret ettikte mesfur Rıdvan ile gelüp senin hakkında asitaneden emri şerif Çorum ve kazabat kadılarından mürasele vardır. Elbette şer'a gelüp müddei olanlar ile mürafaa ol dedikte sizin bir kaçınız katledüp ben şer'a varmazım deyü elinde kılıç ile çalup bu veçhile dizinden mecruh etti biz şahitleriz deyü edayi şehadet şer'iyeye ettiklerinde hayyizi kabulde vaki olmağın mahüvelvaki müşarünileyh defterdar efendi talebi ile ketp olundu tahriren fievahiri şaban sene erbea ve elf.

Ş Ü H U D Ü L H A L

Hayrünnas efendi Ahmet efendi İbrahim efendi

Mehmet efendi şeyh Ataullah efendi seyit Ali bin seyit Ramazan

Muharrem bin Bünyan ve gayrihüm

Çorum Kitapsaray 1745/2 sicilde sahife 81

No. 7

Oldur ki mahrusai Amasyada mevlevihane vakfına müteveli olan fahrülkuzat Abdullah efendi tarafından (Nebi bin Mehmedülcabi) ve mürtezikadan (İbrahim Hasan) elmesnevihan meclisi şeride mefahirülemacit velekârim defterdar (Mustafa efendi) ve

fahrülkuzat mevlâna (Hayrünnas efendi) hazretleri taraflarından tasdika vekil olan mulla (Muarref bin Muarref) nam kimesne mahzarında ikrar edüp müşarünileyh Abdullah efendinin müteveli olduğu mevlevihane vakfından kazayı Çorumda vaki kariyei (Eymir) ve

(Kulacık) ve Akçakaya ve tevabii mezariinden işbu 1004 senesinde vakfa ait olan mahsulâtı hınta ve şair ve gayri hububat ve meyveyi bilküllüye berveçhi peşin yirmi altı bin akçaya beyedüp meblağı mezburdan on altı bin akçası mevlevihaneye aittir, alup bittemam kabzeyledik, baki on bin

akçası berveçhi evlâdiyet Cafer çelebinin olmağla anın için ipka edüp zikrolunan mahsulâtın ahiz ve kabzına izin verdik dediklerinde mukırranı mezburenin veçhi meşruh üzere olan ikrarların mukırrünle. vicahen tasdik ettikte mahüvelbaki bittalep keth olundu.

Ş Ü H U D Ü L H A L

Fahrülkuzat Hamza çelebi bin Valla Maksud bin
Ahmed efendi Mahmud efendi Musa

Hacı mehmed bin Hasan bin Hüseyin
Nırlı elimam Ve gayrihum

Kitapsarayda 1745/2 numaralı sicilde 128 inci sahifede.
No. 8

Sabıka Erzurum defterdarı olan Hacı Mustafa zide uluvvihi ve kutvei kuzatül islam ve umdeti madenil fazlı velkelâm Çorum ve kazabat kadıları zide fazılıhüma teykii refii hümayun vasıl olucak malûm olaki haliya Mustafa nam kimesne deri saade-time gelip sabıka orta pare mukataasını berveçhi iltizam emin olan Erkulu nam kimesne mukataai mezbureye tabi Hüseyinabat yörüklerinden İkiyüz yirmi kuruşu cemi eyledikten sonra Abbülgani nam kimesne mezbur Erkulun kabzeylediği kuruş deynine mahsup olmak üzere mvkataai mezbureyi merkurum Erkulun üzerinden iltizam edip kendisi emin ve babam İbrahim namki-

mesne kabzımal olmak şartile üç yıla varıncaya yüz elli bin akçaya iltizam eyleyüp iki yıl mıkdarı zaptedip ve mezbur Erkulu babam yedinden seksen bin akça alup mühürlü temessük verdikten sonra babam vefat etmekle mezbur Erkulu geri mukataai mezburun mahsulünden üçyüz kuruş bir defa ve elli kuruş bir defa kabzeylediğimden maada baki kullarına dahi yedi bin akça verip ve babam kendi makbuzatından ziyade nice bin akça dahi vermişken mezbur Erkulu mücerret ştaciz ve tazyik için senin babanın ziyade makbuzu vardı deyi hilâfı şer'i ve kanun beni tutup hapsedip mutasarrıf olduğum timarimin temes-sükün cebren elimden alıp ken-

dine berat ettirip bana ziyade zulüm ve taaddi eylemiştir mesfur timarım temessükâtı dahi aliverilmek babında emri şerif rica ederim deyi bildirmeğin hak üzere teftiş olunması emredip buyurdum ki hükmü şerifim vardıkta ihzarı husama ve murafaai şer'i ve hususu mezburu yerli yerinde veçhile teftiş ve tefahhus edip şer'i ile göresin filvaki mezbur İbrahimin makbuzatından ne miktar nesne zuhur ederse ve makbuzun bittemam tesellüm eyleyüp makbuzdan zimmetinde alınması icabeder malı olmayup eda ve tesellüm eylemişken mezbur Erkulü müteveffai mezbur İbrahimin oğlu Mustafayı tutup hilâfi şer'i kanun hapsedüp cebren elinden temessükâtların alup mezburun

timarın fuzulî kenduye mukarrer ettirip olveçhile zulüm ve teaddi eylediği vaki ise ki zahir ola ol takdirce mezburun veçhi merkum üzere aldığı temessükâtın mezbur Erkulundan aliverip bu bapta cidden inad ve muhalifet ettirmeyesiniz. Hususu mezburu bu defa bertaraf edip tekrar şikâyet eylemiyesiz ve emri şerifime muhalif vaz edip muhtacı arz olursa vuku üzere yazıp arzedesiz vak'a bir dürlü dahi olup muhtacı arz olursa yazıp bildiresiz. Mezbur Erkulun merkum İbrahimin makbuzundan nesnesin almış ise badesübut aliveresiz. Böyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız. Tahriren fissalis şehri rebiyülevel se ne erbaa ve elf.

Bimakamı kostantiniye

Koca mehmet Paşa namile maruf Hoca mehmet Paşanın dibace ve muhakeme kısımları hazfolunup çıkarılan beş muharrem 843 tarihli arapca vakfiyenin İstanbul üçüncü noteri tarafından 1933 te tasdik edilen Türkçe suretidir :

No. 9

Hoca mehmet paşa bin merhum Hıdır danışment kendi tahtı tasarrufunda bir çok emlak bulunduğunu zikretti. Bursa şehrinde bina olunan ve tahdid ve tavsiften müstağni bulunan hamamla şeyhi tarafından mezkûr hamama muttasıl olan beş bap dükkân ve keçeciler çarşısında kâin ve cenuben Orhaniye tekkesinin bahçesi ve şarkan Karaca şeyh Ali imam ve mescidi ile ve garben Ayşe binti Hacı Seyid Ahmet mil-

kiyle ve şimalen tarikiam ile mahdud dört bap dükkân ve mezkûr dükkânların karşısında kâin ve cenuben çarşı ve şarkan Hoca efendi vakfı garben Ali ahi milki şimalen Hacı Mustafa vakfı bahçesi ile mahdud üç bap dükkân evkafı mezkûrenindir. Ve yine Bursa şehrinde bina olup şöhetine mebni tahdid ve tavsiften müstağni bulunan ve gallesinin nisfı evkafı mezkûrenin sair gallelerine sarfolunp masarife ve diğer nisfı

medine fukarasına sarfolmak üzere vâkıf tarafından vakfolunan han dahi evkafı mezkûrenindir. Ilgarlar mevkiinde bina olunan ve Boz hane demekle maruf olan ve cenuben tarikiâm ile şarkan karacabin Abdullah milki garben tarikiâm şimalen sahibi vakfın mülkile mahdud bulunan bir bap dükkân ve Kalekapısı yakınında kâin ve cenuben tarikiâm şarkan Hacı İskender vakfı garben tarikiâm şimalen darphane ile mahdud bulunan kasap dükkânı dahi evkafı mezkûredendir. Şehri mezkûrda kâin ve vâkıfı mumaileyhin mülkü ve araziye haliye ve tarikile mahdud bir gözlü değirmen ile mezkûr değirmen hizasında arazi ve kabulca kapısı haricinde kâin ve ahalimiz indinde müşteher bir gözlü iki değirmen dahi evkafı mezkûredendir. Dikencek namile maruf ve cenuben Sarıyar ve şarkan çay ve kozlar garben Ali paşa vakfı şimalen Hayrettin paşanın vakfettiği köy ile mahdud kariye dahi evkafı mezkûredendir.

Çakal köyünde kâin olup kâtip, şair demekle maruf Sinaneddin Yusuf bin Alpaslandan satın alınan ve şöhretine mebni tahdiden müstağni bulunan tarla dahi evkafı mezkûredendir. Bahçeler denilen ve göl başı tevabinde bulunan ve şöhretine mebni tahdid ve tavsiften müstağni bulunan köyün hepsi denilen Mihaliçcik nahiyesinde bulunan ve şöhretine mebni tahdid-den müstağni bulunan köyün hepsi denilen ve kirmasti te-

vablinde kâin olup cenuben Emir Seyriddinin vakfettiği Karabürçek köyü ve Gökçedere şarkan Fenar deresi ve Hacı Mustafa köprüsü, şimalen akköprü ve Gerdek deresi nam mevkilerinden geçerek garban Gerdek deresine müntehi olup oradan merhum Emir Sayyidin vakfına, oradan Karabürçek mezarlığına, oradan Gökçe deresine vasıl olan köy dahi evkafı mezkûredendir. Ve Yenice köy denilen ve tevabii mezkûrde kâin olup hududu cenuben Yakacık ve şarkan Beyler dere ve Dikilitaş ve Karabürçek kariyesi şimalen Küçük dere garben Gerdek deresi ve Yakacık ile mahdud bulunan köy dahi evkafı mezkûredendir. Kayıkcı denilen ve tevabii mezkûresi kâin olup cenuben Çağlayık deresi ve Taruklu dağı ve şarkan yine Taruklu dağı ve Karasuçluk oğlan ovası şimalen Karabücek oğlan ovası ve Gerdek deresi nam mahallerden geçerek garben Gerdek deresinin ve oradan Çağlayık ovasında nihayet bulan hudutla mahdud köy dahi evkafı mezkûredendir,

Kepekler denilen ve Minas nevahisinde olup hududu cenuben Sultan Mehmet merhumun vakfı olan evden Sultan Murad hanın çayırına, oradan da şarkan Sultan Murad hanın çayırına, oradan Gerdek nam mahalle ve şimalen Gerdek deresi ve Pirkoslu Hıdır paşaya giderek garben Pirkoslu Hıdır paşaya ve oradan Küsdi deresine giderek Kilköprü ve oradan Mandırma deresine ve oradan

merhum Sultan Mehmet vakfına vasil olan köy dahi evkafı mezkûredendir.

Tevabii mezkûrde kâin ve cenuben Kepekler kariyesi ve Gerdek deresi ve şarkan Gerdek deresi ve garben Kepekler kariyesi ile mahdut Tatar çiftliği dahi evkafı mezkûredendir.

Cenuben Tatarlar ve iki tarafı iki dere ile mahdut Kumçiftliği dahi evkafı mezkûredendir. Cenube merhum Sultan Mehmet vakfı şarkan Sultan Murad han çayırı Kepekler kariyesi ve şimalen Kepekler kariyesi hududu ve garben Kepekler kariyesi hududu ile mahdut olan Doğancı musa çiftliği dahi evkafı mezkûredendir.

Gökpınar divanı ile içindaki değirmen ve tarlalar ve suların mecraları ve eşcari müsmire ve gayri müsmirenin kâffesi de evkafı mezkûredendir. Kapılı kayadan Türkçe Yalak ve Kürtçe Çam ağılı denilen yayla dahi evkafı mezkûredendir. Vâkıfı müşerünileyh han ve dükkânlar ve köyler ve tarlalar ile hudud ve hukuk tevabii velevalik ve terahik ve merafik ve saire muzafaatının cümlesi istiğlâl ederek gallesinden vakfı tamirden sonra kalacak fazlasının hayatta bulunduğu müddetçe kendi nefesine ve sonra oğullarına ve oğullarının oğullarına ve oğullarının oğullarına eslah veraşit olan batın tercih olunmak suretile neslen bade neslin ve sonra kızlarının ve oğullarının kızlarına ve oğullarının kızlarının evlâdına ve kızlarının evlâdının evlâdına mü-

savatan ve sonra akrabasına ve bunlardan sonra da yetişebilirse Osmancık kasabasında inşa ettiği tekye ve yetişmezse hakimi vakıf tarafından Bursa şeyhi fukarasına ve mezkûr vakfı teviz eden ulemanın kavline ittibaen vakfetmiş ve mezkûr vakfı malından ayırarak ve mülkiyet ve tasarrufundan çıkarak ber teslimi şer'i şeriatı sahihayı havi ve şeraiti kabihadan hali olmak ve hibe ve rehin ve temlik ve tebdil ve tağyir ve itlâf her ne suret ve sebeple olursa olsun olunmamak şartıyla vakfı sahihi müebbedi şer'i ve tasadduku muhalledi sarihi mer'i sermedi ile vakfetmiştir.

Günlerin, ayların ve senelerin mürur ve devamı bu vakfı ihlâl edemez. Allah ve resulüne ve ahret gününe inanan halife, sultan, melik, vezir, kadı, vali, mühtesip, müfti ve saire gibi hiç bir kimse için bu vakfı nakis ve taksir ve tağyir ve iptal ve tahvil ve ihmal ve tadil etmek halâl olmaz.

Vakfı nakza ve tahvile ve iptale mübaşeret eden kimse haramı ve günahı irtikâp etmiş olur. Allahdan korkan bir mü'min buna nasıl taarruz eder. Vâkıfı müşerünileyh evkafı mezkûrenin idaresini ve tevliyetini büyük oğlu Emir Ahmet beye, ondan sonra oğullarının aslah ve raşidine ve onlardan sonra oğullarının oğullarının aslahına ve sonra oğullarının kızlarının ve kızlarının, kızlarının aslahına ve onlardan sonra kızlarının kızlarının evlâdına ve bu evlâddan

sonra akrabasının aslahına ve onlardan sonra ütekasının aslahına ve onlardan sonra Bursa kadısına tefviz etmiştir. Ve mütevellî mumaileyh için vakfı mezkûrûn tamirinden sonraki gallesinden sonraki onda birisini Bursa kadısı için her gün iki dirhem ve nazır için altı dirhem tayin etmiştir. Vâkıfı müşarûnleyh vakıf hakkında mütevellîdan bir hiyanet ve ihmal ve ademi riayet zuhur ederse aslah evlâdının mütevellî olmasının ve masarifi mezkûrenin bakiyesine oğulları arasında müsavatan taksim edilmesine şart etmiştir.

Vâkıfı müşarûnileyh bundan sonra bu vakıftan rücu ve müfârekate nükûle kalkışarak hakime müracaat ve şer'an caiz olmadığı derecede mürafaada buluuması üzerine hükmü caiz hâkim mumaileyh vakfın vakıftan rücuunu iptal ve bu vakfiyenin berveçhi muharrer sıhhatine ve lüzumuna hüküm vakfiyeyi tenfiz ve imza ve turuku şerayia tevfiikan icra eyledi.

Bundan sonra hakim mumaileyhin vakfının vakfı üzerindeki velâyeti hasebile cümlesini kendi yedine bıraktı ve rücuunun butlanına hükmetti. Binaenaleyh bunların cümlesi bernesci şer'i vakfoldu. Bunların revabıtın tağyir ve şeraiti tebdil olunmaksızın ahkâm bermucibi dini islâm cereyan ve gece ve gündüz devretdikçe devam eder. Allaha ve ahirete imanı olan hiç bir kimse için bunun tebdiline say etmek ve tahvile kastetmek helâl değildir. Bu vakfı iptal, yahut şartlarından birini ve kayidlerinden birini her kim iptale çalışırsa Allahın ve bütün meleklerin ve insanların lâneti o kimsenin üzerine olsun.

Türkiye Cumhuriyeti
Evkaf Umum Müdürlüğü

Vakıf Kayıtlar Müdürlüğü
İmza İmza
Muhtar Abid

Koca Mehmet Paşa namı ile maruf Hoca mehmet Paşanın dibaca ve muhakeme kısımları hazfolunup çıkarılan 5 remazan 842 tarihli arabca vakfiyesinin 933 te İstanbul Noteri tarafından tasdik edilen suretidir:

No: 10

Hoca Mehmet paşa bin merhum Hızır Danişmend bin Hamza Osmancık kasabasında kâin olup şöhretine mebnî tahdidden müstağni bulunan kaya dibindeki bahçe namile maruf mevkide tesis ettiği vakıf için bir çok emlak ve akarat ve kura ve müsakkafat tahsis etmiştir.

Bir takım köyleri ve tarlaları müstemil olan Alaçın (1) divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. Ulu (Alaçın) köyü ve içindeki bağı ile beraber Keçi Alaçın köyü ve içindeki değirmen ile beraber Şıragol köyü ve Şeyhlar köyü ve Şeyh Mirkem ve Aksak şeyhi köyü mezkûr divan aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müstemil ve ahali indinde meşhur olan Mehmâdı selâmi divanın cümlesi Kemend arazisi hariç olmak üzere mezkûr vakıftandır.

Teke köyü, Rum (2) köyü, Cafer köyü, Ödü köyü, Öde-miş, Nefsi Mehmâdi selâm, Âdil köyü, (Dere) köyü nam köyler ile Eski Narlı ve Akbaşı veran tarlaları da mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müstemil olan Bayındır «3» divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. Bergi ve Yenice köyü ve Karın bayat ve Nefsi bayındır ve Kuyumcu ve Kar közcek ve Sondul nam köyler ile Çaytegaçar ve Dikenlik tarlaları mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müstemil olan Oburluk divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. Kızıl köy, Nefsi Oburluk ve içindeki bağ Sekü kuz kilise tarlaları ve oğlağın Ali tarlaları mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müstemil olan Ulupınar (4) divanının

- (1) Bugün Çoruma bağlı olan (Lâçin) nahiyesi merkezi olan yer olacak. Büyük, Küçük (Lâçin) diye anılır.
- (2) Bugünkü adı Çorumun Lâçin nahiyesinin şarkında Yeniçamlıca denen köydür.
- (3) Bugün Mecidözü kazasıdır. Aynı adla anılır.
- (4) Bugün Kuyucak adında hem Osmancıkta, hem de Mecidözünde birer köy vardır.

cümlesi mezkûr vakıftandır. Kuyacak, Nefsi ulupınar, Çobanlar köyleri mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil olan Künce divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. Sarin (5) Armut çukuru, Deliler (6) Ilgaz, İsmail köy (7) (Çukurveran) (8) nam köyler mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil olan Elmalı (9) divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. Dedede alanı, Ulu elmalı, Keçi elmalı, Keçili, Fındıçak (10), Çukur aluç (10) nam köyler ile Yuğunca pelit tarlası mezkûr divanın aksamındandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil olan Öbekdaş (11) divanın cümlesi mezkûr vakıftandır. Ağız suyu (11) köyü ile Uzun köy (11) tarlası, Nefsi Öbekdaş (11) içinde bulunan ve İbni Abdullah beye aid olan değirmeni ile birlikte

Öbekdaş çiftliği köyü mezkûr divanın aksamındandır. İçindeki değirmeni ile birlikte Anbar köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Girin oğlu (12) köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Hassa çiftlik denilen çiftlikle maa Karaağaç köyünün nisfı mezkûr vakıftandır.

(Ardıç) köyünden müfrez bir sehim mezkûr vakıftandır. Mezkûr sehim ahali indinde maruftur. Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil olan (Bellut bükü) divanının cümlesi mezkûr vakıftandır. (Talip) tarlası ve içinde değirmen ve (Ulu bağ) (13) denilmekle maruf bağ ile birlikte (Birinci) köyü (Kayalar) ve şöhretine mebni tahdiden müstağni olan (Karacakol) demekle maruf bulunan bağı maa (Burnaz) köyü (Kızıltepe) (14), (Sarpun) (14), (Karaçay) (14), (Durucasu) (14) köyleri mezkûr

(5) Bugün de vardır ve Çoruma bağlıdır.

(6) Bugün Çoruma ve Osmancığa bağlı iki (Deliler) köyü varsa da bu Çoruma bağlı olanıdır.

(7) Bugün Alaca kazasına bağlıdır.

(8) Bugün Çoruma bağlıdır.

(9) Bugün İskilibe bağlıdır. Çoruma bağlı bir (Elmalı) daha vardır.

(10) Bu iki köy bugün de Osmancık ilçesine bağlıdır.

(11) Bugün de Osmancığa bağlı köylerdir.

(12) Bugün de vardır. Osmancığa bağlıdır.

(13) Osmancığın Hacıhamza köyünde bir mevki adıdır.

(14) Bugün de vardır ve Osmancığa bağlıdırlar.

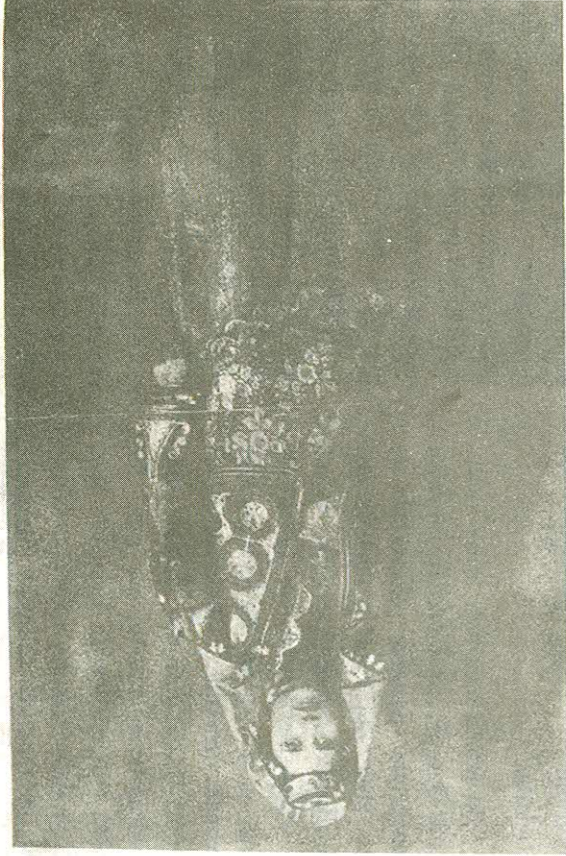
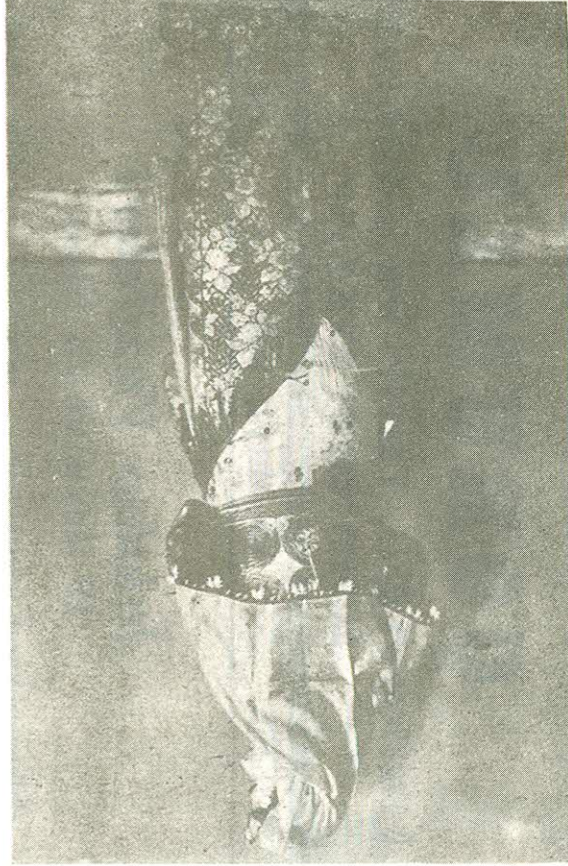
divanın aksamındandır. (Cemal sekü) köyünün dört sehim itibarile iki buçuk sehim mezkûr vakıftandır. (Mihrelü) demekle maruf ziraate salih toprak dahi mezkûr vakıftandır. Kendi nefsi için Kaya dibindeki bahçe demekle maruf bahçe içinde bina ettiği menzil hariç olmak üzere mezkûr bahçe ile içindeki bağ mezkûr vakıftandır. Şöhretlerine mebni tahdiddan müstağni olan ve Osmaniye kasabasında bulunan hamam ile bedestan mezkûr vakıftandır. Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil (Dodurga) (15) divanının dört sehim itibarile üç sehim mezkûr vakıftandır. Nefsi (Dodurga) ile (Tuzluca eşme) köyleri mezkûr divanın aksamındandır. (Saz siva) divanında kâin köylerin mecmularından 108 sehimde 61 sehim mezkûr vakıftandır. (Bölücek) denilen (Karabürçek) (16) köyü ve (Eymir) (16) (Ebledeşen) «16» ve (Döker) «16» ve (Çakal) (16), (Ali paşa) köyü (16), (Karımış) «16» ve (Kılıçlı) (16) ve (Karcıvar) köyleri ile osmanlı tarlası ve (Çelteki) ve Muratlı köyü ve Gerdel tarlası mezkûr divanın aksamındandır. Akseki divanının tamamı mezkûr vakıftandır. Paşmakçı köyü, Edegöz tarlası, Dere köyü ve Afaçlar köyü, Tora, Hacı köyü mezkûr divanın aksamındandır. Çay divanının tamamı mezkûr vakıftandır.

Kara daş köyü, Orta köy, Abdurrezzak köyü, Gerek özü tarlası mezkûr divanın aksamındandır. Yukarıda zikrolunan Karabürçek köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Kermeli âmâlinden olup şöhretine mebni tahdiddan müstağni bulunan cümlesi Osmaniye kasabası nihayetinde olan Sivritaş köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Belutçuk divanı dahilinde kâin ve Çölek demekle maruf Gökdere kariyesinin tamamı mezkûr vakıftandır. Dolanlar köyünün tamamı ile içindeki değirmen ve şöhretlerine mebni tahdiddan müstağni olan ve İskilip nahiyesinde bulunan Kargın köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Şöhretine mebni tahdiddan müstağni olan ve İskilip âmâlinde bulunan Karayürek divanında bulunan Hacı köyünün tamamı içindeki memliha ile birlikte mezkûr vakıftandır. Ve şöhretine mebni tahdiddan müstağni olan Çorumlu âmâlinde bulunan Serkis ve Alpkara tarlaları da mezkûr vakıftandır. İlçe köyü, Dağpınarı köyü, Ferüz pınarı köyü, Armutönü tarlası, Kazak tarlası dahi mezkûr vakıftandır. Bunların cümlesi Çorumlu âmâlinde bulunan Külcian divanı dahilinde olup şöhretlerine mebni tahdiddan müstağnidir.

Bir takım köyleri ve tarlaları müştemil bulunan Kabakoz divanının tamamı mezkûr vakıftandır.

(15) Bugün de Osmaniye'ye bağlı bir köydür.

(16) Bu köyler ve mevkiler bugün Kastamonunun (Kargı) ilçesine bağlıdır.

Çorum'un yüz yıl önceki kadın kıyafeti örneklerinden

(Çorumlu dergisi)

ÇORUMLU

Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat
komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Mayıs 938

Sayı : 2

İnkılâp Vazifeleri

19 Mayıs ve 23 Nisan

Halkevleri kuruluşundaki maksad ve gayeyi izah ederken bunların esas vazifelerin inkılâp ve rejim esaslarını yapmak ve bu esasları kurmak olduğu noktasını tebarüz ettirerek bunda gayet titiz davranması lâzım geldiğini arz etmiştik.

Bu nokta üzerinde ısrar eylemek lâzımdır, evet inkılâp ve rejim vardır ve payidar olacaktır ve muvaffak olacaktır ve ilerleyecektir. Bunda imanımız kavidir. Fakat bu noktaları her zaman tekrar etmek ve her zaman bu fikri hatırda tutmak icabeder. Çünkü nasıl ki Dinde ibadet için her zaman mabud anılırsa bunda ne gibi bir faide maksud ise bu hususta aynı faide daha ziyade mutasavver değil, mevcuddur. Bunları derhatır etmek için Türklüğün, İnkılâbın

rejimin her hamlesinde istifade etmek ve her rejim başarı dönümünde tekrarlamak çok lâzımdır. Yeni nesil bu günün mes'ad neticelerini görmeyen evvel bu millet çok azap çekmiştir. O kadar ki dünyada mevcud her şey onun aleyhine dönmüştür. Doğan güneş, ısıklık, alan rüzgâr, bereket veren yağmurdan tutunuzda itimad edebileceği, güveneceği ne gibi mevcudiyet varsa hep aleyhine dönmüştü.

Kendi başında taşıdığı hükümdar diye, padişah diye, Peygamber gölgesi diye tanıdığı bir sürü alçaklar milleti mahvetmek için elden gelen her şeyi yapıyorlardı.

Bunların yanbaşıda güya o zamanın akıllı insanları diye tanınmış olan eski zihniyetlerin sevkile bilerek, bilmiyerek korkularından veya cehaletlerinden ve

hatta bazen de vatansızlıkları habile bu alçaklıkta pîrev olarak millet aleyhine olan bütün vesaiti harekete getirmiş bulunuyorlardı.

Bunlar âciz ve meskenet içinde kıvrınarak korkularından yapıştıkları sandalyelerden ayrılmamak için her bir çareye baş vuruyorlardı ve göya buna da millete hizmet, vatana hizmet ismini veriyorlardı. Memlekette bulunan nekadar nankörler, vatansızlar varsa hepsi faaliyet sahasına geçmişlerdi. Okadar ki kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Türkün malı, canı, ırzı artık Türk olmayanların hepsi için mübah idi. Bu vatan içinde yer yer türeyen şekavet, fesad ocakları Türkleri kitle halinde öldürüyorlar, malları gasbediyorlar, hanüman söndürmekte birbirlerine rekabet ediyorlardı.

Memleketin semasını derin bir karanlık kaplamış, etrafında uçan bulutlar her tarafa ölüm ve felâket saçıyordu. Vatanı, milleti sevenler ümitsizlik ve çaresizlik içinde çırpınıyorlar, bir kurtuluş yolu arıyorlardı. Bu yol nerede idi. Milletin güveneceği ne varsa hepsi mahvolmuş ya aleyhine dönmüştü. Altın diye tutulan ne ne heman toprak oluveriyordu. Artık ümitsizlik içinde herkes kendi başının çaresine bakmağı düşünüyor,

muhtelif teşekküller, mahallî gayeler gütmeğe ve bunların tahakkukuna çalışmağa başlıyorlardı. Vatanın her bir köşesi bin türlü hile ve desiselerle işgal altına alınarak her türlü hiyanete göz yumuyorlardı. Buna karşı işgal gören yerler işgali men için reddi ihlâl heyetleri teşekkül etmeğe başlamıştı.

Bütün bu kımıldanmalar bir faaliyet merkezine muhtaç idi. Başlı başlarına bir iş görmek kuvvet ve kudratinden mahrum bulunuyorlardı.

İşte bu karanlık sema içinde birden bire bir güneş doğar gibi oldu. 19 Mayıs bu bir fecir idi. bir fecri halâs. Bütün gözler 19 Mayıs'a dönmüştü. Garazkârlar, vatansızlar bu bir fecri kâziptir dediler ve bunda ısrar ettiler. 19 Mayıs'dan sonra geçen her gün güneşin biraz daha parlamasına, halâsın biraz daha ümidleşmesine çok yaradı, vatansızların bellerinin bükülmesini temin etti.

19 Mayıs ; bu gün Türkün Atasının Samsuna ayak bastığı gündür.

İşte bu gün Türkün kurtuluş sabahıdır. Bu gün Türkün kurtulması için çalışmağa başlanılan ilk gündür.

Denizden karaya basılan ilk

ayak Türk inkılâbının temelini yapmak için vurulan ilk kazma darbasıdır.

Bu günü tes'id ederken bu temel atma merasimini tesit ediyoruz ve bunda her gün daha genç, daha zinde daha kuvvetli, daha faal, daha çalışkan olduğumuzu göstermek bedenen itilâmızı isbat etmek için de spor bayramı yapıyoruz. Bunu tes'id ederken bizi bu güne eriştirenleri hep beraber anmalıyız. Onlar babalarımız, kardeşlerimiz amucalarımız, dayılarımız cidal sahasında canlarını veren aziz ölümler bizlere bu günleri kazandırmak için sırtlarında cep hane taşıyan yüksek vicdanlı Türk anneleri ve Türk hemşirelerini anmalıyız. Bunları hayır ile yadeylemek hepimiz için bir millet borcu, bir vatan borcudur.

19 Mayıs Türk milletinin inkılâbının yalnız temel atma merasimi değildir. Türk milletinin atasını tanıdığı ve ona raptı kalbettiği gündür.

19 Mayıs yalnız Türk milletinin atasına raptı kalbettiği gün değil; atasınının millete vakfı hayat ettiği gündür.

Ulu atamız bize o gün bu gün vatana, inkılâba, rejime rafi her yolu göstermiş ve bu yolda bir feragatle ahlâkın, ulüvvücenabın

en yüksek derecesini isbat eylemiştir.

İnsanlarda bulunabilecek en büyük hasılatların neler olabileceğini düşünebilirsek ve eğer o kudreti biz kendimizde görebilsek bunun ancak atamızda mevcut olduğunu görürüz.

İşte bütün bir milletin kalbini vakfettiği, hayatını Mezid ettiği Ulu rehber Atatürktür.

Hiç bir şehinşah, hiç bir hükümdar atamız kadar bahtiyar değildir. Çünkü imperatorların, kiralaların tahtları, sarayları vardır. Halbuki atamızın sarayı vatan, tahtı milletin kalbidir.

İşte atamıza kavuştuğumuz ilk gün 19 Mayıstır. Bunun geri dönmesi ve bu telâkkinin önüne geçilmesi için bütün menfi ruhlar derhal faaliyete geçtiler. Hatta atamızın çok sevdiği arkadaşlarını bile kandırmağa muvaffak oldular. Fakat atamız dönmedi, yılmadı, korkmadı ve bütün bir ömür vatanı için çalıştı. Bir seneden az bir zaman içinde asırların yapamıyacağı bu büyük eseri meydana getirdi. Bu da milletin intihabı ve rüşünü isbat ettiğinin ilânıdır.

Bu doğan güneşi batırmak için her şeyi yapmaktan hiç kimse feragat etmedi, buna rağmen güneş

itilâda devam eyledi. İlk semeresini ilk meyvesini verdi. Artık hainler, müfsidler maskelerini atmış, alenen millete karşı cephe almış bulunuyorlardı.

Bu gün milletin münevver, fedakâr evlâtları atalarının etrafında toplandılar, ilk kamutayı kurdular. İşte o gün 23 Nisandır.

23 Nisan Türk rejiminin ; Türk inkılâbının isim konmadan ilân edildiği ve tatbik sahasına konduğu ilk gündür.

Denebilir ki Türk milleti oğün doğmuştur. Onu meydana getiren de atası olmuştur.

İlk doğduğu günü tes'îd ederken bu günün neden dolayı aynı zamanda çocuk bayramı addedildiğini daha iyi anlarız.

Evet bütün Türk çocukları o gün kurtulmuşlardı. Bütün Türkler oğün mazi ile olan alâkalarını keserek kendilerinin Türk olduklarını ve Türk kalacaklarını ve Türklüğün muazzam bir millet ve kendilerinin muhteşem bir medeniyetin varisi olduklarını o gün hissetmişlerdi. O gün kurtuluş hamlelerine daha ziyade hız verebilmek için

tam bir serbesti kazanmışlardı.

O gün menfi ruhlar ile açıktan muaraza edebilmek fırsatına malik olabilmişlerdir.

O gün bütün ortalığı kan ve ateş deryasına sokmak isteyenlerin milleti felâkete sürüklemek hususunu emel edinenlerin kafalarını koparabilmişlerdir.

İşte 23 Nisan çocuk bayramı olmakla beraber Türkün de mahkûm vaziyetten hâkim vaziyete geçtiği ilk gündür. Bu günü anarken bu günün hadiselerini anlatmağı faidesiz addetmemeliyiz.

Bu hadiseler o kadar karışık-tır ki bunları hep bu ufacık mecmuaya sıkıştırmak imkânını bulamıyoruz.

Ancak halkevleri çevresi dahilinde bunları her zaman tekrar etmek evvelce arz edilen inkılâbı koruma ve yayma noktalarından çok faideli birer esas teskil eder.

Bütün bu esaslara istinad ederek gayeye vüsul için elbirliği ile durmadan, üşenmeden çalışmak ise hepimize düşen kud sî bir vazifedir.

Abidin Varan

Kul Mustafa ve Çorumun erliğı [1]

Neşet Küseoğlu

Çorum tarihi üzerinde meşgul olanlar pekâlâ bilirler ki Çorum bölgesi Yazıcı oğlunun, Cerid oğlunun, Abazaların ve bir çok Kapusuzların tuğyan hareketlerine cevleñgâh olmuştur. Çorumun bu hareketlere elinden geldiği kadar mukavemet gösterdiği zamanlar olduğu gibi (Azgunlar yatağı) de necek kadar boyun eğdiği zamanlar da olmuştur. Buna aid tarih kitaplarında bir çok malûmat olduğu gibi mahallî araştırmalardan da yeniden bazı malûmat edinilmiştir. Bu vesikalardan birisi de Çorumun erliğini ve kahremanlığını gösteren Kul Mustafanın kasidesidir.

Bu kaside Çorum tarihi ve coğrafyası adı altında 1927 de Çorum vilâyet matbaasında basılan Nazmı Tuğrulun eserinde de sahibinin kim olduğu görülmüştür. Bundan iktibasen de üstad bay Fuad Köprülü (Kayıkçı Kul Mustafa) adındaki esere tenkid ve ikmal ederek almıştır.

[1] (Nazmı Tuğrul) Çorum tarihinde bu kasidenin Nazmı meçhul olduğunu yazıyor. S-54. Son parçaya dikkat edilirse yazanın (Kul Mustafa) olduğu anlaşılır. Bu destanı ilk defa bulan Millî (kitapsaray)ımız memuru Eşref Ertekindir.

Çorumda tarihî tetkikler yaparken elimize geçen İstanbulda tanzim edilmiş 1163 tarihli Kurd-oğlu Süleyman bini Mustafaya aid Türkçe bir vakfiye bizi (2) Kul Mustafanın kasidesinin (9, 10, 21) inci parçalarında yazdığı müsellim Kurdoğlu Sülayman olması ihtimalı üzerinde araştırmalar yapmak zorunda bırakmıştır.

Aynı hadiseleri anlattığı anlaşılan Âşık Feyzullahın (3) Kasidei Kapusuz başlığı altındaki yedi par-

[2] Bu vakfiye Çorum evkaf idaresinin vakfiye defterinde 219 uncu sahifede kayıtlıdır. Buna nazaran İstanbulda Demirkapıda Daya hatun mahallesinde oturan aslan Çorumun Emirahmed mahallesinden Kurdoğlu Nustafa oğlu Süleymanın Çorumda yaptırdığı 14 hücreli medreseye müsakafat olmak üzere pederinden kalan evi bütün müştemilâtiyle, yine aynı mahalledeki hamamını Çorum ve Mecidözü civarındaki iki köyde bulunan bağ ve evini vakfettiği anlaşıyor. Medresenin müderrisliğine de Çorumlu Zarif oğlu Nustafa adında bir hocayı tayin ediyor, vakfın tevliyet ve idaresini de kendisine tevdi ediyor.

[3] Bu şairin de Çorumlu olduğu anlaşıyor. Gerek Kul Mustafa ve gerek Âşık Eeyzullahın diğer eserlerini Dil, Edebiyat komitesi arkadaşları aramaktadır. Ele geçenler fırsat düştükçe neşredilecektir.

çadan ibaret kasidesi, nazımı belli
olmıyan diğer bir (Kapusuz) (4)
kasidesi bu hadiselerin ; vakfiye-
sinde bahsedilen Kurdoğlu (5) Sü-

leyman bini Mustafanın Çorumda
mütesellimliği zamanında cereyan
ettiğini göstermektedir. Bu iki
parçayı aynen aşağıya yazıyoruz :

Kasidei Kapusuz

1

Erzurumdan aldı Kapusuz ünün
Binbir aşkıyadan çevitmez yönün
Yolum şehitlikler çekmedi gamın
Ali cengin bunda etti Kurdoğlu
Gün bugünkü gün der Süleyman ağa

2

Amasyalı (Amasalı) çıkamadı der denge
Ölenimiz şehid bu günkü günde
Merzifonlu dayanamadı bu cenge
Uralım yoldaşlar dedi Kurdoğlu
Gün bu günkü gün der Süleyman ağa

3

Kimler gördü böyle cengi urumda
Beylik aslan gibi durur yerinde
Koç yiğitler yetişmiştir Çorumda
Seddi İskender oldu Kurdoğlu
Gün günkü gün der Süleyman ağa

4

Valiler carına gelmedi kaldı
Kurdoğlu bu sefer iyi nam aldı
Çorumlu bayramı meteriste kıldı
Naminin sahibi imiş Kurdoğlu
Gün bu günkü gün der Süleyman ağa

5

On kese akça ikrar ettik almadı
Çapan oğlu imdadına gelmedi
Fukaranın hiç halinden bilmedi
İmdad sana hakdan olsun Kurdoğlu
Gün bu günkü gün der Süleyman ağa

[4] Kapu kulu olmıyanlara yani kapu-
ya karşı isyan edenlere denir.

[5] Çorumda Kurdoğlu ailesi hâlâ
vardır. Süleyman ağa bunların atasıdır.

6

Çorumu almak kasdına dövüştü
Yeniçerin görüp tedbiri şaştı
İptida cenginde Genç Osman düştü
Allah sana fırsat verdi Kurdoğlu
Gün bu günkü gün der Süleyman ağa

7

(Aşık) Feyzullah çok zahmet çektin serhadde
Hakkımız icra olsun hep ahrette
Söylensin namın hep dini devlette
Cennettir makamın senin Kurdoğlu
Gün bu günkü gün der Süleyman ağa

Kapusuz [6]

1

Erzurumdan sökün etti keleşler
Merzifonu bozup döktü üleşler
Karşı duramada dağlar ve taşlar
Çoruma gelince bozdu Kurdoğlu

2

Dere bağlarının [7] başından aştı
İptida dövüşte Genç Osman düştü
Ferman padişahın elleri şaştı
Urun şahpazlarım dedi Kurdoğlu

3

Tekkenin [8] üstünde eyledik cengi
Elinde kattare önünde kendi
Müsellim ağamız kahreman dengi
Urun şahpazlarım dedi Kurdoğlu

[6] Bu parçanın kimin tarafından yazıldığı anlaşılamadı. Bir kaç kıt'asının noksan olması da ihtimal dahilindedir. Çünkü bu devirde hemen bütün nazımların yazılarında isim koymak âdeti.

[7] Çoruma bir buçuk saat mesafedir. Burası bağ mıntakasıdır. Yazın her müsaid günde Çorumlular buralara gezmeğe giderler.

[8] Bu da Çoruma dört saat mesafedir. Elvançelebi koyüdür.

4

Yaya sekmenleri kalede metin
Elinde nizesi oynatır atın
Geyimli kuşamlı koç yiğit bütün
Urun şahpazlarım dedi Kurdoğlu

5

Kanlı köpük saçtı altında atı
Keleşlere düştü korku heybeti
Vezirlerden artık etti gayreti
Urun şahpazlarım dedi Kurdoğlu

6

Bu yiğitlik haktan sana verildi
Keleşler aç kurd gibi sarıldı
Koç yiğitler hep başına derildi (toplandı)
Urun şahpazlarım dedi Kurdoğlu

(Süleyman) nın (Çorum) da müsellim olduğu zamanı kat'î olarak fesbit etmek kabil olmamıştır. Vakfiye tarihi (sene selâse ve sit-tine ve mie ve elif) olduğuna ve (Çorumda Emir Ahmet mahallesi sakinlerinden ve dergâhı âlî gedikli zuamalarından) denilmesine rağmen müsellimliğinin bu tarihten evvel veya sonra olduğu hakkında bir karar vermek mümkün olmamaktadır. Yalnız Çorumlu olduğu halde İstanbula oturması ve evvelce (Çorum) da (Emirahmet) mahallesinde yaptırdığı 14 odalı medreseye bazı mallarını vakfetmesi hayatının sonlarında olduğunu ve 1163 tarihinden evvel

müsellim olduğuna dair olan düşünceye kuvvet veriyor ise de vakfiyede bundan bahsetmemesi şüpheyi davet etmektedir. Mevcut me hazlerimizde de buna ait malûmat bulunamadı.

Bu kasidelerde Kurdoğlu zamanındaki hadiseleri anlattığına göre (Kul Mustafa) nın on yedinci asırda yaşamış olan (Kul Mustafa) olmadığını bunun yerli şairlerden aynı adda biri tarafından yazıldığını göstermektedir. Aynı zamanda (Nazmi Tuğrul) un (Çorum) tarihinde yazdığı şekilde Abaza isyanı zamanında da olmadığı anlaşılmaktadır.

Üstad Köprülünün yazdığı gibi (9) (Çorum) tarihinde (Kul Mustafa)nın kasidesinde çok noksanlar ve yanlışlar vardır. (Çorum) millî kütüphanesinde bulunan fuzulî divanının boş yaprakları üzerinde yazılı aslı

ile yaptığım karşılaştırmada bir kısım noksan ve yanlışların tashihi kabil olmuştur. Buna göre ve notlarda icabeden izahat verilmek üzere aynen aşağıya derci çok faydalı görüldü:

Kasidei Kapusuz

1

Yine zuhur eyledi askeri tuğyan
Erzurum valisin inhizam etti gitti
Şevketli padişaha eyledi isyan
Askeri islam [10] sui kasit etti gitti

2

Zaptına âcizdir beylerbeyiler [11]
Sivas il (leri) ne ateş koydular [11]
Ün edip her taraftan kolcu saldılar
Uğradu [12] yerleri berbat etti gitti

3

Bin yedi yüz deyu geldi haberi
Otuz bölük başı yekpare çeri
Amasya şehrine vurdu pençeyi [13]
Nalevüzari [14] ayuka yetti gitti

[9] Kayıkçı Kul Mustafa hakkında 1930 da neşrettiği eserinde bu destanın bir çok yanlışlarla dolu olduğunu vezin ve ka-fiyelerin bozuk olduğunu, isimlerin de bir çok tahriflere uğradığını yazmaktadır. (S. 11.)

[10] Aslında (islâm) dır.

[11] Aslında da noksandır.

[12] Aslında (uğradu) şeklinde yazılmıştı.

[13] Aslında (pençeyi) dir.

[14] Aslında (Nalevüzarı) şeklinde yazılmıştır.

4

Merzifon üzerine yeğin [15] vardılar
 Alaylar [16] kurup cenge durdular
 Hikmeti ilâhî şehrin [17] bozdular
 Koç yiğitler kırıldı kelleler gitti

5

Biriküp Çorumu almak kasdine
 Cümle meşveretler [18] bunun üstüne
 Haber gönderüp Bozok keskine
 Araplık [19] eşkıyası imdada gitti

6

Eşidildi bu haber Çorumda heman
 Hacı köyü ve Gümüş eyliyor figan
 Düğenci [20] çayırında oldular mihman
 Çoruma elçileri [21] hem gelip gitti

7

Yazmışlar Çoruma vermezüz [22] eman
 Eğer iri [23] eğer uşak (çocuk) kırarız heman
 Ururuz kılınıcı aluruz meydan
 Namımız Üsküdarı devlete gitti

[15] Çorumda acele manasına kullanılır.

[16] Aslında (alaylar) dır.

[17] Aslında (şehrin) dir.

[18] Aslında (meşveretleri) şeklindedir.

[19] Aslında (araplık) tır. Çorum civarında bulunan (Arap) köyü eşkıyası kasdediliyor zannındayım.

[20] Düğenci köyüdür. Mecidözü ilçesine bağlıdır. Çorum - Merzifon sosası üzerindedir.

[21] Aslında böyledir.

[22] Aslında vermezüz şeklinde yani (vav) ile yazılmıştır.

[23] Aslında eğer (iri) şeklinde yazılıdır.

8

Çorumlu [24] biriküp şer'a vardılar
Hükmü ilâhiye boyun verdiler
Osmancık İskilibe [25] meded dediler
Gelmedi cümle araz etti gitti

9

Müsellim [26] ağa bu işte oldu merdane
Vücudun sarfedüp de çıktı meydana
Kapusuz askeri geldi Elvane [27]
Cengi harpler [28] kalede çalındı gitti

10

Kurdoğlu Çoruma verdi nizamı
Geydi alâtı harbi esbabı darbi
Ebvabi maharipte zal ola dengi
Meydanda mertliği [29] bilindi gitti

11

Alaybeyi bayrağa oldu küşade
Hazreti Ömer gelüp erdi [30] imdada
Zaim zuama cümle hazır amade
Tekbir getirip metrise girdiler gitti

12

Yeniçeri askeri serefraz oldu
Gülbengi avâzile [31] metresin aldı
Hacı bekdaşı veli imdada geldi
Kudret kılıçların hep uruldu gitti

(24) Aslında böyledir.

[25] Aslında İskilibe şeklindedir.

[26] Aslında böyledir. Şeddeli olarak yazılmıştır.

[27] Baba İlyası Horasaninin torunu Elvançelebinin tekkesinin bulunduğu köydür. Mecidözüne bağlıdır.

[28] Aslında Harpler şeklinde yazılmıştır.

[29] Aslında mertliği şeklinde yazılmıştır.

[30] Aslında ereydi şeklinde yazılmıştır.

[31] Aslında ile vardır.

13

Nakip efendi kaldırıldı alemler
İmdad ianetine [32] erdi melekler
Ruhu resule verdiler selâmlar
Gülbenk sadaları çekildi [33] gitti

14

Kethuda yeri sipahi gayret erleri
Sancağı resulün cümle rehberi
Padişahın [34] gayet halis askeri
Tuttular meydanı sertaser gitti

15

Temam olup tedarikler [35] meydan bezendi
Kapusuz gelüp saflar düzendi
Koç yiğitler bunda namlar kazandı
Meydanı arasat kuruldu gitti

16

Cenge harbelere uruldu tura [36]
Uruldu Genç Osman sarıldı yere
Allah Allah sadası [36] çıktı göklere
Her tarafta düşmana uruldu gitti

17

Genç Osman idi mel'unlar başı
Meydanda kaldı ol itin leşi
Her kes [37] öğrendi gördü dövüşü
Otuz kırk kadarı kırıldı gitti

[32] Aslında ianetine şeklinde yazılıdır.

[33] Aslında çekildi şeklindedir.

[34] Aslında böyledir. Yalnız elifsiz ve üzerine çekme işareti konmuştur.

[35] Aslında cemi olarak yazılıdır.

[36] Aslında bu şekilde yazılıdır.

[37] Aslında herkes olarak yazılır.

18

Kapusuz askerinin bozuldu dini [38]
 Gayreti şeytan ile verdiler seri
 Gönderdi canları esfele şaki
 Ruhlar siccinde yakıldı gitti

19

Çorumda on sekiz gün cenge durdular
 Başlarına gelmedik gün gördüler
 Kendilerde bildi ne bal yidiler
 Başlarında sernigün oldu gitti

20

Bey başı [39] askerin içinde belli
 Her gün sertaser eylerdi cengi
 Kapulu kapusuz olamaz dengi
 Koç yiğitler başında salındı gitti

21

Kurd oğlu ol gün oldu Süleyman [39]
 Nerreşir devlere vermezdi aman
 Kendüde kalmadı zerrece isyan
 Defteri amalane cennet yazıldı gitti

22

Seccadenişin şariat kutbu
 Evlâdı resul sabıka müftü
 Müderris efendiler eyledi cengi
 Cennet makamların yapıldı gitti

23

Padişahım sana eyleriz dua
 Emrini Çorumlu eyledi eda
 Ferman padişahım deyü müsellim ağa
 Namını haşredek söyletti gitti

(38) Aslında bozuldu dini şeklinde yazılıdır.

(39) Bunlar da aslında yukarıda yazdığımız gibidir.

24

Keremin olursa memleket senin
 Rahmeyle padişahım izzetin şanın
 Terki can eyledik yolunda senin
 Fethi nusrat kapusu açıldı gitti

25

Çapan oğlundan imdad gelmedi
 Güreldi [40] çatladı sonu gelmedi
 Emri padişaha amel etmedi
 Hakkında kem suhan söylendi gitti

26

Umulur kendinden yiğitlik adı
 Büyüdükçe bozulup kalmamış tadı
 Elhamdillâh [41] imdadı nasip olmadı
 Kem ayar imiş mehenge vuruldu gitti

27

Kul Mustafam eydür koptu taraka
 Aduler askeri karıştı hâke
 Ünü erdi Horasana Iraka
 Çorumun erliği söylendi gitti

Bu destan şive noktasından
 tedkik edilirse (Çorum) diline te-
 mamen mutabık olduğu görülür.

Buna nazaran (Kul Mustafa) nın
 Çerum havalisi halkından olduğu-
 na inanabiliriz.

(40) Aslında güreldi şeklindedir. Kör
 oldu değildir.

(41) Çorumda Elhamdillâh şeklinde
 kullanılır, Aslında da böyledir.

İlâve :

Bu yazıyı yazdıktan sonra Çorum millî kitapsaray işyari bay Eşref Ertekin bana (Kul Mustafa) ya aid iki parçaya daha tesadüf ettiğini söyledi ve okudu. Bu iki parçanın içinde Çorumda kullanılan kelimelere daha çok tesadüf edilmektedir. Bu iki parça (Kul-Mustafa) nın Çorum havalisinden olduğunu göstermek noktasından çok değerlidir. Bu parçaların birinde yalnız (Mustafa), diğerinde (Kul Mustafa) şeklinde kullanılmıştır. Fakat her ikisinden de (Mustafa) nın öksüz olduğu anlaşıyor. Bu nokta (Mustafa) ile (Kul Mustafa) nın aynı adam olduğunu da anlatıyor. Bunların asılları Millî Kütüphanede 880/175 sayısında kayıtlı bir cönktedir. Aynen aşağıya naklediyorum :

1

Uzundur selvinin dalı
Erişmez kızların kolu
Bizim bahçenin gülleri
Vakit geldi derin kızlar

2

Çulhalık gerdirdim düze
Kumaşlar kestirdim size
Benim gibi bir öksüze
Esirgemen verin kızlar

3

Bir alay olup geldiler
Beni bu halde gördüler
Bir şeftali vermediler
Esirgemen verin kızlar

4

Arka vermişler süğüde
Kızlar gelmiyor öğüde
Şu benim gibi yiğide
Hiç beklemen verin kızlar

5

Su gelir susuz dereden
Kısmetim verir yaradan
On beşiniz bir aradan
Hep koynuma girin kızlar

6

Yeşillenmiş illerinizi
Kokar sümbül güllerinizi
Allı morlu cenberiniz [42]
Kefen edüp sarın kızlar

7

Sal tahtamı [43] dolaştırın
Mekânıma ulaştırın
Halva yapup bölüştürün [44]
Canım için yeyin kızlar

8

Kız benim öldüğüm gece
Haber verin ucdan uca
Ne karı gelsin ne koca
Namazımı kılın kızlar

(42) Bir nevi baş örtüsüdür. Elân Çorumda kullanılıyor.

(43) İçine cenaze koyup mezara götürdükleri uzun kollu tabut.

(44) Çorumda çok kullanılır. Ahapça taksim etmek manasınadır.

9

Mustafa der azma ile
 Yar bulunmaz gezme ile
 On beş dirhem kazma ile
 Mezarımı kazın kızlar

(Kul Mustafa) nın diğer parçası da aşağıdadır:

1

Sabahtan kavuştum ben bir güzele
 Güzel ağlattı güldürmedi beni
 Ben ummazdım senden şöyle sitemi
 Ak göksün üstüne kondurdu beni

2

İki bülbül geldi şundan ötmeğe
 Dostun bahçesinde mekân tutmağa
 Yönümü döndürdüm koyup gitmeğe
 Sarıldı boynuma döndürdü beni

3

Benim sevdiğim gelir şundan arı[45]
 Taramış zülfünü etmiş timarı
 Alt dudağı abı zemzem misali
 Veripte ağzıma kandırdı beni

4

Kul Mustafam eder talihim iyi
 Merhamete gelmiş öksüzün deyi
 Sarıldım incecik beline kavi
 Ateşi aşkına yandırdı beni

(45) Bu kelime dahi Çorumda çok kullanılmaktadır. Şu taraftan geldi yerinde kullanılır. Çoruma mahsus bir kelimedir denilebilir.

Çorumda eski nişan âdetleri

H. Koçak

Çorumdaki evlenme âdetlerinin eski şekilleri bir çok köy ve kasabalarda umumiyet itibarile nişanlanma ve düğün gibi iki törene bağlı isede bunların gerek tarzı icrasının ve gerekse teferuatının yer yer değiştiği görülmektedir. Budeğişme sünnî, alevî, çerkes ve kürtlerde bilhassa kendisini göstermektedir,

Şimdilik buraya konan evlenme âdetlerinden nişan yalnız iç Çorumda eskidenberi ve hâlâ yerli halk arasında bazı kısımları yapılmakta olanıdır.

Çorumdaki nişanlarda gerek kız ve gerekse erkekte yaşın evlenme çağlarına erişmesi mevzuu bahis değildir. Bu yüzden nişanlar küçük yaşta ve evlenme çağlarında olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

Bu gün bile bazı yerlerde beşikteki iki çocuğun yekdiğerile nişanlı oldukları görülmektedir. Beşikteki nişanlamalara "Beşik Kertmesi,, veya "Beşik Kesmesi,, adı verilmektedir

Beşik Kertmesi nişanlamalar pek samimî görüşen aileler ara-

sında cereyan eder. Bu, iyi görüşen iki ailenin bazan samimiyetlerinin ufak tefek hadiselerle sarsılmamasına ve temadisine sebebiyet verdiği de görülür.

Bu şekilde nişanlanacak kız ve oğlan bir ay içinde veya bir günde doğmuş olurlar. Veya iki anne arasında kuvvetli bir samimiyet vardır. Arkadaşının gebeliğinde oğlu veya kızı bulunan anne bu ahbaplığı akrabalığa kadar götürebilmek için gebe anneye :

— İnşaallah bir kızın veya oğlun olurda aliveririm der.

Bu söz müstakbel nişanın ilk vadini teşkil eder. Doğacak çocuğun kız veya oğlan olması için dualar edilir. Gebe kadının karnının sivri veya yaygın olmasına memelere süt geldiğinde bir bardak su içine sağılan südün yayılıp yayılmadığına veya top bir halde kaldığına göre doğacağın kız veya oğlan olacağı tahmin edilerek bazan sevinilir, bazan da hakikaten teessür duyulur.

Beşik kertmesi nişanlamalar da bazan kız kucakta olabilir. Fakat kızdaki bu yaş fazlalığı an-

cak 1 - 3 arasındaki farktan yu-
karı olamaz. Oğlu daha yeni doğ-
muş, kızı bir kaç yaşındaki nişan-
lamalarda oğlan anasının kıza
talip olması gözetilir. Kızı yeni
doğanlarda ise bir yaşına kadar
"Kızımı sana gelin edeceğim, oğ-
lun güveyim olacak,, denilebilir.
Fakat kız bir yaşını geçtikten son-
ra kızını satmak istemek veya
bu yolda söz söylemek çok ayıp
görülür. Zira :

Kızdır. Nazdır. Bin lira azdır
Bin deve getir, bindir götür.

Kız evi Vezir evi
Oğlan evi rezil evi

Ağır durup batman gelmek lâ-
zımdır denilir. Nişanlamalarda da-
ima erkek tarafın kıza talip çık-
ması gözetilir.

Beşik kertmesi nişanlamalar nasıl yapılır

Beşikteki çocuklarını birbirine
nişanlamağa muvafakat hasil ol-
duktan sonra oğlan anası kız ço-
cuğuna beşiğile birlikte ipekli bir
takım yaptırır. Gerek kendi ve
gerekse kız evinin hal ve vakti-
ne göre gümüş ve uzunca bir
mahfaza içindeki nazarlık nusha-
sına takılmış beşi birlik (beşibir-
yerde) veya Gazi, Mahmudiye,
Kıramise altunu ve çocuğun yiye-
bileceği lokum vesaire ile anası-

na, kız kardeşlerine birer entari-
lik, oğlan kardesine yaşına göre
urbalık (elbiselik) ve oyuncaklar
yaptırır ve kız evine yollar. Bu
hediyegetirene kızı bahşış
verir.

Bu eşyaların gönderildiği gü-
nün akşamı kızı oğlan evine
bir yemek ziyafeti vermeğe mec-
burdur. Oğlanevi pek iyi tanıdığı
dostlarını toplayarak kızıevine ge-
lir. Bu yemek yalnız kadınlara
mahsustur. Esasen bu nişanlama-
larda babalara, işler bu kerteğe
geldiğinde duyurulur.

Oğlanevi tarafından nişana
çağrılanlar kıza hal ve vakıtlarına
göre bir hediye getirirler. Bu he-
diyelerin ekserisini ufak ziynet
altunları ve para teşkil eder. Bu
hediyeletere saçı adı verilir.

Yemekler yenilip kahveler içil-
dikten sonra bir kadın hoca veya
başı devletli yaşlı bir hatun kız
çocuğunun oğlan evinden gelen
beşiğini ortaya getirir. Bohçasını
alarak gelen ipekli çamaşırı gey-
dirir, nushasını takar ve bu arada
şu ilâhiyi yüksek sesle ve kendi-
sine mahsus bestesile okur.

Seyrettim Muhammedi gördüm nurlar içinde
 Ümmetin haktan diler söyler kundak içinde
 Bağlamışlar elini kimse bilmez halini
 Zikre vermiş dilini çeker kundak içinde
 Doğuran ana hayran Melekler ana seyrar
 İki cihanda bayram, yatar kundak içinde
 Rıdvan melâik geldi yüzüne nurlar vurdu
 Adını Muhammed koydu, yatar kundak içinde
 Has inciden dişleri, siyah nurdan kaşları
 Miski anber saçları, koker kundak içinde
 Sekiz Cennet bezendi, Huri kızlar düzendi
 Kaşına Taha yazıldı, okunur Kuran içinde.

Bu ilâhiden sonra şerbetler içilir. Ve miniminiler nişanlanmış olurlar. Davetliler muhtelif eğlen-celer yaparlar. Ev sahibinin gece yarısı leblebi, kuru üzüm, köme (cevizli sucuk) pestil ve içdeden mürekkep çerez ikramından sonra hayırlı düğünler ve her iki çocuğa büyümeler, annelere de mü-rüvvetler görmeler temennisile dağılırlar.

Kız annesile oğlan annesi bu günden itibaren birbirinin "dünürü—dügürü,, olurlarlar. Artık yek-diğeri arasında adları kullanılmaz. Nasılsın düğürüm.... İyiyim dünürüm.... Dünürümgilden geliyorum. gibi tabirler kullanılır.

Nişanlandıktan sonra araya giren bütün bayramlarda, ramazanda oğlan anası kizevini ziyaret eder. Bu gelişlerde vaktine göre hediyeler getirir. Kurban bay-

ramında kınalanmış ve altın kurdeler ve kıvraklarla süslenmiş koç gönderilmesi şarttır.

Beşik kertmesi nişanlar ancak fevkalâde hallerde bozulur. Büyük mecburiyetler olmadan kız oğlandan, oğlan kızdaki ayırt edilemez.

Çocuklar büyüdüktan sonra muhakkak bir birinin malı addedilir. Kız evinin şeref ve namusu pek tabiidir ki yerinde olacaktır. Yoksa malî vaziyetlerin bozukluğu bir tarafın ayrılmasına sebep teşkil edemez,

Oğlan gerek iyi ve gerekse fena huylu olsun kız anası kızını vermeğe mecburdur. Eğer vermezse veya oğlan tarafı almazsa iyi sayılmaz. Ayrıldıkları takdirde kız başka eve gelin, oğlan başkasına koca olamaz. ve onmazlar

diyebilmektedir. Bu halin çok sinankılı ve başkalarile everilen (evlendirilen) kız ve oğlanın neticede mes'ud olamadıkları' ayrıldıkları çok görülmüş olduğu söylenmektedir.

Evlenme çağına girmiş delikanlıların nişanlanmalarında kızın seçilmesi oğlan anası için mühim bir mesele halini alır. Kızın seçilmesindeki en büyük gaye oğlan anasının kendi fikirlerine ve hallerine uygun, bilhassa itaatkâr ve sessiz gelin bulmak kaygusudur. Bu şekle göre erkeğin müstakbel hayat eşi anasının istediği ve düşünebildiği kadındır.

Çorumda eskiden kız görmek ve beğenmek çok güçtü. Çünkü hemen hemen dışarı çıkmaktan mahrum bırakılmış bir halde idiler. Kızlar ancak komşularına ve akrabalarına gidip gelirlerdi. Bu ziyaretlerde dahi anasının büyük bir nazareti vardı. Umumiyet itibarile kızlar nişan, kınagecesi, cuma günü yapılan duvak düğünlerinde oğlan tarafı olarak ve mevlüd toplantılarına gidemezlerdi. Bu şekilde gezmesi tahdid edilen kızların görülmesi ve yakından tedkikleri güç olurdu. Bunun içindir ki kız beğenmek ve seçebilmek için oğlunu evlendirecek ana, kız armağa çıkar, eşten, dostan sağ-

lık alır ve muhtelif yerlere kız görmeğe giderdi.

Bir çok yerlerde "görücülük" adı verilen bu ziyaretlere Çorumda dünürçülük — düğürçülük, denmektedir. Dünürçülük bilinmiyen konuşulup tanışılmıyan aileler arasında caridir. Görüşülen ve tanışılan aileler birbirinden doğrudan kızlarını istiyebilirler.

Oğlunu evlendirecek anne bir çok dostlarına baş vurup kendisine uygun bir gelin olup olmadığını anladıktan sonra sağlığı verilen kızların aileleri hakkında inceden inceye uzun bir tedkike koyulur. İçlerinden hal ve vaktine yaraşır ve kendisine kızlarını verecekleri aklı kesen yerlere dünürçülüğe gider.

Dünürçülüğe gidecek kadınlar her şeyden önce zengin ve bu işlerden anlar bilgiç kadınlardan seçilir. Oğlan anası böyle kadınlardan en çok yanına alarak hazırlanır. En ağır elbiseler giyilir, mücevherat takılır ve içlerinden birisi döşemesini (çarşafını) dikiş tarafı dışarı gelmek şartile ters olarak örtünür, yola çıkarlar.

Gidecekleri aile hiç tanımadıkları biri ise evlerine doğrudan gidilip girilemeyeceğinden şu yol-

da ve buna benzer plânlar tertip edilir.

Kız ailesinin bulunduğu mahallede oturmadıklarını iyice bildikleri diğer bir aileyi arıyorlarmış, fakat evlerini bilemiyorlarmış gibi ankasdın dünürücü gidecekleri evin kapusunu çalarak o mahallede oturup oturmadıklarını, oturuyorlarsa hangi kapu olduğunu sorarlar. Pek açıktır ki ademi malûmatla karşılanırlar. Fakat burada dünürçüler gûya çok dolaşmaktan yorulmuşlar gibi bir vaziyet alarak bir parça dinlenmek için izin isterler ve içeri bu suretle girerler.

Kapuyu ekseriya evin kızı açacağından müsafirlerle karşılaşan bu olur ve içeri girdikten ve döşemeler (çarşaflar) alındıktan sonra ellerini öpmek isteyen kızı dünürçülerden birisi :

— Gel benim konuk sever güzel kızım, pek hoşuma gittin, seni kucaklayayım ; veya kız sonradan gelmişse bir münasebetini bularak kızı kucaklar ve bu suretle kızın ağzı, teri kokup kokmadığına ve boyunun kendisinin neresine geldiğine dikkat eder. Kız dışarıdan girip çıkarken boyunu, bosunu ve yürümesini, giyinişini tedkik ederler. En fazla kızın kapuyu açıp kapamasına dikkat edi-

lir. Kız kapuyu hızlı açup kaparsa huy ve tabiatının sert olduğuna alâmet sayılarak pek beğenilmez. Döner ve sesizce kapatırsa makbuldür. Kız dünürücü geldiğini his eder ve bilgiç bir kızsaa kapuyu hızlı veya sessiz kapaması dolayısıyla bu işteki memnuniyetini duyurur diye telakki edilir. Kızın kapuyu yüze çarparcasına kapayarak gitmesi ve bir daha görünmemesi dünürçülere kendilerini beğenmediğine hamledilir.

Kız eğer kendisine dünürücü geldiğinin farkında olmamışsa tekrar içeri girer ve hizmet eder.

Kız ve anasının odada yokluğu esnasında dünürçüler odanın her tarafını gözden geçirirler. Odada yüklük (yatak yığılan dolap) varsa hemen açılıp döşeklerin (yatakların) düzgün katlanıp katlanmadığına, odadaki makadların (sedirlerin) altları, kenar yasdıklarının tozlu olup olmadığına ve odanın döşeniş şekline dikkat ederek bu suretle kızın ev kadınlığı hakkında bir fikir edinmeğe çalışırlar. Kız su getirirken, verirken, oturup kalkarken hissettirilmemeğe uğraşılın nazarlarla süzülür.

Kahveler içilip birazda konuşulduktan sonra hemen kalkılara yine aynı gitmek istedikleri yere varmak için :

— Size doyum olmaz, inşaallah yine görüşürüz.

Diyerek ayrılmağa teşebbüs edilir.

Gelen dünür-cüler döşemelerini (çarşaflarını) giyerken birisinin ters örttüğünü kız anası görür ve farkında olursa bunların geliş maksadlarını anlar. Bazı dünür-cüler kızı ve umumî vaziyeti be-

ğenmiş iseler bu ters döşemeyi bililtizam göstermeğe çalışırlar. Bunu göstermekten maksad kız anasının fikrini yoklamaktır. Dünür-cü olduklarını bildiği halde kız anası eğer kızına “haydi hızım müsafir-lerini savuştur,, diye emir verir ve kızı kapı arkasına kadar yollarsa kızını vermek niyetinde olduğu oracıkta anlaşılmış olur.

Sonu var

Çorumlu Maniler

Eşref Ertekin

Geçen sayıda başladığımız maniler yazısına bu sayımızda da devam ediyoruz. Mahallî kelimeler notlarla izah edilmiştir.

9

Entarisi penbeden
Ne tez usandın benden
Tenhada bulur irem
Öcüm alırım senden

10

Entarisi mavuştür
Çek yakam kavuştür
Aramızda engel var
Gözün benden savuştür

11

Entarisi mık [1] gibi
Eser gider ok gibi
Dönüp ardına bakmaz
Âşinası yok gibi

12

Entarisi mavıdır
Yar bir keklik avıdır
Yar sefere gidince
Ya beni kim avutur

13

Entarisi cengari [2]
Cenk ile aldım yari
Cenk ile aldım ise
Sineme sardım bari

14

Entarisini satayım
Kuşlar gibi öteyim
Sen gurbete gidince
Ben kiminle yatayım

15

Entarisi gül gibi
Kimden aldın öğüdü
Ben peşine düştükçe
Senin gönlün büyüdü

16

Entarisi yeldari [3]
Neyleyim öyle yari
Yarım yar değil anna
Çektığım elin arı

17

Ay doğar dulunmazmı
Bana yar bulunmazmı
Yar yar deyip ölürsem
Namazım kılınmazmı

18

Ay doğdu günü gözler
Yarım düğünü gözler
Ezelden bir gün gördü
Yine o günü gözler

[1] Mıh yani çivi manas.nadır.

[2] Çorumda bakırpası rengine denir.

[3] Çorumda bir nevi entarilik kumaşa denir.

19

Ay karanlık görüyor
Yari gözüm görüyor
Çekilecek dert değil
Mevlâm sabır veriyor

20

Ay doğar aya gider
Gördüm bir maya gider
Mehle kızın alanın [4]
Emeği zaye gider

21

Ay doğdu kavuştu gel
Gam kervanı güçtü gel
İyi günün dostları
Kötü günüm geldi gel

22

Ay doğsun düzde dursun
Kırmalar yüzde dursun
Canım karar almıyor
Yar gelsin bizde dursun

23

Aman amara döndü
Benzim samana döndü
Kavlimiz altı ay idi
Yıllar temama döndü

24

Evleri uçta yarım
Ne verin müjde yarım
Bastığın topraklara
Kılırım secde yarım

[4] Çorumda mahalle demektir.

25

Evleri cendereli [5]
Sen dertli ben yareli
Vardım tabip yanına
Tabip benden yareli

26

Evleri çukurmola [6]
Çulhalık [7] dokurmola
Yarım düğün ediyor
Beni de okurmola

27

Evleri çukurdadır
Çulhalık şakırdadır
Şu benim cahil yarım
Şimdi kan uykudadır

28

Evleri medineli
Varıpta ne demeli
Yar bir petek bal olmuş
Oturupta yemeli

29

Evleri görünüyor
Gönüldür iyeriniyor
Dayanacak dert değil
Ulu mevlâm sabır veriyor

30

Evleri aralıkta
Rast geldim kayalıkta
Şeftali isterirmi
Şöyle galabalıkta

[5] Üzüm ezmeğe mahsus ağaçtan yapılmış cenderedir.

[6] Bez dokunan tezgâha denir.

[7] Çukurma ola demektir.

31

Altunum hazine ile
Tartarlar vezne ile
Adam yarden geçermi
Gurbette gezme ile

32

Altun odalı yarım
Pekmi gönlün büyüdü
Eli badeli yarım
Buradan gideli yarım

33

Altunu eridirim
Sözümü yörütürüm
İlmeğin elimdedir
İpimde çürütürüm

34

Altun yüzük dar parmak
Muradım seni almak
İller hep kan [8] uykuda
Benim işim yalvarmak

35

Altun yüzük şan verir
Kız kapuya yan verir
Oğlan kızı görünce
Ayak üzre can verir

36

Altunu bozduymayım
Gerdana düzdürmeyim
Cep aynası değilsin
Elimde gezdireyim

37

Altun pazvandı yarım
Ne yaman nazlandı yarım
Ben sana yar olalı
Düşman kazandı yarım

[8] Derin uyku manasınadır.

38

Altuna bak altuna
Dakmış gerdan altuna
Bir gececik cımbışı [9]
Almış ayak altına

39

Altun ibrik delinmez
Evme menzil alınmaz
İki gönül bir olmuş
Ona derman bulunmaz

40

Altun yüzük morayı [10]
Vatan tuttu orayı
Genç başını seversen
Sıla eyle burayı

41

Altun saat boynumda
İki elim koynumda
Sakın unuttu sanma
Gece gündüz aynımda

42

Altun yüzük parmakta
Çifte benler yanakta
Benim bir sevdiğim var
Şu karşiki konakta

43

Altunum akçalarda
Tenim yerde çürüsün
Çiçeğim bahçalarda
Esvabım bahçalarda

[9] Bizim bildiğimiz cümbüştür.

[10] (Mora) dan gelmiş Altun yüzük demektir. Oraya harbe giden bir genç yavuklusuna göndermiş, o da karşılık olarak bu parçayı yazmıştır.

44

Altun yüzük donanmaz
Bir ayda yar sınanmaz
Canımı rehin koysam
kâfir gönlüm inanmaz

45

Altun tasta su durur
Kız memesin yudurur
Kız hamama gidince
Oğlan evde kudurur

46

Altunu sıra dizdim
Ben senden hile sezdim
Senden hile sezmezdim
Kötü huyundan bezdim

47

Elmayı ata ata
Cilveyi sata sata
Yanım böğrüm delindi
Yalnız yata yata

48

Elmayı atan bilir
Cilveyi satan bilir
Kış gününün soğuşun
Yalnız yatan bilir

49

Elmayı yüke koydum
Ağzını dike koydum
Elinden yarını aldım
Belini büke koydum

50

Elmayı bıçakladım
Peşkuru [11] saçakladım
Yarı koynumda sandım
Yastığı kucakladım

[11] Bildiğimiz el silmek için kullanılan peşkirdir.

51

Elmayı sattım kırka
Gezeyim korka korka
Ben de seni büyüttüm
Ki olsun bana arka

52

Ak elma soyulurmu
Güzele doyulurmu
Güzel seven yiğidin
Kolları yorulurmu

53

Al elmanın dördünü
Sev yiğidin merdini
Sever isen yiğit sev
Çekme kötü derdini

54

Al elmanın alını
Kimse bilmez halımı [12]
Yarabbi sen kavuştur
Vermiyorlar malımı

55

Elmayı aşlamalı
Dibini taşlamalı
Gördüm yarım yar değil
Peşini boşlamalı

56

Elma daldan düşermi
Günden yanı pişermi
Sevip sevip ayrılmak
Üzerine düşermi

57

Elmaya verdim arkam
Dermanım yokki kalkam
İller ne derse desin
Mevlâmdır benim arkam

[12] (Halimi) dir.

58

Elma kökün ne etli
Dilber sözün ne tatlı
Sevişmesi hoş amma
Ayrılması firkatli

59

Elma dalda sallanır
Günden yanı ballanır
Oğlan vezir olsada
Yine kıza yalvarır

60

Elmayı dilemedim
Nolduğum bilemedim
Şu Çorumun içinde
Şaz [13] olup gülemedim

61

Elmayı dalda koyan
Gözlerim yolda koyan
Ne gâvur ne müslüman
Beni bu hale koyan

62

Elmalar dalda kaldı
Gözlerim yolda kaldı
Kömür gözlü sevdiğim
Bu gice nerde kaldı

63

Elma dalda sararsın
Bir gün beni ararsın
Sarılalım yatalım
Ateşimiz kararsın

64

Elmanın dibi bayır
Altında yarım uyur
Uykun mübarek olsun
Bu gice bize buyur

65

Elmadan öndün çağla
Ben düştüm yeni zevale
Yenile bir yar sevdim
Cümle âlem havale

[13] Sevinç manasıdır.

Çorumun eski çocuk eğlence ve oyunlarından :

Çiğdem Eğlencesi

Nazmi Tombuş

Mini miniler artık uzun süren kışın, soğuk eğlencelerinden, karlı, buzlu oyunlarından bıkmıştı. Çoktan beri ısıklık çalarak dolaşan aksaçlı, sert suratlı bu ihtiyardan esasen pek dehoşlanmamışlar, kendileri gibi güleç, taze bir mevsimi baharı dört gözle bekliyorlardı.

Sokakta kıyamet kopuyor. Bir alay yumurcak el çırpıyor, bağı-şıyor, koşuşuyorlar. Yüklü eşegile geçen ihtiyar oduncunun dört yanını [1] sarmışlar, minik eller uzanmış tiz sesler ortahğı çınlatıyordu.

— Dayı başındaki o çiğdemi bana ver.

Zavallı oduncu şaşırmış etrafına bön bön [2] bakıyor, çiğdemi hangi birisine versin, nihayet sarı-ğına sokulmuş tutamı [3] aldı, alayın ortasına attı, yakayı güç hal ile kurtardı.

Haydi i i ... Şimdi de çiğdemlere hücum... Kapiş kapişa [4] sen alacaksın, ben alacağım... bu kargaşalıkta [5] zavallı çiğdemler

[1] Etrafını

[2] Alık, alık

[3] Demet

[4] Kapişa kapişa

[5] Here ve merc

hep ezildiler, parça parça oldular.

Fakat ne olursa olsun yumurcakların sevinçleri tam yerine gelmişti. Oh... İşte ; ilkbahar müjdecisi çiğdem.

Demek ki üstüne çöken soğuk karları altın ışıklı güneş eritir, eritmez hemen mai, sarı külâhını göstermiş, kara gözlerini ışıldatmış güzel renklerle kırları süslemeğe başlamıştı.

Ne mutlu, yaşasın çiğdem.

Bu vefalı müjdeciyi, karşılamamak, hal ve hatırını sormamak şüphesiz ki pek büyük bir nezaketsizlik olacak.

Fakat ne yapmalı, nasıl etmede bu karşılama törenini hazırlamalı. Kim öncül [6] olacaktı.

Bu çetin işi de cinbüzük [7] becerdi.

İnce sesi yükseldi. Aşık anaya, aşık anaya.

Hep birden :

Aşık anaya. aşık anaya !

Deyi haykırarak koştular. Aşık anayı evinde yakaladılar. Yavru-

[6] Reis, rehber. Çorumda böyle kullanılır.

[7] Ekseriya küçük yapılı, başarılı çocuklara verilen vasıf.

cakların kimi ihtiyar kadının boy-nuna sarılmış porsumuş suratını kimi kınalı saçlarını öpüyor, kimi de eteğini, yenini çekiyor, yalvarıyorlar.

— Aşık anam, aşık anam bizi çiğdeme götür.

— Aşık ana.. Durun biyol [8] gâvur kıranlar [9] durun.

Deyi bir azar bastı. Ortalık biraz toğtaştı. [10] Bütün kış geceleri mangal başında kendilerine Hindistan şehzadesinin, Kaf dağındaki devlerin, elindeki sevgilisi peri kızını nasıl kurtardığını, gülünç Kel oğlan masallarını yanık sesile ara manilerini söyliyerek anlatan aşık ana bu işte de yardımını esirgememişti. Ertesi gün hava açık olursa çiğdeme gidebileceklerini söyledi.

Artık azıkları yapıyor. Sert ağaçtan kazgıçlar [11] top, ok, civ [12] gibi kır oyunlarına mahsus aletler hazırlanıyordu. Gece çiğdemlerle dolu kırlarda, güneşli havada, bin bir dürlü oyun ve eğlence rüyalarile geçti. Sabahı iple

[8] Bir defa

[9] Kızan değil, çocuğun gazi olmasını temennisini gösteren bir tabir.

[10] Sükûnet buldu.

[11] Çiçekleri yerden sökmek için ucu sivritilmiş odun parçası. Yani odundan yapılmış kazma.

[12] Bu oyunlar hakkında sırası geldikçe izahat verilecektir.

çekiyorlardı. Nerede ise geldi. Altun saçlı güneş doğmuş pırıl pırıl ışık saçıyor, kuşlar ötüşüyordu.

Beş on dakika sonra aşık ananın evinde toplandı. herkes gürgüvenç [13] azık çıkıları kazgıçların ucuna takılarak omuzlardan arkaya atılmış, gürültülü, şamatalı alay yola düzülmüştü. kısa bir yolculuktan sonra çiğdemlerle bezenmiş kırlara kavuştular. Azık çıkıları [15] açıldı, sofr kuruldu. Gü-lüşe, oynasa, çok iştihali, tatlı bir sabah yemeği yenildi.

Artık karınlar tok, bacaklar dinç, elde kazgıç çil yavrusu gibi yazıya [14] dağıldılar.

Çiğdemler kazılıyor, beyaz, sarı desteler her elde çoğalıyordu. Sarı çiğdemlerin (karagöz) denilen kıymetli cinsleri aranıyor, bulundukça ayrı demet yapılıyor.

Bir saatlik çalışma lüzumu kadar çiğdem toplamaya kâfi gelmişti.

Sıra oyunlara geldi. Herkes yaşlı yaşına göre ayrıldı. Kimi top oynuyor, kimi koşu, kimi ok, civ müsabakası yapıyordu.

Vakit öğleyi geçmiş, geri dönme zamanı gelmişti. Büyükçe dikenli bir çalı tedarik edildi. Dikenlerine çiğdemler sokularak ko-

[13] Çok şen demektir.

[14] Kır.

[15] Çıkı, bohça.

caman bir çiğdem ağacı yapıldı. İkindiden evvel kasabaya dönmek lâzımdı. Çünkü akşam yemeği hazırlığı yapılacak, erzak toplanacaktı.

Birdenbire hava bozmaz, yağmur başlamaz mı? Fakat bu yağ-

mur yumurcakların keyfini bozacak yerde bir kat daha artırmıştı. Islanmak, hastalanmak kimsenin hatırından bile geçmiyordu. Fesler elde, başlar açık, hep birden bağırıyorlar.

Yağmur yağ.Ekin bit.Tarlada çamur. Teknede hamur.
Öküzlere ömür. Ver Allahım sellice, suluca yağmur.

Bereket versin yağmur istedikleri gibi pek selli, sulu olmadı. Selâmetle kasabaya geldiler.

Şimdi çiğdem ağacı en uzun boylu birisinin elinde alay arkada mahalledeki evleri dolaşıyorlar. Kapular açılır, açılmaz hep bir ağızdan :

Çiğdem çiğdem çiçeği
Alaca bulaca saçağı
Dedem Allah köçeği
Dam üstünde boyunduruk
Dura dura yorulduk

verenin fındık taşaklı oğlu olsun, vermiyenin kara kedisi, kıymadan, yağdan, bulgurdan.

Diye çiğdem türküsü söylüyorlar. Çiğdem tutamlarından da

birer parça hediye bırakıyorlardı. Her evden münasip miktar yağ, bulgur, yarma [16], pekmez, kıyma; pirinç gibi bir şey verilmek suretile karşılık gösteriliyordu. Toplanan erzak yine aşık ananın evine getirildi. Akşam kıymalı bulgur aşı, pirinçli pilâv pişirildi. Ekşi pekmez şerbetlerle iştihali bir akşam yemeği daha yenildi. Artık güneş batmağa başlamıştı. (Yerler mühürlenmeden, cinler çıkmadan tavuk pinine [17] herkes evine [18] dağıldı.

O günkü yorgunluğu deliksiz, rüyasız rahat bir uykuya dalarak geçirdiler.

[16] Çorbalık, kendimelik. Kabuğu soyulmuş buğday.

[17] Kümes

[18] Bu suretle çocukları korkuturlar. Gece sokağa çıkmaktan menederlerdi.

ziraat bakımından Çorum :

İklim Hususiyetleri

Halid Koçak

Çorum ; ziraî varlıkların mevcudiyeti üzerinde çok mühim tesirleri görülen iklim bakımından birbirinden çok ayrılan hususiyetler arzeder. Çünkü coğrafi ve morfolojik bakımdan değişik iklim şartlarını ihtiva etmektedir. İklim gösterişlerinin ayrı ayrı hususiyetlere malik olmalarında tabiatın ve kuruluşun yarattığı bir çok ve muhtelif iç iklimlerin bulunmasının tesirleri büyüktür.

Bu tesirler sebebiledir ki orta sıcak, sıcak, orta soğuk iklim tiplerini taşıyan Çorum iklimi hakkında genel olarak kestirme ve toplu bir fikir bu günkü şerait alileri sürülemez.

Çorum iklimi hakkında teknik rakamlara dayanan sağlam bir fikir verebilmek için ancak Çorumun değişik iklim tiplerini taşıyan yerlerinde muhtelif rasad istasyonları kurmak ve uzun bir tedkikten geçirmek gerektir.

Biz burada Çorumun ihtiva ettiği altı kazanın içinden yalnız on yıldır çalışmakta olan rasad istasyonunun verdiği sonuçları göster-

ren Meteoroloji enstitüsü aylık bültenlerinden aldığımız rakamlara dayanarak yalnız iç Çorumun ; diğer kazaları da yetiştirdiği nebat zümrelerine ve arzettiği umumî iklim bakımından olan hususiyetlerine göre tetkik edeceğiz.

Bir kaç yıl öncesine kadar Meteoroloji enstitüsü Çorumu orta anadolulu iklim mntakasına idhal ederken şimdi iklim faktörlerinden suhunet ve yağışı nazarı itibara alarak iki kısma ayırmaktadır.

Bu bölüme göre ; Alaca, Sungurlu kazaları altıncı iklim mntakası olan orta anadolu iklim mntakasına ;

Çorum, İskilip, Mecidözü ve Osmancık kazaları ise sekizinci iklim mntakası olan intikal sahasının garp kısmına idhal edilmişlerdir.

İklim materyallarının en ehemmiyetlisini teşkil eden suhunet bakımından Çorum tetkik edilirse fazla sıcak bir iklim tipi taşımadığı görülür. Bu hususta aşağıya konan beş yılın muhtelif aylarındaki olan sıcaklık ortalamaları bir fikir verebilir.

Aylar :	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Yıllar												
1932	-1	-1	6	10	14	19	20	20	17	17	7	2
1933	-2	2	6	7		17	19	20	16	13	11	-2
1934	-5	-3	8	11	15	17	21	21	17	13	8	3
1935	-4	1	11	11	16	18		22	19	14	6	6
1936			8	12	15	18	22	22	16			

Bu çizelgeye göre Çorumdaki sıcaklık Mayista başlayarak Eylülde düşmektedir. En fazla sıcaklık Temmuz ve Ağistosta görülmektedir. Fakat bu aylarda gündüzleri bilhassa öğleden sora esen

şimali şarkî rüzgârları ortalığa bir serinlik verdiğinden bu sıcaklığın fazlalığı pek hissedilemez.

Beş yılın muhtelif aylarındaki en çok sıcaklık dereceleri aşağıdaki cedvelde gösterilmiştir.

Aylar :	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Yıllar												
1932	14	16	27	37	33	37	37	35	30	30	26	14
1933	13	15	18	27		31	30	36	33	27	25	12
1934	5	5	24	27	28	32	37	36	36	37	21	13
1935	8	16		25	34	32		38	33	26	14	17
1936			21	28	27	29	33	36	33			

Çorumun kışı soğuktur. Bilhassa şimalden gelen kuru poyraz kışı şiddetlendirir. Beş yılın muhtelif

aylarındaki düşük suhnet ortalamaları aşağıya konmuştur.

Aylar :	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Yıllar												
1932	-5	-7	-1	-3	-6	-11	-11	-11	-8	-7	-2	-3
1933	-7	-2	-3	-1	-7	-9	-12	-12	-9	-5	-4	-5
1934	-9	-8	-0,5	-4	-7	-3	-12	-11	-8	-5	-2	-2
1935	-10	-4	-2	-4	-7	-8	-11	-13	-10	-6	-1	-1
1936	-7	-1	-0,5	-4	-8	-11	-14	-14	-7	-6	-0	-0

Bu yılların muhtelif aylarının en çok düşük suhnetini de aşağıdaki cedvel göstermektedir.

Aylar:	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Yıllar												
1932	-13	-19	-12	-7	-2	-5	-6	-7	-3	-2	-9	-9
1933	-14	-14	-11	-7	-0,5	-4	-7	-4	-1	-2	-6	-24
1934	-18	-17	-2	-2	-2	-2	-8	-6	-0,4	-0,3	-4	-10
1935	-20	-18	-8	-1	-3	-4	-7	-8	-5	-2	-5	-5
1936	-7	-16	-6	-5	-1	-5	-10	-2	-0	-0	-11	-12

En düşük ve en yüksek suhunetleri gösterir cedvellerin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere Çorumun en yüksek suhuneti Ağustos'ta 38'e çıkmış ve en düşük suhunette Birinci kânunda 24 olarak görülmüştür. En yüksek suhunetle en düşük suhunet arasındaki fark 62 dir.

Bu vaziyete göre Çorum yazın oldukça sıcak ve kışın da soğuk olmakla beraber suhunet ittiratl ve kararlı olmayıp çok oynak bir halde demektir. Suhunetin bu mütehavvil vaziyeti bilhassa gece ile gündüz suhunetleri arasında pek bariz bir şekil arzeder.

Çorumda yaz ve kış en uzun mevsimleri teşkil ederler. Bir çok yıllar birden bire kıştan yaza, yazdan kışa girildiği görülür. İlk ve sonbahar arada hissedilmeden gaybolur.

Bazı yıllar Nisana kadar devam eden kış birdenbire sıcaklar takip eder. Bazı yıllarda Eylül içinde kırılgılar düşerek kuru so-

ğuklar başlar. Kışa girilir. Birinci ve ikinci teşrinlerde muvakkaten ısınan bavalara Çorumda (pastırma yazı) adı verilir.

Mevsimlerin bu şekildeki kararsız vaziyeti çiftçilerce en çok hissedilmiş bir hakikattir. Bunun içindir ki Çorum çiftçisi ilkbahar aylarında sayılı fırtınaları, soğukları atlatmadıktan sonra bilhassa Bakliyata ait ekimi yapmaz. Çünkü Marttan itibaren fırtına günleri başlar. Cemrelerin düşmesini mütekip ortalığın birden bire ısındığı görülürse fırtınaların anı soğukluğu bu hususları bilmiyenleri zararlı çıkarır. Bundan dolayıdır ki Bakliyat ve sebzelere ait ekim ancak çiğcinin belinden kuşağını, sırtından pamuklu içliğini attığı Mayıs ayında başlar.

Çorumda ilkbahar aylarını fazla soğuklarla belirsiz geçiren fırtınaların en ehemmiyetlileri cemrelerin düşmesinden bir gün evvel olan soğuklarla Berdelacuz, Mart dokuzu veya gündönümü, Leyleklerin yumurtalarını dondurması,

Abrıl beşi, Sittei sevir fırtınaları-
dır. Mart dokuzu bazan üç dokuz
yani 27 gün soğuk yapar.

Bu fırtınalardan korkmuş bulu-
nan Çorum çifçisi :

Sakın abrılın beşinden — Ökü-
zü ayırır eşinden ;

Sittei sevir — Kazanı yere devir
diye soğun şiddetini anlatmak
ister.

Bu muhtelif fırtınalarla geçen
ilkbahar aylarından ancak Mayıs'ta
ortalık ısınmağa ve ilkbaharın leta-
fet ve güzelliği hissedilmeğe başlar.
Ne yazık ki Haziran birden bire
sıcaklarile bu ferahlatıcı günleri
bastırır, yazı getirir.

Sonu var

Atalar Sözü

Eşref Ertekin

Bu köşede yazılacak sözler Çorumda doğup büyümüş kadın erkek yurddaşlarımızın ağızlarından toplandığı için maniler gibi Çorumlu denilebilir. Her ne kadar bunların içinde diğer yerlerde dahi söylenenler olabilirse de söyleniş ve kullanış tarzları ayrılacağı gibi şivede de muhakkak ayırdırlar :

Atalarımızın söyleye geldikleri sözlerden zamanımızda kullanılan ve umumî hususî surette büyük manalar ifade eder sözler: Kelâmı kibar, Vecize. Kaide, Hikmet, Mütearife, Durubu emsal,

Gibi bir takım adları ile anılırlar ise de biz bunların hepsini atalarımızın ağızlarından çıkma söyledikleri sözler olmaları itibarıyla her ne mana ifade ederse-ler etsinler (Atalar sözü) başlığı altında yazmağı muvafık bulduk.

- 1 — Al Allah kulunu zaptet delini doğru göster yolunu.
- 2 — Alıcı umucudur.
- 3 — Altun adını pul etmez.
- 4 — Altun yere düşmekle pul olmaz.
- 5 — Kara keçiyi gören içi dolu yağ sanır.

- 6 — Ak köpeğin pamukcuya ziyarı vardır.
- 7 — Aştı kepeğe baha yetmez.
- 8 — Ağır dur batman gel.
- 9 — Az yede bir hizmetkâr tut.
- 10 — Az yaşa çok yaşa akıbet gelir başa.
- 11 — Aayağını sıcak tut başını serin, kendine bir eş bul düşünme derin.
- 12 — Ayının bir türküsü varmış, o da elma ile armut üstüne.
- 13 — Ananın bastığı cüce ölmez.
- 14 — Anan soğan baban sarımsak sen nereden oldun gelep şeker.
- 15 — Ananız taş yesin yarımşar vererseniz yeter.
- 16 — Avara gezmeden it leşi sürülen fayda.
- 17 — Anasının ilki olmaktan dağda tilki olmak yegdir.
- 18 — Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.
- 19 — Asıl azmaz.
- 20 — Allah kimsenin yolunu yol-suza düşürmesin.
- 21 — Allahın ondurmadığını kulu onduramaz.
- 22 — Allahtan sağlık devletten aylık.

- 23 — Allah kulunun kalbine göre verir.
- 24 — Anlım açık yüzüm ak.
- 25 — Atın ne yer ; bulurse kile, bulmazsa sile.
- 26 — Anıza bastın, kara bastın.
- 27 — Avucuna üfüreyim karabit, sermayeden de zarar et.
- 28 — Abdalın eşiği zonguldamişta [1] inşaallah koşacak demiş.
- 29 — Aldın dösü gördün işi oldu kişi.
- 30 — Adam yer üşür hayvan yer ısır.
- 31 — Aç adama soğuk, ok gibi işler.
- 32 — Abdest almaya gönlu yokta ... çörtene tutuyor.
- 33 — Alaca görmüş [2] keklik gibi birbirlerine karışıyorlar.
- 34 — Adın ne demişler balcı oğlu daha tatlısına demiş.

[1] Eşegin sıçrayarak; sarsarak biraz süratle yürümesine Çorumda (Eşegin zonguldaması) denir.

[2] Alaca keklik avcular bunu deve yünü ile beyaz koyun yünüden karışık dokuturlar, bir metre eni, bir buçuk metre boyunda bir şaldır. Bunu iki uzun deynek ile gerdirip önlerine tutarak keklik olan dağlarda böyle gezerler. Bu şalın ortasında hesaplı delinmiş üç delik vardır. İkisinden gözlerle bakar, birisinden de tüfeği sokaarak keklikleri vururlar. Zira bazı mevkilerde bu alacaya keklikler çok bakarlarmış, alacayı gören keklikler hepsi birbirleri yanına toplanır, bağrıarak adeta alacaya karşı gelmeğe uğraşırlarmış.

- 35 — Âleme dümme düdük [3] oldu.
- 36 — Abdessiz dedene namaz mı dayanır.
- 37 — Az ver çok yalvar, çok ver hiç yalvarma.
- 38 — Azıcık aşım, gavgasız başım.
- 39 — Aslan yatağından belli olur.
- 40 — Artık mai göz çıkarmaz.
- 41 — Adama ile mal tükenmez.
- 42 — Adamın iyisi alış verişte, altunun iyisi mehenk taşında.
- 43 — Acı acıyı, su sancıyı kestirir.
- 44 — Acın koynunda çörek saklanmaz.
- 45 — Acıkan doymam, susuyan kanmam sanır.
- 46 — Aç tavuk kendisini ekin pazarında görür.
- 47 — Açlığın ilâcı ekmektir.
- 48 — Acı çalıştırma, doku incitme.
- 49 — Aç it fırın yıkar.
- 50 — Aç itin haysalası dar olur.
- 51 — Aşını ye, işine bak ; el senin neyine.
- 52 — Ateşle pamuk bir arada bulunmaz.
- 53 — Atı eğerledim, terkiyi bağladım gidiyorum, doslar Al-laha ısmarladım.
- 54 — Atsın topunu alsın bayramını
- 55 — Adam hacı mı olur varma ile Mekkeye ; eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye.

[3] Her kese ilân etmek manasına gelir.

- 56 — At ilin it ilin hemen yelin
hemen yelin.
- 57 — Atın tepmezi, itin kapmazı
olmaz.
- 58 — Atlar depişir, arada eşek
ölür.
- 59 — Ateş kış gününün meyvesidir.
- 60 — Ateş olurda yakmaz mı, yı-
lan olur da sokmaz mı ?
- 61 — Atı zapteden gemidir kul-
lanabilirsen.
- 62 — At binicisini bilir.
- 64 — Arap almadı ise çöldedir.
- 65 — Ayı damdan, günü bacadan
görüyor.
- 66 — Atta karın yigitte burun.
- 67 — Atını buldun da nalını, mı-
hını arıyon.
- 68 — Akşam kavil gündüz savil.
- 69 — At ile avradın cinsini ara.
Cinsini bulmadan sarfetme
para.
- 70 — At ata olur amma sahibi de
mat olur.
- 71 — Alan ile satan, güzel ile ya-
tan bilir.
- 72 — Acı baldırcanı kırağı çalmaz.
- 73 — Ağzı açık ayran delisi, sa-
manı eksik.
- 74 — Al sana bir kaya, nerene da-
yarsan daya.
- 75 — Atın nasibi onbirdir, sahibi
sahibi birini kendi yer.
- 76 — Anda yanında bulunsun,
- 77 — Açlıktan karnı kırılıyor
daha kuruğunu dik tutuyor.
- 78 — Alma mazlumun ahını, gök-
ten indirir şahını.
- 79 — Ay ışığına zeytün silkiyor.
- 80 — Allı evlendi, güllü gelin
oldu.
- 81 — Ar eden kâr edemez.
- 82 — Arı satmış, namusu dellala
vermiş.
- 83 — Arşa kadar el elden üstün-
dür.
- 84 — Akıllı olan her işittiği söze
inanmaz.
- 85 — Âşıklık müşkül iştir.
- 86 — Arapkir dilençisi gibi sırna-
şıyor.
- 87 — Aşk ağlatır, dert söyletir.
- 88 — Akılsız başın daban çeker
zorunu.
- 89 — Akıl olmazsa başta ; ne ku-
ruda biter, ne yaşta.
- 90 — Akıllı düşününceye kadar
deli hoplar geçer.
- 91 — Ak üzüm kara üzüme baka
baka kararır.
- 92 — Bağa var izin olsun, üzüm
yemeğe yüzün olsun.
- 93 — Bir iş almayı görsün aldı-
ktan sonra fayda yok.
- 94 — Bir kar yağınca ya el üşür,
ya ayak.
- 95 — Baba himmet demiş, oğlum
hizmet demiş.
- 96 — Bacak kadar boyun var,
türlü türlü huyun var,

- 97 — Bacasının eğriliğine bakma
dumanı doğru çıksın.
- 98 — Başı büyük devletli, ayağı
büyük mihnetli olur.
- 99 — Başın sağlığı, dünyanın var-
lığı.
- 100 — Bostancıya tere satma.
- 101 — Bakar isen bağ olur, bak-
mazsan dağ olur.
- 102 — Bak şu feleğin işine, ağı
kattı aşım.
- 103 — Benim başıma gelen pişmiş
tavuğun başına gelmedi.
- 104 — Bir ağzından çıkan bir mem-
lekete yayılır.
- 105 — Bir elin nesi çıkar iki elin
sesi çıkar.
- 106 — Bir postum var açarım, ne-
rede olsa yatarım.
- 107 — Bir dalda kırk ceviz gör-
meyince bir taş atmıyor.
- 108 — Bir ahbap kırk yılda ka-
zanılır.
- 109 — Bir şeyin önüne bakma so-
nuna bak.
- 110 — Bir karara bir allah.
- 111 — Bir gün rahat edeyim de-
dim, ona da komşunun
merkebi gözsüz kunnadı [4]

[4] (Kunnamak) Çorumda doğurmak
manasına gelir.

1

Dama bulgur sererler
 Çıkma boyun görerler
 Saçların tel tel olmuş
 Sırma diye örerler

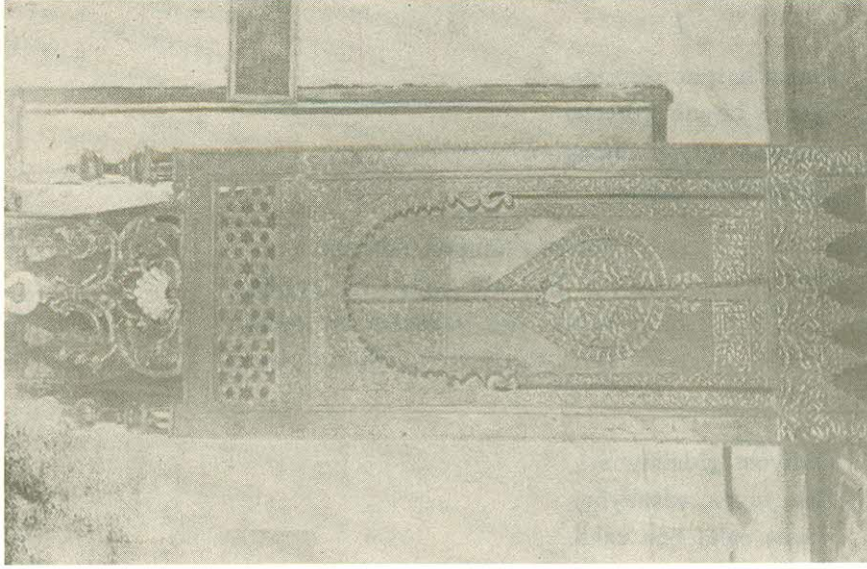
Fidayda fidayda fidayda
 Pek hoşuma gidiyo bu gayda
 Beşyüz lira yedirdim bir ayda
 Tarra tapan koymadım ne fayda

2

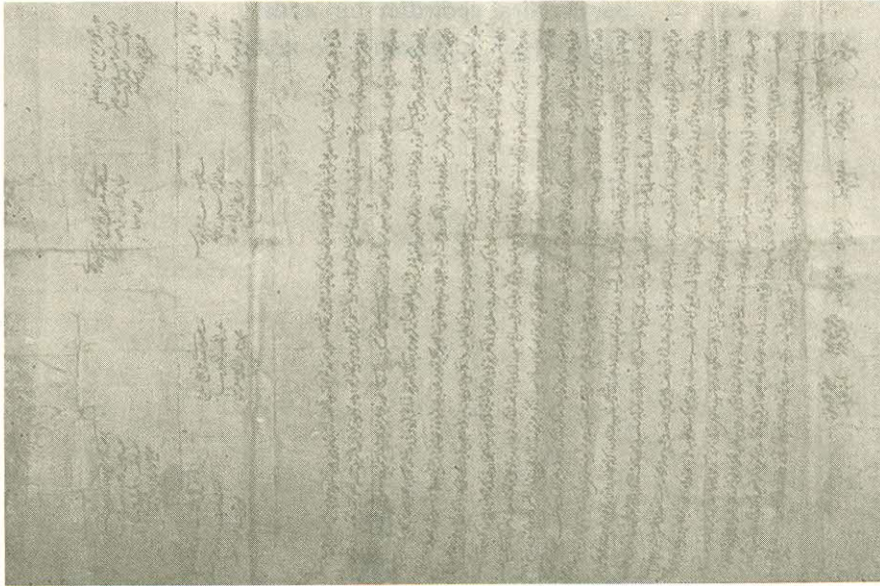
Gidiyom gidemiyom
 Ben yarsiz edemiyom
 Yarım cahil ben cahil
 Bırakıp gidemiyom

Fidayda fidayda fidayda
 Pek hoşuma gidiyo bu gayda
 Beşyüz lira yedirdim bir ayda
 Tarla tapan koymadım ne fayda

Çorumun Tarihsel eserlerinden :

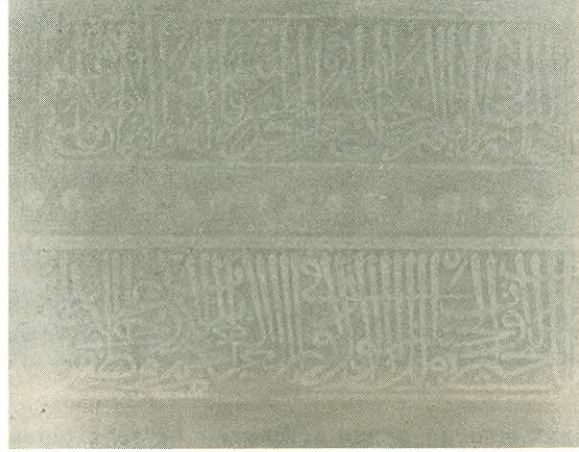

Çorumda (Camii kebir) menberinin kapısı

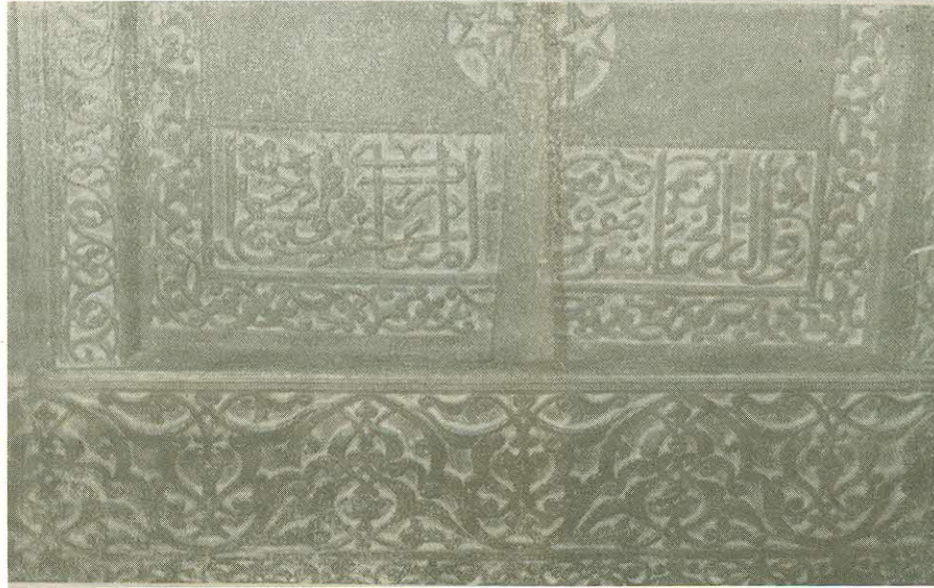

Gazi ferahşad vakfiyesi
(Yazısı gelecek sayıda)

Çorumun Tarihsel eserlerinden :

Çorumda Muzaffer paşa camii menberindeki kitabe

Çorumda (Camii kebir) menberi kapısının alt kısmında yapılaş
zamanını gösterir yazı ve tezvinatı

Bir aylık hadiseler :

Kastamonuda açılan eğitimciler kursuna giden
eğitmen namzedlerinden bir kısmı

Kastamonuda açılan eğitimciler kursuna
iştirâk etmek üzere hareket halinde
eğitmen namzedlerine aid
diğer bir görünüş

Çorumda 23 Nisan

Çorum bölgesine aid bazı manzaralar :

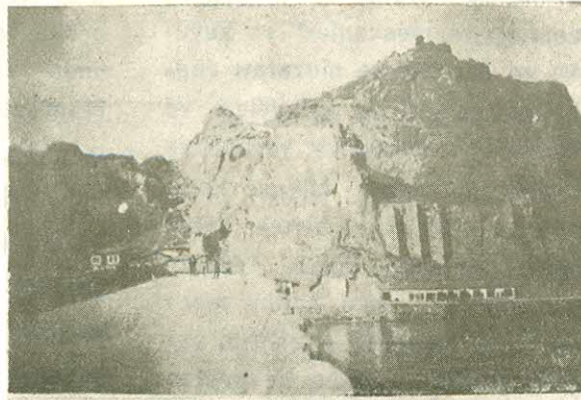
**Osmancık köprüsünden
Kızılıрмаğın görünüşü**

**Çorumda 23 Nisan
bayramına aid diğer
bir görünüş**

**Osmancık kalesinin
köprüden görünüşü**

Busacık köyü mezkûr divanın aksamındandır. Kızılca köyü, Katalcak köyü, Kazık köyü, Seraycık köyü, Ballar köyü, Şeyhlar köyü mezkûr divanın aksamındandır. Bunların cümlesi şöhetlerine mebni tahdidden müstağni olan Çorumlu âmâlından Ketikara nahiyesindeir. Şöhretlerine mebni tahdidden müstağni olan Kocataş nahiyesinde kâin Kayalar köyünün tamamı mezkûr vakıftandır. Şöhretlerine mebni tahdidden müstağni olan ve Sunisa vilâyeti dahilinde kâin bulunan Derefte köyünün nisfı mezkûr vakıftandır. Müşteğillâti Osmancık sınırını muhafaza etmek şartile muhafızlarına sarfedilmek ve etmedikleri takdirde imareti mezkûrenin mesalihine sarfedilmek üzere Seciğen köyünün tamamı da mezkûr vakıftandır. Vâkıfı müşarüniley balâda zikrolunan evkâfı bilcümle akaratı ve hukuku teraibi ve merafiki ve arazisi ve meraları ve meskenleri ve kuyuları ve dereleri ve muzafatı dağları ve tepeleri ve nahiyeleri ve ebniyesi ve suları ve tevabii ve levahiki ile birlikte hükmü kıyamete kadar cari olmak üzere vakfı sahihi şer'i lâzım mübrem muhkem ve hapsi sarihi mer'i müebbedi muhalled ile zabtını camii ve şeraitini havi ve mevaniden

halî ve kavabihden âri olarak vakfetmiş ve hayrat ve hasanatının tevliyetini ve nazaretini hayatta bulunduğu müddetçe kendi nefsine şart etmiştir. Ondandır sonra tevliyeti sulbî oğullarına ondan sonra inase sonra batnen badebatnin ve neslen bade neslin oğullarına şart etmiştir. Vâkıfı müşarünileyden sonra vakfın nazırı akaben bade akabin oğullarının eslah olanlarından sonra elakreb felakrep akrabasının aslahi ondan sonra ütekasının oğullarının eslahı olacaktır. Eşhası mezkûre münkariz olupta hiç biri kalmıyacak olursa Osmancıkta kadı olan kimse nazır olur. Vâkıfı müşarünileyhin evkâfı mezkûrenin sunufu istiklâl ile istiklâlini şart etmiş olup bundan hasıl olacak menfaat ve gallede vakfa bir hâlel âriz olduğu takdirde her gün iki dirhemini vakfın tamirine sarfetmeyi şart etmiştir. Mütevelli ve nazır ikisi birlikte gündelik vazifeleri cesim ve hıfzederek lüzumu halinde vakfı imara sarfederler. Menfaat ve galleden kalan fazlanın beşte biri tevliyet ve nezaret hakkı olup bu beşte birin onda biri nazareti için nazıra aiddir. Mezkûr beşte birinden mütebakisi mütevelliler ile nazır arasında müsavatan taksim olunur.

Mütevelli diğer mütevelliler gibi oğulları ve oğullarının oğulları münkariz oluncaya kadar tevliyet için kendi sehmini alır. Bunlar münkariz oldukları takdirde hakkı tevliyet münkariz olup nazır nezareti için beşte birinin ancak onda birini alır. Ve mütebakisini diğer gallelerin sarfolunduğu şeye sarfeder. Vâkîfî müşarünileyhin vakfına mütedeyyin ve salih ve âîrf bir şeyh tayin olunarak kendisine her gün üç dirhem ve her sene üç mudda bür ve üç mudda arpa ve altı okka keten verilmesini ve orada kâri ve salih ve âlim ve imamet şeraitine vâkîf ve kadir ve berat geceleri namazları gibi namaz kıldırmağa muktedir bir imam bulunmasını ve kendisine iki dirhem ve her sene üç mud bür ve üç mud arpa ve altı okka keten verilmesini ve orada salih ve evkata vakîf ve namaz vakitlerini de ezanları ve cemaatle beraber namaz kılan bir müezzin bulunmasını ve kendisine her gün bir buçuk dirhem ve her sene dört buçuk dirhem ve yine her sene dört mud bür verilmesini ve orada dikkatli yemek pişiren bir aşçı bulunmasını ve kendisine her gün iki dirhem ve her sene dört mud bür

(17) verilmesini ve orada ihtiyaca göre ekmek pişiren bir ekmekçi bulunmasını ve kendisine her gün iki dirhem ve her sene dört mud bür verilmesini ve orada ithalâtı ve ihracatı yazmak üzere bir kâtip bulunması ve kendisine bir dirhem ve her sene dört mud (18) da bür verilmesini ve onun için kandil kür ve bağiban denilen bir hizmetçi bulunmasını ve kendisine her gün dirhem ve her sene dört mud da bür verilmesini ve onun için (harbende) denilen bir hizmetçi bulunmasını ve kendisine her gün bir buçuk dirhem ve her sene altı mud da bür verilmesini ve onun için saka denilen bir hizmetçi bulunmasını ve kendisine her gün bir dirhem ve her sene üç mud da bür verilmesini şartetti. Ve orada yemek pişirmek için evkafı mezkûrenin müştegillâtından her gün et için yirmi beş . . . ve bir kile beyaz pirinç ve bir kile kendimelik denilen un ve ekmek için her gün Osmancıkta mutasarrıf olan kile sekiz kile (Bürünaki) ve odun için her gün beş dirhem kandil yağı için her gün bir dirhem ve mahazar denilen yemekler için her gün beş dirhem tayin etti. Ve her gün biri öğle, biri

[17] Bür, Buğday demektir.

[18] Kırk ölçeklik bir ölçüdür.

akşam olmak üzere iki defa yemek pişirilecek ve fukakai sabirin ile mesakine ister misafir ister mukim olsun yedirilecektir. Cuma gecelerinde ve meşhur namazlarda ve ramazan gecelerinde ve bayram hünlerinde bu yemeklere tatlı ve yemiş ilâve edilecektir.

Misafirler geldiği vakit nefis yemekler ihzarı mütevellî ve nazır ve şeyhin reyilerine terkedilmiştir.

Vâkîfî müşarünileyh mürtezikanın nasbını ve azlını mütevellî olan kimseye vermişir. Ve mensup olan bir kimsenin hizmetine müdavim olduğu takdirde azil edilmemesini ve inhıraf ettiği takdirde evvelâ kendisine nasihat verilmesini ve ikinci defa inhıraf ederse kendisine nasihat verilmekle beraber tekdir edilmesi ve üçüncü defa inhıraf ederse azil edilmesini şartetmiştir. Günler ve senele geçerek mezkûr imaret münhedim olursa vakfı mezkûrün müşteğillâtından hasıl olan varidatın cümlesi sarfolunarak ikinci ve üçüncü defa olmak üzere tamir edilecektir. Fukarai müslimine tevliyet ve nezaret hakkı bundan hariştir.

Vâkîfî müşarünileyh vakfetmiş olduğu emlak ve akarat ve kura ve müsakkafatı yedinden ihraç ve kendi malinden ifraz eyledi. Ve bunlardan tasarrufunu izale ederek şer'an bunları teslim edebilecek kimseye teslim ve o kimseye de bunları vakfın milkiyetinin inkıtarnı mucip olacak surette teslimi sahih ve şer'i ile teslim eyledi. Emlâki mezkûre şeraiti mufasssalası veçhile vakfı sahihi şer'ile vakfedilmiştir.

Vâkîfî müşarüniley bu vakfın küllisinden rücu etmek istiyerek masarifinin tağyir ve tebdiline mübaşeretle şer'an mürafaa caiz olan bir kimse ile mürafaa için hükmü muteber olan kadılardan bir hâkime muracaat etti. Fakat hâkim mumailayh vâkîfî müşarüniley vakıftan rücuunu iptal ederek bu vakfiyenin berveçhi muharrer sıhatine ve lüzumuna hüküm ile vakfiyeyi tenfiz ve imza ve turuk şeraitini imza eyledi. Bundansonra yine hâkimi mumailayh bunların hepsini vilâyeti sabit olan âvkfın yedine vererek rücuunun butlanına hüküm vermesi üzerine emvali mezkûrenin cümlesi vakıf oldu. 5/Ramazan/842

**Koca Mehmed paşanın kızı Esleme hatun ile oğlu
Mahmud paşa arasında geçecek davaya aid bir vesika**

No. 11

(Çorumlu) nun ilk sayısında Neşet Köseoğlunun Koca Mehmed paşa hakkında yazdığı makalede bahsettiği 865 tarihli Arapça ibraname aslının bir çok yerleri yırtık olduğu bilhassa baş tarafındaki duaya ve evsafa aid olan kısımları okunamadığından Türkçesinin hulâsa halinde neşri daha faydalı görülmüştür. (1) Osmancık kadısı tarafından verilen bu vesika aşağıdadır :

Mehmed paşanın oğlu (Gıyasülhakku veddin)(2) Mahmud paşa ile Mehmed paşanın kızı Esleme hatunun vekili (Mefharül ümera velekâbir) (2) İskender bey babaları Mehmed paşadan kalan malları taksim ediyorlar. Şahit olarak Osmancıkta müderris Lutfullah, Mevlâna Cemaleddin bulunuyordu. İsimleri aşağıda yazılı kura ve mezari beyinlerinde müsterek-tir. Maden gümüş pazarı ve Merzifonda (3) bulunan köylerin divanı tamamı ve Hanlar (4) kariyesinin rubu, Çepni (5) kariyesinin

rubu ve leman Arslan (6) kariyesinin tâhunesile beraber tamamı ve Kozludere kariyesinin yarısı, Oruç gazi kariyesinin yarısı ve Gedegre, Orfenus mezrealarının tamamı Gözköy muzafatından Keraslu kariyesinin tamamı Gedegre vilâ-yeli Terkik divanı ve (Çorumlu) nahiyesinden divanı kalpa, Mecidözü nahiyesinden Bukse (Büse) ve Uluveran kariyeleri.

Bunlar on iki sehme ayrılmış olup üç sehimini Esleme hatunun, geri kalan dokuz sehiminin yarısı Mahmud paşanın, yarısı da Mehmed paşanın diğer oğlu Mustafa çelebinindir.

Mustafa çelebi öldükten sonra anası Nevruza hatun ile ana, baba kızkardeşi Esleme hatun (8) yalnız baba bir erkek kardeşi Mahmud paşaya (9) kalıyor. Mustafa çelebiden (9) kalanların altıda bir hissesi bu sırada ölen

[6] Yine Gümüşhacıya bağlı (Arslan) adında bir köy vardır.

[7] Vesikada (Abdek) gibi yazılıdır. Abdullah olması muhtemeldir.

[8] Amasya tarihi. Amasyada (Eslem), (islâm mahallesi olduğunu ve 848 de evkafını tanzim ettirdiğini yazıyor. (C. 1 S. 105) tarih tetabuk etmekte ise de babası adı buna uymamaktadır.

[9] Osmancıkta Mehmed paşa ailesi mezarlığında yapılan araştırmalarda bunların mezar taşlarına tesadüf edilememiştir.

[1] Bu vesikanın aslı Çorumda Sabit Leblebicidedir.

[2] Bu sıfatlar aynen alınmıştır.

[3] Hâlen Amasyaya bağlı kaza merkezidir.

[4] Amasyaya bağlı şimdi (Han) adında bir köy adına rastlanmıştır.

[5] Amasyanın Gümüşhacı köyüne bağlı (Çetmi) adında bir köy hâlen vardır.

anası Nevruz hatuna (9) kalıyor. Altının üçüde ana baba bir kızkardeşi Esleme hatuna (9), geri kalan ikisi de baba bir erkek kardeşi Mahmud paşaya usubeti cihetinden verilmiştir.

Ölen Nevruz hatunun hissesini Mahmud paşa satın alıyor, kendi sehimleri dokuza çıkıyor, Esleme hatununki de üç sehim olarak kalıyor.

Hâkim ; Esleme hatunun vekili İskender muvacehesinde (10) istibdalı şer'i ile Osmancık levahikinden Terkik divanında bulunan Ovacık, Kürtler, Gerdegre nahiyesinde kâin Kiraslu kariyelerini Mahmud paşa rızasile Esleme hatuna temlik ediyor.

Bu suretle her ikiside aralarındaki davalardan ibra ediliyorlar, bundan sonra aralarında dava olsa bile kulak asılmamasına hâkim hüküm ediyor.

[10] Osmancıkta bulunan 878 tarihli Kadi Ferahşat hüccetinde Molla Fenarinin iznile kadı tarafından İskender çelebini oğulları Mehmed ve İskendere Seyhî bini Musa Neccarın vasi tayin edildiğini kaydederken adını Mehmed çelevi ve İskender çelevi ibnülmerhum İskender çelevi ibnülmerhum Halil paşa elvezir şeklinde yazmaktadır. Bu hüccet te Osmancık evkaf daireesinde mahfuzdur. Müteakip sahifelerde görülecektir.

Sene hamse ve sittin ve se-manemie safer ayının ortası.

Şahitlerin imzaları

Mevlâna Lutfullah ibni Ali Elmüderriş

» Cemaleddin »	Hasan
Taceddin »	Hüseyin
Ahmetçelevi »	Ümmet (11)
Piri Hoca »	Tevekkül
Hacı Hamza »	Abdullah
	(Abdek)(12)
Yahya »	»
	(Abdek)(12)
Ali »	Hacı Murad
Mehmed »	Şadi
Hüseyin »	İskender bey-
	(13)
Hasan »	» bey-
	(13)
Hamza »	» bey-
	(13)
Hızır »	İlyas bey
Hubyar »	Ali paşa
İsa bey »	Yusuf bey
Pir Ahmed »	Şaban
Şaban »	Hasan Şerefli

[11] Osmancıkta bulunup Çorum Halkevi müzesinde mahfuz bulunan bir kırık mezar taşında Ahmed çelevi adı varsa da babası adı ve tarihi yoktur.

[12] Bunların ikisi de Nevruz hatunun kardeşleri olacaktır.

[13] Bunlar vesikada adı geçen İskender çelebini oğulları olacaktır.

Osman Gazinin vakfiyesi [1]

No. 12

Ebülmeali Osman Gazinin Evasıtlı zilhicce 737 tarihli Arapça vakfiyesinden mukaddemesi ve hatemesi ve maksadı muhil olmayan bazı ibaratı duaiyesi **hazfe**-dilerek tercüme olunan suretidir : Vâkıfı müşarünileyhin, mahrusel Osmancıkta bir camii kebir bina eylediği zikredildikten sonra mevkufatının beyanına şuru edilerek Çalılık kurbünde dağ eteğinde Kızıl belde Kızılırmak adında kâin olup Ekrad dağı ve Ali bey ormanı hizasında orta tepelerden İyucük kara taşı kurbindeki beyaz yola kadar müntehi olan nefsi Osmancık arazisi tamamını bilcümle hududu ve hukuku ile camii kebir ve Kızılıрмаğın kaşa çayından Anbar kariyesi tarikına ve orta harktan Hasan değin tepeleri nihayetine ve beyaz yol kurbinde kâin Gök - bel tepelerinden nehri mezkûre giden beyaz tarikin nihayetine kadar olan Osmancık nahiyesinin İyucük kariyesini ve Kızılırmak (Soluk) köyü ehalisinin su aldığı mahalden ve Soluk köyü mekabiri kurbinde kâin Yahya bey bahçesinden taşlı sokak nihayetine ve alt başında su nebean eden cebelin hizasındaki orta tepelere ve Evlûk ve Şahne karyeleri beynindeki tepelere ve Hacı tene kurbindeki tariki hasdan garipler ve çoraklık şoselerine ve ondan Amasyaya Yorgeç paşabeği zemini kurbinde kâin Anbar tepelerine ve Anbar kurbinde kâin

Akyokuş tepeleri ardındaki Dere - içi mebdeinden çetin kayaya ve taşlık tepelerinden nehri mezkûre kadar olan İyucük nahiyesinin Ulûk karyesini ve bayraklık kurbinde ince karyesi deresi içinde Karga deresine ve Encik Kiriş ve yumru kayadan Kersicik deresine ve ondan Kara - Viran karyesi tepelerine ve Hekye (Heybe şeklinde de okunabilir) deresi kurbinde kâin yığma taştan ince su yoluna kadar olan İyucük nahiyesinin Kara - Viran karyesini ve çiftlik karyesi kurbinde kâin büyük köprü altından ve Yahya bey zemininden Ödemiş karyesi mekabiri hizasında karye mescidi arka-

[1] Bu vakfiye tercümesi Osmancık evkaf idaresinden Kültür işyarı delâletile getirilmiştir. Çorum evkaf idaresinde de arapça sureti vardır. Bu tercemede okunmayan ve mahalî araştırmalarda doğrusu öğrenilen yer adları arapça esası da göz önünde bulundurularak düzeltilmiştir.

Evkaf idaresindeki arapça suretinin başında (Osmancıkta beyler çelebi vakfiyesidir.) diye yazılıdır. Bunun evkaf idaresi tarafından yazıldığı anlaşıyor. Aslında da terceme suretinden anlaşılmaktadır. İlgililer arasında vakfedilen yerlere Beyler çelebi vakfı deniyor. Evkaf dairesi bu sebeple Beyler çelebi vakfiyesi diye yazmış olsa gerektir.

Amasya tarihi de buna (Beyler çelebi) diyor. Dergimiz bu hihusta yapmakta olduğu araştırmaları vesikalarile birlikte neşredecektir.

siudaki tepelerden geçerek Rum karyesi hududuna ve Mehmed Selem kurbinde Çölek tepesinden ve tekneli taşdan çiftlik karyesi kurbinde Sabkart (aslında Karsık şeklindedir) deresinden değirmene giden tariki hassa ve nihayetine kadar Sakız nahiyesinin Kemerte karyesinin kezalik bilcümle hududu ve hukuku ve merafiki ve levahiki ve eşcarı müsmire ve gayri müsmiresi ile Ahşap ebniyesi ve dikilmiş üzüm bağları mekabir ve mesacidden maada mezbur Osmancık karyesi camii kebirine vakfedüp sonra vâkıfı müşaruni-ley imamın süknasına meşrut ve mevkuf olan Mahmud çelevi darından maada camii kebir mahallesi büyütnun icaratını camiiin şem'i için vakıf ve mezkûr kura ve mezariin mahsulâtından evvelâ camiiin tamirâtı ifa olunup mütebaki kallâtın humsü mütevellîye ve bakisi mürtezikaya meşrut olmak üzere mütevellî ve mürtezika beyinlerinde taksimini şart kıldı. Ve mürtezikayı vakfı mezkûr, hitabe şartile imam ve evkatı hamse müezzini ve ferşed şartile iki nefer şamdâr ve kâtip ve ser-mahfil ve üç nefer cuma devrihanlarından ibaret olup imama üç (Bir sehim hitabete aid olmak üzere) müezzin ve şam'adara beş ve kâ-

tibe bir ve sermahfile yarım ve üç nefer devr - hana bir buçuk sehim itasını ve eğer hidmetin ifası müteazzir olur veya keselanla hidmet terkedilirse vczâifi mezkûre, mezbur mürtezikalardan menolunarak rekabeye sarfolunmasını ve eğer rekabe bulunmazsa mütevellî azlederek kendi havayicine sarfeylemesini ve vâkıf sağ oldukça tevliyet ve nezareti nefsine ve sonra evlâdına ve badehu neslen bade neslin ve batnen bade batnin tenacül eyledikçe evlâdı kebir ve erşedine ve münkariz olurlar ise irs tertibiyle asabata ve sonra camii şerif mamur olduğu müddetçe mahallei mezkûrede sakin olmak şartile camii kebir imamına tevcihinini ve kavidin tebdil ve masarîfin kâmilen veya kısmen tağyir edilmemesini şart kıldı. (2)

[2] Bu vakfiyeden de anlaşılacağı veçhile Osmancıkta yaptırdığı camii kebir Osmancık fatihî Osman arazinin büyük bir parçasını vakfediyor. Bu camii Osmancıkta hükûmet karşısındadır. Muhtelif zamanlarda yıkıldıktan sonra bu günkü haline gelmiştir. Son tamiri Hamid 2 zamanında yapılmıştır. Bu şekliile tarihî ve mimarî bir kıymeti yoktur.

Osmancıkevkef memurluğunun 5/11/931 tarih ve 196/81 numaralı tahrirati üzerine Arapça vakfiyei mukayyedesinden tercüme edilen işbu suretin aslına mutabık olduğu tasdik kılınır. 12/3/1932

Arabi Mütercimi
Abdülgaſſar

Balâdaki imzanın mütercim Abdülgaſſar beye aid bulunduğu tasdik olunur. 12/3/1932

Resmî mühür

Evkaf müdürlüğü
H. Hazım (3)

[3] Arapça suretinde vakfiyenin altını ve üstünü imza edenlerin adlarını da aşağıya yazıyoruz. Muhtelif zamanlarda vakfiyenin balâsı Ali, Mehmed Arif, Süleyman adlarında üç Osmancık kadısı tarafından mazmunu tasdik edilmiştir. Altındaki imzalar da şunlardır.

Abdürrezzak bini Abdülkerim
Durmuş bini Hacı Yusuf
Eyyup bey bini Veli ağa
Elhac Halil bini Murad
Sunullah bini Ahmed
Yakup bini Süleyman
Yahya bini Rıza (Fahrülülema)
Hasan bini Veli (Fahrülmüderresin)
Mehmed bini Ali bey (Fahrülkuzat)
Hüsameddin bini İlyas
me Osbini İbrahim

ÇORUMLU

Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat
komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Haziran 938

Sayı : 3

İnkılâp Vazifeleri

Abidin Varan

Halkevlerinde başarılması icabeden mühim vazife bütün vatandaşlara milliyet hissini ve Türklük zevkini vermek ve tattırmaktır. Bunun için evvelâ eski zamandaki kendiliğimizden bihaber olarak yaşadığımız devirlerle bu günkü ve belki de tabii görmeğe alıştığımız için esas farkları gözümüzden kaçan yaşayış tarzımızı afakî bir şekilde mukayese edersek esaslı neticeler elde edebiliriz.

Evvelce yurdda çalışma faaliyetleri taksim edilmiş bir şekilde değildi. Denebilir ki her kes ikiye ayrılmış bir vaziyette idi. Bunların içerisinde üçüncü bir sınıf daha vardı ki bu da iki sınıf arasında mutavassıt bir halde ve her türlü ahlaksızlığı kendince mübah görerek bütün menfaati

kendi nefislerine hasretmek isteyenlerdi. Bu tip insanlara zamanımızda da ve her yerde tesadüf olunabilir. Bunlar için en büyük mabud paradır. En ufak bir para mukabilinde en büyük fenalıkları irtikâptan bir an bile çekinmezler. Hemcinslerine karşı fenalık yapmaktan vahşi bir zevk bile duyarlar. Bu tip insanların töremesi için denebilir ki saltanat idaresi büyük bir kaynak vazifesini görmüştür. Bu sınıfın şımarttığı ve boğboflandırdığı zımmardan denilen eski idarenin koda-manları her ne pahasına olursa olsun memlekette kendi varlıklarını ve sefahetlerini devam ettirmek için her çareye baş vurarak her türlü haksızlığı, zulmü caiz görürlerdi. Bunların nazarında kendilerinden gayri inşan ve hem-

şeri vasfına lâîk kimse yoktu. Kendi konaklarında, kendi saraylarında fuhuş ve sefahet içinde yüzen bu bedbahtların gözleri içtikleri şarabın himarı ile bir türlü açılmaz ve hiç bir zaman doğruyu göremezlerdi. Bu mahdud zümre haricinde kalan bütün hemşehriler her türlü varlıklarını başkalarına vermek ve yine aç ve sefil kalmak, hastalıklarla devasız uğraşmak, tabiatın şiddetlerine karşı hiç bir vasıtaya nielik olmamak; işte bütün kader ve tecelli bundan ibaret ve zavallılar bir tevekkülefsanesi içinde bu tahammül olınmaz hayata sabır ediyorlardı. O zaman hükümet denilen nesne adeta haraçgüzar ve her kesin malına ve hatta canına ve hatta sultanların ve bir çok kumandanların behimî hislerini tatmin için ırızlarına bile musallat olmaktan geri kalmayan bir heyûlâ idi.

Bu eski hayatın en kabataslak bir çerçevesi. Şimdi ise hayat şartlarımız ve yaşayışımız nedir? Bunu kısa düşünsek aradaki dehşetli farktan ürkmemek kabil değildir. Bu gün hepimiz çalıştığımızı ve çalışarak kazanabileceğimizi biliyoruz. Bunu kazandıktan sonra nerelere ve nasıl sarf edeceğimize de az çok aklımız eriyor. Ve hiç bir kimse bizim

ferdî kazancımıza her hangi bir bahane ile musallat olamaz, bunu da biliyoruz. Hükümet bizi haraca bağlayan bir âfet değil, bilâkis bizi koruyan, menfaatlerimizi himaye eden bir şefkat kaynağıdır. Biliysruz ki muhtelif şekillerde verdiğimiz vergiler yine döne dolaşa muhtelif şekillerle bizim elimize geçiyor. Memleketin her yanında hummalı bir çalışma ve ilerleme var. Bunlar elle tutulur ve gözle görülür derecede barizdir. Bir vatandaşın canı değil, sıhhatinin tehlikeye girmesi bile hükümetin en titiz davrandığı ve üzerinde ısrarla uğraştığı meselelerdendir. Ve biliyoruz ki her kesin iffeti hükümetin üzerinde pek hassas davrandığı bir mevzudur. Bütün bunları vücude getirmek için sarf edilen emekleri ve bunların vücuda gelmemesini temin için ika olunan manileri yımağa harcanan kuvvetlerin büyüklüğünü anlamak için uzun bir tetkika ihtiyaç yoktur. Bunları bize kazandıran Ulu Önder Atatürk ve onun çalışma arkadaşlarının bu en ufak gibi görünen meselede bile sarf ettikleri mesayii düşündükçe buna hayran kalmamak ve içten gelen minnet ve şükran duygularını saklamak bir küfranı nimet olur.

Çorumda Beyler Çelebi ve

Muzaffer paşa camii menberi

Neşet Köseoğlu

Çorumda halk arasında tabakhane camisi ve bilgilileri arasında da Muzaffer paşa camii (1) diye anılan bir cami ve medrese vardır. Bu gün etrafındaki medreselerin yeri arsa halindedir. Cami de bir kaç defa en son kapısındaki kitabeye göre (1258 H.) de Hacı vaiz oğlu Ali tarafından esaslı tamir gördüğü için bir eskiliğe delâlet edecek bir kaç penceresile çok kıymetli bir menberinden başka bir şey kalmamıştır. Caminin ilk defa ne zaman yapıldığı hakkında elde ettiğimiz vesikalar arasında bir işarete tesadüf edemedik. Yalnız medresenin yapıldığı tarihi tahmini olarak tayin etmek kabil olabilecektir. Birinci sayımızda menberin iki fotoğrafını neşretmiştik. Resimlerinde de görüleceği veçhile etrafı yazılarla ve. Selçukî zamanlarına aid olduğunu tahmin ettiğimiz bazı şekillerle süslenmiştir. Şekiller daha evvelden kesilerek hazır-

lanmış ve üzerine çakılmıştır. Yazılar ise oymadır. İki yanındaki kapuların üzerinde de yazı varsa da bunlarla beraber diğer yazılar bir takım dua ve hadislerden ibarettir.

Yine resimde görüleceği veçhile menberinin esas kapısı üzerinde güzel bir sülüs ile yazılmış iki yazı vardır ki bu menberin kimin tarafından yaptırıldığını göstermektedir. Bu ibareyi okuyabildiğimiz gibi aynen aşağıya yazıyoruz. (2)

1 ... قال هادى السلام اذ رأيت الرجل يتماصر
هذه المسجد والمنبر فاشهدوا له بالايمان بل فاصدق به
2 ... باب الخير والחסنات ملك المولى الوزير
فى العرب والعجم مظفر الدين بكار چلبى اعظم الله
قدره بمجلاه.

Birinci satır bazı ilâvelerle bir hadise benzemektedir. (3) Bulduğumuz aslına göre (Hâza, vel-minber, belfasda, bihi) kelimeleri fazladır. Esasen bu kısım bizi alâ-kadar etmemektedir. Bu kitabenin bizi ilgilendiren yeri ikinci satırıdır.

[2] Fotoğrafı da ikinci sayıda görülebilir.

[3] Aslı (Camiüssagır) de vardır.

[1] Evliya çelebi de seyahatnamesinde (Bey camii) diye yazar. Demekki (1050) tarihlerine kadar bu adla anılıyormuş. Bu günkü adları sonradan verilmiştir.

Burada Muzaffereddin beyler çelebi adı vardır. Menberin bu zat tarafından hayır olarak yaptırıldığı ibreden anlaşılmaktadır. Menberin hiç bir tarafında yapıldığı tarihi gösteren bir yazıya tesadüf edilememiştir.

Çorumda evkaf kayitlerini tetkik ederken vakfiyelerin kayıtlı bulunduğu defterin (62) sıra numarasında yazılı ve 848 tarihli bir vakfiye (4) gördük. Bunda beyler çelebi bir elemirülmerhum hacı çelebi adında bir zat tarafından Abdalata zaviyesine Çorumun Bügdüz, Hocaköy, Kılıçveran karyelerile yine kılıçveran köyünde Ahi Hacı bey zaviyesine aid Yakacık, Kazkurt karyelerindeki nısıf hissesini terketmiştir. Vakfiye 848 tarihinde Çorum kadısı olan Lütfullah bin Abdülvasi ve vakfın sıhhati de Amasya kadısı Abdürrahman bin Mehmed elmuslihî tarafından tasdiklidir.(5)

[4] Sureti bu sayımın vesika kımındadır.

[5] Bundan başka Abdalata zaviyesine (822, 826, 884) tarihlerinde de başkaları tarafından da bu zaviyeye vakıflar yapılmıştır. Bunlar da Çorum evkaf dairesinde kayıtlıdır. Abdalata zaviyesi Çorumda aynı adla anılan köydedir. Muslih zade Amasyada bir sülâledir. Bunun asıl adı Nizameddin Abdürrahmandır. (848) de mazul iken tekrar Amasya kadısı oldu. Kardeşi Zülfikar çelebi Sivas kadısı oldu.

Beyler çelebi adı okuduğumuz tarih kitaplarında geçmemektedir. Yalnız Amasya tarihi muhtelif münasebetlerle bu adı yazmaktadır.

1 — (Şimdiki Çorum vilâyetine hâkim olan emiri kebir Şerefeddin Osman bin Gazi Mehmed bey Osmancık kalesinde otururdu.) (6)

2 — (Bu Osman bey, Amasya valisi Şadi beyin vakfiyesinde Beyler çelebi diye mezkûr ve kendi vakfiyesinde Essultan el-gazi Şerefeddin Osman diye mes-turdur. Osmancıkta Beyler çelebi camisi, Çorumda bey camii bu Osman beyin eseri hayırdır.) (7)

3 — (Osmancık ve Çorumlu emiri beyler oğlu Sarimiddin Ahmed bey bini Abdullah bey.) (8)

Bundan başka iki kardeşi daha vardır. (853 H.) de azledildi. (854 H.) de yine kadı oldu. (860 H.) muharreminde öldü. Yerine oğlu Şemseddin Mehmed çelebi kadı oldu (A. T. C. 3, S. 224) Bu vakfiyeyi tescil ederken bu gibi vakfiyeleri tahkika memur olduğunu da kaydediyor. (850 H.) Recep tarihli emirülümura Murad ve Mürüvvet bin Hamdi bey ve (841 H.) tarihli Çorumda Çöplü bey - Çorumda oturduğu mahallîye adı verilmiştir - Vakfiyelerinde de imzası görülmüştür. Bu son vakfiyede Çorum kadısı Lütfullah bini Abdülvasin de imzası vardır.

[6] Amasya T. C. 3. S. 70. takriben 725 H. tarihlerindedir.

[7] A. T. C. 3. S. 10. not.

[8] A. T. C. 3. S. 70. takriben 764 H. tarihlerindedir.

4 — (Beyler oğlu Ahmed bey bu esnada maktul olduğundan yerine Şad geldi paşa tarafından genç oğlu Muzaffereddin Mahmud çelebi Osmancığa emir tayin edildi.) (9)

5 — (Kendisini Bayezid tarafından mahsup bir emir sayan Beyler oğlu Mahmud beyi Osmancıktan kaldırıp Tokada gönderdi. Yerine biraderi Abkullah beyi Osmancık emiri yaptı.) (10)

6 — Çelebi Mehmed Amasyaya geldiği zaman 801 de Osmancık emiri beyler oğlu Mahmud bey idi. (11)

7 — (Ancak Osmancık emiri Koca Mahmud bey Tokada kaldırılıp yerine birader zadesi Hasan bey bini Abdullah çelebi tayin edildi.) (12)

8 — Amasya tarihi yıldız oğulları hakkında izahat verirken Beyler çelebi zade Mehmed paşa bin Mahmud çelebi vakfiyesindeki bu ismi de kaydetmektedir. (13)

9 — Beyler çelebi bin Hacı çelebi vakfı(defteri sultaniye)kay-

(9) A. T. C. 3. S. 72. takriben 765 H. tarihlerindedir.

(10) A. T. C. 3. S. 129.

(11) A. T. C. 3. S. 158.

(12) A. T. C. 3. S. 174. Çelebi Mehmed tarafından 806 da.

(13) A. T. C. 3. S. 100.

dedildikten sonra (1142 H.) tarihinde çıkarılan güzel bir siyakat yazısıyla yazılmış surette bu isim aynen yazılıdır. (14)

10 — Amasya tarihinin Beyler çelebi dediği Şerefeddin Osmanın (737 H.) tarihli vakfiyesinde vakfeitiği arazinin (848 H.) tarihli vakfiyede adı geçmektedir. Buna nazaran esas arazi sahibinin başka beyler çelebi olması ihtimal dahilindedir. Netekim elimizde aslı bulunan (1131 H.) şaban 21 tarihli bir fermenda Tokatta Beyler çelebi sülâlesinden olduğunu iddia eden Sinan bey kızı Şerife, Fatmanın bu araziye tesahup etmek istemesi üzerine resmî kayıtlarda yapılan tetkikten biri Tokada, biri Çorumda, biri Osmancıkta olmak üzere üç Beyler çelebi adlı adamlar bulunmasına binaen Şerifenin hangisinin varisi olduğu anlaşılamamış olduğunu ve sahibi evveli bulunan sabık Çorum müftüsü Elhac Mustafaya Çorumda Camii kebirde tedris şartile verilmesi lâzım geldiğini emretmektedir.

11 — Yine ruzname defterinden alınmış (1253 H.) tarihli bir vesikaya göre Tokatda da Beyler çelebi evlâdından Mehmed paşa sülâlesinden Fatma hatun

(14) Bu vesikanın fotoğrafı da elimizdedir.

diye, bir kayıt vardır. (8 sayılı malûmat ile bu karşılaştırılmalıdır.)

12 — Aynı defterden alınmış (1127 H.) tarihli diğer bir vesika da Çorumda Beyler çelebi türbesine vakfedilen yerlerden bahsediliyor. Fakat Çorum, esas ad silinerek yerine yazılmış. Bu suretle Çorumda olduğu iddia edilen Beyler çelebi türbesin Çorumda olması ve üç beyler çelebi olduğu rivayetlerine inandırmıyacak bir vaziyet ihdas etmiştir. Bu tahrifin aile ile mütevelliler arasında tehdüd eden ihtilâftan doğduğu anlaşılıyor.

Amasya müellifinin Beyler çelebi dediği Şerefeddin Osmanın geçen sayımızda neşrettiğimiz vakfiyesi (737 H.) tarihli dir. (15)

Bu sayımızın vesika kısmında neşrettiğimiz vakfiyenin tarihi ise (848 H.) dir. Aynı zamanda Amasya tarihinin (C. 3. S. 70) deki izahına göre Osmanın babası Gazi Mehmeddir. Bizim bahsettiğimiz vesikada da adı

Hacı çelebi olarak görülüyor. Tarihlerde ve baba adlarındaki bu tehalüf bizi bunların aynı adam olduğunda tereddüde düşürmektedir. Amasya tarihi babasının Gazi Mehmed olduğunu bildiren bir mehoz göstermiyor. (737 H.) tarihli vakfiyesinde Essultan kelimesi yoktur. Aslında ve tercemesinde sadece Ebülmeali Osman elgazi diye yazılıdır.

Bobaları bir dahi olsa tarih tefavütü aynı şahıs olmasına imkân bırakmıyor. Bu malûmata göre Çorumda Bey camii ve menberinin inşa tarihlerini, ele yeni bir vesika geçinceye kadar (737 H.) ve (843 H.) tarihlerinden hangisi olabileceğini tesbit etmek pek müşkül olacaktır. Bununla beraber (848 H.) tarihli vakfiyede Çorumda Muzaffer paşa camisine bir şey vakfetmediğine göre bu caminin Osmancıklı Beyler çelebiye aid olması ihtimali daha galip olduğunu da söylemek isteriz.

(15) Bu vakfiyenin tercümesi iki sayılı dergimizin vesika kısmındadır. Osmancık kadısı Süleyman adında birisi tarafından yazılmıştır. Bir sureti de Çorum evkaf daireyesindedir. Aslı da sülâlesi elindedir. Bir çok yer adları buna göre tashih edilmiştir.

Çorumda nişan âdetleri

Ş. H. Koçak

Kızda itirazsız ve hoşça dünürcü olduklarını bilmediği bu misafirleri kapuya kadar savuşturursa bu kızın gelen dünürçülerin oğullarına Allahın yazdığı kız anasınca anlaşılmış olur.

Eğer kız anası dünürçüleri beğenmezse kızını yollamaz, kendisi misafirleri yollar. O zaman dünürçüler kızanasının bu işe pek gönüllü olmadığını anlarlar.

Dünürçüler kız anasının veya kızın halinden pek beğenmediklerini hissederlerse işi gizli tutarak soranlar bile olsa evde bulamadıklarını veya gidemediklerini söyleyerek işi örtbas ederler.

Kız beğenildiği ve anasının da kızı vermeğe niyeti olduğu hissedildiği takdirde oğlan anası işi kocasına açar. Oğullarının fikri kız kardeşi veya ağabeyisi veya bu ayardeki yakınlarına sorulur. Ve oğlana kız bilhassa kadınlar tarafından şu suretle ve buna benzer benzetişlerle öğülür.

— Orta boylu, kara kalem kaşlı, Amasken erik gözlü, elma gibi kıpkırmızı yanaklı, pamukla kan al . . . Bir kirpikler var

süpürge gibi yanağını döğüyor . . . Eli, ayağı ufacık mı ufacık . . . İncecik parmaklarına incecik kaşlı (taşlı) yüzükler öyle yaraşır ki . . . Saç üzüm karası, selvi gibi halçasını (kalçasını) küt küt döğüyor. Selvi gibi . . . Bir bel var ipincecik . . . Yüzü ayna, ay parçası . . . Kudretten allıklı, aklıklı . . . Hoka gibi ağız . . . İnsan yüzüne baktıkça pancar gibi oluyor. Bir gerdan var bir karış sukabağı, kaymak tabağı . . . Öylede sessiz ki. Başına vur, ekmeğini al . . . Ağzı var, dili yok. Şipir şipir. İşçimen mi işçimen. Evcimen mi, evcimen . . .

Bu öğüşler sayesinde erkek hayali olarak müstakbel eşi hakkında bir fikir edinir. Evlenmeğe rıza gösterir.

Fakat bazan araya komşulardan veya uzak düşmanlardan veya kızı olupta vermek isteyenler başka kıza dünürcü gidilip alınacağı öğrenilirse bu işi bozmak için oğlana gıyabî olarak tanıdığı kız hakkında fena telkinlerde bulundurlar. Böyle iş yapanlara «kılavuz» adı verilmektedir.

Bu kılavuzlar oğlanın yanına

sokulurlar ve hiç oğlanı bilmiyor-
muş ve hiç bir maksadları da yok-
muş gibi :

— Amanın boyu bosuda kırk
bir buçuk maşaallah... Arslan
gibi delikanlıma o eli ayağı çalkın
kız ne yaraşır. Muhakkak bu kızı
anası kendi için alıyor. Çok yazık
olmuş vallahi.. Tahar (su koy-
mak için geniş ağızlı küp) gibi ağ-
zı, patlak paltak kurşun tavaşı
gibi gözleri, mısır somağı (koçanı)
gibi burnu var. Hele hamamda hiç
görmeyin. Senin lâyıkın mı a oğ-
lum.. Arslan gibisin. Elini sallas-
san ellisi, başını sallasan tellisi..
İşittiğime göre hem ağazıda, teri
de pek kukarmış. O senin eline
su dökemez. Sana yakışır ne kız-
lar var. Bula bula anan onu mu
bulmuş, sana çok yazık olur. Sen
de sakın kör gibi kapılma, emi
evlâdım....

Bu sözlerden esâen kız hakkın-
da cüzi bir fikri olan erkek kuş-
kulanarak eve gelince :

— Bu kız eli bayraklı, des-
tanlı mahalle bekçisi imiş.

Diye tutturur. Bu ısrarlar kar-
şısında bazan kızı göstermek
mümkün olur. Bu da akraba saye-
sinde kızın evine yakın evlerin
divarlarından veya misafireten ge-
tirtildiği evlerde dolaplara sak-
lanmak ve pencereden gösteril-

mek suretile temin edilir.

Erkekten kızla nişanlanmağa
kestirme söz alındıktan sonra er-
tesi gün tekrar dünürçüler kızevine
giderler. Bu gidişteki maksad ağız
yoklamasıdır. Kız anasının kız
eğullarına verip vermiyeceklerine
dair ağız aranır.

Eğer kız anası dünürçülerin
ilk gelişindeki maksadı hissetme-
mişse o gece işi kocasına açar.
Eğer gönülleri varsa tekrar gel-
melerine intizar ederler.

Oğlan tarafının dünürçüleri
tekrar geldiklerinde daha kapudan
girerken şu ve buna benzer söz-
lerle hemen maksada girmeye ve
kız anasının fikrini yoklamağa baş-
larlar :

— Sizde ne var bilmeyiz..
Dayanamadık. Yavrumuzu ve siz-
leri tekrar görmeğe geldik.

Kız anası da kendli rızasını an-
latmak için :

— Hoş geldiniz, safalar getir-
diniz. Başımız üzerinde yeriniz var.
Buyurun der.

Kız artık dünürçülere gösteril-
mez. Misafirleri anası ve yakınları
izaz ederler. Biraz oturup kahve-
ler içildikten sonra dünürçüler :

— Biz neye geldik biliyor mu-
sunuz. Ya imam olun. Ya imamı
bulun.

Kız anası da :

— Derdiniz ne ise elbet çaresini buluruz. Diye cevap verdiğinde.

— Allahın emri, Peygamberin kavli üzerine kızınız [*] (isim tasrihi şartile) ye dünür geldik derler.

Kız anasının

— Aman kardeş . . . daha boyu ne, bosu ne . . . Pek ufak. Ev kullanmasını ne bilecek, nasıl vereyim . . . Diye nazlanmasında

— Oda bizim bir kızımız, yavrumuz. Sizin yerinize biz büyütürüz. Sen bunları düşünme a kardeş. Bize bir cevap ver bakalım . . . diye söz almağa çalışırlar.

Kız anası da

— Beni pek sıkıştırmayın, bualtmayın, daha büyüğü babası var. Bir kerrede ona danışalım. Dünürçüler de :

— Sizler yine görüşün, biz kızımızı bir daha görelim diyerek kızı aramağa çıkarlar.

Bu arama esnasında kız anasının kızını vermeğe gönlü varsa kızının başına bir yazma ile yaşamak tutarak misafirlerin yanına

[*] Bir evde bir kaç kız olursa ve bunun en yaşlı evlenmemişse diğer ondan küçük yaştakilerini istemek ayıptır. Küçükleri satılıncaya kadar evde beklemeye mahkumdurlar.

çıkarılır. Kahve ve su verdirir. Giderlerken kapuya kadar teşyine müsaade eder. Değilse kızı saklar, evde yokmuş gibi dünürçülere göstermez.

Kızını vermeğe rıza göstermeyen ve dünürçülere çıkartmayan kız analarına oğlan anası ricacı yollar. Bu ricacılar giderken bir parçada eşek tersi alırlar. Kızı tekrar ve ısrarla istedikleri takdirde vermezlerse bu eşek tersini oturdukları minder veya sedirin altına koyarak kız anasını tahkir ederler.

Muvafakat cevabı alındığı takdirde dznürçülerden birisi :

— Aman dişime bir hal oldu. Fena halde ağrıyor. Bir parçacık tuz yetiştirin diye yanağını tutar. Diğer birisi de :

— Karnım sancılandı. Aman biraz kül verin. diye kül ister. Getirilen tuz ve külden bir parçası yalanırsada en çok kımı hissettirilmeden saklanır. Bu saklanmadan maksat kızın nasibinin o günden itibaren oğlan evine getirilmesine matuftur. Bu tuz ve kül bir çıkı içinde saklanır.

Kız anasının muvafakatı oğlan babasına anlatılır. Oğlan babası kız ailesinin en büyüğüne eş ve dostu vasıtasile veya kendisi işi açar. Onlarda muvafık kaldık-

ları takdirde bir perşembe günü sabahleyin kız evine şeker ve kahve gönderilir ve kız babasına oaksam kızına şerbet içmeğe (nişan yapmağa) gelecekleri duyulur.

Oğlan ve kız babaları yakın akraba ve ahabplarını haberdar ederler. Yatsı namazından sonra kız evine toplanılır.

Kahveler içildikten sonra orta yere üzerine al kıvraklar örtülmüş ve ortasıuda al ve mor kordelerle süslenmiş içi şerbet dolu bir surahi ile kenarlarına bardaklar dizilmiş bir tepsi getirilir. Gûya haberdar değilmiş gibi bir hoca bu tepsinin gelmesinin sebebini sorar.

Kız tarafından sözü suhbeti belli birisi ayağa kalkarak :

— kızını nın oğluna mahal ve münasip gördük. Şerbetini içmeğe müsaade ve hayırdualar istiyoruz. Der.

Hoca da dua eder.

Omuzlarında sırmalı peşkirler bulunan delikanlılar ortadaki tepside surahiyi alarak nişanlı erkeğe göndermek üzere saklarlar. Tepside kalan ve evvelce hazırlanmış gül kokulu, al renkli şerbetleri misafirlere ikram ederler. Tekrar kahveler içildikten ve biraz konuşulduktan sonra gerek kız ve gerekse oğlan babasına hayırlı ve

iyi düğünler temennisile misafirler dağılırlar.

Erkeğe gönderilmek üzere kaldırılan süslü şerbet surahisi ogece gönderilir. Getirene bahşış vermek şarttır.

Nişanlanmanın bu türlü sü erkek şerbeti adını alır. [*]

Araya her hangi uygunsuz bir hadise girmezse hayıllı ve sayılı tanınan günlerden perşembe veya deri (pazar) günü kadın şerbeti içilir.

Kadın şerbeti içileceği hafta içinde oğlan evi bir sini (tepsi) veya bir masaf (ufak tepsi) has baklava yaparak kız evine yollar. Perşembe veya pazara şerbetin içileceğini bildirir. Bu baklava kız evi tarafından şerbet içmeğe kimleri çağıracaksa yakın komşu ve akrabalarına birer kesim dağıtılarak kızının erkek şerbeti içildiğini ve kadın şerbetinin de pazar veya perşembe içileceğini ve kendilerini davet ettiklerini bildirir. Baklava gönderilen ve şerbete çağrılan kız tarafı hayırlı ve mübarek olsun gelirlir. (Ziyaret ederler.)

Şerbete veya düğüne okumak (çağırarak, davet etmek) için okuyucu kadınlar çıkarılır. Bu kadın-

(*) Çorumda bütün nişanlara umumiyetle şerbet adı verilmektedir.

lar ekseriyetle mahallenin fakaralarından seçilir.

Okuyucu kadının çıkarılması ayrıca merasime tabidir. O da şu yolda yapılmaktadır.

Okuyucusu çıkacak evin yaşlı ve büyük kadınları ve bir kadın hoca bir oda veya salona toplanırlar. Ortaya bir halı serilir. Halının üzerine çıra, mum, şeker, ayna, bir tas su, bir balta veya satır, bir aşleğeni bulgusa, yarma, un konur. Hoca mumları yakar. Ve ellerini kaldırıp dua eder. Ortadaki şeker ağız tatlılığı için hazır bulunanlara dağıtılır. Bir parçası da okuyucu kadının torbasına konur. Çıra, un, bulgur, yarma okuyucuya verilir. Yalnız mum verilmez. Hazır bulunanlar okuyucuya para verirler.

Sonra nişanlanacak kız getirilir. Sağ ayağı baltanın üzerine bastırılır. Oradan aynaya baktırılır. Tastaki su içirilir. Tekrar dua

Bunlardan balta veya satır kuvveti, ayna aydınlığa, su ömür uzunluğuna, çıra, mum da sıkıntısız, buğsuz günler geçirilmesini temsil eder. Bu merasim yapılmayan okuyucuların uğursuz geldiğine dair umumî bir inanış vardır.

Bu merasimden sonra evden çıkan okuyucu kadını doğru bir

camiiye gider. Ve kapusundan içeri girerek :

— Allah okuyucunuzu hayırlı ve mübarek etsin. Ay ışığı göstersin.

Diye dua ederek camiden çıkar. Buradan kapusu kibleye karşı 3 - 5 veya yedi eve uğrayarak okuyuculuğa başlar ve şu şekilde davet eder :

— Darısı oğlusuz ve kızınız başına . . Filâncanın selâmı var. Deri (pazar) günü kızı filâncanın şerbeti içiliyor. Sizi evcek okuyur. Buyurun.

Der. Her çağrılan ev okuyucuya bulgur, yarma, un veya para verirler.

Bu okuyuculardan oğlan tarafı kız evinden bir gün evvel okuyucusunu çıkarır. Oğlan evinde de okuyucunun çıkarılma tarzına dair olan merasim yapılırsa da bu yine ortaya öteberi getirmek ve dua etmekle kalır.

Kız evi okuyucusu 3 - 5 - 7 kapusu kibleye karşı olan evleri okuduktan sonra oğlan evine gider. Ve «deri günü sizi şerbet içmeğe bekliyorlar» diye okuyuculuca çıktığını haber verir. Gerek oğlan ve gerekse kız evine gelen okuyucunun karnı doyurulur. İkram edilen yemek yalnız yağda

pişmiş yumurta (sahanda yumurta) ile varsa bal yoksa pekmezden ibarettir. Başka her hangi yemek verilmez.

Çünkü, yumurta sıkıntı ve darlık alâmeti olarak bilinir. Yumurta okuyucuya ikram edilmek suretile evdeki darlık ve sıkıntı dışarıya gönderilmiş sayılır? Bal ve pekmez ağız tatlılığı diye bilindiğinden sıkıntı ve darlık yerine tatlılığın kaim olması kasdedilerek başka kıymetler verilmez. Uğur sayılmaz.

Kız ve oğlan evinin kendilerine tenbih ettikleri evleri davet ederek bu oldukça emniyetli ve hemde bu toplantılarda ve düğünlerde okuyucusu oldukları ailenin en büyük yardımcısıdır.

Şerbet gününden iki gün evvel oğlan ana kız evine gelir. Ve kızın, anası ile büyüklerine :

— Dileyin benden ne dilerse-niz. Diyerek kızlarına neler yap-lacağını sorar. Hal ve vakitlerine göre kız tarafı taleplerde bulunur. Ve bilhassa zengin aileler arasıuda kararlaştırılanlar ekseriyetle şun-lardır.

1 — 5 beşibirlik (beşi bir ara-da) altun saat, ve kordonu, altun kemer ve altun yüzük, elmas kaşlı (taşlı) yüzük ve küpe, bilezik, çok

zengise bir gerdanlık (pantantif) ipekli iç çamaşırı ve bir kat urba (elbise) ayağa ıslak (ruğan) fotin.

Bu eşya ve mücevherat malî vaziyetlere göre değişir ve kızın düğündeki hülliyyatını teşkil eder. Bunları o[mıyan]ların bazan arada anlaştırmak suretile o güne mahsus olmak üzere emaneten başka yerlerden temin edilerek kıza şerbet merasiminde dosta, düşmana karşı takıldığı da görülmektedir.

Bu hülliyyat işi de tebit edildikten sonra şerbet gününden bir gün evvel bir zenbil içinde misafirlere yetecek kadar şeker ve bir kntu içinde mücevheratla al ve mor kıvraklarla süslenmiş bir tepsi üzerinde elbise ve çamaşırlarla birlikte kız evine gönderilir. (Şerbette kullanılan bütün kordele ve kıvrak renkleri ya al veya mordur. Başka renkler uğur sayılmamaktadır.) Bunları getirene bahşış verilir.

Bu eşyaların arkasına oğlan evinden 3 - 5 kızla bir gelin yanlarında yine bir zenbil leblebi, kurru üzüm, fındık, ceviz, incir, şeker, içde, pestil, köme, tarhana gibi çerezlerden, bir kilo kına olduğu halde kız evine gelirler. Nişanlanacak kız da bütün tanıdığı, konuştugu kızları çağırır. O gece bütün kızlar ellerine kına yakar-

lar. (Kına korları) ve geceyi kızevinde geçirirler.

Sabahleyin erkenden oğlanevinde «bizim 1 - 2 veya 3 sofralık misafirimiz var. Tedarikli davranışınlar» diye haber gelir. Bu yemek ziyafeti kız evinden yapılır.

Şerbet içileceği günün sabahı oğlan evi davetlileri oğlan evinde birleşirler. Önlere defci ve bfr ikide elekçi (çingene, çengi) kadın katarak yollarda defçalarak, şarkı söyleyerek kız evine gelirler.

Kız evine gelen oğlan evi kışsa umumî bir salonu ve odalara, yazsa bahçeye alınırlar. Kızı müsait değilse komşulardan birisinin evi tahsis edilir.

Kız evine çağrılanlar oğlan evi gelmeden önce kız tarafına getirdikleri ve getirmeğe mecbur bulunnukları «saçı» yı hususî surette bu iş için oturtulan emniyetli ve yaşlı bir kadına teslim ederler. Bu saçıcı kadın oğlan evi gelme-

den ortadan kaldırılır. Oğlan evine gösterilmesi ayıp sayılır.

Oğlan evi geldiğinde kız evi misafirlerle karışık olarak oturtulursa yine en çok ikram edilenler oğlan tarafıdır.

Oğlan evi misafirlerine kız evi namına okuyucu kadın «hoş geldiniz safalar getirdiniz. Yüz basa geldiniz» der.

Aradan bir müddet geçince oğlan evinden görünce veya bu ayardaki yakın akrabadan birisi kalkarak kıza urba geydirmeğe ve donatmağa gider. Bir gün önce gelen elbiseyi kıza elile geyeirir. Bdşına alınnlrlla süslenmiş bir fes oturtur. Üzerine oyalı (oymalı) bir yazma (yemeni) ile yaşmak kurar.

Bu iş bittikten sonra hoca kadınlar çağrılır. Mumlar yakılır. Hocalar bu mumları ellerine alarak dışarı çıkacakları esnada zengin ve başı devlelli Bir gelin kâlfar, ve kızın kolundan tutarak hocaların arkasından kızı getirir.

Sonu var

Çorumda Cerid Aşireti

Neşet Köseoğlu

Çorum civarında iskân edilmiş olan aşiretlerden Mamalılar hakkında ilk sayımızda bir tetkik neşretmiş ve bu meyanda adı geçen Cerid aşiretinin Çorumda nerelerde oturduğunu da kaydetmiştim. Dergimiz okurlarından ve Çorum Tapu dairesi memurlarından Keskinli Yesari C. Kandemir'den aldığım bir mektupta bu gün Cerid aşiretinin civar vilâyetlerde nerelerde iskân edilmiş olduğunu kaydettikten sonra göç zamanında Cerid aşiretinden olması ihtimali olan (Kul Yusuf) tarafından söylenen ve ağızdan ağıza bu güne kadar gelen bir parçayı göndermektedir. Hem gösterdiği ilgiden, hem de Türk edebiyat tarihine kazandırdığı bir parçadan ötürü kendisine teşekkür eder ve okurlarımızın bu sahada verecekleri malûmatı seve seve dergimize yazacağımızı vadedimiz. Kandemir Keskinin Cerid Kale, Cinali, Barak, Seyifli, Cerid Beşler, Solaklı, Cerid Müminli ve Kırşehirin Hamid, Çiçek dağı ilçesinin Tokazlı, Çomura, Batmaz, Ayvalı, köylerinin de Cerid aşiretine mensup olduğunu yazmaktadır. Biz de bu vesile ile (Cerid) aşireti hakkında toplanan

bazı malûmatı aşağıya yazıyoruz: (1022 H.) tarihinde Ceridli aşireti yine Anadoluda idi. (1) Bundan evvelki zamanlara aid bir malûmata şimdilik tesadûf edemedik. (1111 H.) tarihlerinde Bozok sancağına tabi Sorgun kazası havalisinde iskân edilenler arasında bir kısım Cerid aşireti de vardı. Bu aşiretten Cerid yazıcının şekavet yaptığı hakkında bir ferman vardır. (2) Bundan sonra (1118 H.) tarihine kadar bir bilgi bulamadık. Bu tarihten evvel Rakada iskân edildikleri yerleri terketmemeleri için Cerid taifesinden altı kişinin Çorum, iki kişinin Çankırı, üç kişinin de Kalecik kalesine Cerid aşiretinden Veli bölükbaşının Kayseri kalesinde rehin olarak alıkonulduklarını, sonra kale dizdarları tarafından senedsiz bırakıldıkları için tahkikat yapıldığı hakkında bir ferman vardır. (3) Cerid ile beraber diğer bir çok aşiretler rahat durmadıklarından ötürü (1126 H.) den evvel Kıbrıs adasına sürgün edildiler. Fakat orada da durmıyarak bir kısmı yoldan, bir kısmı Kıb-

(1) Anadoluda T. A. S. 69.

(2) Anadoluda T. A. S. 121.

(3) Anadoluda T. A. S. 135.

ristan geri geldi ve cenup vilâyetlerinde bilhassa İsparta, Eğirdir, Içel, Alâiye taraflarında şekavete başladılar.

Bunlar arasında Cerid de vardı. (4) Bunlar üzerine yürümekle beraber bir taraftan da (1126 H.) tarihli bir hüküm ile kendi hallerinde işlerle meşgul olmadıkları takdirde Kıbrıs'a tekrar gönderilecekleri bildirilmişti. (5) Bu civarda bulunan bir çok aşiretler rahat durmadıklarından topunun birden Rakaya iskânları tekarrür etmiştir. Rakaya mürettep olanların içinde Cerid aşireti de vardı. Bütün aşiretlerden perakende olarak Rumda kalanlar da vardı. (1137 H.) tarihli bir hüküm (6) ile içlerinde Ceridin bulunduğu bu perakendelerin sevkine mütesellim Süleyman memur edilmişti. Buna rağmen Rakadan kaçıp gelenler de eksik değildi. Bunlardan ve Ceridden kırk kişilik bir kabile Ankaradan İstanbul'a (Sof) götüren hristiyanları Ayaş ile Beypazarı arasında soymuşlardı. (7) Bunun üzerine 1166 Recep evasıtı tarihli bir hüküm ile tek durmadıkları takdirde tekrar Kıbrıs'a

gönderilecekleri ihtar edilmektedir. (8) Çorum civarında bulunan Ceridlilerin bu tarihlerde veya daha evvel iskân edildikleri ve köy teşkil etmeğe başladıkları anlaşıyor. İskân sahasında Karaman eyaletinde (1181 H.) yıllarında eşkiyanın bazı aşiretler tarafından himaye edildiği de anlaşıyor. Buna mani olmak için aralarında silsüpur Ceridi de dahil olduğu halde bir çok aşiretlere (1181 H.) tarihli bir ferman gönderilmiştir. (9) Çorum civarında bulunan Cerid köylerinin adını yazmıştık. (Kul Yusuf) un göçe ait parçasına göre Oyma ağacın da bu aşirete aid bir ad olduğu anlaşıyor. Çorumda Cerid köyüne yakın Oyma ağaç köynün adı bu köyün de Cerid aşiretine mensup olduğunu göstermektedir.

Ceridin Göçü

Ceridli Rakadan sökün edince
Açılın Ruma yolu Ceridin
Silsüpur oğlu (10) Fettah bey ölünce
Kırıldı kanadı kolu Ceridin
Bir zaman Oyma ağaçta (11) kalalım
Toplansın aşiret sonun alalım
Konuşalım bir karara gelelim
Esiyor Sarimde yeli Ceridin

(4) Anadolu'da T. A. S. 149.

(5) " " " " 151.

(6) " " " " 167.

(7) 1146 Recep evasıtı tarihli bir fermanında buna ait izahat vardır.

(8) Anadolu'da T. A. S. 191

(9) Anadolu'da Türk aşiretleri S. 219.

(10) Bu sülâle hâlen Keskin ve Kırşehirin Hamid köyündedirler.

(11) Çorumun Cerid köyüne yakın bir köye bu adı verdikleri anlaşıyor.

Yüz atınız daim ile gitsin	Köz dağına çıkacağınız duyarlar
Sağna soluna çok dikkat etsin	Her taraf pusuya atlı koyarlar
Pılıçka (12) vermeden menzile yetsin	Yüz atınız bin atlıya sayarlar
Bozulmadan gitsin ili Ceridin	Dönerse silâha eli Ceridin
Çekin göçü uruma doğru dönün	Ali beyin (15) Köşek (16) gibi gözleri
Bilecik altından Murada enin	Mikdad beyin (15) pek şirindir sözleri
Vurmayın Murada Keleğe binin	Burunu hızmalı (17) gelin kızları
Güvenmez Murada seli Ceridin	Deli etti (Kul Yucuf) u Ceridin

Siineği pek çok nezibe varmayın
Pusa vardır şarlağana (13) girmeyin
Mürsel oğlu (14) kız isterse vermeyin
Koklatman kimseye gülü Ceridin

(12) Pılıçka yani urgun demek olacak.

(13) Şarlagan Çorumda çalâle manasına gelir.

(14) Evvelce Çorumda bir köy idi. Şimdi bağ ve mevki adıdır. Eir de Mürsel oğlu çiftliği vardır. Bu günki sakinleri kürttür. Elimizde bulunan (Şücaaddin İlyas bin taybu) nun vakfiyesinde yazılı arazinin bir kısmı bu Mürsel oğluna veril-

miş ve kendi adını koymuştur. Göçteki Mürsel oğlunun hangisi olduğu tahmin edilemiyor.

(15) Ali ve Mikdad beyler Silsüpür oğullarından olup Ceridin aşiret beyleri idi.

(16) Köşek; Çorumda deve yavrusuna derler.

(17) Hızmıma olacak bir zamanlar türkmen kızlarının burunlarına tak tıkları bir nevi küpeye derlerdi.

Çorum Manileri

Eşref Ertekin

66

Antarin aldan iyi
Bulaman benden iyi
Ben birini bulurum
Kölesi senden iyi

67

Antarisi bezermi [1]
Yosmalıkta gezermi
Getir yarin yanına
Benimkinden güzelmi

68

Antarisi antari
Ben dökerim kan teri
Sen doldur ben içeyim
Yanaktan akan teri

69

Antarisi sırmalı
Yare nasıl varmalı
Mübarek bayram geldi
Hatırını sormalı

70

Antarisini biçtiğim
Ateşine düştüğüm
Bekmi [2] gönün [3] büyüdü
Kel başına sı

[1] Bezermi ; Bezerik renk, rengi bo-
zuk ve solmuş demektir.

[2] Bekmi ; Pekmi demektir,

[3] Gönün ; Gönün yerinde kullanılır.
Çorum şivesidir.

71

Antarisi mavıdır [4]
Göksü Cennet bağdır
Yenile bir yar sevdim
İlk bahtımın avıdır

72

Ay doğar sini gibi
İlkindi [5] günü gibi
Yar burnuma tütüyor
Amasya gülü gibi

73

Ay doğar ayan ayan
Düştüm yollara yayan
Düşüme girmez iken
Koynuna girdim oyan [6]

74

Ay doğar bedir Allah
Bu sevda nedir Allah
Ya yarime insaf ver
Ya bana sabır Allah

75

Ay doğar aşmak [7] ister
Bal dudak yaşmak ister
Şu benim cahil gönlüm
Yare kavuşmak ister

[4] Mavı ; Mavi renk.

[5] İlkindi ; İkinci vakti.

[6] Oyan ; Uyan.

[7] Aşmak ; Batmak,

76

Ay ışığı varamam
Dile destan olamam
Ay buluda girince
Bağlasalar duramam

77

Ay doğar [8] Çankırından
Yanıyom yangınından
Yavrum bir şeftali ver
Memenin dingilinden [9]

78

Ay doğar dulunurmu [10]
Bağda yar bulunurmu
Yar yolunda ölenin
Namazı kılınır mı

79

Ay Mağripten doğunca
Ben yare kavuşunca
Ne deyipte sevmeli
Bir döseğe girince

80

Evlerinin önü badem
Eğil lebini tadam
Ben seni adam sandım
Hanı ciddiden adam

81

Altunun var el gibi
Ne bakıyon il gibi
Ben sana güveniyorum
Kazanılmış mal gibi

[8] Çangırı ; Çorumun batısında olması ve ayın hilâli batıdan görünmesi dolayısıyla söylenmiştir.

[9] Dingil ; Memenin ucundaki düğme gibi yer.

[10] Dulunmak ; Asmak gibi batmak manasınadır.

82

Evleri karşımızda
Sevdası başımızda
Bu nasıl sevda imiş
Gencecik yaşımızda

83

Ateş koydum mangale
Kuşmu konar kankaia
Senden gayri seversem
Etim gelsin çengele

84

Efendimin kuluyum
Kölesiyim kuluyum
Eğer kulum demezse
Ya ben kimin kuluyum

85

Efendim kulun edna
Gayriye demez edna
Cümle kullar içinde
Benim cümleden edna

86

Ay efendim pederim
Mangırdandır kederim
Eğer harçlık vermezsen
Mısıracık giderim

87

Efendim ölmiyesin
Dert belâ görmiyesin
Cennet durağın olsun
Cehennem görmiyesin

88

Akşam oldu gün inmez
Divar yüksek görünmez
Kurban olduğum güzel
Çıkıp bir yol görünmez

89

Akşamın işi ile
Göz eder kaşı ile
Yarım bostan suluyor
Gözünün yaşı ile

90

Akşam oldu ârâm yok
Kaşı gözü karam yok
Göz gördü gönül sevdi
Ayrılmağa çarem yok

91

Akşam ararlar beni
Bastı karalar [12] beni
Yarım soluk görmesim
Sevda paralar beni

92

Akşam güneşi yarım
Hindın kumaşı yarım
Ne vakit benim olun
Melekler eşi yarım

93

Akşam karardı gelmez
Benzim sarardı gelmez
Baş yastıkta göz yolda
Ecel geldi yar gelmez

94

Akşamın vakti geçti
Bir güzel baktı geçti
Zülfünü kemend etmiş
Boyuma baktı geçti

[12] Karalar ; Karakol demek manasında kullanılmıştır. Karakol diye Polis veya Jandarmaların gece gezen devriyelerine denir.

95

Akşamlar oldu yine
Badeler doldu yine
İllerin yarı geldi
Vay bize noldu yine

96

Bu gün de akşam oldu
Hayırlı akşam oldu
Yar bize teşrif etti
Ne güzel akşam oldu

97

Ak gülüm nazenimsin
Ciğerim ezenimsin
Beş vakit namaz gibi
Gönlümde gezenimsin

98

Ak iğnenin boladı [13]
Dülbendin kim doladı
Şu Çorumun içinde
Gönlüm seni diledi

99

Ak üzümün asması
Kolay olur kesmesi
Ne zaman çetin olur
Cahil yarin küsmesi

100

Ak koyun kuzusuna
Can kaynar bazısına
Ne deyimde ağlayım
Alnımın yazısına

[13] Bolat ; Çelik.

101

Ak koyun meler gelir
Ciğerim deler gelir
Yalınız yatakların
Aklına neler gelir

102

Ak gülün nazenimisin
Sofrada mezem sensin
Dört kitap şahid olsun
Gönlümde gezen sensin

103

Ak üzüm asmasıyım
Güzeller yosmasıyım
Kız memen eğri bitmiş
Ben anın hastasıyım

104

Ak gülüm penbe gülüm
Söylesene bülbülüm
Söylerken küstürmüşüm
Çürüsün benim dilim

105

Ak kâhat sarı kâhat
Ağlarım saat saat
Sen orada ben burada
Nasıl olursun rahat

106

Ak üzüm kara üzüm
Billahi ben yarsızım
Ciğerimde küllhan var
Tışım güler arsızım

107

Ak çuvalın unuyum
Bulamadın izini
Omuz omuza versem
Öpsem ale gözünü [14]

[14] Ale ; Göz rengidir.

108

Al çuha boydan artar
Hatem parmağın tartar
Benim yarım pek güzel
Baktıkça ömrüm artar

109

Al perde yeşil perde
Yeni düştüm bu derde
Şam'a gibi yanarım
Yari gördüğüm yerde

110

Al çuha beden olsa
Hana bir giden olsa
Ateşine yandığım
Hele bir adam olsa

111

Al çuhanın yanları
Yanımdadır benleri
Sana mübarek olsun
Güyalığın [15] donları

112

Al yazmanın oyası
Sevemedim doyası
Yar üstüne yarmi olur
Hey Allahın belâsı

113

Al hare yeşil hare
Oldu ciğerim pare
Benden selâmlâmlar olsun
Ale gözlü bir yare

114

Al ile yeşil ile
Gezemedim eşim ile
Yolunu gözleyimmi
Şu garip başım ile

[15] Gûya ; Güveği.

115

Al bayrak yeşil bayrak
Kaleden indim ancak
Hiç vefanı görmedim
Ateşe yandım ancak

116

Al taylar doru taylar
Çıkış yaylada yaylar
Ben garibim garibim
Yarimi eller paylar

117

Al geyinmiş boyunca
Seyredegim doyunca
Aklım perişan oldu
Firkat sözün duyunca

118

Al bürüncek [16] bürün yar
Konaklardan görün yar
Benden gayri seversen
Yılan ol da sürün yar

119

Ak üzümnden ak olmaz
Kara üzümnden bağ olmaz
Çorumda yar sevenin
Yüreğinde yağ olmaz

120

Ayna attım çayıra
Şavkı düştü bayıra
Erenler el kaldırım
İşim dönsün hayıra

[16] Bürüncek ; bürük, bürgü, döşeme, çar, çarşaf bunların hepsi başörtüsü manasındadır.

121

Ayrıldım gülermiyim
Ayrılık dilermiyim
Ben yarimden ayrıldım
Aşk ile gülermiyim

122

Ayrıldım özlerimden [17]
O şirin gözlerinden
Ayrılacağını bilseydim
Öperdim gözlerinden

123

Asmadan gel asmadan
Şalvar giyer basmadan
Gel sarılalım yatalım
Karakollar [18] basmadan

124

At üstünde gidiyor
Püskül talim ediyor
Bulgur aşın çok yemiş
Meydanları didiyor

125

Ağam atı yeldirir [19],
Yel püskülün kaldır
Kendi pek küçük amma
Cilvesi adam öldürür

[17] Öz ; Her şeyde iç manasında kullanılır. Hulâsaya da denir, ağacın özü, derenin özü, burada da aralarından ve içlerinden ayrıldım demek istemiştir.

[18] Karakol ; Zabıta devriyeleri.

[19] Yeldirmek ; Seğirttirmek, yüğürttürmek, bu kelimelerin hepsi koşturmak yerinde kullanılır.

126

Ata binen ağadır
Atın yolu dağadır
Ale gözün sevdiğim
Bu maniler sanadır

127

Ayrıldın da ondunmu [20]
Ağladın da güldünmü
Başım koydum yoluna
Eyliğimi bilmedinmi

128

Ayrılık aldı bizi
Kim bilir derdimizi
Yarebbim sen kavuştun
Şu bizim ikimizi

129

Adalar kavuştu gel
Dalga boydan aştı gel
İyi günün dostları
Kötü günüm geçti gel [21]

130

Ata urdum kuskunu
Gönül bilir dostünü
Eğil bir yol öpeyim
Ak memenin üstünü

[20] Onmak ; onulmak, eski halinden daha iyi olmak, yahut yarası iyileşmek ve zengin olmak manasında dahi kullanılır.

[21] Bu maniyi Çorumun ileri gelen âilelerinden meşhur Madan oğlu Müftü Mehmed Hilmi efendi zamanının padişahı tarafından nehi olunup sonra af olunarak Çoruma geldiğinde ehali karşı çıkıp yolda görüştükleri zamanda ehaliye karşı söyledirdiğini bilenler söylerler.

131

Arpa biçtim gök iken
Dibinde çakır diken [22]
Gel sarılahım yatalım
Sen oğlan ben kız iken

132

Asıl tüfeğim asıl
Minder altında hasır
Bildirki [23] sevda ile
Bu yılki sevda nasıl

133

Ah dedim ah dediler
Az aldım çok dediler
Yanıldım bir gez güldüm
Hiç derdi yok dediler

134

Alçacıktır kapısı
Cevahirdir yapısı
Yar sana kurban olsun
Memleketin hepsi

135

Arpalar filiz oldu
Halim yare arz oldu
Senden gayri seversem
Ölüm bana farz oldu

136

Ah olsa vah olmasa
Gel olsa yollan [24] olmasa
Yari bana verseler
Kırk gün sabah olmasa

[22] Çakır tiken ; Bir nevi dikenli ot.

[23] Bildir ; Geçen sene.

[24] Yollan ; Gitmek makamında kullanılmıştır, galattır. Doğrusunu bilenlerin yanlış düzeltmelerini rica ederim.

137

Alçacık hurma dalı
Dibinde yeşil halı
Benim adım Fatıma
Yariminki de Ali

138

Ark atladım taşı yok
Yüzük buldum kaşı [25] yok
Bir kuş gelmiş ötüyor
Benim gibi eşi yok

139

Arpa biçtim az kaldı
Çayır biçtim saz kaldı
Kömür gözlü gül yarım
Kavuşmamıza az kaldı

140

Ak üzümün tanesi
Hüsnün elmas perdesi
Benim için doğurmuş
Sevdiğimin annesi

141

At karşıdan bir mani
Yoktur yarin imanı
İnsafsız yare düştüm
Nedir bunun dermanı

142

Ak memesi terliyor
Parıl parıl parlıyor
Sevmeğe eli ermez
Bakup gönlün eğliyor

[25] Kaş ; yüzüğün kaşı, halkanın üzerindeki taş ve çerçevesi, kemerin ucunu belde bir birine bağlayacak olan tokalar yahud surette başka madenlerden yapılan şeye derler. Bir de semerde kaş vardır ki tahtadan iki başının bir birine geçirilmiş olan kısım ki buna urgan sararlar.

143

Âdilem âlim olsun
Okusun kâmil olsun
Benim burda yandığım
Sana da malûm olsun

144

Âdilem der al benden
Yeşil senden al benden
Ya sırrını bana ver
Ya sevdanı al benden

145

Âdilem kalk gidelim
Feneri yak gidelim
Güzele doymak olmaz
Yüzüne bak gidelim

146

Âdilem okuyanlar
Okusun okuyanlar
Cennet yüzü görmesin
Peçeyi dokuyanlar

147

Ayva getir nar getir
Ciğer yandı kar getir
Yad elleri değmesin
Yağlığına [26] sar getir

148

Ayvalar gökçelendi [27]
Ağaçlar çiçeklendi
Çek bayraktar bayrağı
Ayrılık gerçekleşti

[26] Yağlık ; mendil, çevre derler.

[27] Gökçe ; ağaçların gövdeleri kabukları üzerinde biter, yeşil ot gibi bir şeydir.

149

Ay gönder nar gönder
Ciğer yandı kar gönder
Düşman duyar söz eder
Bir yağlığa sar gönder

150

Ala koçum yayılır
Saçakları sayılır
Çıkma yarım kapuya
Gören olur bayılır

151

Ala koçum saçığı
Çifte sallar pıçağı
Bir akşam gel bir sabah
Bir de öğlenin çağı

152

Arkamı verdim duda
Bu can yoluna feda
Doğan ayın başına
Kavuştur bari huda

153

Ayın yüzünde leke
Gidiyo seke seke
Kalpten çıkan ahüzar
Yetişmezmi feleğe

154

Ahbaplar hep biz bize
Otururuz diz dize
Bir çok selâm yollarız
Bizim taraftan size

155

Ah yar yine gidiyor
Beni de terk ediyor
Kulak ver dinle yarım
Kalbim sana ne diyor

156

Ah benim nazlı yarım
Kucağı sazlı yarım
Yaktın beni içimden
Kıldın marazlı yarım

157

Aşkta âr olmaz dedim
Vakit dar olmaz dedim
Âr eden dilberlere
Kimse yar olmaz dedim

158

Âr yok birilir dedi
Emir et ölürüm dedi
İntizar et sevdiğim
Akşam gelirim dedi

159

Artık yarım gülüyor
Dertlerini biliyor
Fırsat bulup geldikte
Puse vermek diliyor

Onuncu Hicret Asrında Çorum [1]

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

İstanbulda Başvekâlet Arşiv dairesinde bulunan mühimme defterinde geçmiş zamanların bütün idarî, sosyal, malî, adlî, hüküm ve muamelelerine rastlanır. Tarihimizi aydınlatmak bakımından bu defterleri incelemek çok faydalı ve güzel bir ilim işidir.

Bir şehrin tarihte oynadığı rolü ancak o devre aid vesikalarla meydana koymak mümkündür. Mühimme defterlerindeki hükümler için de çok mühim olan kayıtları imkân buldukça bu sütunlarda neşredebiz. Osmanlı devletinin hangi sosyal şartlar altında memleketi idare etmek istediği ve idarî teşkilâtı anlamak ana hatlarını ancak bu suretle ortaya koymak kabil olacaktır.

Yeni çıkmışa başlayan «Çorumlu» tarih ve ilim yönünden daha şimdiden kendisine kuvvetli bir muhit yapmış bulunuyor. Vilâyet merkezlerinde Halkevlerinin himmetile çıkan dergilerimize çıktıkları vilâyetin Tarih, Edebiyat, Folklor, vesaire gibi mahalli özellikleri öğretmeyecek, tebarüz ettirmeyecek olurlarsa gayelerinden uzaklaşmış olurlar.

Aziz arkadaşım Neşet Köse-oğlu bilhassa şimdiye kadar karanlıklar içinde kalmış mahallî tarih oluşlarını bir sistem altında bulup neşretmiş bir ilim araştırmacı olarak tanınmıştır. Bu itibarla şimdiye kadar hakkında pek az şey yazılmış Çorumun kendisinden büyük istifadeler temin edeceğine asla şüphe etmiyoruz. Bu yazımızla birlikte neşredebiz üç vesikadan (2) ikisi doğrudan doğruya Çoruma, birisi de Tokada aiddir. Bu vesikada Çorumla ilgili olan bir meseleyi halletmesi itibarile çok önemlidir.

Erzurum beyler beyisi bulunan Ali beyin Tokadda ve Çorumdaki evkafını gösteren bu vesikalar Çorumun 10 uncu hicret asrındaki durumunu göstermektedirler. Çorumdaki hamamlardan birisinin Ali beyin vakfetmiş olduğu on beş bin filorinin bir kısmile ya-

[1] Çorumlu dergisi adına İstanbulda kuyudu kadime üzerinde yaptığı tedkikleri bize göndermek lütfunda bulunan Dağlıoğluna en derin teşekkürlerimizi sunar ve yazılarının temadisini bekleriz.

«Çorumlu»

[2] Bu üç vesika bu sayımızın ilâve kısmındadır.

pılmış olduğu bu vesikalardan an-
şılmaktadır.

(Hazinei evrak - Arşiv) deki
mühimme defterlerinin bir kısmı
siyakat ve bir kısmı de divanî
ynzılarla yazılmış oldukları için
bu vesikaları okumaktadaki güç-
lük meydandadır. Bu kaydi bura-
ya koymaktan maksadımız daha
sonraları yapabileceğimiz bazı
hataların bundan ileri geleceğini
şimdiden sayın okuyucularımıza
arzettir.

Eskiden devlet muamelâtında
bilhassa şehre teallûk eden işler-
de kadıların çok geniş salâhi-
yetleri vardı. Sadırazamların ve
divanın taşraya gönderdikleri hü-
kümler, emirler devrin padişahı
ağzından yazılıyordu. Binaenaleyh
hükümleri okurken bu noktayı ha-
tırlamalıdır.

Üçüncü vesikada Çorumla be-
raber (Inallu) ve (Ballu) kadılık-
larının da adı geçmektedir. Bu
suretle o devre aid iki mühim
yer adını da öğrenmiş oluyoruz.

Bundan sonra neşre başla-
yacağımız 10 uncu asra aid Ço-
rumun nüfusu, hasılat ve malî va-
ziyetini gösteren yazılarda da bir

çok yer adlarına rastlıyacağız.

Bazan bir şehrin tarihi yalnız
kendi muhitini değil bütün bir ül-
kenin tarihini de aydınlatmaya se-
bep olabilir.

Netekim Selim II devrinde fet-
hedilmiş olan Kıbrıs adasında is-
kân hareketinin ne suretle başa-
rılmış olduğunu bize üçüncü ve-
sika izah etmektedir.

Muhtelif vilâyetlerde kanun ve
nizamlara karşı gelenler odevirde
Kıbrise sürgün ediliyor. Bu suretle
orada devletin dayandığı Türk
unsurunun çoğaltılması prensibi
güdülüyordu.

Bir çok tarihî vak'alara sah-
ne olmuş, Corumun umumî tarihi
ancak bu gibi vesikaların, vakfi-
yelerin ortaya konulmasile yazı-
labilecektir.

Bir taraftan Çorum adının
10 uncu asırda (Çorumlu) diyede
zikredilmekte olduğunu göreceğiz.

Çorum Halkevinin çıkardığı
(Çorumlu) bu yolda yürüyecek ol-
lursa memleket tarih ve kültürü-
ne büyük bir hizmette bulunmak-
tan doğan derin bir sevinç duy-
makta da haklı olacaktır.

Yer Adları

Neşet Köseoğlu

Dergimizin belli başlı işlerinden birisi de yer adlarını toplamak ve onları neşretmek olacaktır. Bu iş için uğraşacak kıymetli bir arkadaşımız vardır. Maarif dairesi bütün teşkilâtı ile bu kültür işine yardım edecektir. Bu çalışmanın en büyük faydası Çorum'un ilk sakinlerini ve gelen geçen bir çok kavimlerin bıraktıkları izlerini ve adlarını bulmak ve bu saha üzerinde geniş içtimâî tedkiklere imkânlar hazırlamaktadır. Bu şekilde Türkiyede ilk derlemeyi İsparta Halkevi Başkanı Fehmi Aksu İsparta ilinde yapmıştır. Bu işlerle uğraşacak ilim adamlarınıza çok kıymetli bir hazine vermiştir. (1) İsparta tarihi

[1] (İsparta ili yer adları) adlı eseri vardır. 1935 de Ulus matbaasında basılmıştır. 24 fotoğraf, bir harita vardır.

yazıldığı zamanlar da bir çok belgeler arasında bu eser de büyük ve itimad edilebilir bir me haz hizmetini görecektir. Biz işe başlangıç olmak üzere bir kaç misal vereceğiz. Aşağıda yazdığımız köy adlarını tedkik ederken Kınık, Büğdüz, İğdır, Eymur, Salur, Bayındır, Çovundur, Kargı, Bayad, Afşar kelimeleri bize bu sahada ne kadar esaslı olarak çalışmak lâzım geldiğini göstermeğe kifayet edecektir. Oguz boylarını gösteren bu adların toplu bir halde aynı sahada bulunması çok dikkate değer. Gelecek sayılarımıza 1004 tarihli sicilden derlediğimiz insan adları ile Çorum, İskilip, Osmançık mahalle adlarını ve Çorum iline bağlı köy adlarını geçirmekle bu çok faydalı olan işe başlamış bulunuyoruz.

Çorum iline bağlı köy adları

- 1 — Abdalata [2]
- 2 — Abdalbodu
- 3 — Acıpınar
- 4 — Ağaçkaya
- 5 — Ahilyas
- 6 — Aksungur
- 7 — Alpagut [3]
- 8 — Arpalık
- 9 — Aşlıarmut
- 10 — Atçalı
- 11 — Ayas
- 12 — Babaoğlu
- 13 — Balımsultan
- 14 — Bayat [4]

[2] Eskiden bu köyde Abdalata zaviyesi olduğu için bu adı almıştır. Elimizde (826 Recep) tarihli bir vakfiye vardır ki (Merhum Seyyüdülmüşayih Abdal Burhan) şeklinde yazılıdır. (848 cemaziyelevvel) tarihli diğer bir vakfiyede - bunların suretleri Çorum evkaf idaresinin defterinde (61-62) sayılarında kayıtlıdır. - İsmi Abdal Ata bin şeyh toklu bin Burhan şeklinde yazılmıştır. Buna nazaran Abdal Ata Burhanın torunu olmuş oluyor.

[3] Bu adda aynı zamanda Osmanlıkta da bir köy vardır. Nüfusu 672 dir. Çorumda bulunan köyün nüfusu 209- dur. Bir de bu adı Çankırı merkez nahiyesinde görüyoruz. Nüfusu 195 dir.

[4] Oguz boylarından bir aşiretin adıdır. Oguzlara dair Hüseyin Namık Orkun S. 9. Çorum merkez kazası köylerinden olup 150 nüfusludur. Civar vilâyetlerimizden olan Çankırı'da bu adda bir köy olmasına karşı Amasyada bu adda biri merkez, diğeri Merzifon kazasında olmak üzere iki köy vardır.

- 15 — Beydili [5]
- 16 — Bozbuğa
- 17 — Buğabağı
- 18 — Büget
- 19 — Büğdüz [6]
- 20 — Büyükgölçek
- 21 — Cerid muhaciri
- 22 — Cerit [7]
- 23 — Cörümveran
- 24 — Çağşak [8]

[5] Bu da bir Türk oymağının adıdır. Oguz boylarındandır. (Bozok) a mensuptur.

İskilip ve Çorumda olmak üzere bu adda iki köy vardır. İskilipte bulunanın nüfusu 414, Çorumda bulunanın nüfusu ise 337 dir. Amasya ilinde bu adda bir köy adı yoktur. Fakat Çankırı'da Beydini nüfusu 172, Beydil nüfusu 319, Beydili nüfusu 282 şekillerinde olmak üzere üç köy vardır.

[6] Bu da Oguz boylarından birinin adıdır. 754 nüfuslu büyük bir köydür. Çankırı merkez kazasının köyleri arasında bu adda 379 nüfuslu bir köy de vardır. İspartanın Yalvaç ilçesinde bir tepe adıdır. (Yer adları F. Aksu.)

[7] Cerid adlı bir aşiretten iskân edilmiştir. Köyde 220 kadın ve erkek vardır. İkinci sayıda Mamalı aşireti hakkında neşrettiğimiz vesikalar arasında Ceridliler hakkında izahat vardır. Buna nazaran bu köyün kuruluş zamanını tesbit etmek kabil olabilir. Kısmen topladığımız yer adları arasında Cerid tepesi adlı bir yer vardır ki bu köyün önündedir. Çorumda Cerid oğlu adlı bir aile de hâlâ vardır. İspartanın Eğirdir ilçesine bağlı Barla nahiyesinde Cerid alanı adında bir yer vardır. (Yer adları Fehmi Aksu.)

[8] İspartada da Çoğuş köyü vardır (İsparta yeradları - Fehmi Aksu 1936. S.38.)

- 25 — Çakır
- 26 — Çalica
- 27 — Çalkışla
- 28 — Çaltıcak
- 29 — Çanakçı
- 30 — Çatak
- 31 — Çayhatap
- 32 — Çukurveran
- 33 — Delibekiroğlu
- 34 — Deliler [9]
- 35 — Deniz (Kirencik)
- 36 — Divankebir
- 37 — Domu
- 38 — Durgut
- 39 — Elemin [10]
- 40 — Eliceck
- 41 — Elmalı
- 42 — Ertuğral
- 43 — Eskiekin (Alikı)
- 44 — Eşençay
- 45 — Evcikuzkışla
- 46 — Evcıortakışla
- 47 — Eymirikebir [11]
- 48 — Ezil
- 49 — Gelhayır
- 50 — Gükdere
- 51 — Gühersülek
- 52 — Gürcü
- 53 — Naci Ahmedderesi ve
Tomuş çifliği
- 54 — Hacımusa
- 55 — Hacıpaşa
- 56 — Hamamlıçay
- 57 — Hamdiköy (Sorsavuş)

[9] Delilu adlı bir Türk oymağı vardır. A. T. A. 105.

[10] İl Eminli adlı Bozulusa mensup bir oymak vardır. Bunların 1147 yılında Ulukışla ile Ereğli arasına iskânı için aynı tarihli bir ferman vardır. A. T. A. 197.

[11] Bu adda bir Türk cemaati vardır. A. T. A. 105.

- 58 — Hankozlusu
- 59 — Harmancık
- 60 — Harzadın
- 61 — İnalözümühaciri [12]
- 62 — İnalözü ve Sülüklü
- 63 — İsmail
- 64 — Kadıkırı (Ahmedşahna)
- 65 — Karaağaç
- 66 — Karabayır
- 67 — Karabürçek
- 68 — Karaca [13]
- 69 — Karacaveran
- 70 — Karadonaşa
- 71 — Karadona muhaciri
- 72 — Karapınar
- 73 — Katrançay
- 74 — Kavacık
- 75 — Kayı (Kıvırcık) [14]
- 76 — Kazıklıkaya
- 77 — Kılıçören (Burnu)

[12] İnallu adlı bir oymak vardır. A. T. A. 100, 82, 183.

[13] Karaca Araplı adında bir cemaat vardır. A. T. A. 155 - 156.

[14] Kayı Türk boylarının en asilidir. Vilâyetimizde üç yerde bu ada tesadüf edilmektedir. Biri (İskilip - 550 nüfuslu.) te, ikincisi (Çorum - 284 nüfuslu.) da, üçüncüsü (Mecidözü - 305) ndedir. Civar vilâyetlerden Amasyada bu adda bir köy yoktur. Fakat Çankırı dahilinde altı yerde vardır. Dördü merkez kazasında, biri Fılgazda, diğeri de Çerkeş kazasındadır. Çerkeş tekinin adı Kaylıdır. Kayılı olması ihtimali vardır.

Diğer illerdeki Kayılar pek ender ve çok serpilmiş bir vaziyettedir. Çorum ve Çankırı illerinde ise tamamen tekâşüf etmiştir. Bunlara nazaran bu boyun Selçukiler zamanında buralara toplu bir şekilde yerleştirildikleri anlaşıyor.

- 78 — Kınık [15]
 79 — Kınıkdelileri
 80 — Kırkdilim (Gözübüyük)
 81 — Kireçocağı
 82 — Kumçelteği
 83 — Kuruçay
 84 — Küçükgülücek
 85 — Maza
 86 — Mecidiyekavak
 87 — Mislerovacı
 88 — Mühürler
 89 — Osmaniye
 90 — Ovacık (Kaçenköyü)
 91 — Ömerbey (Tepeköy)
 92 — Paşaköy
 93 — Penpecik
 94 — Salur [16]
 95 — Sapa
 96 — Saray
 97 — Saraylı
 98 — Sarmaşa ve İlce
 99 — Sarta
 100 — Sarimbey
 101 — Sarışeyh
 102 — Sazdeğirmeni
 103 — Sazköyü
 104 — Serban
 105 — Serpin
 106 — Seydimçakallı
 107 — Seyfe [17]
 108 — Seydimsultan (Bekâroğlu)
 109 — Sırıklı
 110 — Şekerbeyli
 111 — Şeyhhamza
 112 — Tarhan
 113 — Tarhan kozluköy
 114 — Taşpınar
 115 — Tatar
 116 — Teslim
 117 — Tolamehmed (Oyumgöz)
 118 — Tozluburun
 119 — Tut
 120 — Tutçakallı (Evdek)
 121 — Türkayşe
 122 — Türkler
 123 — Üyük
 124 — Yakuparpa
 125 — Yalak
 126 — Yaydığın
 127 — Yenice
 128 — Yeniköy
 129 — Yuğunpelit
 130 — Büyüklâçin (N. M.)
 131 — Bağzıkköyü
 132 — Fehiz
 133 — Gökçekaya
 134 — Hamidiyemuhaciri
 135 — Karapınar muhaciri
 136 — Karapınar şıhbizinli
 137 — Kızılpınar
 138 — Kuyumcu (Tutludere)
 139 — Küçüklâçid
 140 — Mescitli
 141 — Narlı (Çolak Bekir)
 142 — Sarayözü
 143 — Sarin
 144 — Yavu
 145 — Yeniçamlıca

Sonu var

[15] İlimizde bu adda iki köy vardır. O da Çorum ilçesindedir. Biri Kınık, diğeri Kınık delileridir.

[16] Bu da oguz boylarındandır. İlimizde köy adı olarak bir yerde vardır. Civar vilâyetlerde Amasyada yoktur, yalnız Çankırının merkez ilçesinde 165 nüfuslu Salur adında bir köy vardır.

[17] Seyif Han Bozkoyunlu aşiretinin oymaklarındandır. A. T. A. 101.

Çorum havadisleri :

Voleybol Maçları

Çorumda ilk okullar arasında voleybol maçları yapılmıştır. Altı ilk okulun takımları birbirleriyle karşılaşmış ve birinciliği İnkılâp, ikinciliği İstiklâl okulu takımları almıştır. İnkılâp okulu takımına Atatürk'ün büyük fotoğrafı armağan olarak verilmiştir. İnkılâp okulu takımını bu muzafferiyetinden ötürü kutlularız.

Tohum Temizleme İstasyanları

Vilâyetimizde on bir köyde tohum temizleme ve ilâçlama istasyonu kurulmuştur. Getirtilen makineler için bu köylerde binalar inşasına başlanılmıştır. Bu işleri tedkik için İlbaş Süreyya Yurdakul, Ziraat müdürü Sait beyler bu köylere giderek binalara lâzım olan arsa ve malzemenin teminile meşgul olmaktadırlar. Köylü için tohum ıslahı bakımından çok faydalı olan bu işten köylünün en büyük istifadeyi yapacağına kaniiz.

Köylerde tavuk istasyoları :

Köylerde çok yumurta yapan tavukların adedini çoğaltmak ve cins tavuk yetiştirmek üzere köy

bütçelerine yetişir para konmuştur. Bu paralarla merkezi vaziyette olan köylerde tavuk ıslah istasyonları yapılacağı haber alınmıştır. Bu istasyonların yatı okulu olan yerlerde kurulması çok faydalı olacaktır, Sayın Valimiz Süreyya Yurdakul'un bu nokta üzerinde durmakta olduğu öğrenilmiştir.

İlk okul inşaatı :

Geçen sayımızda başladığını yazdığımız Mecidözü ilk okulunun yapısı ilerlemektedir. Birinci katı bitirilmiştir. İskilip ve Sungurludaki okulların inşasına devam edilmektedir.

Vilâyetimizde yapılacak köy yatı okullarının inşasına başlanları da şunlardır :

Osmadıcıkta : Dodurga
İskilipte : Kızılveran
Sungurluda : Boğazkale
Çorumda : Seydim.

Malzemeyi toplayan bu köylerde yatı pavyonlarının inşasına başlanmıştır. İlbaşımız bu işe çek yakından ilgi göstermektedir. Bu güzel işlerde başarı dileriz.

İmtihanlar :

İlk okullar 15 Haziranda tatil edilmiş ve son sınıfın imtihanları 22 Haziranda bitirmek üzere hazırlıklar yapılmıştır.

Orta okulun da imtihanları 16 Haziranda başlamıştır.

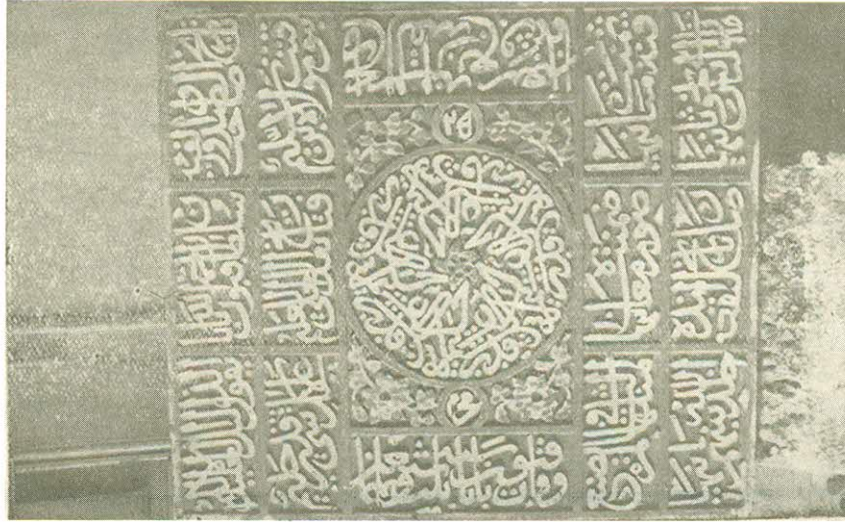
Orta okul öğretmenliği imtihanına giren ilkokul öğretmenlerinin imtihanlarını Kültür Bakanlığın-
dan gönderilen imtihan suallerine göre Kültür Direktörlüğünde yapılmıştır. Alınan cevaplar Bakan-
lığa gönderilmiştir.

MESUL MÜDÜR : *Eczacı Bedri Bilginer.*

Çorum un Tarih belgeleri :

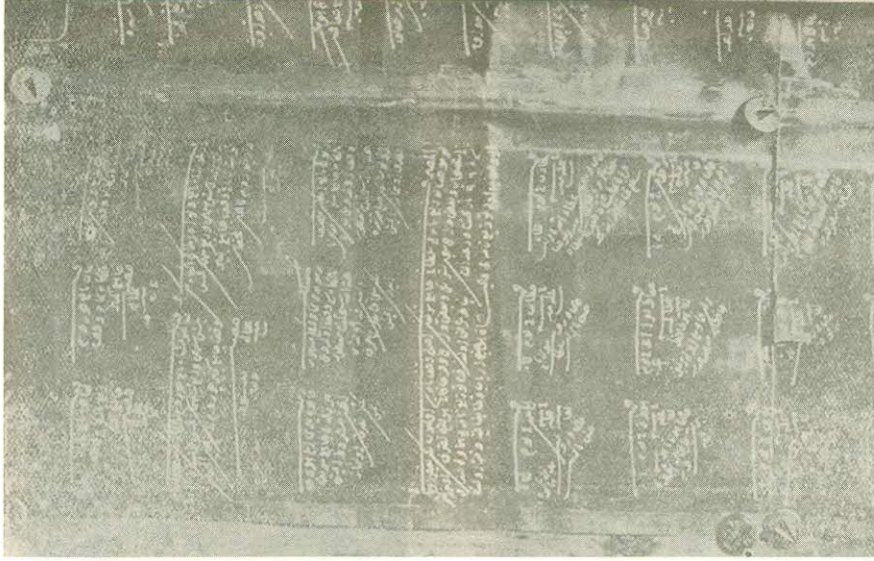

Çorumun cenubu şarkisinde Cemilbey Nahiyesine yarım saat mesafede bir tepe üzerinde bulunan harap olmuş bir caminin çok kıymetli bir kitâbesi

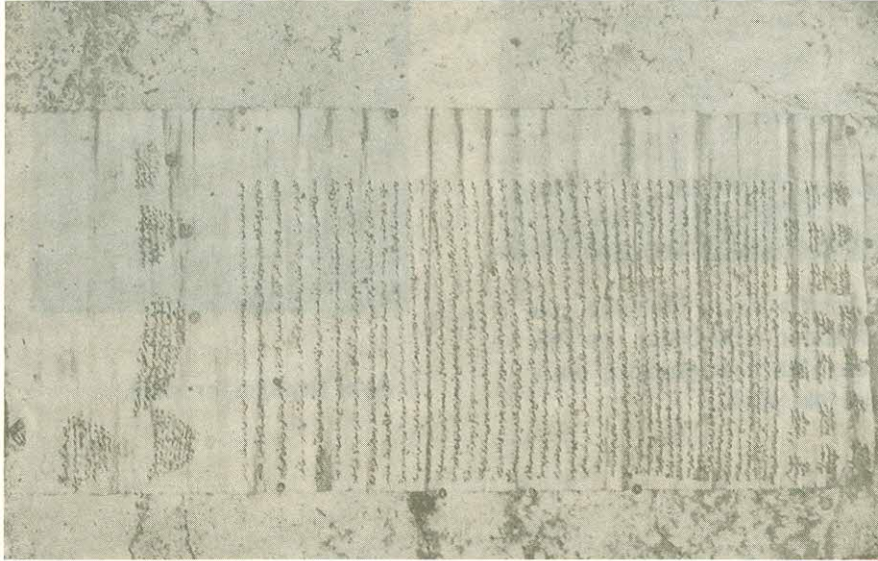

Osmancık Koyunbaba Türbesinin çok san'atkârane yazılmış iç
Türbe kitâbesi

Çorumun Tarih belgeleri :

Çorumda ele geçen vesikalar içinde güzel bir siyakat yazısı örneği.

Çorumda bulunan (Şucaâddin İlyas bini Taybu) ya ait vakfiyedir.
(Yazısı gelecek sayılardadır)

Çorumun Tarih belgeleri :

Osmancıkta Koca Mehmed pa-
şanın torununun oğlu Ömer çelebi-
nin çok sanatkârane yapılmış me-
zar taşının bir yüzü.

Aynı taşın diğ.er yüzü.

Çorum'un Tarih belgeleri:

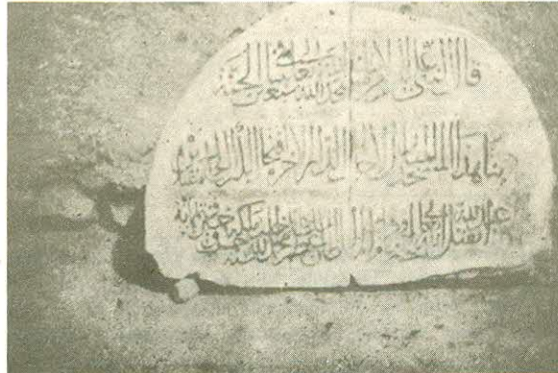
Osmancıkta Koca Mehmed paşa camii mezarlığında aynı aileden birine aid Selçuk tarzında yapılmış bir mezar taşı

Osmancıkta Baltacı Mehmed paşanın yaptırdığı çeşmelerden birinin kitabesi.

Osmancıkta Emiri kebir Mukbil beyin yaptırdığı Mescid kitabesi

ثبت مضمون عندي واني حكمت بصحت هذا الوقف
عبدالرحمن بن محمد المصلح القاضي باماسيه
والمولين بهذا ناصر اولي الامر
شفر لهما العالي
ثبت مضمون عندي واني حكمت بصحته
حرر العبد الفقير اطف الله
بن عبد الواسع القاضي
بمدينة چوروملى
سنه ثمان واربعين وثمانمائة من هجرة النبويه

No : 13

هذا ذكر ماوقف وحسبى وابدا لشاب الاعز حلفاء الاكابر بكر چايى بن الامير المرحوم حاجى چايى حال تصرفاته القولية والفعليه شرعا ما ذكر ان له وحقه ومالكه وذلك جميع النصف الشايع وقريه بكدوز بحدودها متصلة بقريه حواجه كوى و بقرية قاجوزيان هرقف ذابوه آخرى حاجى بك المبنية فى قرية قياچ ثورن المذكورة وبقريه يكاجوق وبقريه قازقورت هامن جملة اوقاف فقراء زاوية الشيخ ابدال آنا المبنية بقريه يكاجوق المستمينة عن العديد اشهرها باسم الشيخ المرحوم ابدال آنا المذكور بمحلة حدود تصانيف المذكور وحقوقه وصراقة ولواحقه الداخلة والخارجة عنه ذكر اولم يذكر حرر اولم يحرر على مصالح فقراء زاوية المرحوم ابدال آنا المبنية بقريه يكاجوق المذكورة من الصادرين والواردين فيها وفقاً صحيحاً شرعياً وحسباً مؤيداً مغلداً بحيث لا يباع ولا يوهب ولا يوجر ولا يستبدل الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين ومالك ذوالخلاق اجبين فمن بدله بعد ماسميه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع العالم واجر الوافق على الله الكريم وسكم الحاكم الموقع اعلاه بصحته الوقف ولزومه على قول من يرى وقف المشاع من الائمة المجتهدين رضوان الله عليهم اجبين حكماً صحيحاً شرعياً فمن سعى في تبديله وتغييره فعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين ويجمع ذلك وقع الاشهاد والتحرير فى التاسع والعشرين من جمادى الاولى اسنه ثمان واربعين وثمانمائة هجرية نبويه والحمد لله الواحد [1]

[1] (Çorumlu) nun üçüncü sayısında Neşet Köseoğlu'nun yazısına aittir. Vakfiye içinde geçen Bügdüz, Hocaköy, Kılıçören, Yakacık (bu gunkü adı Abdalata'dır.) köyleri halen mevcut olup 848 H. tarihinde olduğu gibi bu gün de Çorum merkez kazasına bağlıdır. Yalnız Yanacak köyünün adı değişmiştir. Abdalata zaviyesine aid vakfiyeler ve bu çok kıymetli vesikalar müteakip sayılarda görülecektir .

No : 14

Çorum kadısına hüküm ki : (1)

Tokad kadısı mektup gönderip Erzurum beyler beyisi Ali beyin nefsi Tokatta vaki hayratına vakfettiği on beş bin filorinin hıfzı asir ve zevale karip olup ve mütevellisi olan zaim Hacı Dursun zikrolunan mebalığın milk ve akara tebdil olunmasın talep edip kasabayı Çorumun hamama külli ihtiyacı olduğunu sabıkasen arzylediğin ecilden zikrolunan hamamın üzerine sen durup vakıf akça ile müşarünileyh mütevellî marifetile bina olunmasın arz eylemegün buyurdum ki vusul buldukta göresin hamam bina olunacak mahal kimsenin milkine ve vakfına şeran zararı yoksa mezbur mütavelli marifetile vecih ve münasip olduğu üzre müteveffayı müşarünileyhin vakıf akçasıla bir bir hamam bina ettirip itlâf ve israftan hazer eyliyesin.

Mütevellisine verildi.

Fi 17 Muharrem 981

Mühimme defteri 22. S. 51

No : 15

Tokat kadısına hüküm ki : (1)

Mektup gönderip Erzurum beyler beyisi iken vefat eden Ali beyin nefsi Tokadda vaki hayratına vakfettiği on beş filorinin hıfzı asir ve zevale karip olup mütevellisi olan zaim Hacı Dursun zikrolunan mebalığın milke ve akara tebdil olunmasın ve nefsi Tokadda

Saray bahçesi denmekle maruf bahçeyi müteveffayı müşarünileyh hayatta iken miride iştirâ edip ve vakfına ilhak edip zikrolan bahçenin bir mikdar yerini bir kârban saray bina olunmak vakfa enfa idüğün bildirmişsin imdi buyurdumki vusul buldukta filvaki kârban saray bina olunmak vakfa enfa ise ve kârban saray bina olunacak mahal kimsenin milkine ve vakfına şeran zararı yoksa mütevellî mezbur marifetile vecih ve münasip olduğu üzere bir kârban saray bina ettirip itlâf ve israftan hazer eyliyesin.

Bu dahi Fi 17 Muharrem 981
Mühimme defleyi defteri 22. S. 15,

No : 16

Çorum beyine ve İnallu ve Ballu kadılarına hüküm ki : (1)

Sen ki Çorum beyisin süddei saadetime mektup gönderip kazayı mezbure tabi ve (Uçkolı) nam karyeler halkı mera ve kışla hususunda nizaları olup şer'i ile teftiş olunmağı için hüküm verilip

[1] Bu üç vesikayaya aid yazı (Çorumlu) nun üçüncü sayısındadır. 981 tarihinde (İnallu, Ballu) nın Çoruma bağlı olduğu anlaşılıyor. Bu vaziyet, Çankırı vilâyet oluncaya kadar devam etmiştir. Bugün Çankırıya bağlı olup adı Kahyalıdır. Çankırı merkez kazasının Kızılırmak nahiyesine bağlı bir köydür. Bunda Çoruma bağlı İnälöz mühaciri adlarında iki köy de vardır. Bu buyrultuda adı geçen Nalçalı köyü de Çankırının Kızılırmak nahiyesine bağlı bir köydür. Bütün bu köyler İnälöz bölgesindedir.

itaatı şer'i şerif eylemeyüp nizâdan hali olmiyan pirî Fakih ve terah ve sair müştereklerle daima şirret ve şeka üzere olduklarını kadılar ilâm eylediğini bildirdiğin ecilden bir hususta ol veçhile niza üzere olup itaati şer'i eyleyenleri evleri ve barklarile Kıbrise sürgün olmak babında sabıka hüküm verilmiştir. Buyurdum ki vusul buldukta mezkûrlar olveçhile bir hususta nizaları olup mürafaa olup bir taraf olmak için hüküm mucibince şer'i şerife davet olun-

duklarında itaat eylemeyip şerret ve şeka üzere oldukları vaki ise alâkalarını katedip cümlesin evleri ve barkları ile Kıbrise sürgün edip varıp teslim olunduklarına temessük getirdip süddei saade-time gönderesin.

Çorum beyine olaştırmak için Kara kethudaya verildi.

Fi 16 Muharrem 981
Mühimme defteri 22. S. 35

Canfeda Oğlu Hakkında

1004 tarihlerinde Çorum civarında zuhur eden ve bin köyleri basan, yol kesen, Sorkunda mahkemeyi basıp kadı Velliyiddini öldürmek suretile bu tarihlerde Çorumun umumî asayişini ihlâl eden Canfeda oğlu hakkında yapılan takibat ve mahkeme kararlarını gösteren siciller ve buna aid fermanlar mahallin tarihini aydınlatmak bakımından neşri faideli görülmüştür.

No : 17

Emiril ümerail kiram kebiril küberail fiham Zülkadiri velihtiram sahibil izzi velihtişam elmuhtassu bimezidi inayetil melikil âlâ Rum beyler beyisisi dame ikbalihu ve kutvetil kuzatı vel hükâm madenil Fazlı velkelâm Sivas ve kelmefat kadileri zide Fazluhuma tevkii refii humayun vasıl olucak malûm olaki sizki kadilersiz bundan akdem rum beyler beyisi Hüsrev dame ikbalihu ile sūddei saadetime mektup gönderip yeni ile tabi altun değin nam karye raiyetlerinden İshak oğlu Taştemür nam kimesne sipahi oğlanı namına sarı ve kızıl bayrak kaldırıp Mehmed namına fesad ve şenaat üzre olup bilfiil Sorgun kadısı olan Veliyüddinin evin ve mahkemesini basıp mal ve erzakın nehip vekarat ve hasarat edip bir azadlı kulun katledip ve Sorguna tabi Can feda

ve Mustafa ve Tayyip ve Mirza ve Bayram ve Hasan ve Karanasuh ve Pirli ve Mucuk nam şakileri yanına alıp fesad ve şenaat üzre oldukları mukaddema arzolanduktan şeri ile teftiş olunup sabit olan mevaddın sureti sicilleri vuku üzre arzyledikleri ecilden mezbur sahih katli nefsetmiş ise salp ve siyaset olmak emrim olmuştur. Buyurdumki hükmü şerif vacibil ittibaimle vardıkta mezbur Mehmedi şer'i şerifle ihzar edip arzyledikleri üzre ehli fesad olup sahih katlinefseylediği bir hasebüşşeri sabit ve zahir olup hüccati şeriye verildiği vaki ise şer ile sabit olduktan sonra salp ve siyaset eyliyesiz. Emma temam mukayyet olup ahız ve celp veyahut garaz ve taassup ile hilâfı şeri şerif zulüm ve teaddi olunmaktan vekaye ihtiraz edip haktan udul eylemiyesiz. Şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kıla-

sız. Tahriren fiavahiri zilhiccei şerife erbaü ve elf minel hicreti nebeviye.

Bimakamı Kostantiniye

Mafihi kema fiaslihil meta har-
rere elfakir hayrūnnas binnurul-
lah elkadi bisivas elmahruse
üfiye anhuma

Cera mefihi indi harre elfakir
hayrūnnas bin nurullah elkadi
bisivas elmahruse üfiye anhuma

No : 18

Kutvetil-kuzatülmüslimin mev-
lâna Sorgun kadısı Veliyüddin
efendi zide Fazlıhu. Bundan ak-
dem evin ve mahkemesin basıp
esbap ve emvalin ve at ve hır-
kasın karet ve kendilerine envai
hakaret eden kariyei Halil Fa-
kihliden Gediz Mehmed ve ba-
babası namına olan Canfeda ve
Bayram bin Ahmed ve Tayyip
bin Hissa ve Hasan bin Hüseyin
ve Kara nebi bin Bayram ve Na-
suh bin Tayyip namı kimseleri
meclisi şer'a ihzar ve muvacehe-
sinde iddia edip mezkûr Gediz
Mehmed evin basıp zaman
bu altı nefer kimesneler şaki mez-
burun kimi sekbanî ve kimi ni-
gâhbanî olup mal ve menal ve
emval ve üç deve ve iki yarar
atım ve bir çift sepetim içinde
bir kaç bin kuruşum ile küllî ma-

lımı ittifak ile karet edip ve Hüs-
rev, nam bir abdi mutakim darp
olunup ol darptan vefat edip ve
peyale nam bir kulunu dahi gas-
beylediler. Elimde olan hükmü hü-
mayun mucibince hakkım talep
ederim. Dedikte gabbessual vel-
inkâr müddei mezburdan beyyine
talep olundukta Kara Ali bin Veli
ve Mustafa bin Mehmed ve Mu-
sal bin Ahmed ve Ali bin Meh-
med mukaddema Veli efendinin
evini Gediz Mehmed basdığı ze-
man bu altı nefer kimesneler mal
ve menalın bile karet eylediler.
Esbap ve eşya ve develerin ve
bir çift sepetin ve halı ve kebe
ve keçelerin ve peyalenam kulun
gasbeylediler. Ve Hüsrev nam mü-
taki darp olunup ol darptan ve-
fat etti diye şehadeti şeriye ettik-
lerinden bade riayeti şeraitil ka-
bul şehadetleri hayyizi kabulde
vaki olup malı masubun reddine
hükmolunduktan sonra mumailayh
Veli efendinin kariyei Halil fakih
lûden bâlâde mezkûr olan beş ki-
mesneler Gediz Mehmed Can fe-
danın sulbi oğlumudur? dedikte
Canfedanın mukaddema bir oğlu
gitmiş idi hâlâ bu benim giden
oğlumdur der. Lâkin biz bilmeziz
deyi cevap verip ve mezbur Can
fedaya oğlum bir kaç yüz koyun
sürüp götürmüş idi niçolmuştur.
Denildikte oğlum götürdü biz bi-

leydik deyi itiraf eyleyip Sivas
ne maslahata geldiniz denildikte
ademimiz girift olundu. Ardınca
yoklayı geldim dediklerinde ma-
veka ber mucibi emri âlîyi miri
miranı vilâyeti rum hazretlerin

canibi alâlarından mübaşir olan
ebnayı sipahiyandan Rıdvan ağa
zide kadruhu mahzarında bittalep
kaydi sicil olundu Harrerehu fia-
vasıtı şehri zilkade sene selâse
ve elf.

ŞÜHUDÜLHAL

Ahmet çelebi bin

Hacı Murat

Hüseyin çelebi bin

Mehmed

Seydi Ali bin

Hüseyin

Hüseyin ağa bin

Behram

Abidin bin

Allah kulu

İbrahim bin

Veli

ve gayrihüm

No : 19

Veçhi tahriri hurufu sicil bu-
dur ki zümrei silahdarandan eb-
nayı sipahiyana ve gayriye aga-
ları tarafından zabıt olan Hasan
beyi ve ebnayı sipahiyandan Mus-
tafa beyi ve Mehmed beyi ve
sairleri meclisi şeri şerife Canfeda
oğlu demekle maruf namkimsyi
ihzar ve bilmuvacehe takriri me-
ram edip dedilerki işbu mezbur
Canfeda oğlu Mehmed sipahi na-
mına yanına seksen doksan nefer
eşkiya cem edip yat yağı gibi
memaliki mahrusei devredip uğ-
radiğı karyeleri harap erzakın
karet edip avretlerin tasarrufedip
oğlanların cebren çekip alıp a-
lehusus dūrrei ikilil saltanat va-
lide sultan damet hazretlerinin
haslarından Tercan, Tezekci, Şe-
kerbey, Yoğunpelit nam karyeleri
harap ve yabab edip avretlerin
tasarruf edip ve niçe oğlanları
alıp esir edip ve bilcümle mez-
bur şakinin zulüm ve teaddisi
haden efsun olmakla ammeyi ku-

ra ahalisi meclisi şera gelip ta-
zallum eyleyüp canibi şeride
mürasele ile mezbur Canfeda oğ-
lunun şeri şerife davet eylemeğe
geldi. Azimet eylediğimizde Ço-
rum şehri kurbinde bayad nam
karyede rastgelip iltiyam ile şeri
şerife davet eylediğimizde filhal
cebe ve çevşen ğeyip yanında
olan aşkiya ile alâtı harbe müs-
tağrak olup dahi bir siz ve birde
şeriatınız mı vardır. Size şeriatı bil-
direyim deyip cenk ve cidale ve
harp kıtale mübareşet eyleyüp kâ-
hi tüfenk ve kâhi kılınç ve kâhi
ok ve kâhi gönder ile azim cenk
eyleyüp İbrahim ve Abdi ve Os-
man nam ademlerimizi mecruh
eyleyip bizim dahi katlimize kasit
ve ihtimam eyledikte biz dahi il-
tiyama koyup var kuvveti bazu-
ya getirip binayetillâhi taâlâ mez-
bur şakiyi on iki nefer ademi ile
ele getirdik madası firar etti bun-
ları meclisi şera ihzar eyledik
keyfiyeti isyanından ve hakikati
halinden sual olunsun dediklerinde

gabbel istintak mezbur Canfeda oğlu Mehmed cevap verip ben Sorgnn kazasından olup demirkapı seferinde dokuz akça alufe ile sağ karbi bölüğüne dahil oldum. Sekiz alufedirki varıp alufe almadı bu etrafa beyler beyi tarafından bazı hususat mübaşir olup bu miktar atlı ile konduğum karyelerde arpa, koyun ve tavuk ve sair levazım aldımı için ahall kurra şera varıp mezburlar üzerine getirdikleri gücüne gelip bir halettir oldu. Emma dedikleri mer-tebe olmamıştır. dedikte badelışat uduli müsliminde Cafer halife bin Abdürrahman ve Hasan bin Gülabi ve Mulla Hasan bin Mehmed ve Veli bin Mansur ve Osman bin Mehmed ve Kasım bin Abdulhay ve Hasan bin Abdullah ve niçe dahi mutemedaleyh kimesneler meclisi şera hazırun olup mezbur Hasan beyin ve geyrileri-

nin müttefiki lafız velmânâ takrirlerine mutabık mezburlar şaki merkumu iltiyam ile şer'a davet eylediklerinde yanında olan aşkıya ile filhal alâtı harbe müstarak olup kâhi tüfek ve kâhi ok ve kâhi kılıç ve kâhi gönder ile cenk eyleyüp bir siz bir de şeriatınız mı vardır deyu mezburların samileri mezkûr olan hizmetkârları mecruh eyleyip kendilere kasteylediğinden mezburlar dahi iltiyamı elden koyup mezbur Canfeda oğlunu on iki nefer yoldaşı ile ele getirip sairleri firar eylediler. deyu şehadet eylediklerinde şehadetleri badetteskiye vettatil hayyizi kabulde vaki olduktan sonra hakikati hal kabbetalep vessual tahrir olunup yedi talibe vazolunduki ledelhace müzekkeri macera ola tahriren fiavahiri cemaziyelahir sene arabaa ve elf.

ŞÜHUDÜLHAL

*Fahrul kuzat
Hayrunnas efendi*

*Zuhrul vülât
Ahmet efendi*

*Fahrul kuzat
İbrahim efendi*

*Mevlâna hasan
efendi Elkadi*

*Mevlâna hüseyin
efendi Elkadi*

*Mevlâna Mahmut
efendi Elkadi*

*Şeyh Ataullah
efendi*

*Elhac Seydi Ali bin
Elhac hüseyin*

*Yusuf kâthiri bin
Mahsud*

*Mevlâna hasan, Mevlâna hüsam, Mevlâna Ömer, Mevlâna
halife elhatip halife elhatip halife elhatip, Musluhittin elimam*

Mevlâna Maden el imam, Mevlâna hüseyin el imam

ve gayruhum minel hazırun

No : 20

Veçhi tahrir sicil budurki kasabayı Çorum sakinlerinden Fazlullah bin Kasım meclisi şera takriri dava edip bundan akdem Ali nam emret şakırdım ile Sorguna yağ ticaretine giderken mezkûr Canfeda oğlu Mehmed cuma pazarı kurbinde sarı yapraklı bel demekle maruf belde rastgeldiğimizde beni tutup bağlayıp nakit otuz adet kuruşu ve bin nakit akşam ve yağ ve kuburum ve cemi esbabım soyub yoldaşlarını tırar edip yanındaki emret Ali nam şakırdım alıp beni bağlı bırakıp gittiklerinden sonra yoldaşların gelip beni bağdan itlak ettiler. Halâ talep ederim sual olunsun dedikte kabessusual mezbûr Canfeda oğlu Mehmed müddei merkuma rastgelip şakırdını alıp gittiğin itiraf ve Akça ve esbabım inkâr ile cevap vericek mezbûr Fazıldan davasına müteakip beyhine talep olundukta uddudan Himmet bin Mehmed ve Sevündük bin Ahmed nam kimesneler mesfur Fazılın takririne muvafık ve davasına mutabık şehadetî şeriye ettiklerinden kabettadil şehadetleri hayyizi kabilde vaki edasına hükküm olundu.

No : 21

Budurki kasabayı Çorum muzaafaatından Ömer bey nam kariyede imam Ahmed halife ve pehlivan Ahmed ve İbrahim ve sair ahaliyi kariye merkum Can feda

oğlu Mehmed mahzarında takriri dava edip işbu mezbûr Mehmed seksen nefer atlı ile kariyemize gelip otuz kil arpa, on kaz, sekiz koyun ve elli tavuk ve on iki vakiye yağ ve elli vakiye bal alup her birimizin evlerimizden niçe esbap ve erzakımız garret edip ve kendilerimizi kayıd ve bend edip otuz adet nakit kuruşumuz alıp bu veçhile zulüm ve teaddi etti. Halâ hakkımızı talep ederiz dedikte kabessusual merkum Canfeda oğlu Mehmed fiivaki ben zikrettikleri gibi ol miktar tayife ile mezburların karyelerine varıp takrir etikleri kuruştan madası sahi ve vaki idi. Lâkin kuruşları almadım deyu inkâr ile cevap veremeyin kabessusual velistişhat uddudan Hacı Seydi Ali bin Seydi ve elhac Satılmış bin pir Veli nam kimesneler mezbûr Ahmed fakihin ve gayrilerin davalarına mutabık şehadet edip mezburları merkum Canfeda oğlu kaydi bend edip evlerinden aldıkları esbap ve mekûlâtın mada otuz adet kuruşlarını dahi almadan bendten lualâs etmedi. Biz şahitleriz deyi edayı şehadet ettiklerinden sonra şehadetleri hayyizi kabilde vaki olup edasına hükmolundu. Vemacerâ bittalep kaydolundu. Tahiren fittarihil mezbûr.

Şühudülhal elmezkûr fîssabık

No : 22

Budurki ebnayı sipahiyandan Yusuf bey ve Mustafa bey ve Mehmed bey ve İbrahim bey ve dahi mevcud olan darıssaade kul-ları meclisi şera hazırun olup iş-bu Canfeda oğlu demekle maruf olan Mehmed aslından Canfeda olmayıp bir ahar türkmen oğludur. Ve kendi adı dahi Mehmed değildir. Taştemürdür. Asla sipahi oğ-lanı dahi değildir. Dokuz akça ile demir kapı seferinden beri on iki, on üç yıl olup vaki olan se-feri hümayunün birisine varmadı-ğından gayri hâlâ asitanede sekiz alufem oldu varmadım dediği bu dahi kendinin telbis ettiğın bildirir. Filhakika üç yıldır İstanbul semtine varmayıp on yıldan ziyade-dir. Sipahi oğlanı namına bay-rak götürüp bu makule niçe vilâ-yet urup yollar kesip ademler katledip üzerine sabit olup kendi-nin dahi katline hükmolunduğu Sorgun ve Sivas ve Tokat mahke-melerinde dahi niçe mahkemelerde biliriz. Bir hırsız vacibil katıldır. Katline niçe ahkâmı şerife varid olup bu veçhile sipahi oğlanı na-mına bayrak götürüp gezmek ile ve halkı âlem şerrinden istiaze etmek ile bu zamaneden ruhsat buldu. Hâlâ anmeyi müslümana kılıç çekip katliam murad edip

hâlâ beş, altı adem mecruh etti. Müslümanların akça ve malların nehip ve karat edip bu vilâyete ettiğı zulüm ve hasaratı küffar müslümana etmez. Mezburun ya-nında seksen ve doksan belki da-ha ziyade olan atlı cemisi dahi hırsızlar ve kuttâi tariklardır. Hâlâ bu veçhile ahzolonmazsa ce-lâli olup memaliki osmaniyeyi bir tarafından küffar gibi yıkıp yakıp harap etmesi mukarrerdir. Elbette salp ve siyaset olunması lâzımdır. Asla sipahi oğlanı değildiğın biz biliriz ve bu makule zalim ve hır-sız filhakika sipahi oğlanı olduğı takdirdede seadetlü padişahı âlem penah hazretleri katlolunmasın fer-man etmiştir. Eğer salp ve siyasete memur olanlar ictinap ederlerse bu bednamlığı biz kabul etmeyiz. elbette kendimiz salp ve katlede-riz. Dedikleri kelimat mahzarı müs-liminde ketip olundu. Vakti ha-catta müzekkiri macera ola tahri-ren fittarihil mezbur.

Şühudül halil mezbur

Fissabık

No : 23

Olnurki kariyeyi bayatta İbra-him bin hasan nam kimesne mec-lisi şeride mezbur Canfeda oğlu Mehmed mahzarında takriri dava edip mezbur kariyemize geldikte

benim evim basıp beni tutup ayağım-
dan asıp muhkem darbedip yüz
altunluk ve esbabım ve kariye
halkından otuz keyil arpa ve otuz
beş tavuk ve otuz adet kuruş
kendi ve üç kuruş aşçısı alıp bu
veçhile zulmetti sual olunsun de-
dikte merkum Canfeda oğlu fil-
hakika bunların kariyelerine kon-
dum. Bu kadar adem yemsiz ve
yemeksiz duracak değiliz. Evin
esbabım yanımda olan levendan
aldıkların bilirim amma kuruşla-
rın bilmem deyu inkâr ile cevap
vericek udulden olup kariyeyi
çiftlik sükkânından turabi bin
Şükrü ve Nor Ali bin Ömer nam
kimesneler liecliş şehade hazıran
olup müddei merkumun takririne
bakıp şehadeti şeriye ettiklerinde
kabbettadilil adi hayyizi kabulde
vaki olup edasına hükmolunduk-
tan sonra mahüvelvaki bittalep
kayid şüd.

Şühudülhal elmezkûrû fissabık

No : 24

Oldurki kazayı Çoruma tabi
Aliki nam kariyeden İsmal bin Ali
meclisi şeride mezbur Canfeda oğ-
lu Mehmedin yanında olan eşkıya
da kurd bin yakup ve Ferhad bin
Ali ve Hıdır bin Abdullah ve Meh-
med bin Hasan ve piri bin Habib
ve Mustafa bin Mehmed nam şaki-
ler meclisi şera ihzar ve mähzarla-

rında takriri dava edip mezbur
kurd mezburun Ferhad ve Hüseyin
ve Mehmed ve piri ve Mustafaya
reis olup merkum Canfeda oğlu
bu kariyeye konsa gerek idi gay-
ri kariyeye konup bu kariye halkı-
nı elbette sür getir ve biz yüz at-
lıyız bize hayli zahire lâzımdır.
Tez kariye halkını cem et getir
ben Türkleri hapsedip ağaya ile-
türüm dedikte mezburundan kariye
halkı bilcümle firar edip ben dahi
böylelikle halâs olam bari bir kaç
kuruş ile iskât edem deyu beş
altı kuruş vermek murad ettiğimde
bire gidi sen beni dilenimi sanır-
sın bu kadar verirsın deyi cümle-
si basıp beni tutup bağlayıp müh-
kem darbı de t edip mezburların
her biri kariyemizdeki evleri basıp
murad ettikleri zikıymet eşyaları-
mızdan insafları kadar alıp avret-
lerimiz tasarruf edip bununla dahi
kanaat etmeyüp elbette zahire ge-
rek deyu cebredip yirmi kuruşum
alıp on keyil arpa yükletip kon-
dukları kariyeye alıp gitti talep
ederim sual olunsun dedikte gab-
bessüal mezburunun bazını ikrar
ve bazını inkâr ile cevap verdik-
lerinde müddei mezburun sıdkı
makaline beyyine talep olundukta
uduli müsliminden Karapınar nam
kariye sakinlerinden imam Hasan
halife ibni Ahmed ve Cafer halife
bin İbadallah nam kimesneler lie-

celiş şehade hazıran olup mezburun kurd ve Ferhad ve Hüseyin ve Mehmed ve piri ve Mestafa işbu altı nefer adem kariyei mezburayı basıp evlerin talayup avretlerin çağrıştırıp müddei mezburu tutup bağlayıp cemi kariye halkın dahi böyle ellerin bağlarını zahire ile ağaya iletirim deyi durmayıp darbı destettikleri ecilden yirmi kurş ve on kile arpa ile hezar minnet ile iskât ettik cümlesi alıp bölüştüler. Biz şahitleriz deyu rehabeti şerîye ettiklerinde kabbetadil ve tahlif mezburanın şahadetleri hayyizi kabulde vaki olduktan sonra edasına hüküm olunop macera bittalep kayid şüt.

Şühüdülhal elmez kûrû fısabık

No : 25

Oldurki gürerül mütchaddirat ikliiletıl muhasanat sahibetis saâdat velhasanat valide sultan havasından tercan ve tezekçi ve şerkerbey ve yoğunpelit nam kariyeler halkından cemmi gafir ile vuyvodaları olan Mustafa bey bin Abdullah meclisi şeride mezbur Canfeda oğlu Mehmed ve şerikleri olan Ferhad ve Yakup ve Hasan ve Mehmed ve pirli ve Mustafanam şakiler mahzarlarında takriri dava edüp mezburun ve dahi şerikleri olup firar eden aşkıya cümlesi

yüzden mütecaviz atlı ile yatyağı gibi zikrolunan kariyelere gelip konup evlerin basıp emval ve erzakların yağma ve talan edip elleri firar ettikte avretlerin tasarruf ettiklerinden maada geydikleri libasları soyup ve bazı oğlanları çekip alıp gidip bu mertebe fena ve husran verdiler. Sual olunup gaziye saadetlü valide sultan hazretlerine arz olunup hâlâ hakları alınmak talep ederim. Dedikte gabbessüal mezbur Canfeda oğlu filvaki zikrolunan kariyelerin birine ben konup maadasına yanımda olan ademler konup bir kaç oğlan uşak yanımda olan levendane hizmet etmeğe gelip ve bazı levendan avret çekip esbapların alıp bu mertebe garat ettikleri malûmum değildir. Dedikte gaziye mezburun şakilerden sual olundukta filvaki zikrolunan kariyelere konup koyun ve tavuk ve yağ ve balların ve bazı mekûlât alıp akçaların vermeyip ve bir kaç oğlanlar firar eden yoldaşlarımızda idi. Bilmeziz ahvalleri ne oldu esbabdan bizde buldukların dahi alsınlar gayri aldıkların biz bilmeziz ve bazı avretlere fiili şeni edenler dahi bilkülliye firar etti ve bilkülliye uruldu öldü. Deyu inkâr ile cevap verdiklerinde müddei mezbur Mustafa beyden ve gayri ahaliyi kuradan beyyine talep olundukta esamîsi

ziri kitapta mastur olan müsliman-
lar bilcümle meclisi şera hazırın
olup mezbur Canfeda oğlu yanın-
ca yüz mikdarı cem ettiği aşkıya
ile cabeca bayraklar kaldırıp yat-
yağı gibi zikrolunan kariyeleri
bastıklarında evlerinden kimin tu-
tup ve kimisi firar edip bilkülliyeye
evlerin yağma ve talan edip bir
kaç oğlancıkların kimi levendan
at ardına ve kimin sishanelerine
alup gittiklerin görüp ve dahi ni-
çe avret ve kızların fiili şeni ettik-
lerin ilim ve muttali olduk bu
mezkûrlar cümlesi de hırsız ve asî
ve bağı ve yatyağı gibi yollarda
bulundukları ademleri dahi kimin

soyup emval ve erzakların alıp ve
çokların katledip bu etraf ve eknaf-
ta bunlar şerrinden yollar kesilip
il vilâyet yerli yerinden kalkıp
katliâme ve nefir eynel mefer ni-
dasından ahaliyi memleket kimi
dağlar başına ve kimi şehirlere gö-
çüp reaya ve fukara ziraattan
kalıp el çekip bu veçhile ahzolu-
nup haklarından gelinmez işe
cümlesi terki diyar edip ahır me-
malikte tavattun etmemiz mukar-
rerdir deyu alâ tariki iştat ve
ilâm ve ihbar ettiklerinde mahü-
vel vaki merkum Mustafa bey ta-
lebile ketbolundu. Tahriren fitta-
rihil mezbur.

ŞÜHUDÜLHAL

<i>Elhac Ahmed</i>	<i>Ramazan Fakih</i>	<i>Yusuf Fakih</i>	<i>Mahmut bin</i>
<i>bin Musa</i>	<i>bin Ulaş</i>	<i>bin Ethem</i>	<i>Kubat Fakih</i>
<i>Ahmet bin</i>	<i>Ahmed Fakih</i>	<i>Mustafa Fakih</i>	<i>Hamdullah bin</i>
<i>Veli fakih</i>	<i>bin Mahmud</i>	<i>El imum</i>	<i>Yenice</i>
<i>Ali kulu bin</i>	<i>Süleyman bin</i>	<i>Veli bin</i>	<i>Mahmud bin</i>
<i>Pir Veli</i>	<i>Buğdaylı</i>	<i>Ali</i>	<i>Bâli</i>
<i>Süleyman bin</i>	<i>Toraman bin</i>	<i>Maden bin</i>	<i>Bayram bin</i>
<i>Şehsüvar</i>	<i>Yerli</i>	<i>Bünyat</i>	<i>Yusuf</i>
<i>Hasan bin mansur</i>	<i>Hıdır bin İbadullah</i>	<i>Mehmed bin Bıdak</i>	
<i>Erzani bin Bünyat</i>	<i>Musa bin Veli</i>	<i>Osman bin Mehmed</i>	
<i>Ali halife bin Ramazan ve gayrihüm</i>			

No : 26

Oldurki balâda masturul esami olan kura ahalisi biisrihim mesfur Canfeda oğlu Mehmed ve yoldaşlarından Ferhad bin Ali ve kurd bin Yakup ve Mustafa bin Bali ve Hasan bin Mehmed ve pirli bin Habip ve Osman bin Sinan ve Hüseyin bin Abdullah ve Hasan bin Abdullah ve imam kulu bin Halil ve Cafi bin İzzettin ve Yusuf bin nebi nam kimesneleri asitane tarafından emri şerif celililkadır ile mübaşir ferman olunan dergâhı âli çavuşlarından Fahrülcü-yuş Ahmed çavuş tarafından vekli şeri olan ebnayi sipahiyandan Mehmed bey mübaşeretile meclisi şeri celililkadre ihzar ve mahzarlarında takriri dava edip bundan akdem mezbur Canfeda oğlu seksen doksan nefer atlı celâli ve yatyağı gibi zuhur edip her birimizi kariyelerimiz ve evlerimiz basıp niçe emval ve erzakımız ve akça kuruluşlarımız alıp ve karet edip niçelerimiz dağlar başına kaçıp ve niçelerimiz şehirlere göçüp evlerimiz ehil, ıyallarımız hâli bulmak ile emval ve esbabımız yağma edip kendi ve yanında olan makalciler çekip alıp gidip ve avretlerimiz tasarruf edip mezbur Canfeda oğlu cümlemizden yetmiş bin akçalıktan ziyade emvalimiz

gasp ve karet ettiği hukukumuz madde madde kimi itiraf ve kimi şühudu udul ile üzerine sabit olup mezburun mukaddema varid olan emri şerif fehvası üzere ahız ve hapis keyfiyeti ahvalimiz dersea-dete arzolunmuş idi elhaleti hazi çavuş merkum mübaşeretile ve Çorum efendisine hitaben varid olan emri şerifte mezbur Canfeda oğlundan ve bile ahzolanın aşkı-yadan şeri ile sabit olan haklarımız alıverildikten sonra haklarından gelinmeğe emri şerif vardır deyi ibraz ettiklerinde nazar kılınıp mazmunu ve kemmiyeti takrirlerine muvafık ve davalarına mu-tabık olup bilmüvacehe kıraat olunup filhakika erbabı hukuk hakları alıverildikten sonra mezbur Canfeda oğlu asitanende mukabele defterlerinde yoklandıkta bölük halkından değil idiği mukayyed bulunup ve asitane kulları cemmi gafir şehadet edip her veçhile hak-kından gelinmesi lâzım olmuştur. Deyi şehadet ettikleri ecilden mezbur Canfeda oğlunun ve ahzolanın on iki nefer şakilexin haklarından gelip emri şerifim yerine vardığını geri ilâm edesiz deyu ferman olunmağın mukaddema olan sicil ve hücceti dahi müddeilerin talepleriie tekrar bilmüvacehe kıraat olunup mastur olduğu üzere alelinfi-rat her bir kariye ahalisi ile tekrar

murafaa olunup yedlerinden ahız ve gasp ve karet ve ehli ıyallarına ettikleri hasarat merkum Canfeda oğlundan ve ademlerinden süal olunup zimmetlerinde olan haklarımız alınıp ve varid olan emri şerif fehvası üzere haklarından gelinmek talep ederiz dediklerinde kaziyeyi merkum Canfeda oğlundan sual olundukta mezbur Canfeda oğlu filhakika bu ademlerim ile bu müddei olan ademlerin kariyelerine konup ve filvaki seksen ve doksan nefer atlı ile konup talep ve dava ettikleri mevad ki bu minval üzere her biri sicil olmuştur Lazısı vaki, bazısı isnat ve gayri vakidir de-yü münkürler olucak balâda mastur olan mahzar şahidlerinden kutvetissalihin şeyh Ataullah efendi ve elhac Saadeddin ibni elhac Hüseyin ve elhac Eyyup bin Yusuf ve Husam halife ibni hatip ve gayrileri meclisi şera hazırın olan balâda mastur olan hüceci cümlesi mezbur Canfeda oğlu ve şerikleri mahzarlarında bermuktazayı şeri kavim badessübut tahrir olunmuştur. Cümlesinin mazmununa şahidleriz ve şehadeti şeriye ederiz dediklerinde mezburun şehadetleri hasebile maznunu hüccet bilmuvacehe sabit olduktan sonra zikrolunan yetmiş iki bin akçanın edasına hükmolunduktan

sonra mezbur Canfeda oğlu benim nükud ve esbaptan bilkülliyenem varsa yanımda olan makalci tayifesi benim ahzolunan mukarre bildiklerinden niçe esbabım ve atlarım alıp firar edip sepetimde elli sikke altunum ve otuz kuruşluk mikdarı kuruş ve akçam ve niçe esbabım zayi olup baki kalan esbabım sepetimde ve gararımda kendi zaptımda idi iki reis bargirim sipahilerde emanettir bir kara kılıc ve bir saderahat ve bazı esbabım hapsolunduğum günden bu ane gelinceki doksan gün mikdarı vardır kimin bey edip bazı düyunüme eda eltim ve kimin nefekama ve kimin bazı kimesnelere bezlettim eğer hisarda bağda ve eğer bezezistanda emanet vazolunan baki hesabım bunlardır. Furuht olunup davayı hak edenlere eda olunsun dediklerinde bir mor çuha yağmurluk ve bir cübbe ve iki mor çuha çalvar ve iki çift çizme ve iki finca kutusu ile ve bir kise içinde iki vakiye kahve ve bir köhne peştamal ve bir nühas neşrebe ve bir zincirli katır yuları ve iki garar ve bir köhne sepet sandık ve bir raht sade ve küçük kemha kaftan bu cümle muhallâfat ehli hibrâ tahmini üzre altı bin üç yüz seksen akça tahmin olunup ve iki metrûk at ve iki şishane dört bin akça tahmin

olunup ceman on bin üçyüz sek-
sen akça tahmin olunu erbabı hu-
kuk marifetiile fûruht olunup es-
habına tevzi olunmak üzere geri
emanet vazolunup erbabı hukuk
vaki karar altmış bir bin altı yüz
yirmi akçayı dahi talep ederiz
dedikleriede merhum Canfeda oğ-
lu ben ahzolunduğum kariye kur-
binde bir sandıka bir bel kisesi
ile biraz altın ve kurus defnedip
ve bir kılınç bir yere defnetmiş
idim kalede mahpus olan yoldaş-
larımdan birin ısrar ettiğimde va-
rıp geri gelip zayi olmuş bulama-
dım deyu cevap etti bunlardan
gayri bir habbeve kadir değilim
dedikte ayanı vilâyet ve ahaliyi
memleket maada kalan hakkımı-
za ve kendilerimize ve ehli ıyal-
larımıza ettikleri hasarat için va-
rid olan emri şerif fehvası üzere
mezburunun bilcümle katil ve si-
yaset olunmaları talep ederiz de-

diklerinden sonra hüçceti balâda
müddei olan mezkûr Osman dahi
meclisi şeri şamihil beyana hazır
olup ben dahi yedimde olan hüç-
ceti satîâ ve evamiri katîa mu-
cibince mezkûr Canfeda oğlunun
mesai şerikleri olan aşkıyayı usatı
bağının katil ve siyaset olunma-
ların talep ederin dedikten sonra
bermuktazayı şeri kadim ve mün-
zeli fûrkanı kerimki (innema ce-
zaüllezine yuharubunellâhe vere-
sulehu ve yesavne fil ardı fesaden
enyuktelu evyaslıbu ev tekattaa
eydiyhüm ve ercülehüm minhilâ-
fin evyenfu minel ardı) nassı şer-
ifi üzere katil ve cezaların hük-
molunup bu vesikayı sahîhül hal
gabbet talep ve sûâl imlâ olunup
ayâdı tullabe vaz'ı ve refi olun-
duki ledeliktizail hâl katî urukı
kıylû kal ola tahriren lievahiri şeh-
ri şabanılmuaazzam sene erbeun
ve elf 1004.

ŞÜHÜDÜLHAL

Nur Ali bin	Cümert bin	Mevlâna Husam	Mulla maden bin
Ömer	Ali	halife elhatip	Mehmet Elimam
Mulla Ömer	Elhac Mahmud bin	Elhac Yusuf bin	
Mustafa Elhatip	Hidir Bali	Hoca Musa	
Elhac Sabi bin	Mehmed fakih	Mustafa bin	
Elhac Hüseyin	bin Musa	Seydi Mehmed	
Hikmet ağa bin	Mullâ Ömer bin	Haci Ahmed bin	
Recep	Haci Nurullah	Nurullah	
Elhac Mehmed bin	Mulla muârref bin	Abidin bin	Habil bin
Halil	müarref	Hasan	Ali
Mehmed bin Ömer	Kemat fâkih bin	Wemed	
ve gayrihim minel hazırın			

No : 27

Oldurki kasabayı Osmancık sakinlerinden olup Sorgun kazasından munfasıl olan fahrül kuzat Veliyyiddin efendi tarafından hususu âtiyizzikri dava ve talebe veledeyyil hükkâm mürâfaa ve muhasamiye vekili şerisi olan Osman bin Halil nam kimesne meclisi şeride Canfeda oğlu Mehmed ve ademlerinden kurd bin Yakup ve Mustafa bin Bali ve Hasan bin Mehmed ve pirli bin Habip nam kimesneler mahzarlarında takriri dava edip müekkilim müşarünileyh Veli efendi Sorgunda kadı iken bir gece evinde değil iken merhum Canfeda oğlu işbu mezburu ve dahi iki kimesne ile evin basıp bir çift dolu sepetlerin içinde bir kaç bin kuruşu ve üç reis deve ve iki reis yarar at ve sair külli esbabın garat ettiklerinden maadâ peyale nam memlûk kulun gasbedip ve Husrev nam bir Abdi mutakını darp edip ol darptan vefat ettiği hücceti şeri olup mâveka asitaneye arzolundukta bilcümle salp ve siyaset olunmaları babında yedimde hücceti şeriye ve emri şerif vardı. Bundan sonra hâlâ müşarünileyh Veli efendi asitaneye mülâzemette gitmek ile kazayı Osmancıkta olan evin dahi hali bu-

lup bir sabah alâmeleinnas seksen nefer mikdarı atlı ile gelip evin basıp ambarların paralayıp ambarda mahfuz olan bir çift sepetin çıkarıp paralayıp içlerinde olan kumaş ve acem miskalisiki niçe kat'a ve fafur niçe tas ve fincanların kimin alıp kimin yağma ve kimini de orada yere çalıp kırıp ve hayli kuru et ve kuruüzümün ve bir yük roğanı sade ve bir gürneç yarar at ve bir sisanesin gasbedip hazreti imamı azam tacın ki Veli efendinin mecunesi olup ortaya salıp yanınca olan eşhas ve aşkıya ile kılıç ile dikip rize rize kılıp kendi dahi bunda olsa böyle kılurdum deyüp bununla dahi tesvili olmayıp cemi evlerine ateş bırakıp elbette yakarım dedikte mezbur kasaba halkı envar dürlü hezar minnet edip cemian bizim evlerimiz dahi ihrak edersin deyu tazarru etmelerile feragat etti bu dahi asitaneye ilâm olunan müceddeden katil ve siyaset olunmalarına emri şerif varid olmuştur deyu ibraz edip nazar olundukta takririne mutabık olup sual olundukta Canfeda oğlu Mehmed ve mezkûrül-esami olan mezburun merhum Veliyyiddin efendi ile bizim bu maceramız sahihtir bari taâlâdan

Sonu var

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dii, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Temmuz 938

Sayı : 4

Çorumda Sıhhat Teşkilâtı

Bedri Bilginer

Aziz yurdumuzun her köşesinde olduğu gibi, Cümhuriyete kavuştuğumuz gündenberi şüphesiz ki, Çorumda da sağlık bakımından çok önemli değişiklikler, kalkınmalar, genişlemeler olmuştur. Osmanlı imparatorluğu devirlerinde insan sayısı bu günden aşağı olmayan Çorum ülkesinde sıhhat teşkilâtının hemen hemen yok derecesinde noksan olduğunu tereddütsüz söyleyebiliriz. Bazen yalnız bir doktorla, bazen de yalnız bir eczacı ile sağlığı korunmak istenen bu muhitin kazalarında da ne bir doktor, ne bir eczacı, ebe ve sıhhat memuru bulunmazdı.

Halk ozamanlar, her işinde olduğu gibi hastalık mevzuunda da ümit ve tesellisini ölümlerde, üfürükçülerde, ocaklarda aramak mecburiyetinde kalmıştı. Her yatıra tıbbın muhtelif şubelerinden birinin müte-hassısı gozile bakılır, o suretle muracaatlarda bulunulurdu. Mese-lâ Bükse dede[*] ye, Hüseyinabad-daki bakıncağa, Dut dedeye, senelerce asabî ve hırçın hastaları ziyarete götürmüşler, Erzurum, Seydim dedelere, gözleri ağrıyanlar, Serpine her nevi romatizmalılar giderlermiş, vaktinde yürümiyen çocukları da cuma selâsından sonra Azap dedede sallarlarmış.

[*] Dede yatır demektir.

Bu fecaat uzun zamanlar yalnız Çorumda devam etmemiştir. Yakın mazide çok gezenlerimiz bilirler ve hatırlarlar ki, ülkemizin istisnasız hemen her tarafında aynı usuldeki tarzı tedaviler ve vaziyetler senelerce hüküm sürmüştür. Her birerleri muhitlerinden uzaklara ün salarak her nevi dertlere deva bulacakları zan edilen saçaklı, tokmaklı hocalar, papucu büyükler bir çok defalar çok feci sahnelere sebebiyet veren tedavi usullerile o devirlerin en münevver kitlelerini taşıyan beldelerin tâ göbeğinde âdeta meşru birer sanat icra ederlermiş gibi haris menfaatleri uğrunda serbestçe faaliyetlerde bulunurlardı.

Kötü başlar, idaresiz eller, idrâksizliklerinden, kudretsizliklerinden asil Türk milletinin bünyesini kemiren, idaresini zaifleten bu düşük zümre ile mücadele etmemişlerdir, edememişlerdir. O devirlerde sıhhat yönünde ihtiyaçlar hiç göz önüne alınmıyor, halk derdini

anlatamıyacak hallere düşürülüyordu.

Nihayet uğurlu bir gün geldi çatdı, Atatürk güneşi semalarımızda yükseldi, bahtımız açılmıştı. Atamızın kuvvetli varlıkları üstümüzdeki kâbusu kaldırmıştı, canlandık, işaret edilen yollarda, ne kadar dik, ne kadar dikenli olursa olsun yorulmadan, bıkmadan usanmadan, korkmadan, atıldık, koştuk, cümhuriyete kavuştuk. Bir hamlede kara kuvvetleri kökünden koparıp attık. Üfürükçüler sahnelerinden çekildiler, tekkelere, türbelere kilitler vuruldu. Artık halkın varlığı, sıhhati korunuluyor, gürbüzleştirilmesi için tedbirler alınıyor, kanunlar yapılıyordu.

İşte yeni doğan büyük seadet devrinin başlangıcından itibaren Çorumda da pek ehemmiyetli sıhhat işleri başarılmış ve başarılmakta devam yolları temin edilmiştir. Bu kurulan sıhhat abidelerinin aşağıda sıralanan rakamları hakikatın çok bariz birer vesikasıdır.

Çorum Sıhhat Müdürlüğü ve kazalar hükümet tabipliği kadroları

1931 senesinden 1937 senesi nihayetine kadar

	Sınhat Müdürü	Hükümet tabibi	Ebe	Sıhhat me.	Kâtip	Hademe
	adet	adet	adet	adet	adet	adet
Çorum	1	1	—	4	3	2
Osmancık	—	1	1	2	1	1
İskilip	—	1	1	2	1	1
Mecidözü	—	1	1	2	1	1
Alaca	—	1	1	2	1	1
Sungurlu	—	1	1	2	1	1

Her kazada birer dispanser vardır.

Çorum Sıhhat Müdürlüğü ve kazalar hükümet tabiplikleri bütçeleri

1931 den 1937 senesi nihayetine kadar

Senesi	Çorum	Osmancık	İskilip	Mecidözü	Alaca	Sungurlu	Tümü
	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
1931	6130	1940	2672	2464	1213	2625	17044
1932	3822	2025	2035	1614	1035	1963	12484
1933	5189	2118	2316	2140	2374	2312	16446
1934	4990	2183	2181	2166	2146	942	14608
1935	9081	1709	2134	2070	2100	—	17094
1936	10424	1100	2234	2072	2276	2025	2128
1937	8691	1709	2234	2072	2276	2025	19007
	43321	12784	15796	14598	13420	11892	116811

Çorum sıhhiye müdürlüğü neo salvarsen tedavisi

4852 Hastaya yapılan neo salsarsan mikdarı : 6 — Kilo 939 g.

Beher hastaya isabet eden mikdar 3 — Ğ. 88.

4852 Hastaya yapılan siyanur dömerkür mahlulü : 12 Kilo 900 Ğ.

Beher hastaya isabet eden mikdar 4, Ğ. 88.

4852 Hastaya yapılan bimojenol mikdarı 12 Kilo 90 Ğ.

Çorum Sıhhiye Müdürlüğü Kinin Sarfiyatı

Senesi	Hasta adedi	Kinin mikdarı
1933	3790	29 K. 500 Ç.
1934	3357	14 K. 300 Ç.
1935	2478	22 K. 500 Ç.
1936	9498	51 K. 500 Ç.
1937	1732	34 K. 750 Ç.
	20842	152 K. 64 Ç.

Sıhhat dairesinde mükemmel bir sıhhat müzesi vardır.

Ayrıca memlekette serbest bir doktorla iki dişçi ve iki eczahane vardır.

Memleket Hastahanesi kadrosu

1932 senesinden 1938 senesi nihayetine kadar

Senesi	Dahiliye Adet	Hariciye Adet	Göz Adet	Rontgen Adet	Cildiye Adet	Diş tabibi Adet	Eczacı Adet
1932	1	1	1	1	—	—	1
1933	1	1	1	1	—	1	1
1934	1	1	1		—	1	1
1935	1	1	1		—	—	1
1936	1	1	1		—	—	1
1937	1	1	1	1	—	—	1
1938	1	1	1	1	1	—	1

DEVAMI

Senesi	İdare M. Adet	Hamşire Adet	Ambar M. Adet	Hasta Ba. Adet	Makinist Adet	Terzi Adet	Hademe Adet	Hoca Adet
1932	1	3	—	5	1	1	12	1
1933	1	3	1	5	1	1	12	1
1934	1	3	1	5	1	1	12	1
1935	1	3	1	5	1	1	12	1
1936	1	3	1	5	1	1	12	1
1937	1	3	1	7	1	1	12	1
1938	1	4	1	8	1	1	12	1

DEVAMI

Senesi	Aşçı ve yamağı Adet	Arabacı Adet	Çamaşırcı ve yamağı Adet	Bahçevan Adet	Berber Adet	Kapucu Adet
1932	2	—	1	—	—	1
1932	2	—	2	—	—	—
1933	2	—	2	—	—	—
1934	2	—	2	—	—	—
1935	2	—	2	—	—	—
1936	2	—	2	—	—	—
1937	2	—	2	1	—	—
1938	2	1	2	1	—	—

Memleket Hastahanesi Bütçesi

1932 Senesinden 1938 senesi nihayetine kadar

1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira
30008	37570	25314	3038	3506	41209	39410	178018

Rontgen Faaliyetleri

1931 Senesinden 1938 senesi Haziran nihayetine kadar

Senesi	Muayene adedi	Alınan film adedi
1931	260	—
1932	1028	247
1933	258	47
1934		
1935		
1936		
1937	658	312
1938	563	229
Tümü	2767	835

Memleket Hastahanestn inşaat masrafı

1925 Senesinden 1938 senesi nihayetine kadar

1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>
25901	15813	15394	5999	1912	2000	1931	25
1933	1934	1935	1936	1937	1938		
<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>	<u>Tümü</u>	
805	—	—	1927	22752	14000	109059	

Memleket Hastahanesi muayeneleri

1925 Senesinden 1938 Haziran nihayetine kadar

<u>Senesi</u>	<u>Dahiliye</u> <u>Adet</u>	<u>Hariciye</u> <u>Adet</u>	<u>Göz</u> <u>Adet</u>	<u>Cildiye</u> <u>Adet</u>	<u>Tümü</u>
1925	121	140	264	—	525
1926	421	215	326	—	962
1927	968	164	252	—	1384
1928	846	279	256	—	1381
1929	903	475	270	—	1648
1930	468	255	385	—	1108
1931	1158	405	765	—	2328
1932	1687	1432	682	—	3801
1933	1449	1345	1305	—	4099
1934	1756	2716	1309	—	5781
1935	1842	1944	1397	—	5193
1936	2884	3178	2351	—	8413
1937	3001	4085	2095	—	10181
1938	2511	1590	1903	905	6912
					<u>53706</u>

memleket hastahanesinde tedavi altına alınanlar

1922 Senesinden 1938 senesi Haziran nihayetine kadar

Senesi						Tümü
1922						857
1923						865
1924						698
1925						905
	Dahiliye Adet	Hariciye Adet	Göz Adet	Nisaiye Adet	Cildiye Adet	
1926	438	297	73	27	—	835
1927	355	294	80	31	—	760
1928	479	412	75	23	—	989
1929	425	391	87	1	—	904
1930	325	522	17	3	—	867
1931	395	456	21	1	—	873
1932	410	400	84	—	—	894
1933	621	518	69	—	—	1208
1934	485	394	83	—	—	961
1935	711	324	79	—	—	1114
1936	778	483	94	—	—	1355
1937	715	531	193	—	—	1539
1938	480	215	82	—	25	802
						16426

Hariciye ve göz ameliyatları

1928 Senesinden 1938 senesi Haziran nihayetine kadar

	1928	1929	1930	1931	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Hariciye	155	11	165	163	186	137	99	132	271	100	1419
Göz	—	—	—	52	123	108	64	90	94	41	572
											1991

Doğumevinin açılışından şimdiye kadar her senenin ayrı ayrı kadrosu

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Nisaiye Dr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Çocuk Dr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hemşire	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sitajyer	2	2	3	—	—	—	1	1	1
Ebe	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kâtip	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hasta Bakıcı	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hademe	4	4	4	4	4	4	4	5	5
Aşçı	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Doğumevinin açılışından şimdiye kadar her senenin ayrı ayrı bütçesi

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Lira	10664	15000	11424	11324	11620	11950	1106	11320	—	95008

Doğumevinin açılışından şimdiye kadar her senenin ayrı ayrı yapılan muayene adedi

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Kadın	119	663	579	656	872	985	1656	1689	979	8198
Çocuk	583	2083	1595	2246	2961	3110	4089	3884	1024	21577
										29775

Doğumevinin açılışından şimdiye kadar her senenin ayrı ayrı doğum ve ameliyatları

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Doğum	1	35	67	88	109	163	170	152	161	946
Vilâdiye ameliyat adedi	3	19	15	13	22	50	93	91	87	395
Nisaiye ameliyat adedi	8	49	68	70	117	41	39	76	69	537

Doğumevinde tedavi altına alınanlar

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Nisaiye	30	141	179	188	326	313	415	274	179	2045
Çocuk	—	2	7	10	45	49	30	41	27	211
										2256

Fuğuşla mücadele teşkilâtı

	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	
Doktor	20	30	30	30	30	30	30	210
Kâtip	15	15	15	15	15	15	15	105
Hademe	10	10	10	10	10	10	10	70
								385

Sıhhat mektebi kadrosu

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet
Mektep müdürü	1	1	1	1	1	1	1
Muallim	3	3	3	3	3	3	3
Kâtip	1	1	1	1	1	1	1
Hademe	10	10	10	10	10	10	10

Sıhhat mektebi bütçesi

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	Tümü
Lira	14000	14000	13250	14800	13000	13000	18300	100350

Mektep iki sınıflı ve elli mevcutludur.

1937 de 32 genç Sıhhat sağlık memuru olarak çıkarılmıştır.

Belediye Sıhhiye Kadrosu

	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Doktor	1	1	1	1	1	1	1	1
S. Memuru	1	1	1	1	1	1	1	1
Kabile	1	1	1	1	1	1	1	1
Baytar	1	1	1	1	1	1	1	1

DEVAMI

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Doktor	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
S. Memuru	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Kabile	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Baytar	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>

Belediye sñhat bñçesi

	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	Tümü
Lira	<u>492</u>	<u>1028</u>	<u>1344</u>	<u>1740</u>	<u>1284</u>	<u>1280</u>	<u>1280</u>	<u>2804</u>	<u>2804</u>	<u>2804</u>	<u>16860</u>

DEVAMI

	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Tümü
Lira	<u>2804</u>	<u>3104</u>	<u>2148</u>	<u>2988</u>	<u>2940</u>	<u>—</u>	<u>13984</u>
							<u>16860</u>
							<u>30844</u>

Belediye hasta muayeneleri

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	Tümü
Adet	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>	<u>Adet</u>
Hasta ade.	<u>379</u>	<u>415</u>	<u>667</u>	<u>1097</u>	<u>896</u>	<u>2081</u>	<u>3587</u>	<u>894</u>	<u>10012</u>

DEVAMI

	1933	1934	1935	1936	1937	Tümü
	<u>846</u>	<u>2243</u>	<u>158</u>	<u>124</u>	<u>120</u>	<u>3491</u>
						<u>10012</u>
						<u>13603</u>

Belediye su tesisatı hakkında malumat

İnsaat 1926 da başlamış, 1935 de bitmiştir.
 Su tesisatının umumî inşaat masrafı 106.670 liradır.
 Şehir içinde 116 çeşme vardır.
 Şehir içinde 50 yangın musluğu vardır.
 Su deposu 540 tonluktur.
 80 Abune kayıtlıdır.
 Suyun menbaverimi saniyede 11,2 litredir.

Günde nüfus başına isabet eden su miktarı 48 litredir.
Umum tesisatının şehirdeki tûlü 12848 metredir.

Mürsel suyunun rapor suretidir S U R E T

Mıkyası ma derecesi	:	17
Klor sodyum	:	Litrede ,/175
Karbunietikalsiyum	:	,/1133 sani karbuniet kalsiyum halinde mahlûldür.
Kibritietikalsiyum	:	,/8840
Umum mürekkebatı külliye	:	,/1973
Nitrat mürekkebatı	:	,/022
Amonyak »	:	Yoktur
Nitrit »	:	»
Mevadı uzviye	:	Su cam kapaklı şişede gönderilmediğinden yapılmamıştır.

Manzara ve evsafı kabili şurb sulardandır.

Belediye elektrik tesisatı

Elektrik umum tesis ve inşaat masrafı 56,118 liradır.
Şehir dahilindeki şebekenin tûlü 15 kilometredir.
442 Abone kayıtlıdır.

Muzaffer Paşa camii menberi

(Bay Neşet Köseoğluna)

Süleyman Köstekcioğlu

«Çorumlu» dergisinin üçüncü sayısında çıkan ve Muzaffer paşa camii ve menberi hakkında olan kıymetli yazınızı okuyunca bu cami menberine aid duyduklarımı yazmağı münasip gördüm.

İki üç sene evvel Çoruma gelmiş bulunan ve sonra tesadüfen Tokatdaki eski eserleri tedkik ederlerken orada da görüşülmüş olan Maarif vekâleti mimarlarından eski eserler mütehassısı Bay Macidin Çorumdaki Muzaffer paşa camii menberine aid tedkikleri neticesini kendilerinden şöyle işittim :

“Muzaffer paşa camii menberi Türkiyede eşine tesadüf edilemiyen biricik kalmış Türk eserlerindendir, kıymeti çok yüksektir,,

Daha evvel de menberin yazıları üzerinde çok incelemeler yapan maraklı birisinin vuku bulan izahlarına göre bu menberin bir tarafında 700 hicrî tarihinde yapıldığını gösterir bir yazı bulunduğunu öğrenmiştim.

Bunlar biraz daha incelenirse menberin eskiliği ve kıymeti hakkında fazlaca malûmat elde edileceğini saygılarımla hatırlatırım,

Çorumda eski nişan âdetleri

Ş. H. Koçak

Hocalar salona girdikleri sırada şu ilâhiyi yüksek ses ve makamla söylerler.

Firdevs atlı uçmağını
Pes yarattı ol ilâh
Cümleden alâ ve enver
Yoktur ana inbisat

Kerpicin^m birin altun
Birini etti gümüş
Balçığın miski anberden
Yoktur ana inbisat

Bu ilâhilerle ortaya getirilen kız kayın ananın önünde diz çöker. Kayın ananın veya ihtiyar ve seçkin bir kadının kucağındaki mücevherat kutusundan altun yüzüğü hoca kadın çıkararak okuyucuya verir. Okuyucu :

— Güveyi beyden bir altun yüzük. diye bağırır ve yüzüğü hocaya iade eder, hoca dualar ederek kızın parmağına takar.

Yüzük takıldıktan sonra "güveği beyden bir elmas gerdanlık kayın atadan beş beşibirlik, kayın anadan bir altun saat, görümce-

den şu ... eltiden bu ... vesaire diyerek evvelce kararlaştırılmış olan mücevherat kıza orada takılır.

Bundan sonra oğlan evinin misafirlerinin getirmiş olduğu saçığı da okuyucu kadın bağırarak her kese duyurur. Gelen saçılar ziynet altunları, mecidiye ve sair paralardır. Bunlar toplanarak oğlan anası tarafından kız anasına teslim edilir.

Bu işte bittikten sonra kız ayağa kalkarken hocalar şu ilâhiyi okurlar.

O ise dostu
Hakkı görmektir kasti
Melekler kadem bastı
Şerbetin mübarek olsun
Hep mü'minler geldiler
Saf saf olup durdular
Birbir hisse aldılar
Şerbetin mübarek olsun
Bu bir sırdır bilinmez
Cahiller bunu bilmez
Görmiye doyum olmaz
Şerbetin mübarek olsun

Nurdan yansın çırağın
İğr lensin burağın
Cennet olsun durağın
Şenliğin mübarek olsun
Derviş aşkından tadalım
Bir niyazdır edelim
İzin verin gidelim
Şerbetin mübarek olsun

Hocalar bu ilâhiyi söylerken kız ayağa kalkar. Kayın ananın ve diğer büyüklerle hocaların ellerini öper ve kendisine ayrılan bir köşeye elleri göğsü üzerinde dikilir. Kız tarafından bir kaç gelin ortaya altına sırmalı peşkirler serilmiş, üstü al ve mor kurdelelerle süslenmiş içi al renk şerbet dolu bir sürahi ve bardaklar konmuş ve üzeri al mor kıvraklarla örtülü bir tepsi getirilir. Hocalar ilâhiyi bitirince dua ederler, şerbetler dağılmağa başlanır. Ortadaki sürahi güveğiye gönderilmek üzere kaçıdırılır. Bu tepsiyi getirene kain valide münasip bir hediye verir. Şerbete gerek kız ve gerekse oğlan evince çağrılan bütün müsafirler "ahiretteki amel terazilerinin hayır ve sevap kefesine konmak üzere,, tepsiye hoca parası atarlar. Toplanan bu paralar hocalar arasında taksim edilir.

Bundan sonra şerbet merasimi bitmiştir. Defçiler ve elekçiler

çalar ve oynarlar. Akşama kadar eğlence devam eder. Yemeğe kalacak "ağır müsafirler,, seçilerek diğerleri hayırlı düğün görmek temennileriyle dağılırlar.

Akşam yemeğinden sonra muhtelif oyun ve eğlenceler yapılarak gece yarısı dağılır.

Bir kaç gün sonra şerbet içilmeden evvel oğlan evinden baklava gelen tepsiye kız tarafı şekerleme (kurabiye) yapar.

Oğlan evince gelen tepside bir katlı baklava bulunurken kız evi iki tepsi şekerleme yaparak biribiri üzerine katlayarak iki sıra gönderir. Bundan "kızımızın nasibini de size gönderiyoruz manasının oğlan evince anlaşılması murat edilir.

Şekerleme ile birlikte oğlan evinin yaptığına karşılık kızı de nişanlı erkeğe altın halkasını ve kayın ata, kayın ana, görümce, ilti ve daha sair çok yakın akrabalarda dahi birer kat iç çamaşırı gönderir. Buna (kadem) adı verilir. Kızevinden yollanan nişan yüzüğü şimdiki alyanslar gibi tarih ve ad taşımaz. Düz bir halkadır.

Nişanlanan kızlar (tevküllü) tabirile yadedilirler.

Nişanlı durulan zaman içinde kizevine ramazanlarda oğlanevin-den bir tepsi has baklava gelir,

Bayram araya girerse : kıza bir takım urba, çerez, kına ve kızın harçlığı mahiyetinde para, pirinç ve et gönderilir.

Kurban bayramında yine aynı şeylerle birlikte kına ve telli, pul-lu al renge boyanmış, kınalanmış, boynuna beşibirlikler, alına nazarlık boncukları takılmış, al mor kıvraklara sarılmış kurbanlık koç gönderilir. Bunlar geldikten sonra oğlanevinden bir sofralık müsafir gelir. Kizevi yemek ziyafeti verir. Bu ziyafette yemek yenmeden önce orta yere bir mendil serilir. Davetliler hal ve vakitlerine göre bu mendile para korlar. Bu para kızanasına teslim edilir.

Nişanlılık zamanı kiraz, kaysı vaktine rastlarsa bir yük bu meyvelerden kizevine yollanır.

Araya ruzihızır girerse : kuzu zamanı plrincile birlikte bir kuzu gönderilir. Kayın valide bir takım elbise ile kizevine gelir. Gelinini ruzihızır eğlencelerine götürür.

Arada vaki olacak akraba düğünlerinde, şerbetlerinde kayın valide yine bir takım elbise ile

gelerek gelinini düğüne götürür. Ve düğünü yapılan gelinle birlikte ayakta bekletir. Buna (gelin kaldırma) tabir edilir. Kayın valide geğini namına çalgıcılara bahşişler verir. Ve orada bulunan müsa-firlere çerezler dağıttırır.

Nişanlılık zamanı bağ bozumu-na rastlarsa kayın valide bir yük üzüm gönderek (küre başına) kizevini davet eder. Onlarda ya bir kaz veya culuk (hindi) veya bir yan (koyunun yarısı) et gönderirler ve akşamına gelin hariç olmak üzere samimi bir âile ile giderler, eğlenirler. Nişanlı kız oğlanevi tarafından herhangi bir davet olmadan onların akraba ve taallûkatına aid düğün, nişan, mevlüd gibi toplantılara götürülemez. Vaktaki oğlan anası (gelin kaldıracağım) derse annesile birlikte gidebilir. Habersiz olarak hamamda oğlan tarafına kıztaraf-tan nişanlı da dahil oduğu halde rast gelirlerse oğlan anası kız tarafında bulunan kimselerin hamam paralarını vermeğe, onları yıkatmağa ve gelinine kına getirtmeğe, zamanına göre yazsa pancar-lı (ıspanaklı, kıymalı, yağlı ekmek) kebab, kavun, karpuz, üzüm gibi yiyecekler ikramına mecbur ad-dedilirler.

Nişan yapıldıktan sonra her hangi bir taraftan vaki olacak ayrılıkta kendilerine gönderiimiş ve verilmiş olan bilûmum mücevherat ve eşyalar aynen oğlanevine iade edilir. Bazı vakalarda gönderilen eşyaların geri verilmeyüp inkâr edildiği de görülmüştür.

Dul kadınları alan erkek ve dul erkeğe varan kız bekâr olur-

sa yine aynı merasimle şerbet içilir.

İki dulun evlenmesine nişan yapılmaz.

Şerbetler yas ayı olan muharremde ve sefer, aylarında içilmez. Bu aylarda içilen şerbetler uğurlu olmaz diye bilinmektedir.

S O N

Çorumlu Maniler

Eşref Ertekin

162

Bu gün ayın on beşi
Yandı ciğerim başı
Ne yarden haber geldi
Ne dindi gözüm yaşı

163

Bu gün hava pusarik [1]
Başında durmaz sarık
Yavrum bir şeftali ver
Belki yolda susarik [2]

164

Bu gün bana noluyor
Elimde gül soluyor
Dayanacak dert değil
Mevlâm sabır veriyor

165

Bu gün üç gündür yarım
Halım müşküldür yarım
Başımda beynim kaynar
Senin aşkıdır yarım

166

Bu gün bayram günleri
Arşa çıkar ünleri
Ömürden mi sayarım
Yarsız [3] geçen günleri

[1] Hava yüzünde pus olmak.

[2] Susamaktan sutarız demektir.

[3] Yar ; Çorumda sevgili manasına.

167

Bu gün ayın on dördü
Kız saçını kim ördü
Ördü ise yar ördü
İsbat getir kim gördü

168

Bu gün ayın otuzu
Başındadır fitozu [4]
Dünyada yar sevmiyen
Ahrette yer topuzu

169

Bu dert beni ağlatır
Yarama duz bağlatır
Benden ayrı düşüşün
Ciğerimi dağıtır

170

Bu beni arif etti
İnletti zayıf etti
Bu dert böyle giderse
Başacak hayıf [5] etti

171

Bu dünya bir merdiven
İnem gidem derdinen [6]
Ne kötüye yoldaş ol
Ne konuş namerdinen [6]

[4] Fitoz ; Bir nevi baş tuvaleti.

[5] Hayıf yazık etti demektir.

[6] Dert ile, namert ile demektir.

172

Bu gönümüz yareli
Yar elinden yareli
Gayri elden onulmaz
Olmayınca yar eli

173

Boyun uzun el yetmez
Sevdan serimden gitmez
Bu gözler seni gördü
Gayrisin kabul etmez

174

Bu dert beni alıyor
Can evim oyuluyor
Aşk bende keder bende
Yavrum sana noluyor

175

Bu dert beni meledir
Yarama duz [7] eletir
Dert bende keder bende
Seninki velveledir

176

Bu gamler dağı gamler
Öldürür sağı gamler [8]
Buna adam dayanmaz
Eridir dağı gamler

177

Bu keklik usta keklik
Kınadı deste keklik
Çıkmış kaya üstüne
Çağırır dostu keklik

[7] Tuz.

[8] Sağı yani diri olanı öldürür.

178

Bunda meclis kuruldu
Elde bade duruldu
İç efendim badeni
Dutan barmak yoruldu

179

Bürüncek büründürür
Cımbışlı göründürür
Aşk âdemi öldürmez
Kır bayır süründürür

180

Bir sen söyle bir de ben
Şeker ezdim dilde ben
Senden evvel ölürsem
Nasıl yatam sinde ben

181

Bir taş attım dereye
Kız geldi pencereye
Kız Allahı seversen
Beni al içeriye

182

Bir su içtim harmandan [9]
Dolanda gel ormandan
Bu nasıl sevda imiş
Beni kesti dermandan

183

Bir taş attım denize
Dalgası vurdu yüze
Selâm söylen Tiflise
Kızını versin bize

[9] Bildiğimiz buğday, arpa sürülen harman yeri.

184

Bir su içtim destiden
Ale gözü mesteden
Mısıra sultan olsun
Seni bana dost eden

185

Bir topum var sırmalı
Atup yare vurmali
Bir ikrarın üstüne
Ölenecek durmalı

186

Bir taş attım divara
Gelin indi pınara
Kömür gözün sevdiğim
Hanı bana cığara

187

Bir dalda iki ceviz
Aramız derya deniz
Yari gördüğüm yerde
Ne bed [10] kalır ne beniz

188

Birinden
Geçti gönüm birinden
Avcular ceran için [11]
Daim çıkmaz bir inden
Cihandan ahım aldım
Alamadım birinden

[10] Çehre rengi.

[11] Ceylan, Ceyran, geyik nevinden
çok koşan bir hayvan.

189

Bir kuş geldi sarinden [12]
Selâm geldi yarimden
Kanadın yere vurdu
Benim ahizarimden

190

Bir dalda iki kiraz
Biri al biri biyaz
İlâhi kadir mevlâm
Güzeli güzele yaz

191

Bir dalda beş on elma
Birin al birin alma
İlâhi kadir mevlam
Canım al eşim alma

192

Baba ben dervişmiyim
Abalar geymişmiyim
Yarım bırakmış gitmiş
Ben burda kalmışmıyım

193

Başında poşusuna
Otursam karşısına
Adam âşık mı olur
Kapı bir komşusuna

194

Başında peştembalı [13]
Severim kıştan beri
Sevgi nisbete düştü
Ayrılamam şimden geri

[12] Çorumun şimalinde, kızılırmak
civarında bir köy adı.

[13] Peştümal, Zuta,

195

Yayılan
Zülfmüdür telmidir
Ak gerdana yayılan
Çıkma yarım kapuya
Ya kurd kapar ya yılan

196

Balıkta pul kalmadı
Denizde kum kalmadı
Gel sarılalım yatalım
Şamdanda mum kalmadı

197

Bacalar tütmez oldu
Bülbüller ötmez oldu
Ezel kendi gelen yar
Ahıma yetmez oldu

198

Başı peçeli yarım
Yol ver geçeyim yarım
Memeler filcan olmuş
Doldur içeyim yarım

199

Başına al bağlama
Benim için ağlama
Ellere gönül verip
Beni dilden eğleme

200

Baş aşağı giden yar
Yüzün eğri neden yar
Ezel böyle değildin
Şeni bir öğreden yar

201

Başında yeşil cenber [14]
Kokusu miski amber
Benim muradımı ver
Yâ hazreti peygamber

202

Baca baca gezerim
Ben yarimi sezerim
Girince yar koynuma
Uçkurunu çezerim

203

Başı alemli bülbül
Kaşı kalemlî bülbül
Sen orada figan et
Yürek veremli bülbül

204

Bağa vardım budanmış
Bülbül güle dadanmış
Yari benim zan ettim
Yare iller dadanmış

205

Bağlarda lâle sarhoş
Elinde bade sarhoş
İçelim mest olalım
Gidelim yare sarhoş

206

Bağa vardım üzüme
Çıbık değdi gözüme
Maşallah yazdırayım
Kaşın ile gözüne

[14] Çorumda hususî iplik veya ipk-
ten yapıp başa örtülen bir nevi yemeni
gibi örtü.

207

Bağa vardım yaprağa
Dünya haram hep bana
Nazlı yar gelmeyince
Koyman beni toprağa

208

Bahçalarda gülüm var
Boyun boyuma uyar
Geçme bizim kapudan
İl ariftir tez duyar

209

Bahçalarda bal kabak
Açılır tabak tabak
Beni beğenmiyordun
Sevdiğin cudama bak

210

Bahçalarda mum direk
Suyu nerden indirek
Bir münasip adam yok
Yare selâm göndirek

211

Bahçada barsız [15] adam
Hayvada narsız adam
Kalaysız kaba benzer
Dünyada yarsız adam

212

Bahçalarda filbari [16]
Söyle hey ilin yari
Sen bana yar olmazsın
Yüzüme gülme bari

213

Bahçalarda filbari
Rüyada gördüm yari
Uyandımki düş imiş
Ağladım zari zari

[15] Yemişsiz

[16] Nilofer gibi bir nevi çiçek.

214

Bahçada barın [17] aldım
Hayvada narın aldım
Yüzüne güle güle
Elinden yarin aldım

215

Bahçalarda tek lâle
Meylim düştü pek yare
Boğazım bağlı zencir
Elim erse tek yare

216

Bahça barın sevdiğim
Hayva narın sevdiğim
Bir gülünün ucundan
Cümle varın sevdiğim

217

Bahçanızda gül var mı
Gül dibinde yol var mı
Bu gece size varsam
Döşeginde yer var mı

218

Bahçamızda gülde var
Gül dibinde yolda var
Hoş geldin safa geldin
Can evimde yerde var

219

Bahçalarda baldıran
Gül benzimi solduran
Benim gibi varmola
Yarin elden aldıran

220

Bahçada kuzu gördüm
Tüyün kırmızı gördüm
Şeftali pınarında
Sevdiğim kızı gördüm

[17] Yemiş manasıdır.

221

Bahçaya kuzu girdi
Araya muzı girdi
Anasını ararken
Elime kızı girdi

222

Bahçalarda enginar
Enginarın dengi var
Ben yarimi bilirim
Sol yüzünde beni var

223

Bahçalarda ıtırşah
Boyu uzun kendi şah
İki gönül bir olsa
Ayıramaz padişah

224

Bahça bar [18] için ağlar
Hayva nar için ağlar
Dün anadan doğanlar
Bu gün yar için ağlar

225

Bahçalarda tecir [19] var
Yüreğimde acır var
Sabret yüreğim sabret
Sabırda çok ecir var

226

Bahçalarda geylânı
Getür haldan bileni
Munafıklar oturur
Fülân sevmiş fülânı

[18] Yemiş.

[19] Tacirin hafifi,

227

Bahça pezik [20] değilmi
Ciğer ezik değilmi
Yarimi iller almış
Bana yazık değilmi

228

Bahçalarda ısırgan
Kâvurmusun müslüman
Eğil bir yol öpeyim
Vallah billâh ısırmam

229

Bahçalarda al boya
Sevmedim doya doya
Her sabah karşıma çık
Bakayım doya doya

230

Bahçalarda tetiri
Hiçmi sayman hatırı
Dostumla düşman oldum
Yarım senden ötürü

231

Bahçalarda bal erik
Bal dudaktan emerik
Biz o cinsten değiliz
Ölenedek severik

232

Bahçalardan geçiyor
Bir kuş olmuş uçuyor
Beni kendine yakıtı
Şimdi benden kaçıyor

[20] Çorumda pancara pezi derler,

233

Bahçalarda madenüz
Döşelidir odamız
Gelirse güzel gelsin
Çirkin almaz mademiz

234

Bahçalarda gezemem
Dividim yok yazamam
Billâhi yeminliyim
Yeminimi bozamam

235

Bahçalarda pezolur
Gül açılır yaz olur
Ben yare gülüm demem
Gülün ömrü az olur

236

Bahçalarda tomatıs
Aından olur salâta
Eğer kızm vermezse
Tırşu vursun kelâta

237

Bahçalarda yüzerlik
Başında biyaz terlik
Ne böyle sevda gördüm
Ne böyle intizarlık

238

Bülbülün melediği
Ah edüp inlediği
Yine aklıma düştü
Gönümün dilediği

239

Bülbüller düğün eder
Bilmem hangi gün eder
Yar yare kavuşunca
Düğünü o gün eder

240

Bülbül cüce çıkarır
Bilmem nice çıkarır
Şu benim ahızarım
Seni uca [21] çıkarır

241

Bülbül bir küçük kuştur
Ötüşü gayet hoştur
Kınamayın bülbülü
Âşıklık müşkül iştir

[21] Burada uç nihayetmanasıdır.

Ziraat Bakımından Çorum :

İklim Hususiyetleri

Halid Kocak

— Geçen sayıdan devamı —

Y A Ğ I Ş

İklim faktörlerinin ikincisi yağış bakımından Çorumun nasibi azdır. Bu yönden Çoruma doğrudan doğruya kuru iklim adı verilebilir.

Çoruma düşen yıllık yağış hakkında bir fikir edinebilmek için dokuz yıllık yağış miktarları aşağıya konmuştur.

Yıllar	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Düşen yağış	305	377	373	400	400	311	334	362	381

Bu vaziyete göre dokuz yıllık ortalama alınırsa yıllık yağış miktarının (360,33 M. M.) olduğu görülür.

Yağışın ekim mevsimlerinde azlığı ve çokluğunda bilhassa Çorum tarla ziraatında büyük tesirleri vardır. Sonbahar yağışlarının azlığı ekimin azlığı, ilkbahar ekiminin (hava müsaid giderse) çokluğu, ekim sahasının genişlik veya darlığını doğurur. İlkbahar yağışının azlık veya çokluğunda bilhassa tarla ve bahçe ziraatlarının istihsalı üzerinde tesirleri pek fazladır.

Çorumun tarla ziraati yağışın mevsimine göre azlık veya çokluğu ile değişir. Bunun içindir ki yılın muhtelif aylarında düşen yağışın büyük bir kıymeti vardır. Aşağıya konan yedi yıllık ortalamalar bu husus hakkında bir fikir verebilmektedir.

Yedi yıllık ortalama

(M. M.)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yekûl
	18	39	36	44	57	54	11	6	18	14	29	52	378

Yağış vaziyetini daha iyi olarak mevsimlerdeki düşen miktar anlatacağından bu yedi yıl ortalamalarının mevsimlere göre birleşmiş miktarlar aşağıya konmuştur :

Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Yıllık ortalama
109	137	71	61	378

Bu rakamların verdiği sonuca göre Çorumda en yağışlı mevsim ilkbahardır.

Bilhassa çiftçiler arasında Nisan ayı içinde (kırk ikindi) yağmurları denilen ve ekseriya kırk gün düşen yağmurların ilkbaharın en yağışlı günlerini teşkil eder. Bu yağmurlar cennbu garbî istikametinden gelirler. Çiftçiler bu yağmur bulutlarına (koparan) adını vermektedirler. Nisan yağışsız gittiği takdirde çiftçiler (Mayıs gibi denizimiz var) diye bu aydaki bol yağışa işaret ederler.

Çorumda yağışın ilkbahar aylarında da kararsızlığını çiftçinin şu sözleri çok açık anlatmaktadır :

"Marta sıçan sığmese, Nisanda yağsa dinmese, Mayısta kâh yağsa kâh yağmasa, ekeneğim saz, kuzularım yoz olur,,

Diyeen çiftçinin yağmurun istediği şekilde düşmesinden doğacak iyilik ümitleri hakikaten buradaki tarla ziraatının mühim bir derdini teşkil eder.

İlkbahar ve kısmende Hazirandaki yağıştan sonra birden

bire kurak aylar başlar ve Birinci teşrin sonlarına kadar devam eder.

Çoruma düşen yağışın çokluğunu yağmur teşkil eder. Ekseriya sağanak halinde düşen bu yağmurlar bazı yıllar fayda yerine zararı da mucip olur. Bilhassa Mayıs içinde düşen fazla yağmurlar hububatta yatma hadisesini ve kıracık hastalığını doğurur. Sellerin en çok tahribatı bu aylarda görülür.

Kar

Kar bazı kısımlara pek az düşer. Bilhassa Osmancık ve Kızılırmak kıyılarında yağar yağmaz hemen erir. Dağlık bölgelerde 3 — 5 ay karla örtülü bir vaziyette kalır.

Don

Karın az düşmesi bir çok yıllar toprağın bütün kış donmuş bir halde kalmasını mucip olur. Böyle kar yağmayan yıllarda Çorumun tarla ziraatına don yaralar açar. Bilhassa kışlık hububatın ilkbaharda yeniden ekilmesini mecbur kılacak derecelerde tahribatı görülür.

Donlar Birinci teşrinde başlayarak Nisana kadar devam eder. Bu aylar içinde donlu günler ekseriyeti teşkil eder. Muhtelif yılların donlu günleri aşağıya konmuştur.

Yıllar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yekûn
1933	28	15	22	16	—	—	—	—	—	3	4	19	107
1934	28	26	11	1	—	—	—	—	—	—	6	16	88
1935	31	19	—	2	3	—	—	—	—	—	10	10	75

Dolu

Ekseriya Mayıs ve Haziranda düşer. Fındık cesametinde olanları pek çoktur. Dolunun bağlara, meyvelere, ekeneğe zararları çok görülmektedir.

Yıldırım

Mayıs ve Haziranda görül-müşür.

Rüzgârlar

Çorumun bulunluğu mevki burada her nevi hava cereyanlarının tesirile her yönden rüzgârlara maruz kalmasını doğurmaktadır isede en çok eseni yaz günleri şimali şarki, kışında cenup rüzgârlarıdır.

Anadolunun kuruluşu itibarile Sibirya ve Balkanlarda teşekkül eden en yüksek tazyik merkezinden İskenderun ve Basra körfezlerindeki en az tazyik merkezlerine doğru akın eden hava cereyanı Anadolunun yüksek dağ yamaçlarına çarparak parçalanmakta ve bunun mühim bir kısmı da or-

ta anadoluya sarmakta olduğu görülür. Parçalanen bu hava cereyanının mühim bir kısmının Çorum daimî bir uğrak yeridir. Yaz günleri öğleden sonra başlayan bu rüzgâr ortalığa bir serinlik vermekle beraber gündüz ve gece suhnetleri üzerinde de müessir olmaktadır.

Kışın bu rüzgârlar cenup istikametinde ve oldukça kuru ve şiddetli eserler.

Umumiyetle Çorumda şimali şarki ve cenup rüzgârları hâkimdir.

Buraya kadar yapılan incelemelerden bir sonuç elde etmek istenirse Çorumun kurak bir iklim taşıdığı meydana çıkar. Çorumu temamlile kuraklıktan kurtaran ilkbahar yağışıdır. Yazları kurak, kışları soğuk, ilkbaharı kısa, bazı yıllar sonbaharı uzun, ekseriyetle kısa olarak geçer. Kış ve yaz yılın en uzun mevsimleridir.

Çorumun bu iklim vaziyetile Osmancık, Mecidözü ve İskilli

bir kutmamak lazımdır. Çorum ilkbaharın soğuk günlerini soba baharında geçirirken Osmancıkta Şubatta ilkbaharın lâtif ve tatlı günleri başlamıştır. Mecidüzü Osmancığa nazaran 10 — 15 gün farkeder. İskilip biraz daha sonra ilkbahara kavuşur.

Çorumun Kızıl ve Yeşilirmak kıyıları da ayrı iklim tipleri taşır.

Çorumun teşekkülâtındaki tabii şartların değişikliği başka başka evsafı haiz iç iklimlerin husulünü mucip olmuştur. İhtiva ettiği sahanın dalgalı olmasının iklim üzerinde tesir yapmakta olduğu görülür ki Çorumu yetiştirdiği nebat çeşitlerine göre orta sıcak (mütedil) sıcak ve orta soğuk olmak üzere üç kısma ayırmak kabildir.

Orta sıcak bölgeyi yaylalar teşkil eder. Bu kısma giren yerler 700 — 950 metre yüksekliktedir. En fazla sıcak Temmuz ortalarından Ağustos sonlarına kadar devam eder süresizdir. En soğuk günler Kânunlarda görülür.

Sıcak bölge ; Osmancık, Hamamözü ve Kızılırmak kıyılarıyla Yeşilirmak hızasının bir kısmını teşkil eder. Buralarda Mayıs'tan itibaren sıcaklar şiddetlenir ve sürekli olarak Eylül sonuna kadar

devam eder. Kış pek soğuk yapmaz. Sıcaklık sıfırdan aşağı düşmez. Bu kısımlerde kar çok az düşer ve hemen erir. Bu mıntakaya dahil kısımlerin denizden yüksekliği 350 — 550 arasındadır.

Orta soğuk kısım ; dağ bölgesidir. Bu nölgeye giren alanın denizden yüksekliği 959 — 1300 dır. Buralar diğer iki mıntakaya göre en soğuk yerlerdir.

Buralarda en hâkim mevsim kıştır. Kar ancak Nisanda kalkar. Orta sıcak yerlerin ekenegille buranunki arasında bir ay olgunlaşma, erme farkı vardır.

Bu üç mıntakaya giren kısımler deniz seviyelerinden olan yüksekliklerden de anlaşılacağı vehile Çorumun toprak parçalarının kıvruluş şekillerini meydana koymaktadır.

İkinci ve üçüncü zaman haddisinin bir çok safhaları Çorumun kapladığı araziyi dalgalı bir hale getirmiş olduğundan toprak parçaları yaylalar, vadiler ve ovalar halinde teşekkül etmiştir. Çorumun iklim şartlarını değiştiren de bu vaziyettir. Deniz seviyesinden 300 — 1400 metre arasındaki muhtelif yüksekliklere giren bu toprak parçaları Çorum ziraatının yapıldığı yerlerdir.

Halk arasında yaylalara ova, vadilere boğaz denmektedir. Ovalar tarla, boğazlar bahçe ziraatına ayrılmış gibidir.

Bundan dolayıdır ki bu ovaların umgmî evsaflarının bilinmesi Çorum tarla ziraatının ve iklim şartları ile toprak teşekkülâfının karakterlerini meydana koyması itibarile lüzumludur.

Taybı kırı ovası :

Çorum merkezine 50 — 60, İskilip ve Sungurluya 30 kilometre uzaklıktadır. 12 x 12 144 kilometre murabbaı genişliğindedir. Denizden yüksekliği 550 — 560 metredir. Sungurlunun tuğlu, Sağpazar, Çayan köyleri arazisini teşkil eder.

Topraşı boz renkte, kumlu killidir. Orta derecede işlenebilir. Derindir. Çorumdaki diğer yaylaların en verimlisidir. Buğday verimi bire 18 — 20 olmakla ünlüdür.

İrmak ovası :

Çorum merkezine 40 kilometredir. Kızılırmağın garp ve şarkına, Çorumun garbine düşer. 30 x 20 = 600 kilometre murabbaı ye-

ri kaplar. Denizden yüksekliği 500 — 550 metredir.

Saray ovası :

İskilip arazisi içindedir. 70 kilometre murabbaı genişliktedir. Toprağın ekseri kısmı Kızılırmağın teressübatından ilari geldiğinden bazı kısımleri boz, bir çok yerleri sarıya çalar renktedir. Killi kumlu, kumlu killi ve derindir. Bazı kısımleri tuzludur. Tuzlalar bu ovada kurulmuştur. Bu ovalarda pamuk yetiştirilmektedir.

Dedesli ovası :

İskilibin dere köy, eski ören, iğdeli, tombuşoğlu, çiftliği ve civarı arazisini teşkil eder. 25 x 10 250 K. M. M.² yer kaplar. Kızılırmağın şark ve garbinde bulunmaktadır. Gittikçe Kızılırmaktan şarkı cenubiye doğru uzaklaşır. Toprağı killi kumlu ve derindir. Münbittir.

Kuyumcu ovası :

Hamamözü mıntakasından Kızılırmağa doğru uzar. 15 x 75 K. M. M. 2. sahayı kaplar. Toprağı killi kumludur.

Sonu var

Şerefeddin Mukbil Bey ve

Mescidi ile bir yazma kuranı

Neşet Köseoğlu

Osmancıkta bulunan Türk eserlerini tedkik ve tesbit edenlerin Şerefeddin Mukbilin yaptırdığı mescit kitabesile Osmancıkta Koyunbaba türbesine vakfettiği kuran üzerinde durmamaları mümkün değildir. Osmancık tarihinin bir parçasını aydınlatmak noktasından çok mühim olan bu vesikayı aynen aşağıya yazıyoruz :

Osmancıkta kendi adile anılan mahallede Mukbil bey camisi vardır. (855 H.) tarihinden beri bir çok tamirler ve tadillerden sonra şimdi harap bir haldedir. Bu günkü durumu ile okula ve oradan da Çorum müzesine getirilen kitabelerinden başka kıymeti haiz bir eseri kalmamıştır.

Üçüncü sayımızda resimler arasında görüleceği gibi yarım daire şeklinde bir mermer üzerinde iyi bir sülüs ile yazılmış olan kitabesi budur :

1 - قال اني عليه السلام من بنا
2 - بنا هذا المسجد المبارك لاجل الدار الاخر
افتخار لكبرى الحاج منيل بن
3 - عبدالله تقبل الله تعالى خيرا في ايام
دولته المنطار الاعظم السلطان محمد خلد الله ملكه
سنة خمس وخمسين وثمانمائة

Bu üç satırlık yazının bulunduğu taşın eb'adı şudur :

Taşın uzunluğu :	0.86
Genişliği (yarım kutru)	0.58
Birinci satırın uzunluğu :	0.60
İkinci » »	0.74
Üçüncü » »	0.74
Satırların genişliği 0.15 santimdir.	

Osmancık mahalleleri arasında (Mukbil ağa) adlı bir mahalle vardır. Bu mescidde oradadır. Oturduğu yer ve yaptırdığı mescidin burada bulunması mahallenin bu adı almasına sebep olmuştur. Kitabedeki yazıya göre bu mescidin Fatih zamanında (855 H.) tarihinde Elhac Mukbil bin Abdullah tarafından yapıldığı anlaşılmıştır.

Bundan başka Osmancıkta Koyunbaba türbesinde bulunup Çorum kütüphanesine getirilen ve bu sayımızda bir sahifesinin fotoğrafını gördüğünüz kuranın da (Mukbil bey tarafından vakfedildiği anlaşılmaktadır.

Bu güzel yazılı ve tezhibli olan kuranın (Gaybî bin Bayazîd) adında bir hattat tarafından (837 H.) tarihinde yazıldığı ve (Şerefüddevetü veddin Zeynülhac velhameyn Hacı Mukbil bin Abdullah) tarafından (871 H.) tarihinde vakfedildiği kuranın kabında yazılı bulunan vakfiyesinden anlaşıyor, Bu yazıların başında da şu ibare vardır:

- 1 - صاحب هذا المصحف المبارك الشريف الامير الكبير
- 2 - شرف الدولة والدين مقبل بك بن عبد الله
- 3 - غفر الله له ولجميع المسلمين اجمعين

Bunun altında da şu yazı vardır :

- 1 - وقع الفراغ من تحرير هذه الحتم المبارك الميمونة غيبى بن بايزيد
- 2 - غفر الله عنهما في التاريخ لسنة سبع و ثمانين و ثمانمائة

(871 H.) tarihinde yazılmış ve vakfiye şeklinde olan bu vesika aşağıdadır. [1]

[1] Osmancıkta Koyunbaba türbesinde bulunan vesikalar ayrı bir tedkik halinde yine bu ofistunlarda neşredilecektir.

وقف وحبس هذه الحتمه الشريفه المباركة شرف الدولة والدين زين الحاج والحرمين حاجي مقبل بن عبدالله غفر الله لجميع المسلمين والمسلمات لما تأمل وعلم ان الدنيا قرار لادار قرار نعيمها ظل زائل ومقيمها ضيفه راحل ابتغاء لمرضاة الله العظيم وهرباً من عقابه الاليم و طلباً لثوابه الكريم يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم يقبل الله منه على من نظر وقراء في مسجده و دعا له بالخبر حتى يحصل له نعيم الجنات واصلاً فيها الى على الدرجات خالداً فيها مادامت السموات حائراً للفوز والنجات آمناً من الجحيم والدركات يوم تجد كل نفس ما عملت من خير محضراً وفقاً صحيحاً شرعياً وحسباً صريحاً سميعاً لا يباع ولا يوهب ولا يورث ولا يورث ولا يورث ولا يورث فبذل بعد ماسمعه فانما ائتمه على الدين يبدلونه ان الله سميع عليم وعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين وذلك جرى وحرر في تاريخ سنه احدى و سبعين و ثمانمائة

Bu vesikalarda adı geçen (Mukbil bey) kimdir, bu mevzu üzerinde yaptığımız araştırmaları aşağıda yazıyoruz :

1 — Ertena torunu Ali beyin hapisten çıkıp Sivas emiri Hacı İbrahim'in kölesi olup Sivas emiri olan ve Ali bey tarafından yaptığı yemine rağmen (780 H.) den evvel

öldürülen bir Hacı Mukbil vardır. [2] Tarihleri bir birine uymadığı için Osmancıkta medresesi olan Mukbil beyin bu olmasına ihtimal verilemez.

2 — Şad geldi paşanın amcası (Turhal) beyi (Doğan şah) ın iki oğlu vardı. Biri (Şerefeddin Mukbil) diğeri de (Mübarek şah) idi.[3] Bunların (760 H.) tarihlerinde yaşça küçük oldukları anlaşılıyor. Bunun (871 H.) de yaşayan (Mukbil) olması ihtimali azdır.

3 — Nihayet Çelebi Mehmed zamanında (809 H.) tarihinde Sivas hâkimi Mezid beyin harekâtının tahkikına memur edilerek gizlice Sivasa giden ümeradan (Mukbil bey vardır. [4] Bundan daha evvel Çelebi Mehmed (807 H.) de kardeşi İsa Çelebi ile yaptığı muharebede muzaffer olunca Rumeli hükümdarı olan diğer kardeşi Süleyman asker toplayarak Bursa üzerine yürüdüğü zaman harbetmeden geri çekilmesi reyin-

de bulunanlar arasında ümeradan Mukbil bey de vardı. [5]

Bu üç hadisede adı geçen Mukbeyllerin aynı zat olması ihtimali vardır. Fakat Osmancıkta eseri olan (Mukbil) beyin bunlardan hangisi olduğu tesbit edilememiştir. Mes-cide aid bir vakfiye de bulunamamıştır. Yalnız mahallinde şayanı dikkat bir rivayetten bahsedilmektedir. Bu da (Mukbil) in aynı zamanda (Kutlu bey) adı ile anıldığı ve kızı Cihan hatunu Koca Mehmed paşanın zevce edindiğidir. Eğer bu rivayeti kabul edersek hem tarihler tetabuk eder, hem de mezar taşını evvelce bulup ilk sayımızda (6) izaha çalıştığımız bazı noktalar da daha ziyade tenevvür etmiş olur.

Neşredilmiş veya edilmemiş eserlerde (Mukbil) beye aid notlar yukarıya çıkarılmıştır. Yeni malûmat elde edilinceye kadar bu mevzuu mübhemiyetini muhafaza edecektir.

[2] Bezmürezim — S. 124 - 134.

[3] Amasya tarihi C. 3. S. 62.

[4] " " " " 192.

[5] Amasya C. 3. S. 181.

[6] Koca Mehmed paşa makalesine muracaat.

Yer Adları

Neşet Köocoğlu

— Geçen sayıdan artan —

A L A C A

- 146 — Acepşar (Kürkçü)
- 147 — Akpınar
- 148 — Akveran
- 149 — Altınta (Çöplüce)
- 150 — Arapseyf
- 151 — Balcıkhisar
- 152 — Balpınar
- 153 — Beşiktepe
- 154 — Bolatcık
- 155 — Bozdoğan (18)
- 156 — Büyük camili
- 157 — Büyük dona
- 158 — Büyük hırka
- 159 — Büyük keşlik
- 160 — Büyük söğüt özü
- 161 — Çal
- 162 — Çatak
- 163 — Çatalbaş
- 164 — Çelebibacı (Kötü köy)
- 165 — Çikhasan
- 166 — Çomar
- 167 — Çopraşık

- 168 — Çöplü
- 169 — Dedepınar
- 170 — Değirmendere
- 171 — Değirmenönü (Çırçır)
- 172 — Dereyazıcı
- 173 — Dölderesi
- 174 — Eski yapar
- 175 — Evci
- 176 — Fakılar
- 177 — Gazipaşa
- 178 — Gerdekkaya
- 179 — Gökveran
- 180 — Harhar
- 181 — Haydar
- 182 — Hışır
- 183 — İbrahim koyunlu
- 184 — İbrahimoglan Alamaslı
- 185 — İmat
- 186 — İmat hüyükü
- 187 — İsahacı
- 188 — İsmailli
- 189 — Kalecikkaya
- 190 — Kalehisar
- 191 — Kalıncaya
- 192 — Kapaklı
- 193 — Karakaya

[18] Anadolu Türk aşiretleri adındaki eserde malûmat vardır. (S. 26, 149, 208, 214.)

- 194 — Karamahmut
 195 — Karatoltepe
 196 — Karçın
 197 — Karanıkara
 198 — Karabüget
 199 — Killik
 200 — Kıcık
 201 — Kıcılı
 202 — Kılavuz
 203 — Kızılhamza
 204 — Kızıllı
 205 — Kızkaraca
 206 — Kızılyar
 207 — Koçhisar
 208 — Kuyluş
 209 — Koyunoğlu
 210 — Kuyumcuveran
 211 — Kuzkışla (Kabil)
 212 — Küçükdomu
 213 — Küçükhirka
 214 — Küçükkeşlik
 215 — Küçük söğütözü
 216 — Küçükyenice
 217 — Külâh
 218 — Küre
 219 — Mahmudiye
 220 — Manışar
 221 — Mazıbaşı
 222 — Miyanesultan
 223 — Narlı
 224 — Örülükaya
 225 — Perçem (Meydan)
 226 — Sancı
 227 — Sarı Süleyman

- 228 — Seyidnizam
 229 — Sincan
 230 — Soğucuk
 231 — Sultanköy
 232 — Tahiatat (Kırklar)
 233 — Tutaş
 234 — Tutluca
 235 — Veled
 236 — Yatankavak
 237 — Yeniavunmuş
 238 — Yeniköy (Yenice)

İ S K İ L İ P

- 239 — Ağcasu
 240 — Ahlatcık (Göl)
 241 — Avhatyakası
 242 — Akdam (Karakeçi)
 243 — Akkaya (Çatak)
 244 — Akpınar (Onaçahmet)
 245 — Almalı
 246 — Asarcık (Kozveran)
 247 — Asarçay
 248 — Aşağı örenseki
 249 — Aşağışeyhler (Kuzören)
 250 — Başmakçı
 251 — Beyoğlan
 252 — Çatkara
 253 — Çavuşoğlu (Soytarı)
 254 — Çayköy
 255 — Çepni (Sipahi)
 256 — Çomu
 257 — Çukur
 258 — Dağkıyısı
 259 — Derinöz
 260 — Dorukseki

- 261 — Doğangir
 262 — Eskiköy (Akkil)
 263 — Eskiören (Dere köy)
 (Ferhalı)
 264 — Evlik (Derezeki)
 265 — Güneyalıç
 266 — Hacıbayram
 267 — Hacıbey
 268 — Hacı Halil
 269 — Halı (Alibeyli - Semüşler)
 270 — Harun
 271 — İbik
 272 — İkikise (Yalın kise - Kelleli)
 273 — İki pınar (Kargın)
 274 — Kara ağaç
 275 — Karaburun
 276 — Karaçukur (Kenger-Ahlay)
 277 — Karaveran
 278 — Karmış
 279 — Kavak (Kargın - Karagöz)
 280 — Kaya ağzı
 281 — Kayı
 282 — Kertme (Babaoğlu)
 283 — Kılıçdere (Kaynarca-Kılıçdere)
 284 — Kızılcapelit
 285 — Kurusaray
 286 — Kuzköy
 287 — Kuzluk (Kızılcaıyır)
 288 — Koşçağız (Yalak)
- 289 — Musular (Konusağıl)
 290 — Örübağ
 291 — Saraycık
 292 — Sarıkavak (Kuzahlat)
 293 — Seki (Soldere)
 294 — Seyidçayı (Alıç)
 295 — Soğucak
 296 — Sorgun [19]
 297 — Şaphana
 298 — Şeyh (Karaşar)
 299 — Şehirayugı (Karlık)
 300 — Şehirkuruçay
 301 — Tepeköy (Yolaltı)
 302 — Yalakçayı (Hasan-deyin)
 303 — Yanoğlan
 304 — Yavukurtluözü
 305 — Yaylacıkseki
 306 — Yenice
 307 — Yerli (Soğılân)
 308 — Yukarı veranseki
 309 — Alagöz
 310 — Ağzıbüyük
 311 — Ahacık
 312 — Akseki
 313 — Barak
 314 — Bayanpınar
 315 — Bayan
 316 — Beyveran (Beydili)
 317 — Çerkeş
 318 — Danabaş
- [19] (III) de Bozok sancağında bir kaza adı idi. (A. T. A. S. 121) aynı zamanda Türk aşiretlerinden birinin adıdır.

- 319 — Demirciler (Ayvaca)
 320 — Derekutuğun
 321 — Emirhalil
 322 — Emirşah (Karakaya)
 323 — Eski Alibey
 324 — Evcı (Müstecep)
 325 — İleği (Horozoğlu)
 326 — İshaklı
 327 — Kalınpelit (Sülüklü)
 328 — Karadibek
 329 — Karaömer
 330 — Köpüklü
 331 — Kunduzlu
 332 — Kuşu (Şeyhler)
 333 — Lapa
 334 — Meva
 335 — Ovacık
 336 — Pancarlıklar (Aşağı - Yukarı)
 337 — Reşadiye
 338 — Saray
 339 — Satıyüzü
 340 — Sivas kuruçay
 341 — Taytak (Karaceceli)
 342 — Tepebayat
 343 — Tepekutugun
 344 — Toyhana
 345 — Yatukco
 346 — Zeyveli (Kuruçay)
 347 — Kızılveran
 348 — Anbarcı (Yeniyapan)
 349 — Belkavak (Boztepe)
 350 — Cender (Torunlar)
 351 — Eskiçelte

- 352 — Kalenderoğlu
 353 — Karahacı (asayış - resuloğlu yenice)
 354 — Karakısıık
 355 — Karavdar
 356 — Kırköy
 357 — Kızağlı
 358 — Kızılkın (İğdeli)
 359 — Mehmetali çiftliği
 360 — Sağpazar
 361 — Tutpınar (Köpeç)
 362 — Üçdam
 363 — Yarımca (Karakısıık)

Mecidözü

- 364 — Ahmediye (kaymakçı)
 365 — Akçakoyun
 366 — Alancık
 367 — Alveran
 368 — Araphacı
 369 — Avkat
 370 — Ayvalı
 371 — Badan
 372 — Bayındır [20]
 373 — Bebük
 374 — Bekişler
 375 — Babacık
 376 — Boyacı
 377 — Bünyani osman (Söğütönü - Yağma)
 378 — Büyükdöven

[20] Bu da Oğuz boylarından birinin adıdır. (1101) de Çiğdemli Türkmenlerine tabi idi. (A. T. A. S. 77, 84.)

- 379 — Celâli (Şeyholu)
 380 — Çağna
 381 — Çayan
 382 — Çayköy
 383 — Çıkrık
 384 — Çitli
 385 — Dağsaray
 386 — Değirmenderesi
 387 — Devletoğlu
 388 — Doğa
 389 — Elvançelebi
 390 — Emirbağı
 391 — Eskice
 392 — Fakıahmed
 393 — Farzand
 394 — Fiğani
 395 — Geykoca
 396 — Gökçebel
 397 — Güney
 398 — Hıdırdede
 399 — Hisarkavak
 400 — Horku
 401 — İbek
 402 — Kalaycık
 403 — Karacaveran
 404 — Karacuma
 405 — Karasar
 406 — Kargı
 407 — Kavaklıkışla
 408 — Kayı
 409 — Kertin (Kertme)
 410 — Kışlacık
 411 — Kışladeresi
 412 — Kızılca
 413 — Konaç
 414 — Koyunağılı (Koyun-
oğlu)
 415 — Kozveran
 416 — Körücek muhaciri
 417 — Köseyyup
 418 — Kutlak
 419 — Kuşsaray
 420 — Kuyulukışla
 421 — Küçük düvenci
 422 — Mecidiye (Kuyucak)
 423 — Mullacop
 424 — Virancık (Örencik)
 425 — Palabıyık
 426 — Pınarbaşı
 427 — Sarıhasan
 428 — Sırçalı
 429 — Sorkoğlu
 430 — Sülüklü
 431 — Şemi
 432 — Tanrıvermiş
 433 — Terken
 434 — Üçköy
 435 — Vakıflar
 436 — Yedigöz
 437 — Zennun
 438 — Körücekyevli
 439 — Cemilbey (Çorak)
 440 — Ahmedoğlu
 441 — Akpınar
 442 — Balıyakupağa
 443 — Bekiroğlu
 444 — Çobandivani
 Souu var

Çorum havadisleri :

Çorum Halkevinin Bir aylık çalışması

Halkevimiz bu ay içerisinde hakikaten ferahlık verici çalışmalarda bulunmuştur.

Programlı, metotlu bu çalışmaları aşağıya sıralıyoruz :

1 — Köy gezileri

Köycülük şubesi içinde bulunduğumuz yılın ikinci altı aylık devresi için yaptığı program mucibince, Çorum kazası köylerini dört mıntakaya ayırarak bu mıntakalar dahilinde gezisine başlamış, hafta tatilinin birinde (Hamamözü) mıntakasına, diğerinde (Ovacık) mıntakasına olmak üzere iki gezide bulunmuştur.

Bu gezilerde, Şube komite üyeleri beraberlerine aldığı doktor ve baytar ile şimal hamamözü mıntakasında ; Yukarı Karapınar, Orta Karapınar, Aşağı Karapınar, Çamlıca, Mescidli, Büyük Lâçin, Kırkdillim köylerini, cenup Ovacık

mintakasında ; Alpağut, Divan-kebir, Ovacık, Çakır, Domu, Pamucak ve Babaoğul köyleri olmak üzere on üç köyü dolaşmış ve bu köylerde köylülerimizin sıhhi, ziraaî ve ictimaî durumları üzerinde incelemelerde bulunarak yüzlerce kadın, erkek ve çocuk hastalarını muayene ettirerek sıtmalılara kinin ve bol eczaları muhtevi olan ecza çantasından ilâçlar verdiği gibi tedavisi hanede yapılmak iktiza edenleri Vilâyet Hastahanesine yatırılmalarına delâlette bulunmuş ve doktorun verdiği reçetelerin bedelini de evden vermek suretile köylü kardeşlerimizin sıhhi durumlarile olan candan alâkalarını göstermiştir.

Baytar tarafından da bütün köy hayvanatı üzerinde tedkikatta bulunulmuş ve rastlanan hastalıkların önlenmesi için gereken

tedbirlerin alınmasına tevessül olunmuştur.

Bu gezilerde. bütün köylülerimizle toplantılar yapılmış, Cumhuriyet hükümetimizin köylülerimizin kalkınmasına verdiği büyük alâkanın şümül ve ehemmiyeti ve devlet bünyei içtimaiyesinde en büyük varlığın köylülerimiz olduğu ve Cumhuriyet idaresinin feyizli idaresi altında yürütülecek yollar ve ülkümüzün ana hatları kendilerine anlatılmıştır.

Bu arada köy çocuklarına lezazını dersiye dağıtılmış ve şehit ana ve babalarla da koauşmada bulunularak İstiklâl harbinde canlarını veren yavrularının kendi varlıklarını feda etmekle bu millete hakikî varlığı temin ettikleri ve kendi namlarının bu milletin kalbinde daima yaşayacağı söylenilerek hatırları hoş edilmiştir.

Hamamözü mıntakasına yapılan gezide, yol uğrağı olmak dolayısıyla Amasyanın Gümüşhacıköy kasabasına da uğranılmış ve orada yapılan iki saatlik bir dinlenmede komşu kazanın Parti ve Halkevi mensuplarıyla görüşmede bulunulmuş ve gezi heyetin beraberinde bulunan onüç kişilik Bando takımı belediye bahçesinde

muhtelif parçalar çalarak halkın çok samimi bir hava içinde eğlenmeleri temin edilmiştir. Bütün köy gezilerinde bando takımı millî havalar çalarak köy delikanlılarına yaptırdığı millî oyunlarla gençlerimizin millî oyunlarımıza rağbet ve alâkalarının artmasına yol açılmıştır. Bütün gezilerde köylülerimizle olan candan kaynaşmayı tesbit eden fotoğraflar alınmıştır. [*]

Spor faaliyeti :

2 -- Bu ay içerisinde futbol kulupleri arasında iki defa gösteri maçı yapılmıştır. Memleketin sporcu gençleri arasında her gün Halkevimizde yapılan neşeli toplantılar, Cumhuriyet alanındaki eğzersizler, gençlikten beklediğimiz programlı şuurlu hamlelerin canlı misallerini müşahade ile bizleri şevdirmişdir.

Diğer taraftan, spor bölge başkanlığının ; büyük ilgi ve yüksek düşünce ile tarihî Türk kuvvet ve gücünün asrın icablarına göre tekâmülü için vilâyet dahilinde merkeze davet ettiği yedi pehlevana her akşam ev salonunda merkezin gönderdiği antrenör bay Kemal Türel tarafından güreş ve spor talimleri yaptırılmaktadır.

[*] İşbu fotoğraflardan bir kısmı gelecek sayımızda neşredilecektir.

Bölgenin güreş talimi için yaptırdığı fennî güreş minderi ve pehlivanlar için celp ettirdiği modern mayolar halkımızın nazarı- nı büyüklerimizin spora verdiği büyük alâka ve maddî fedakârlık- lar üzerine çekmiştir.

3 — Gösterit şubeşi :

Bu şubemiz, programlı çalış- malar ile çok iyi hazırladığı Tır- tıllar piyesini Halkevi sinemasında bedava olarak halka göstermiş, bütün sinemayı dolduran bine ya- kın halk tabakasının takdirini ka- zanmıştır. Umumî arzu üzerine bu piyes bir hafta sonra tekrarlan- mıştır.

Gösteriler arasında ar şube- sinin hazırladığı ve kendi yetiş- tirdiği talebelerile yaptığı müzik çok beğenilmiştir. Program :

1 — Erginlik marşı, 2 — Tro- meri, 3 — Serenat 4 — İtiraz, 5 — Barkarol, 6 — Sontaloçya, 7 — Gece, 8 — Çoban. (Sololar)

1 — Riçoletto, 2 — Üngaris, 3 — Şehnaz lenga, 4 — Arzı 5 — Uşaklı kız (korolar) gibi ağır parçaları muhtevi olmasına rağ- men gençlerimiz vazifelerinde iyi başarılar göstermişlerdir. Bundan başka halk terbiyesi üzerinde büyük tesirleri olan sinema işi de

bu ay içerisinde yolunda gılmış, ve bu ay içinde (Bir doktorun va- siyetnamesi), (Allahın Bahçeleri), (Atlantik), (Monto Kırsto) adlı fi- limler gösterilmiştir.

4 — Umumî ve hususî toplanlar :

Bu ay Halkevimiz salonu he- men her gün denilebilecek umumî toplantılara sahne olmuştur. Hu- susî idare tarafından bütün köy kâtipleri merkeze davet edilerek iki gün toplantı yapılmış ve bu toplantıda Cümhuriyet hü- kûmetinin köy kalkınması yö- nünden aldığı idarî tedbirle- rin tatbik yolları üzerinde ve vazifeleri hakkında kendilerine talimat verilmiştir.

5 — 8/7/938 tarihinde Ço- cuk esirgeme kurumu Çorum şu- besi kongre halinde fahrî Başka- nı vali ve Cümhûriyet Halk Par- tisi Başkanı Bay Süreyya Yurda- kulun reisliği altında bir top- lantı yapmış ve bu toplantı esnasında kurumun idarî ve hesap işlerini teftiş için gelen bay Ne- şet Bora tarafından Çocuk esir- geme kurumunun yüksek vazifesi ve medenî milletlerde çocuk ter- biye ve korunmasına verilen bü- yük ehemmiyet hakkında ilmî bir

konferans verilmiş ve işbu toplantı esnasında şube heyeti merkeziyesi ile idare heyeti seçimi yapılmıştır.

6 — Her sene mutat askeri maneralara iştirak etmek üzere bir müddeti muvakkate için Çorumdan ayrılmış olan garnizonda bulunan kıtaatı askeriyeeye parlak bir teşyi merasimi hazırlanmış ve bunun için yapılan program mucibince kasabanın bütün halkı kasabanın kenarındaki Belediye parkına toplanmış ve önde Halkevi bandosu olduğu halde gelen kahraman kıtaatımız zabitan ve efradının toplantı yerine gelişi halkın büyük orduya olan çok candan sevgi ve güveninin izharına delâlet eden büyük gösterilere vesile olmuştur. Belediye meclisinin en yaşlı üyesinden Sabit Bekay tarafından Türk ordusunun kudret ve cihanşümül yüksek meziyetleri hakkında bir söylevde bulunulmuş ve halkımızın orduya karşı olan minnet ve şükranı arzedilmiştir.

Kıt'a kumandanına Halkevliler ve

halk tarafından büketler takdim edilmiş ve büyük neşe ve sevgi içinde askerlerimiz uğurlanmıştır.

7 — Gösterid ve Ar şubemizin elemanlarının hemen her gün gece ve gündüz sıkı bir çalışma ile hazırladıkları piyesi ve müzik konserini temsil etmek üzere elli kişilik bir heyet halinde İskilibe gidilmiştir.

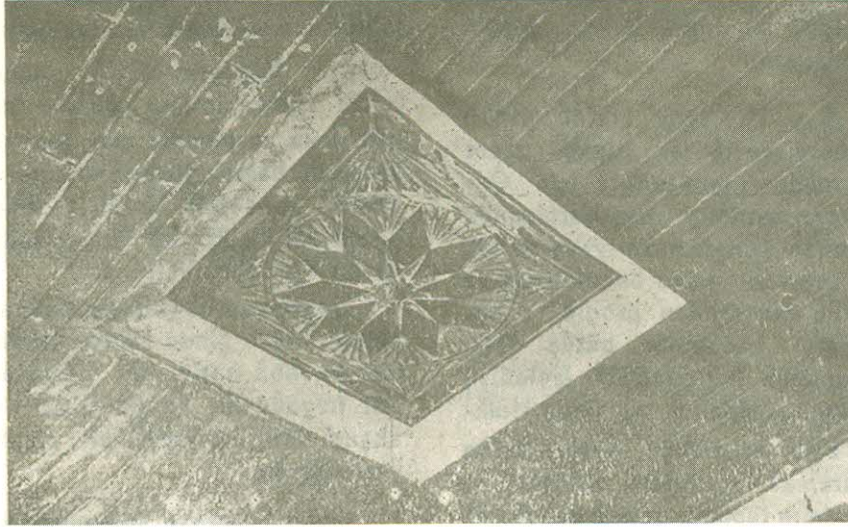
Başta vali ve Halkevi Başkanı olduğu halde giden evlileri İskilipliler kasaba haricinde müsafirlerini heyecanla karşılamışlar ve akşam üzeri 80 kişilik bir ziyafet vermişlerdir.

İskilip Halkevi salonunda kadınli erkekli bin kişilik bir kalabalık huzurunda temsil yapılmış ve konser gibi oldukça ağır parçaları havi program büyük bir başarı ile yapılmış ve gençlerimiz çok heyecanlı gösterilerle alkışlanmışlardır.

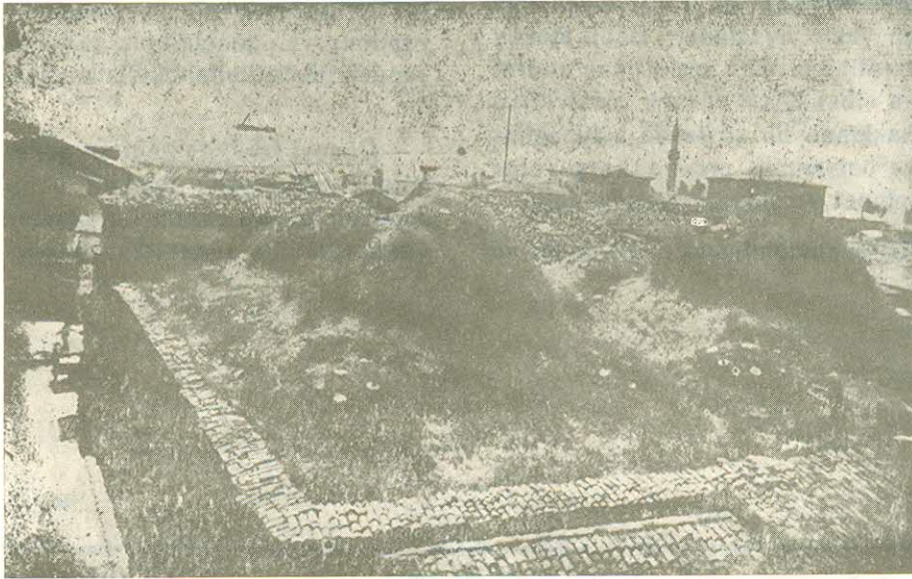
Geceyi İskilipte geçiren gençlerimiz ertesi günü kasaba dahilinde bir gezinti yapmışlar,akşama yakın Çoruma avdet etmişlerdir.

MESUL MÜDÜR : *Eczacı Bedri Bilginer.*

Çorumun Tarihi Belgelerinden :

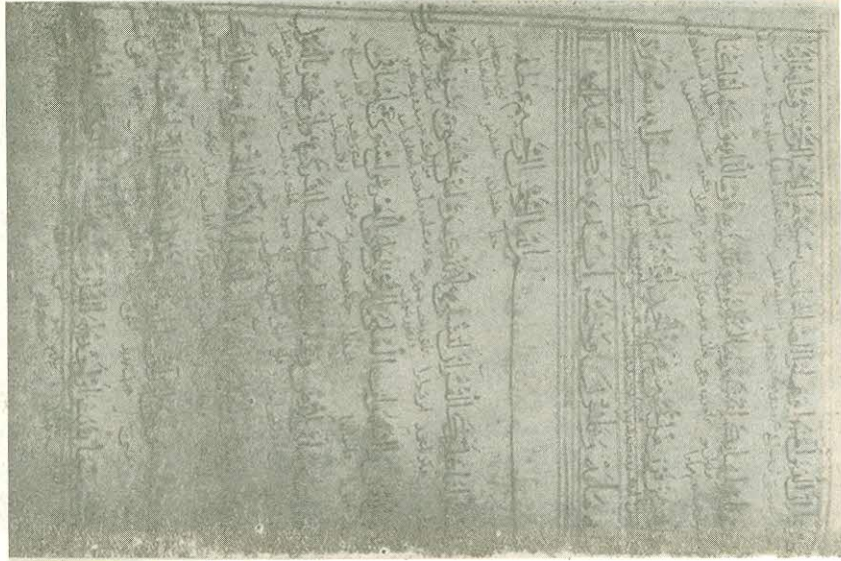

Çorumda Muzaffer paşa camii tavanı nakışı

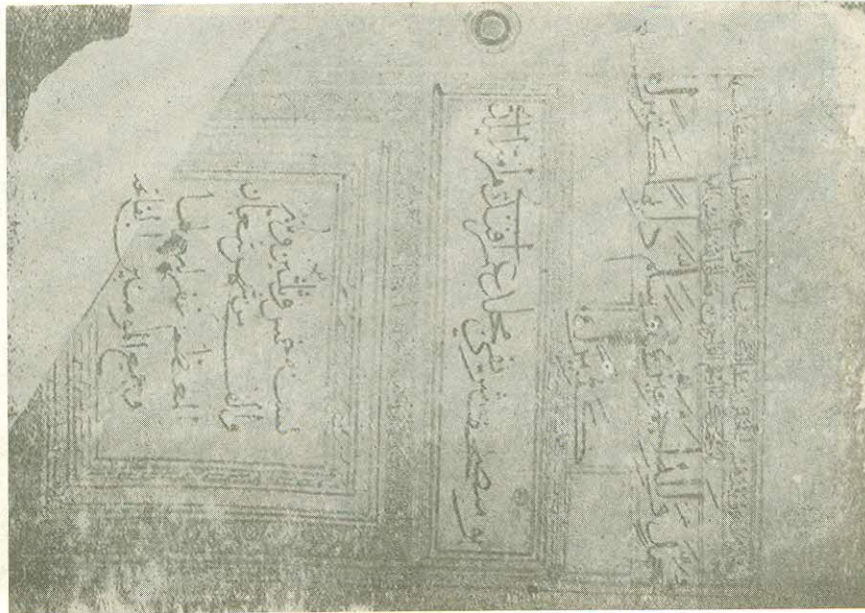

Üçüncü sayıda Tarihi belgeler kısmında kendisinden bahsedilen
Çorumda Yenihamam diye anılan Ali paşa hamamının

Çorumun Tarihî Belgelerinden :

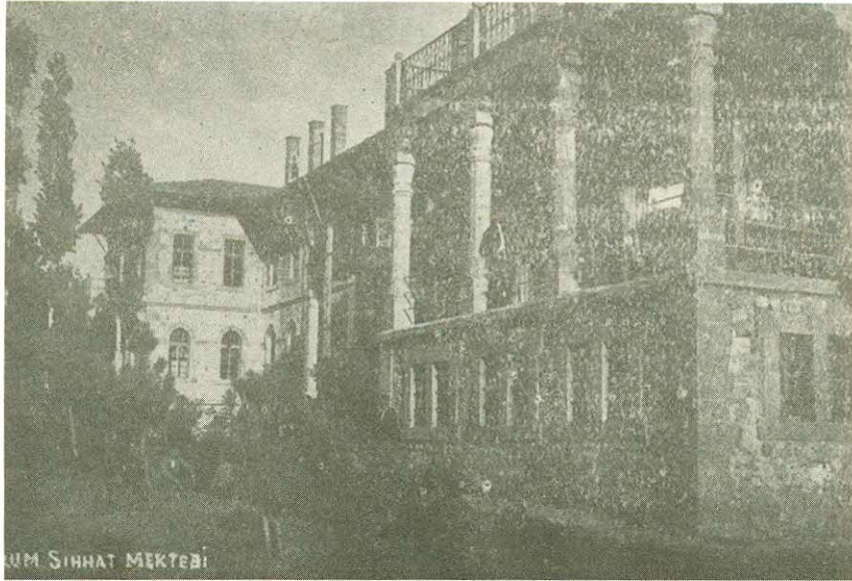
Çorumun camii kebirinde bulunan ve Bay Hamit Zübeyr kuşey işaretile
Evkaf Umum Müdürlüğüne kaldırılan yazma bir kur'anın
orta sahifesinden bir parça

Aynı kitabın nihayet sahifesi (tefsirler acemcedir)

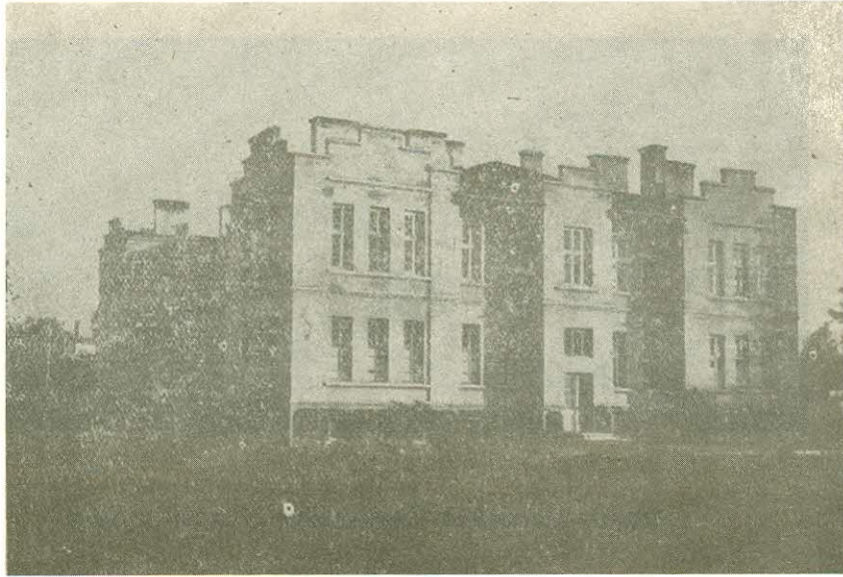
Çorumun ilk hastahanesi
— Bu gün Albayrak okuludur —

Sıhhat işyarları okulu

Memleket Hastahanesinden bir kısım

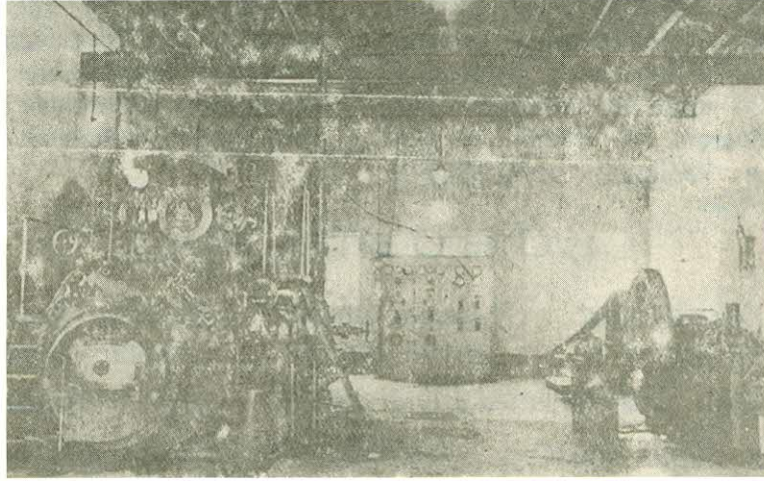
Doğum ve Çocuk Bakımevi

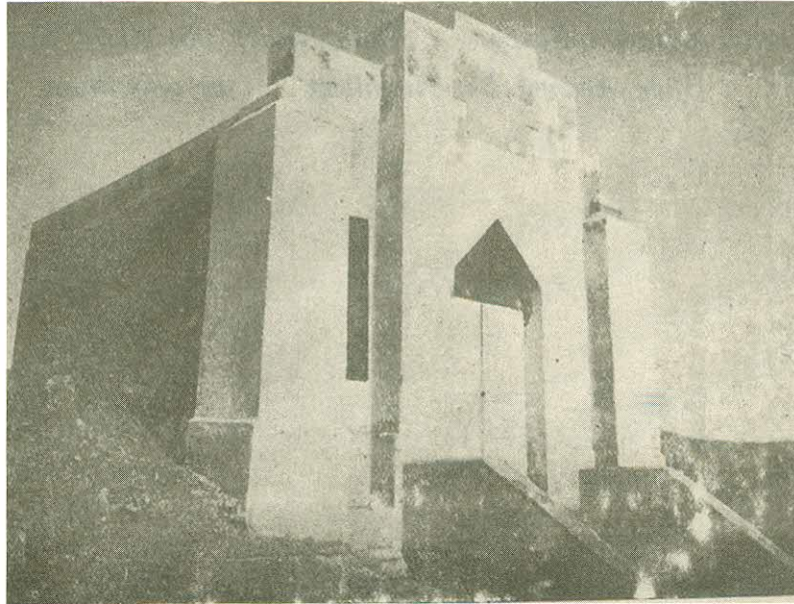
Çorum Memleket Hastahanesi grup halinde

Çorum Memleket Hastahanesi cerrahî pavyonu

Çorum Belediye elektrik santrali

Çorum şehir su tesisatı deposu

ben anı ister idim elime girmedi
ol dahi Sorgunda benim esbabım
ve ipeğim alıp evim bastı idi ol
ecilden ettim ve mezburun kurt
ve Mustafa ve Hasan ve pirli
benim kadimden hizmetimdedir

eğer Sorgunda ve eğer bunda
benim ile bile idiler dedikte mez-
burun dahi filhakika bile idik deyi
tayian ikrar ettiklerinde mahüvel-
vaki bittalep ketbolundu.

ŞÜHUDÜLHAL

<i>Fahrül kuzat</i>	<i>Mevlâna Ahmed</i>	<i>Mevlâna Mahmud</i>
<i>Hayrûnnas ef.</i>	<i>efendi elkadi</i>	<i>efendi etkadi</i>
<i>Mevlâna elhac Mehmed efendi elkadi</i>	<i>Şeyh Ataullah efendi</i>	
<i>Nur Ali bin Ömer</i>	<i>Comert bin Ali</i>	<i>Hüsam halife elhalip</i>
<i>Mulla maden bin Mehmed</i>	<i>Mulla Ömer bin Mustafa elhalip</i>	
<i>Elhac Mahmud bin Safer Bali</i>	<i>Elhac Yusuf bin Elhac Musa</i>	
<i>Elhac Seyid Ali bin elhac Hüseyin</i>	<i>Habip halife bin İysel imam</i>	
<i>Mehmed halife bin Musa</i>	<i>Mustafa bin Seyid Ahmed</i>	
<i>Hikmet ağa bin Recep</i>	<i>Mulla Ömer bin elhac Nurullah</i>	
<i>Hace Ahmed bin Nurullah</i>	<i>ve gayrihüm</i>	

Canfeda oğlu hakkında

No : 28

Oldurki bilfiil Sorgun kadısı olan mefharil kuzat velhükkâm mevlâna Veli damet fazaulühu bu canibe gelip bundan akdem şirvan kulu nam ile meşhur olup Sarı bayrak ile mahkememi basıp cemi mal ve rızkını yağma ve karet edip ve abdi memlukimi gasbeden kör Mehmed ele getirilip eşrefül kuzat velhükkâm Sivas ve Zile kadıları dame fazlıhüma huzurlarında şeri ile görölmesi için derseadette varid olan emri şerifi lâzımül inkiyad mucibince görölmesine ragıp olmağın tahrir olunup fahrül emasili velakran Mustafa bey zide kadrihü irsal olundu. İndel vüsul gerektir ki bermucibi fermanı âli mezkûr kör Mehmedi ve mahkemeyi bile vayıp basanları yatak ve duraklarından ve firar ederlerken şerile buldurması lâzım olanları buldurup ele getirip hak ve adil üzre mumaiylehima Sivas ve Zile kadıları huzurlarında göresiz filvaki mezkûr kör Mehmed bazı kimesnelerle müşarünileyh Veli efendinin mahkemesini basıp malını rızkını yağma ve karet edip bir

kulunu gasbettiği şühudül udul şehadetlerle sabit ve zahir olduktan sonra mezbur kör Mehmedin ve yanında olan eşkıyanın kullarında tahrir olunan sicil ve hüccetleri ile mübaşiri mezbure koşup maan bu canibe irsal edesizki bermucibi fermanı âli ahvalleri bertaraf olup hak müstehakına vasil ola şöyle bilip mucibi mektup birle amel edesiz fi evaili şevval sene selâse ve elf. 1003

Bimedinei Sivasil mahrusa

No : 9

Çorum sancağı beyi ve Çorum kadısı tevki refii humayun vasil olucak malûm olaki sabıka Sorgun kadısı olan Mevlâna Veliyyüddin zide fazlıhu süddei seadetime gelip yeni ile tabi altın değin nam kariye raiyetlerinden İshak oğlu Taştëmür nam kimesne sipahi oğlanı namına sarı ve kızıl bayraklar kaldırıp Mehmed namına gezip fesad ve şenaet üzre olup bunun evin ve mahkemesin basıp emval ve esbabın karet ve hasaret edip ve Hüsrev nam mutak kulun katleyleyip ve

Sorguna tabi Canfeda ve Mustafa ve Tayyip ve Mirza ve Bayram ve Hasan ve kara Nasuh ve pirli ve Mucuk nam şakileri yanına alıp fesad ve şenaet üzre oldukları mukaddema arzolundukta şeri ile teftiş olunup filvaki ehli fesad oldukları sabit olan mevadın sureti sicillerile sabıka rum beylerbeyisi Husrev dame ikbalühu ile ve kelmefat kadıları arzylediklerinde katlinefsetmiş ise salp ve siyaset olunmak için emri şerif verilmiş iken tarik ile firar edip hâlâ Çorum kazasında ele girip şakiyi mezburlar on iki nefer yoldaşlarile mahpus olduğun bildirip şeri ile icrayı hak olunmak babında inayet rica etmeyin buyurdumki hükmü şerifimle ebneyi

sipahiyandan fahrül kuzat emasil velakran Hasan ziyde kadruhu vardıkta şakiyi mezburu meclisi şera ihzar ve bununla mürafaa edip arzolunduğu üzre ehli fesad olup sahih katlinefsettiği bihasebişşeri sabit ve zahir olmak üzre hücceti şeriye verildiği vaki ise badessübut hükmü sabık mucibince şerile hakkından gelip ehli fesada asla ruhsat vermiyesiz emma bu behane ile kendi halinde olana hilâfı şeri şerif dalil ve müteaddide ve ahız ve celp sebebi ile ehli fesad himayet olunmaktan hazer edesiz şöyle bile-siz alâmeti şerife itimat kılāsız tahriren fi availi şaban sene er-bea ve elf.

Bimakamı kostantiniye

Canfeda oğlunun katli emridir

No : 30

Kutvetil kuzatı velhükkâm mevlâna Çorum kadısı zide fazluhu tevkii refii humayun vasil olucak malûm olaki senki Çorum kadısının süddei seadetime mektup ve sureti siciller gönderip Sorgun kazasından Canfeda oğlu Mehmed namına bir şaki zuhur edip yanına aşkıyadan seksen ve doksan nefer atlı cem edip yad-yağı gibi vilâyete müstevli olup yolda ve izde bulduğunu katil ve emvali erzakların karat eylediğinden gayri seyyidetil muhadderat ikililetil muhassanat tacil ulâ ve seadat baniyeti mebayinil müber-rat sahibetil hayratı velhasenat elmahfufeti bisunufi avatıfı melikil mennan validem sultan damet ismete hanin ol canibe olan has-larından uğradıkları kariyeleri yakıp yıkıp malların yağma ve talan ve ahalisini perakesde ve perişan eyleyip sabıka Sorgun kadısı Veliyyiddinin dahi hapis ve teftişine giderim deyi uğradıkları kariyelere fena verip fukara şehir-lere ve dağlara kaçıp vilâyete külli ihtilâl vermekle ol caniplerde

olan kapu kullarına ağaları tarafından tayin olunan zabitlerle gönderip şaki mezburu şera davet ettiklerinde itaati şeri etmeyip bir siz var bir dahi şeriatinizmi vardır size şeriatî öğretiyim de-yu aleti harp ve kıtal ile cengicidale mübaşeret edip dört nefer adem mecruh ettikten sonra bii-nayetillâhi taalâ on iki nefer adem-lerile şaki mezbur ele getirilip mezburun ve şeriki Faikın otuzdan mütecaviz sadır olan fesad ve şenaatleri husemâ muvacehe-lerinde kimi şühudüludul şehadet-leri ve kimi kendi itirafları ile üzerlerine sabit ve zahir olup üzerine yetmiş bin akça hukuku nas zahir olup ehli fesaddan ele giren-leri hapis ve arzeyliyesiz deyu varid olan fermanı âli mucibince şaki mezbur on nefer ademleri ile Çorum kalesinde mahpus olduğunu ilân eyledikten maada Sivas kadısı mevlâna Hayrûnnas zide fazluhu dahi sureti sicil gönderip mezbur Mehmedin yeni il kazasından altuntaş nam kariyede İshak nam kimsenin oğlu olup kendi ismi asıl Timortaş iken namını

Mehmede tebdil edip bölük halkı namına fesad ve şenaat etmekle rum beyler beyisi huzurunda kendiye sual olundukta Cafer paşa rüusile bölüğe geçtim sağ alufecilerdenim on üçüncü bölükte on iki akça alufem vardır deyu cevap verdiğin sicil eylediğinden gayri mezbur bölük halkından olmayıp on yıldan mütecavizdirki sipahi namına gezip bir sefere varmayıp vilâyetten fesad üze olduğuna kapu kullarından cemi gafir şehadet edip bir veçhile hakkından gelinmesi lâzım olduğun bildirmişisiz imdi süddei seadetimde olan mukabele defterlerine muracaat olundukta mezbur şaki bölük halkından olmadığı mukayyed bulunmağın buyurdum ki dergâhi muallâm çavuşlarından Ahmed çavuş zide kadrühu vusul buldukta mezbur çavuşun mübaşeretile mezburu ve sair huzuru lâzım olanları meclisi şer'a ihzar ve hasımları ile mürafaa edip veçhi maruf üzere fesad ve şenaatleri üzerilerine sabit olduktan sonra ashâbı hukuka badessübut hakların bikusur aliverip dahi mezbur şakinin ve sair muhtacı arzolmayıp fesad ve şenaati sabit olan şeriklerinin badessübut şer ile gereği gibi haklarından gelip

emrin yerine vardığın yazıp arzeyliyesiz. Şöyle bilesiz alâmeti şerife itimad kılasız. Tahriren fi-evaili şaban sene 1004.

Bimakamı kostantiniyetil mahrusa

No : 31

Oldurki kazayı Çorum tabiinden karyeyi Ömer bey ve Yadiğın ve Bayat ve Alikı halkı ve sahibüsseadeti velikbal seadetlü valide sultan damet ismetiha havasından kariyeyi Yoğunpelit ve Şekerbey ve Tezekçi ve Tercan halkı ve kasabayı Çorumdı Fazlullah ve kasabayı Osmancıktan Osman nam kimesneler bieçmai-him meclisi şera hazurun olup mezbur Canfeda oğlu ve şerikleri her birimizin kariyelerine konup evlerimizi basıp emval ve erzakımızdan akça ve altundan ve esbabdan gasıp ve karet ettikleri hukukumuz mukabelesinde emri padişahı ile mübaşir olan Mehmed bey marifetile emanet vaz olunan merkum Canfeda oğlu esbabından bir mor yağmurluk üç bin akçaya ve bir cübbe altı yüz akçaya ve iki mor şalvar bin yüz elli akçaya ve iki çift çizme yüz altmış akçaya ve iki fincan kutusu ile altmış altı akçaya ve kise ile kahve yüz yetmiş akçaya ve

bir köhne peştemal yirmi akçaya
ve bir nühas meşrebe elli akçaya
ve bir yular yirmi akçaya ve iki
karar kırk akçaya ve bir köhne se-
pet kırk akçaya ve bir sade raht
yüz akçaya ve bir küçük kaftan
yüz seksen akçaya ve iki re's at
ve iki sishane dört bin akçaya
bu cümle suku sultanide bey'i
menyezid olundukta on bir bin
üç yüz seksen akça edip bitte-
mam velkema! ahzü kabz edinki
mabeynimizde her birimizin olan
hakkımıza göre taksimi kurama

etmek üzere hususu mezbure mü-
teallik hakkımızdan mesfur Meh-
med bey zimmetinde bir habbe-
miz baki kalmayıp kat'ı alâka et-
tik dediklerinde mukırruni mezbu-
runu veçhi meşruh üzere olan ik-
rarların mukırri lehül merkum Meh-
med bey veçhen kabul ve şifahen
tasdik ettikte mahüvelvaki bitta-
lep ketip ve imlâ olunup vakti ha-
cette ihticac oluna tahriren fie-
vasıtı şehri ramazan sene erbaa
ve elf 1004.

ŞÜHUDÜLHAL

Şeyh Ataullah
efendi

Süleyman çelebi
bin Atâullah

Elhac Yusuf bin
Elhac Musa

Elhac Saadettin bin
Elhac Hüseyin

Yusuf kethuda
bin Maksud

Hace Husam
Ettacir

Elhac pirli
bin Mehmed

Elhac Ali
bin Yusuf

Elhac Abdullah
Eddebbağ ve gayrihim

No : 32

Mezburun şakilerden siyaset olunan bunlardır :

Biyedi Mehmed bey elvekil Ankibeli Ahmed çavuş bi dergâhı Ali

Ferhad bin Ali, Kurd bin Yakup, Mustafa bin Bâli ve Hasan bin Mehmed ve pirli bin Habip.

Mezbur Ferhadın kazayı Çorumda sabıka su başı oldukta niçe çürmü sabit olup badehu ebneyi sipahiyane serdâr olan Hasan bey Canfeda oğlunu şer'a davet ettikte ok ile lurup mecruh edip itaati şeri etmeyüp şaki ve hırsız idiği muka-rerrdir. Ve Kurt ve Mustafa ve Hasan ve pirli kadimden Canfeda oğlunun şeriki olup niçe defa Veli efendinin evin ve mahkemesin maan bastıkları ecilden mezburunun katillerine Veli efendi vekili Osman yedinde Hayrûnnas efendi hazret-

leri Sivas kadısı iken hükmettikleri hüccet ve sureti emir olup badehu Çorumda olan ve Os-mancıkta olan şenaat ve hasaretleri Çorumda ahzolunduklarında şer'i ile sabit ve hüccet olmağın ve katillerine emri şerif varid olmağın katillerine hükmolunmuştur.

Siyasetleri tehir olunan bunlardır ki zikrolunur.

Zileden Osman bin elhac Sinan, Kazovadan çay köyde Hüseyin bin Abdullah, Hasan bin Abdullah, Cafi bin İzzeddin, Yusuf bin Nebi (Ferhadın hizmetkârıdır.), İmam kulu bin Seydi Halil (Çeştecidir diyi azat olmuştur.), Halil bin Mehmed (Hisarda kendi eceli tabiisi ile ölmüştür.)

Mezburunun daht cürüm ve fesad ve şenaatlerinin her biri şer'i ile sübut bulduğu ecilde katillerine hükmolunmuştur.

Osmanlı padişahlarından Sultan Mehmed Salisin asakir ile Çorum tarafına geldiği işidilmekle ol zamanda Canfeda oğlu denmekle maruf aşkıyanın idam edildiği bir vakte tesadüf etmekle Padişahın Çorum tarafına gelmesini anınla alâkalı zan ederek Çorum ve köylerinin korkuları üzerine gelen emirdir.

No : 33

Hazreti mevlânai şeriatmaap.

Çorum kadısı zide fazluhu badesseleâm inha olunan budur ki haliya seferi humayunuma azimet olunmuştur. Bu canipte istima olunduki Canfeda oğlu demekle maruf Mehmed nam kimsenin şerile hakkından gelmişiz nedir? Sahibi saadet gelir bizi rencide eder deyu bazı kimseler firar etmek üzre imiş imdi bir ehli fesadın şerile hakkından gelindikten sonra artık hakkında cevap olunmaz imdi ehli şehre muhkem tenbih ve te'kid edesizki yerli

yerinde oturup çarşı ve pazar kemakân açılıp asker vardıkta akker vardıkta akçaları ile vafir ve müstâfa zahire buluna ve asker dahi muhkem teubih olunmuşturki bir ferdin akçasız nesnesin almayalar eğer alırlar ise muhkem siyaset olunurlar ve siz dahi firar edip ve yahut çarşı ve pazarı açmıyasız külli hakaret olunmaları mukarrerdir. Ana göre intibah üzere olup bir dürlü dahi olmiya. Şöyle bilip mucibi maktup ile amel edesiz tahriren fievaili şevvali mükerrem.

Buyrultu bayındır

Şu ferman da Canfeda oğlunun hapisten kaçırıldığı anlaşıldığından yazılmıştır

No : 34

Çorum sancağı beyi Mehmed dame izzihu süddei saadetime mektup gönderip Çorum kalesi mustahfızları müşarünileyhe varıp livayı nezburda Csmancık nahiyesinde göğercinlik nam kariyede işbu üç bin beş yüz akça timar ile bifiil Çorum kalesi dizdarı (kız Yusuf) aşkıyadan olup hakkında defeatla emirler vardır. Ve Can-

feda nam şakinin hevasına tabi olup kalede mahpus iken çıkarıp ve kale barudundan on kise barut zayi edip fesad ve şenaatinin nihayeti yoktur. Zikrolunan dizdarlık dizdarı sabık olan rafii tevkii hakanî (Çimşide) mukarrer olmak rica ettiklerin arzedip ve mezbur dahi süddei saadetime gelip zikrolunan dizdarlık on yıla dek Sonu Var

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Ağustos 938

Sayı : 5

İnkılâp Vazifeleri

Abidin Varan

Bir milletin istiklâlinin anlaşılabilmesi veya herhangi bir millete müstekildir denilebilmesi için o milletin kendine ait bir hassı ve bu hassı konuşabilmek için birde dili olması icap eder biz Türkler Ata Türk devrinden evvel bir harfe bile malik değildik kendimize mahsus harfleri elde ettikten sonra dilimizinde tasfiyesi ve öz Türk dilinin meydana çıkarılarak tamimi en büyük bir vazife olduğunu bir an hatırdan çıkarmayanlar bu fikrin tatbikinde hiç gecikmemişlerdir. Türk harflerinin kabulün-

den sonraki geçen zamanların seri telakkilerine bakmadan evvel bu harflerin kabulü zamanlarında tesadüf edilen ve iktiham olunan müşkülleri söylemek de bir vazifedir. En akıllı geçinenlerimiz bütün bir irfan hayatı vah oluyor şimdiye kadar bütün kitaplarımız arab harflerile yazılmıştır. Bütün Alimlerimiz, Doktorlarımız, Hakimlerimiz, muharrirlerimiz, en büyük Ediblerimiz bu harfleri kullanmak suretile not ederler ve artık Türkçe demiyelim Osmanlıca yazılan kitaplar bu harflerle yazılmışken bun-

ları bir hamlede yıkmak irfan hayatını felce uğratmak demektir dediler ve eskiyi kaybetmek endişesile hiç olmasa bu tatbikatı geciktirmek için türlü çarelere baş vurdular fakat bunların hiç birisi bir taide temin etmedi. Çünkü medeniyetin dev adımlarla ilerlediği bu asırda en kötü iş eskiye sarılıp kalmak yeniliğe muhalefettir. Arap harfleri zamanında Türk milletinin kaçda kaçının okur yazar olduğunu ben söylemeyeceğim. Fakat zan ederimki bunu bilmeyende yoktur. Fakat yeni harflerin kabul ve tatbikinden sonra arada geçen şu sekiz senelik az bir zamandaki okur yazarlar adedinin muntazaman artması gözle görülür kadar bariz hakikatlerdendir. Bu münasebetle istitraden bir vak'a hatırlatıyorum. bir gün bir şöförün elinde bir kör oğlu gaztesi gördüm. Anadolunun iç taraflarında ve doğduğundan beri okuyup yazma öğrenmeyerek ancak amelî şekilde makinesini kullanmasını öğrenen bu genç, gazeteyi dikkatle okurken nazarı dikkatimi celbetti. Kendisinden okuyup yazmayı ne zaman öğrendiğini sordum. Gazetede ki resimler hoşuna gittiğini ve bu se-

bepile gazeteyi okuyarak hiç olmazsa resimlerin altındaki büyük yazıların ne olduğunu anlamayı merak etmiş, müşterilerinden bir muallim bir kâğıt üzerine Türk harflerini yazarak vermiş, o da bunlara baka baka ve resimlerle mukayese ederek ve beceremediğini de muallime sorarak az müddetle okumayı öğrenmiş ve bu da kendisinde (bu tabir onundur.) Fena bir tesir bırakmış. Çünkü; evvelce okuyup yazma bilmediği için her hangi bir hadisede adam dövmekten ve atılganlıktan çekinmeyormuş, fakat böyle cüretkâr olanların her zaman belâya çarpıldıklarını okuya okuya kendisindedeki başkasının şerefine riayet etmesi için bir arzu hasıl olmuştur ki o bunu korkak oldum diye tavsif ediyor.

Şu fıkırda anlatılır ki; okumanın fazlalaşması halkı suç işlemekten sakınmasını mucip olan en belli sebeplerdendir. Eski devirde altı, yedi senede güç öğrenilen okuyup yazmayı bu gün en kolay ve en serî bir şekilde biz Türklere öğreten Büyük Muallimimize harf inkilâbının bu yıl dönümü münasebetile bütün minnet ve şükranlarımızı sunmak bizim için en mukaddes bir borçtur.

Hicrî Onuncu Asırda Çorum

H. T. Dağlıoğlu

Mecmuamızın bu sayısında Çorum'a ait beş hüküm neşre ediyoruz. Bu hükümler Mühimme defterleriaden alınmıştır. Bunların her biri birer tarihî veya içtimaî hakikatı aydınlatması bakımından önemlidir. Bu vesikaların her biri üzerinde ayrı ayrı mütalaamızı arzeneceğiz:

Birinci Vesika :

Mecidözû kadısına 981 H. tarihinde gönderilen bir hükümdür. Mecidözünün o zamanlar Amasya sencağına bağlı olduğunu mühimme defterlerinden anlıyoruz. Bu vesika nihayet bir zabıta vak'asını anlatan bir hüküm olmakla beraber o zamanın harp gemileri olan kadırgalara kürekçi bulmak için bu gibi bazı katil, hırsız ve memlekette âsâyış ve içtimaî düzeni bozan adamlardan istifade edildiğini anlamaktayız. Onuncu asırda yer yer yirmi, otuz hatta daha fazla grupların şeka-

vet ve soygunculuk için bu suretle birleştiklerini diğer vesikalarda da göreceğiz. Hükümde adı geçen (أوردی) köyünün bu gün ne halde olduğunu tetkik etmek faydnlı olur.

İkinci Vesika :

Çorum sancağı beyi İlyas beye 968 H. tarihinde gönderilen bir hükümdür. Bu Çorumun malî ve aynı zamanda iktisadî durumunu aydınlatan bir vesikadır. Devletin bu devirde başlıca iki türlü varidatından başka şer'î tekâlif ile örfî tekâlifinden mada bir de böyle mukataa tarzı kile elde ettiği varidat vardı. (1) Çorumda bu devirde hem mey-hane, hem bozahane vardı. Kanunî Sultan Süleyman devrine ait tapu ve defteri hakanî kayıtlarına

(1) Mukataa : Aşarı mirî tarafından birine tahsis olunub başkasına satılması caiz olmıyan arazi ve senelik muayyen bir bedel mukabilinde birisine verilen hizmet,

göre - sonra bu defteri neşre-
ceğiz - Nefsi Çorumda ancak 14
hane Ermeni bulunuyordu. Fakat
rakı ve şaraba nazaran daha az
keyf veren bozanın satılması ve
içilmesi serbest bırakılmıştı. Buna
mukabil bozadan her sene mu-
ayyen bir bedel alıyordu. İşte
boza mukataasını üzerine olan-
lardan ister Hristiyan, ister Müs-
lüman olsun bazı zorbaların isti-
fadeye kalkışmak istediklerini bu
vesika ile anlamaktayız. Halbuki
devlet otoritesine ve varidafına
halel getirecek bu hareketin de-
vamını ise hoş görmezdi. Hükmün
altındaki kayde nazaran du kâ-
ğıdın bizzat Çorum beyi İlyas
beyin adamı Behramla gönderil-
diği anlaşılıyor. Şu halde bu
halin vukuunu şikâyet eden
bizzat İlyas beydir.

Üçüncü Vesika :

Çorum beyi İlyas beye gön-
derilen 19 - Zilkade - 966 H. ta-
rihli bir vesikadır. Bu vesikada
yine devletin varidatına ait vesi-
kadır. Vesikanın içinde geçen
(Âmil) tabiri o devirde maliye
tahsildarlarına ve ya alelittlak
para tahsil eden memurlara ve-
rilen bir isimdi. Çorum beyine

Amasya kadısının (Mal nazırı)
tayin edildiği ve aynı zamanda
(Boylu) taifesinin sıkıştırılmakta
olduğunu anlıyoruz.

Dördüncü Vesika :

Osmancık, Merzifon, Lâdik,
Gümüş (Gümüşhacıköy) kasaba-
siyle etrafında bazı medrese ka-
çakları levendlerin (2) zekât ve
sadaka namı altında Lâdik taraf-
larında halktan para toplamak
istediklerini gösterir bir vesikadır.
Onuncu hicret asrında Anadolu'da
yer yer bu gibi softa hareketle-
rina rastlanır. Hatta Çorumda
softaların bir aralık kızılbaşlarla
birlikte hareket ettikleri de görül-
müştür. Medresede yeyüp içen
tenbellik eden bu adamlar sıkı
karşısında devlete karşı müselle-
han isyan etmekten kaçınmamış-
lardır. Vesikada (el eri) tabiri
geçmektedir. Osmanlı askerî teş-
kilâtında el eri jandarma vazifesini
gören bir nevi askerdî. Vilâyet

(2) Levand : Aslı İtalyanca olan bir
kelimedir. İtalyancası Levantino dur ma-
nası şarka mensup olan ve şark ahalisin-
den olan demektir. Bizde bu tâbir bir va-
kitler bahriyede bir sınıf asker için kul-
lanılmıştı. Burada Levand kelimesi genç,
çabuk hareket eden, iri yapılı, güzel ma-
nasına kullanılmıştır.

ve sancaklarda sipahilerden kale muhafızlarından mâda el askeri bulunurduki bunlar vilâyetin asayiş vaziyetini muhafaza ile mükelleflerdi. Burada eski türkçe tabirlerden (Yarağ) kelimesi geçmektedir ki manası silâh demektir. Ve ekseriya (Yat ve yarag) şeklinde kullanılır. Bu vesikalar bize birer tarihî vak'ayı hikâye ettikleri kadar o devrin resmî ifade tarzı hakkında da esaslı bir fikir verebilir. Meselâ bu vesikada (Derdest) kelimesi yerine (Ele getirmelü) tabiri kullanılmıştır. Bu vesika bize o tarihte Amasya beyinin Sinan bey isminde bir zatın olduğunu göstermektedir.

Beşinci vesika :

Çorumun şehir hayatı için son derece mühim bir vesikadır. 985 tarihli olan bu vesikadan Kanunî Sultan Süleyman'ın Çorum kalesinin içine kifayet miktarı su getirtmiş olduğunu anlıyoruz. İlkin çok iyi bir maksadla yapılan bu iş sonradan bozulmuş, suyu bazı eşhas kendi menfaatleri için kullanmaya başlamışlardır. Aynı zamanda Gü-

lâbi isminde hayır sahibi bir adamın Çorumda bina eylediği Cami için vakfeylettiği kervansarayı Sancak beyinin kendi sürülerini otlatmak için kullandıklarını öğreniyoruz.

Hüküm suyun tekrar ilk şekline sokulmasını emretmektedir. Belki du hali İstanbula kadar gelerek şikâyet eden (Eyne veya İne) hoca isminde birisidir. Çünkü bu hüküm onun sunduğu bir arzual üzerine çıkarılmıştır.

Dikkat gözümüzü çekmesi gereken mühim bir nokta vardır. Bazı hükümlerin Sancak beylerine bazı hükümlerin de kadırlara yazılmakta olduğu görülmektedir. O devirde kadılar beledî işlerin hakimî bulunuyorlardı. Binaenaleyh şehire müteallık her mesele kadırlara böyle hükümler vasıtasile bildirilerek yaptırılırdı. Sancak beyleri daha fazla şehir harici işleri ve bilhassa eskerî hususları görmekle mükellefdiler. Şu halde bu vesikalarla bundan sonra neşredceğimiz vesikaların bu esas dahilinde mütalea buyurulmasını rica ederiz.

Çorumda Eski Çocuk Oyunlarından :

TOP

Nazmi Tombuş

İlk bahar ve yaz mevsimlerinde ekseriya kırdan ve geniş meydanlarda 6—7 yaş arasındaki çocuklardan 20 yaşındaki gençlere kadar her sınıf halk arasında oynanırdı.

Kırk sene evvel Çorumda lâstik top yoktu. Toplar müsavi dilili 8 parçadan mürekkep müselleş şeklinde ve muhtelif renklerde kesilmiş meşin veya sahtiyan parçalarını yekdiğerine dikişle eklenerek birleştirilir ve bir el ile tutulabilecek büyüklükte dikiciler (1) tarafından yapılır. İçerisi ya küçük bez, çuha kırpıntılâre ve yahut hızar talaşılca sıkıca doldurulurdu. Bezle dolmuş toplar daha elâstiki olduğundan diğlerinden makbul ve muteber sayılır. Parlak sim ipeklerle dikilmiş kuş gözü berkidilmiş süslü cinsleri de bulunur fiyatları büyüklüklerine nevelerine göre al-

(1) Haffaf

tın para 5 ile 20 para arasında değışirdi. Bu toplar ile : 1 — çelmeli, 2 — elamsema, 3 — emenli, 4 — bineğim eşşek denilen dört türlü oyun oynanırdı.

Çelmeli

Oyuna 6 dan 20 ye kadar oyuncu iştirak edebilir. Oyuncular evvelâ bir araya toplanırlar oyunun kaç sayı kazanıldığında biteceğini oyuncu adedini nazarı itibare alarak kararlaştırırlar sonra içlerinden yaşta büyük ve bilhassa oyunda mahareti olan iki kişi karşılaşırlar ve şu suretle konuşarak eşleşirler.

— Aldım yeri — aldım gövü — bana bir eş — al beğendiğini — mevcutlardan birinin ismini söyler.

Kendi gurubuna ayırır. İkinci söze başlıyan bu defa ilk sözü alır. Aynı muhavere tekerrür eder ve kendisine bir eş alır. Hülâsa bu şekilde oyuncular iki

guruba taksim olurlar. Kalenin bulunacağı mevkie bir çizgi ile işaret edilir. Bu çizgi üzerine yarım metro murabbalık bir cephe teşkil edecek büyüklükte taş veya tahtadan bir hedef konulur. Guruplar arasındaki mesafe oyuncuların atış kabiliyetine göre değişir tarafeyn karşı karşıya mukabil vaziyet alırlar. Fakat kale tarafına geçecek gurup daha mümtaz bir mevkide bulunacağı için karşısına geçecek guruba 5 veya 10 sayı avans verir. Bu sureti halle tarafeynce muvafakat hasıl olmazsa kararlaşan avans miktarı yine baki olmak üzere kur'a usulüne müracaat edilir. Oyun başlar, kale tarafındaki oyunculardan birisi topu eline alır başı hizasını geçecek kadar bir elile yukarı atar inerken elinin hizasına geldiğinde o elin ayasile topu karşıya doğru ufki ve ekseriya kavis çizerek hafif şakuli bir şekilde kuvvetli bir çelme darbesile karşıya fırlatır. Esasen karşıdaki gurup topun gelebileceği mesafeyi taamin ederek muhtelif mevzularda beklerler topun kendi taraflarına çelindiği zaman tutmağa çalışırlar tutarlar ise topu çelen oyvncu ölür, yani oyun harici

olur. Top tutulmadığı oyunculardan birisi kaledeki hedefi urmak için nişan alarak topu kaleye doğru atar. Veya yuvarlar kaledeki hedefe isabet ettirebilirse topu çelen yine ölür.

Top tutulamaz ise karşıya iade edilir iade esnasında topu yüksekten atmak tehlikelidir. Çünkü bu top yere değmeksizin havada iken kaledeki oyuncular tarafından tutulacak olursa ölmüş olan bir oyuncu tekrar sağılır. Bu sebepten topu yuvarlıyarak iade etmek münasiptir. Çelinen top tutulmaz veya hedefe isabet ettirilemezse kale tarafındaki gurub bir sayı kazanır. Topu çelen ölmüceye kadar çelmekte devam eder öldüğü takdirde topu diğr arkadaşı alır, ve çelmeye devam eder. Oyuncular tamamen öldükleri takdirde yahut oyunun hitamı için evvelce kararlaşan sayı miktarı tamam olduğunda oyun hitam bulur. Sayının yarı olduğunda ölen oyuncuların tekrar sağılması yani oyuna iştirak hakkını ihraz etmeleri oyunun usulü iktizasındandır. Meyanede tekarrür eden sayı hitam bulduğunda üç defa daha top çelinir eğer bu üç toptan birisini karşı taraf tutar veya

hedefe isabet ettirirse yapılan sayıların tamamı üçer olur.

Kaledeki oyuncular yapılacak sayıyı ikmale muvaffak olmadan tamam ölürlerse mukabil taraftaki gurup, sayıyı ve son üç hamleyi muvaffakiyetle ikmal ederlerse kaledeki gurup galip sayılır. Galipleri mağluplar kalelerinden sırtlarına bindirerek kendi kalelerine kadar taşımak cezasına uğrarlar birinci seansın bu suretle hitamında kalede ahzı mevki eden taraflar mukabil taraf tebdili mevki ederek ikinci bir seans daha yaparlar.

Elansama

Bu oyunda da çelmeli toptaki izahat dairesinde oyuncular iki guruba ayrılırlar ve karşı karşıya ahzu mevki ederler keزالik aralarındaki mesafe oyuncuların atış kabiliyetine göre değişir. Bu oyunda kalede hedef yoktur. Tarafeyn yekdiğerile iki elçi mübadele ederler. Gurubdan birisi kur'a ile ilk top atmak hakkını alır. Karşıya bir el ile havadan kavis çizmek suretile topu atar top elden çıkar çıkmaz topu atan kalenin elçisi kalesine doğru koşmağa başlar. Karşı oyunculardan topu

kim tutarsa koşan bu oyuncuyu nişan alarak urmak için topu atar eğer koşan oyuncuya isabet ettirirse urulan ölür. Bu defa diğer taraf karşıya aynı suretle topu atar ve elçisi mukabil taraftan koşmağa başlar elçi urulursa yine ölür. Tekrar elçiler mübadele edilerek oyuna bu suretle devam olunur hangi tarafın oyuncuları daha evvel ölür ise o taraf mağlup sayılıp oyunda hitam bulur.

Emenli Top

4 ilâ 10 oyuncu ile oynanabilir her oyuncu için bir emen yeni top girecek kadar küçük bir çukur kazılır oyuncu adedinden fazla bir emen daha açılırki buna cin emeni derler. Topu 4—5 metre mesafeden emenlere doğru yuvarlarlar top kimin emenine girerse o alta yatar topu yuvarlayan ve emene girdiren oyuncu üstüne biner ve altındaki oyuncu yine bu suretle topu emenlere doğru tekrar yuvarlar topu birisinin emenine girdirmeğe muvaffak oluncaya kadar altta kalır muvaffak olduğundan top giren emen sahibi alta yatar ve alttaki üstüne biner eğer top cin emenine girerse oyuncular kaçır ve

etrafa dağılır yatan oyuncu topu atarak oyunculardan hangi birisini tutabilirse urulan oyuncu alta yatar uran üste biner. Aksi takdirde eski vaziyetinde kalır oyun bu suretle devam eder. Oyunun bitmesi oyuncuların usanmasına bağlıdır.

Bindiğim eşşek

Evvelce tarif edilen şekilde oyuncular iki guruba ayrılır kura atarlar, tarafeynden birisi elleri dizlere dayalı vaziyette eğilir. diğer gurub üzerlerine binerler bu suretle bir daire teşkil olunur.

Süvarilerin arası ikişer üçer adımdır. Elde bulunan bir topu üsttekiler en yakınındaki arkadaşına o da diğerine atmak suretile yere düşürmeksizin devrettirirler. Üç dövir bu suretle tamam yapılırsa alttaki oyuncular süvarilerini taşımak suretile yürürler ve yerlerini tebdil ederler tekrar top doluşmağa başlar eğer tutulamazda yere düşerse altta yatanlar kendi süvarilerinin üzerlerine binerek tebdili vaziyet ederler ve oyun bu suretle usanıncaya kadar devam eder.

Osmancıkta Üç Kitabe

Neşet Köseoğlu

Osmancık Danışmendilerin tahminen fethi tarihi olan (463 H.) den evvel ve sonra Bağdat caddesi üzerinde bulunmasından ötürü çok mühim tarihi hadiseler sahne olduğu gibi isimleri tarihe geçen bir çok adamlar da yetiştirmiştir. Bunlardan birçoğu memleketlerinin imârı için cami, medrese, imaret, kervansaray çeşme gibi eserler vücuda getirmişlerdir. Maalesef bunlardan bu gün elimizde bulunanlar birer harabe halindedir. İçlerinde kitabesi tahripten kurtulmuş olanlar da vardır. Bunlardan bir kaçını aşağıya yazıyoruz.

1 - Koca Mehmed paşa veya imâret camisi kitabesi :

Caminin ve kitabenin fotoğrafı (Çorumlu) nun birinci sayısında çıkmıştır. Yazı iki parçadan ibaret renkli mermer üzerindedir, kabartmadır.

Taşın uzunluğu : 1,80

» genişliği : 0,38

Satır genişliği : 0,13

İki satır olarak yazılan yazı şudur.

1 - امر بعمارة هذا المماره في ايام دولة
الاسطان الاعظم ساطان مراد بن محمد خان
خالد ملكه

2 - محمد باشا بن خضر تقبل الله خيراته
في تاريخ اربع و ثلاثين و ثمانمائة غفر الله له

İmâret mescidinin (Koca Mehmed paşa) adı ile anılan (Mehmed paşa bini Hızır) tarafından hayrat olarak (834 H.) de yapıldığı anlaşıyor. Koca Mehmed paşa ve sü-lasei hakkında (Çorumlu) nun birinci sayısında kâfi derecede izahat vardır. Mehmed paşa veziri azamlığa kadar yükselmiş, Osmanlı devletine ve hususiyle Osmancığa büyük hizmetleri dokunmuş bir zattır. Yaptırdığı bu caminin kapa-sı da pek kıymetlidir. Cevizden yapılmış, tezyinatı oymadır. Üze-rine gayet güzel bir sülüs ile yazıl-

miş hadiselerde vardır. (Çorumlu) nun birinci sayısındaki fotoğrafında bu incelikleri eyice tefrik etmek mümkündür. Mehmed paşanın Osmancıkta bir imareti de vardır. Dergimizin vesika kısmında neşrettiğimiz vakfiyelerine göre (100) kadar cami ve imaret hâdimesinin idaresine kâfi gelecek kadar vakıf verildikten sonra imarete Osmancığın umumî nüfusuna kifayet edecek kadar azık ve verebilecek arazi vakfetmiştir. İmaretin mutbağı 1255 tarihine kadar işlemiştir. Bu tarihe kadar yılda üç ay yalnız çorba ve

hergün ekmek verilmiş mutbak ve kazan bakımsızlık yüzünden harap olduğundan sonraları yalnız Ramazanda muhtacine ekmek verilmeğe başlanmış (1283 H.) tarihinden sonra bu da kaldırılmıştır. Paşanın bunlardan başka Osmancıkta bir hamami ile bir kervansarayı vardır. Fakat bunların kitabeleri bulunamamıştır. Hamam üç halvetli ve tek kubbelidir.

Mehmed paşanın oturduğu ev Mukbil mahallesinde imarete yakın ve halen Tekeli oğlu adı ile anılan evdir.

2 — Koyun babanın türbe kitabesi :

يقول القليل العليل الاليم
(على كل شيء قدیر حليم)

سلطان قیون بابا
فتاریغ هذا على الامام

تاریغ صاحب الصدور والنفی
بتوقیت مولاه بن سلیم

وكان قیون بابا ثالث
سبعین و ثمانمائة

محرم

على كل شيء قدیر حليم

٢٥

تاریغ القیون بابا
سبعین و ثمانمائة

مثله الباقي لمن يصنع
(الله خلد سهم بانيتها)

صورة ضمنت ممانيتها
صار تاريخ هذه البقعة

قبة ضمنت ممانيتها
مارأى الناس نحو ثمانيتها

Bu kitabenin fotoğrafı (Çorumlu) nun üçüncü sayısındadır. Burada görüleceği veçhile yazı istif noktasından pek güzeldir. Bilhassa ortasındaki dairedeki yazılar eyi bir eserdir. Bu kitabeden koyunbabanın (25 Muharrem 873 H.) tarihinde öldüğü ve (874 H.) tarihinde de kubbenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda (على) (مىسرائى قبرى حاتم) mısrai vefatına (الله خلد سيم بنسيرا) mısrai ise kubbenin yapıldığına tarihtir. Kitabenin taşı mermerdir.

Eni	0,68
Boyu	0,72
Satır genişliği	0,10
Orta dairenin kutru	0,30

Bu kitabe şimdi Halkevi müzesindedir. Şimdilik elimizde koyunbabanın menakibinden başka bir şey yoktur. Koyunbabanın kim olduğu ve hayatı hakkında bir tetkik hazırlamaktayız. İleride bu sütunlarda neşredeceğiz.

3 - Baltacı Mehmed Paşanın çeşme kitabesi :

Bu kitabenin fotoğrafı dergimizin üçüncü sayısındadır. Kitabe mermerdir.

Buyu	0.92
Eni	0.73 santimetredir.

Üç sütundan ve her biri altı mısra, hepsi (18) mısradan ibarettir. (Dürri zade) tarafından yazıldığı kitabeden anlaşılmaktadır. (1147 H.) de Üsküdar'da vefat eden (Dürri Mehmed efendi) olacaktır. Baltacı (1121 H.) de Haleb valiliğinde bulunduğu zaman orada kadı idi. Baltacının Erzurum veya Halebte vali bulunduğu zaman bu çeşmelerin yapıldığı anlaşılmaktadır. (1047 H.) tarihli Bayram paşa vakfiyesinde (Saralan) adındaki yerden Osmancık bağlarına getirilmiş olan suyu kasabaya getirerek (18) çeşmeye taksim ettirdiği ve (Telli İbrahim) adında birini nazır tayin ettiği yazılıdır. Sonra zamanla bakımsızlık yüzünden çeşmeler ve yollar harap olmuş Baltacı (Mehmed paşa) da ikinci defa olarak tamir ettirmiş ve dört çeşme yaptırmıştır. Bu su tesisatı da 100 sene yaşamıştır. Bugün Osmancık içecek su noktasından büyük himmetlere muhtaç bir haldedir. Bu dört çeşmede aynı kitabe vardır. Bu kitabeyi aynen yazıyoruz :

Menbai aynîata maye-i ihsanü'sha
 Hazreti sadri kerem piş-e Mehmed paşa
 Eyleyüp mali firavan ile sarfı himmet
 Şehri Osmaniği bu ab ile kıldı ihya
 Kati muhtaç idiler suya bu şel'in hskı
 Vakıa hayrı azım etti ol asaf hakka
 Kızılırmak gibi içtikleri hunab idi hep
 Bağrın ol teşnelerin yakmıştı lalleti ab
 Vüzeradan nice hayırehli murad etti veli
 Birisi olmadı bu hayre muvaffak asla
 Hamdülillah ki o düsturi salah endişe
 Eyledi bu eseri paki müyesser mevlâ
 Hele bir böyle sevab ettiki ta mahşeredek
 Nuş edüp rahmet okurlar ona alâ edna
 Çariyârın şerefi aşkındır çeşme-i çar
 Çarı enharı cenân olana ruzû ceza
 Deli leb teşnelere Dürri daî tarih
 Abi selsali sebil etti Mehmed Paşa (1)

1117

Baltacı Mehmed paşa hakkında ta-
 rihlerde geniş miktarda malûmat

vardır. Burada tekrarı uygun gö-
 rülmedi.

(1) Son mısra tarihtir.

Deli Boran

Ziya Gürel

Deli Boran veya Boran Baba, Çorumun Sarımbey köyündendir. Bu köy ve bulunduğu vadideki köyler kuyumcu aşiretindendir.

Deli Boranın 310 tarihlerine doğru göçtüğü anlaşılmaktadır üç peşli entari giyerek, kendisine takılan isme uygun olarak, serseriyen dolaşan Deli Boranın, birçok aşıkların yaptığı gibi Kerbelâya, hacca gittiği, ırakı, Suriyeyi dolaştığı söylenmektedir.

Köyde torunları varsa da, bunlar dedelerinin hayat ve eserlerinden bir şey bilmemektedirler. Cönklerde (mecmualarda) eserlerine pek az rastladığımız Deli Boranın halk arasında iyi bir ünü vardır. Yamadili Sefil Ahmed bir deyişinde :

Muhammet Aliden alıp satıyor
Kuyumcуда Boranın malı güzeldir

demektir.

Sefil Ali (Sungurlunun yazır köyündendir) ve Sefil Ahmed ile

çağdaş olan Deli Boranın, bunlarla birlikte, Sungurlulu olduğu bu civar halkınca ileri sürülen Ermeni " aşuğ " Zeki (x) ile karşılaştığı söylenmektedir. Şu üç kıta karşılaşmada Deli Boran tarafından söylenenlerden bir parça imiş :

Püryan eylediler hakkım illere
Yene sen mi geldin gül yüzü benim
Seni bekçi derler yüce bellere
Dem kadem getirdin hırkası şallım
Er olanlar menziline yetişir
Kan kanı görür de kaynar katışır
Seher vakti can bülbülün ötüşür
Sünbülü reyhanım yer konca güllüm
Deli Boran karşısındaki yavru baz
Bir tütünün, n vafın etsem yine az
Dilberlerin cümlesinden serîfraz
Kesme selâmın ey şirin dillim

(x) Sungurluda mahkeme azalığında da bulunmuş olan Ermeni Zekinin basılmış şiir mecmuası vardır. Sungurluya gelen Çelebi Feyzullahtan himmet aldığı söylenmektedir.

Deli Boranın deyişlerinde bir kaç :

I

Alemi kudretten bir güzel sevdim
Marifet ehlolan hû dost yazıldı
Ademe şeriatim demedi mi hak
Ferîştahlar secde kıldı düzüldü

Bir pula sat şu cihanı terkeyle
Çarhı döndür asiyabın arkeyle
Zamanenin hikmetini farkeyle
Kem kesret basıldı candan bezildi

Asılsız olanlar arını gözler
Kimi zarar kimi kârını gözler
Şaki echennimin narını gözler
Refiklik şaşıldı yoldan azıldı

Gönül bir kaçları karada kaldı
Derdini verdin iş çarede kaldı
Güzel ikram izzet arada kaldı
Büyük küçük birbirinden yozuldu

Komşudan komşuya varılmaz oldu
Bozuldu şu alem düzelmez oldu
Evliyanın yolu sürülmez oldu
Rahi din üç yıllar giz oldu

Kâmil mürşit olan buyruktan başlar
Herbes kemalin işleğin işler
Neyleyim müdara erkânı taşlar
Muhkem değıl kuşağımız çözüldü

Mizanı geçmeğe yükrük at gerek
Gerçek aşıklara coş firkat gerek
Müşkil halletmeğe kâmil zât gerek
Tarikatın kapuları bozuldu

Boran der ahırı mehdi gelecek
Rakibi hep bölük bülük bölecek
Aynelyakin alâmetler olacak
Çok ikrarlı ikrarından üzüldü

II

Deşti Kerbelâdan ihsan olursa
Arayım derdimin çarelerini
Yene çevrildim sana yar deyu
Silmedin alnımın karelerini

Muhabbet deminde çağlar gezerim
Ben niçin güleyim ağlar gezerim
Derman deyu adil bekler gezerim
Halik deldi sinem arelerini

Gönül odur ilmihalin bilmektir
Asıl merdlik bu meydanda ölmektir
Gönül dergahından cart kalmaktır
Arifler farkedir buralarını

İçtik ama aşk dolusu az geldi
Dosttan bize şaka ile naz geldi
Kumaş diye beklediğim bez geldi
Hele bir farkeyle oralarını

Eski gam yükünü taylamak olmaz
Kılavuzsuz deryayı boylamak olmaz
Başına her geleni söylemek olmaz
Yene açtın sinem yarelerini

Gönül vaz mı gelir kaşı karadan
Tecellâmız nasip eyle yaradan
Sürünecek söyler rakip aradan
Bilmezler mi anda sıralarını

Bu aşkın elinden sinem ezgündür
Ceset candan can cesetten bezgündür
Deli Boran Haydar ile bozgundur
Kim düşüp bulacak aralarını

Ziral Bakımdan Çorum :

İklim Hususiyetleri

Halid Koçak

— Geçen sayıdan devam —

Hamam Özü ovası :

Çorumun şimaline düşer ve 30 kilometre uzunluğundadır. Denizden yüksekliği 450 - 500 metredir. 15 x 5 = 75 kilometre genişliğindedir. Toprağı derin kumludur.

Bu bölgede Kenevir ve pirinç ekilmekte iyi neticeler alınmaktadır.

Seydim Ovası :

Çorumun garbinde ve 15 kilometre uzağındadır. 50 K. M. M2. kadar genişliği vardır. Denizden 950 metre yüksektir. Bu ovanın toprağı killi, kireçli kumlu, ve umusludur. Arpa ekimi çok iyi sonuçlar vermektedir. Bire yirmi ortalama verimidir. Yalnız fazla arızalı ve dalgalıdır.

Bozbuğa ovası :

Çorumun cenubu/garbisinde Bozbuğa, Yenice, Çay hatap, Sa-

rim bey, Ahmed Şahna, Harzadın abdal ata, Bügdüz köyleri arazisini teşkil eder. Bu ova 10x7 = 70 K. M. M2. genişliğindedir. Denizden yüksekliği 850—880 metredir. Toprağı killi ve kumlu killidir. Çoruma uzaklığı 13 kilometredir.

Ova saray ovası :

Çorumun Ovasaray, Kayı, Bugabağı, Maza, Sarta, Üyük. Karapınar, Karaca köy arazisini teşkil eder. Genişliği 14x4 = 56 K. M. M2. dir. Denizden yüksekliği 700—800 metredir. Çorumun cenubunda 10 12 kilometre uzağındadır. Toprağı killi kumlu, kireçlidir.

Düğenci ovası :

Çorum merkezine 20 kilometre olup şarkı şimaliye düşer. Bu ovanın ehemmiyetli bir kısmı Amasya vilâyetinin Gümüşhacıköy ka-

zası arazisine dahildir. Çoruma ait parçası 8x4= 32 K. M. M2. dır. Denizden yüksekliği 900 metredir. Toprağı ağır killidir. Mer'a ve çayır yetiştirmeğe pek elverişlidir.

Çorum — Merzifon yolu bu ovayı ikiye ayırır. Kışın ve yağışlı günlerde bu ovanın yapışkan killi toprağından nakil vasıtaları geçmekte çok güçlük çekerler.

Hüseyin ova ;

Eski adı Hüseyin abad olan Alaca kazasının mühim bir kısım arazisini teşkil eder. Genişliği 22x12 264 K. M. M2. dır. Denizden yüksekliği 725—875 metredir. Toprağı killi kumlu, kumlu killidir. Oldukça münbittir.

Mecidözü ovası ;

Mecidözü kasabasile yakın köylerinin arazisini teşkil eden bu ova 20x5 =100 K. M. M2. genişliğindedir. Denizden 950 metre yüksekliktedir. Toprağı kumlu killi, killi kumludur.

Osmancık ovası ;

Osmancık kazasının kızılırmak boyundaki köyler arazisini kaplayan bu ova 20x15 =300 kilo M. M2. genişliktedir. Denizden yüksekliği 300—550 metre arasındadır

toprağı derin kumlu killi, killi kumlu olan bu sahada pamuk, çeltik, nar, incir yetişmektedir. Yabani zeytin ağaçları bol olarak bu mntıkada görülmektedir.

Sungurlu ovası ;

Sungurlu kazasının Demir şeyh Budak özü Mihmandı diye adlarla anılan üç ovasını ihtiva eder. Bu ovalar yekdiğerinden ufak tepciklerle ayrılırlar. Ve hepsi birden Budak özü ovası adile anılırlar. Genişliği 30-25 750 kilo M. M2. dır. Denizden yükseklikleri 550—850 arasında değişir.

Toprağı killi kumlu, kumlu killidir. Umuslu yerleri çoktur. En münhat yeri Budak özü ovasıdırki denizden 550 metre yüksekliği vardır. Burada pamuk yetiştirilmektedir. Hububat ziraatı diğer yerlerde oldukça iyi verimlidir. Buraya Çorumun zahire ambarı adını verirler oldukça münbit bir toprağı vardır.

Delice ovası ;

Genişliği 20-15 300 kilo M. M2. olan bu ova Sungurlu kazasının cenubu garbisine düşen araziye kaplar. Toprağı killi kumlu, kumlu illi, kireçlidir derindir.

Çorum ovası ;

Çorum kasabası ile Sarmaşa, Bayat Ömer bey, Deliler, Gürcü, Elemin, Buluz, Celil kırı, Yaydığın, köyleri ile civar arazisini teşkil eder. Genişliği 20X15=800 kilo M. M2. dır. Denizden yüksekliği 800—870 dir.

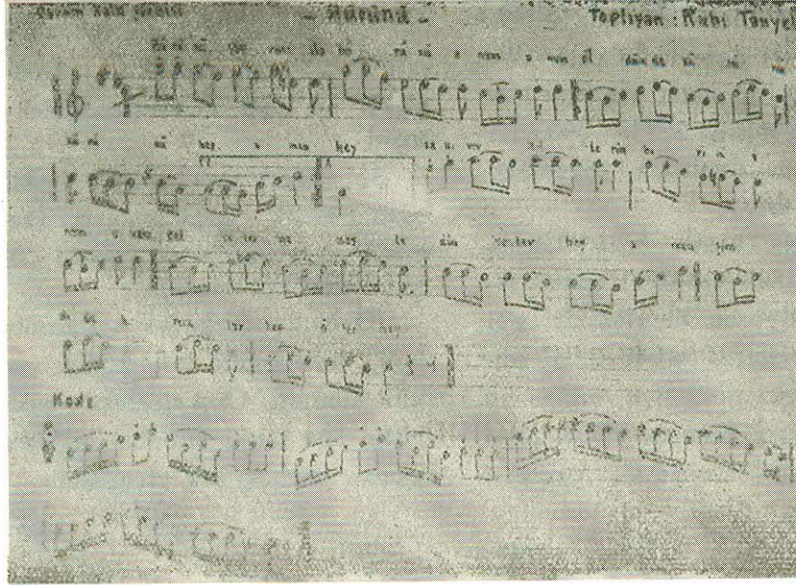
Bu ova eosen teşekkülâtına malik olmakla beraber üçüncü zamanın Pilyosen devrine ait göl safahatını ihtiva ettiği iddia edilebilir. Uyuz gölü diye anılan ve ovanın garp kısmına yakın bulunan göl bu devrin bir bakiyesi

denilebilir. Etrafını çevreleyen yamaçlardan bakıldığında ovanın tedricen bu göle doğru derinleştiği ve çukurlaştığı, etrafındaki kırk göz bantaklıklarının mevcudiyeti bu hissi kuvvetlendirmektedir.

Bu ovanın şark sınırını teşkil eden Melik gazi tepeleri eteğinde ve en hakim bir yerde Çorum şehiri kurulmuştur.

Ovanın toprağı yer yer kumlu killi, killi kumlu killi kireçli ve killi alçılıdır. Orta derecede münbittir. Her dürlü hububat bilhassa pancar ekimine çok elverişlidir.

Çorumun Halk şarkılarından :

H ü r ü n ü [1]

1

Hürünü yavrum da hürünü
Öldüm de sürünü sürünü
Takıver zillerin birini
Gel yeter nazeyledin yeter (2)
Şimdi de horozlar hep öter

(1) Bu türkü notaya (Ruhi Tanyel)
tarafından alınmıştır .

(2) Bu nekarat sevgili tarafından söy-
lenirse

Bana bana göz eyledin yeter
Şimdi de horozlar öter
şekline girer.

2

Hekisin yavrum da hekisin
Bahçende bülbüller şakısın
Takıver zillerin ikisin
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

3

Höcünü yavrum da höcünü
Yaylalarda gördüm göcünü
Takıver zillerin üçünü
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

4

Merdini yavrum da merdini
Kim ne bilir kimin derdini
Takıver zillerin dördünü
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

5

Herge de ekerler arpayı
Bizde de severler körpeyi
Açınız ağalar ortayı
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

6

Karakuşlar uçar havada
Yavruları oynar yuvada
Issızdamı kaldın burada
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

7

Halhalım yavrum da halhalım
Hepimiz ayaga kalkalım
Zilleri parmağa takalım
Gel yeter nazeyledin yeter
Şimdi de horozlar hep öter

Oyunun şekli [1]

Türkü temposundanda anlaşılacağı üzere ayak hamle ve tavırları zeybek oyununa yakın, yalnız hareketler daha sakın ve yumuşaktır. Figürler ruhî ve hissî hadiseleri objektif bir şekilde irae eder. Halkın kendi ruh ve mizacından doğan basit operet nümunelerinden biridir denilebilir.

Eski terbiye ve an'ane icabı olarak bu oyun umumî cemiyetlerde mevkîe göre ya bayanlar veya baylardan iki artistle oynanılır idise de erbabı zevk mahrem ve hususî meclislerde oyuncular-

dan birinin bayan, diğerinin bay olmasını tercih ederler.

Oyuna şarkı güftesindeki birinci bent söylenirken dizler üzerinde oturur vaziyette başlanılır. Zeybek oyununun kısa btr müddet devam eden diz ve ayak uçları ile idare edilen figüründe olduğu gibi harekât diz ve ayak uçlarına ve bazen tabanlara istinat eder.

Eller omuz ve baş hizalarında ve bazen daha yukarıya kalkar. Kollar zeybektekinden daha mülâyim ve sakın tavırlarla aşağı, yukarı hareket eder ve açılır, kapanır.

(1) Bu yazı da (Nazmi Tombuş) tarafından yazılmıştır.

Vücut oyuncuların derecei maharetine göre sağ ve sola doğru yumuşak hareketlerle hafif, ön ve arkaya doğru fazlaca kıvrımlar yapar.

Birinci bentteki (takıver zillerin birini) mısraı söylenirken oyunun devam ve ahengi bozulmaksızın zilin birisini kezalik diğer bentlerdeki (zilin ikisini, üçünü, dördünü) gibi güfteleri söylerken baş ve orta parmak uçlarına diğer ziller bağlanır ve takılır. Bestenin temposunu tanzim edecek muntazam ahenklerle ziller saz nağmelerine karışarak döğülmeğe başlar. Erkek oyuncular zil bağlamazlar. Bu ahenge ekseriya parmakları uçlarından ve bazen de parmakları arasındaki kaşık darbelerinden çıkardıkları tempolu sedalarla iştirak ederler.

Güftenin (öldüm sürünü, sürünü) mısraı gibi istirham ve niyaz mısraları söylenirken oyuncularından birisi diz ve ayak uçları üzerinde müstağni ve nazlı bir maşuk vaziyeti, diğeri ise bunun dizleri önüne secde edercesine eğilerek ve ellerinin arkalarıyla yere vurarak güfteadaki (sürünmek) mefhumunu canlandırıcı bir tarzda merhamet ve mürüvvet istiyen bir âşık tavrı izhar eder.

Ve (gel yeter naz eyledin yeter, şimdi de horozlar hep öter) mısralarının terennümü esnasında başını kaldırır, geri geri çekilir.

Sevgili rolündeki bu yalvarışlara karşı biraz güler yüz gösterir Mülâyim vaziyetler alır bir nekarattaki (yeter nazeyledin yeter) mısraını (bana, bana göz eyledin yeter) şekline tahvil ederek söyler ve geri çekilmiş olan âşıka doğru yaklaşarak aralarında bir anlaşma husule geldiği hissini anlatır. Bundan sonra bir müddet şakrak ve neşeli tavırlarla oyuna hız verilir. Bu esnada da sevgili rolündeki yavaş yavaş geri çekilmiş bulunulur. Âşık rolünü alan yine rica ve niyaz vaziyetinde ileriler. Maşuk rolündeki bazı varyete numaralarında ayakta iken belini arkaya bükerek başını yere kadar değdiren artistler gibi dizleri üzerine oturur vaziyette olduğu halde arkasına doğru eğilmeğe başlar. Bu sırada âşık yanına yaklaşmış bulunur ve dizleri üstüne dizlerini bastırır. Bu vaziyette kâh yekdiğerinin üzerine eğilerek kâh doğrularak bir müddet daha oyuna devam ve şu suretle güya bir visâl sahnesi irae ederler. Yedinci ve sekizinci bentlerin terennümüne başlandığı esnada oyuncular yavaş yavaş yekdiğerinden ayrılırlar ve ayağa kalkarlar. Son nekaratı da ayakta söyliyerek oyuna hitam verirler.

Bütün bu figürlerin icrası esnasında beste nağmeleriyle hem ahenk olarak zil ve oyun devam eder.

Notaya alan
Haydi Combam Sadi Leblebici

Andante. Haydi combam hay di hay di Hay di combam

hay di hay di göz le rin be ni baydı

göz le rin be ni hay di e lin nazlı

ya ri ne na sıl di ye lim hay di

na' sıl di ye lim haydi.

Hay di Combam [1]

Notaya alan : Sadi Leblebici

1

Haydi combam (1) haydi
Gözlerin beni baydı
Elin nazlı yarine
Nasıl diyelim haydi

2

Kanefil (2) suyu neyler
 Güzel kokuyu neyler
 İki baş bir yastıkta
 O göz uykuyu neyler

3

Kanefil ekermisin
 Balınan şekermisin
 Meramın sevmek değil
 Kuru dil dökermisin

4

Kanefilim susuzum
 Üç gündür uykusuzum
 Girme yarım koynuma
 Elim durmaz huysuzum

(1) Comba — Kömüş yani öküz cinsinin tohumluk olan 3-5 yaşındaki erkeğine denir.

(2) Kanefil — Karanfilin galatıdır. Çorumda bu şekilde kullanılır.

Çorum Manileri

Eşref Ertekin

242

Bülbül har ağladır
Aşıkı yar ağlatır
Ben feleğe ne ettim
Beni her bar ağlatır

243

Bülbül olsam güle ne
Turna olsam göle ne
Ben dedim yarım olsun
Ben yar sevsem yare ne

244

Bülbül öttümü felek
Gülün bittimi felek
Bizi böyle ayırdın
Keyfin yettimi felek

245

Bülbülüm uçtu gitti
Kanadın açtı gitti
Düşman yerin bol olun
Yar benden geçti gitti

246

Bülbül geldi güz ile
Yarım ale göz ile
Beni dinden çıkarır
Şu şiveli göz ile

247

Bülbül geldi güz geldi
Yanıma bir kız geldi
Ben cihanı nideyim
Yarimden bir söz geldi

248

Bir ay doğdu gediyor
Bülbül figan ediyor
Öpersen işte gerdan
Eller sana ne diyor

249

Bir ay doğdu Batumdan
Selâm geldi hatundan
Yavrum bir şeftali ver
Kırkma kâkül altından

250

Ben selâm verdim sana
Yarım hor bakma bana
Ezaya dayanamam
Heman nazeyle bana

251

Benim ağam çelebi
Boyu üç dört halebi
Elimdeki perçemin
Sandım sırma gelebi

252

Ben yandım seni bilmem
Ten yandı canı bilmem
Göz açtım seni gördüm
Senden gayrisini bilmem

253

Beni bir yılan soktu
Yat değil bilen soktu
Yanımda duran değil
Dizimde oturan soktu

254

Ben de canım
Öt bülbül ben de canım
Yar göğnünü yitirmiş
Ararsa ben de canım
Yar yoluna kurbanım
Kapunda bende canım

255

Beni güzel
Gerdanda beni güzel
Ben güzeli severim
Severse beni güzel
Çoğunu ağlatmışsın
Ağlatma beni güzel

256

Ben de düştüm peşine
Yanıyom ateşine
Ben sevda bilmezken
Bu da geldi başıma

257

Beni soktu boz yılan
Gözüm doldu toz ile
Bencileyin var mı ola
Yeşerirken bozulan

258

Ben bir altın tekneyim
Yar yolunu bekleyim
Bana bir berğüzar ver
Ölenedek saklayım

259

Ben bir altın vezneyim
Yar kapunda haznayım
Verin benim yarımı
Melûl mahzun gezmeyim

260

Ben ayrıldım yarimden
Elim gitmez böğrümde
Aman ehli adam yok
Elimi ala böğrümde

261

Ben pınara varmadım
Elim yüzüm yumadım
Ant verirsen içerim
Ben bilezik almadım

262

Ben seni bekmez sandım
Yüreğim yakmaz sandım
Yediğin tuz ekmeği
Seni unutmaz sandım

263

Ben gidiyom bugün yar
Taşlar al da döğün yar
Bensiz senin üstüne
Ne ay doğsun ne gün yar

264

Ben gittim hanem kaldı
Derdime yanan kaldı
Ne bir murada erdim
Ne bir nişanem kaldı

265

Bağdada paşa gider
Memeler koşa gider
Mehle kızın alanın
Emeği boşa gider

266

Bağdatda hurmalıklar
Suda oynar balıklar
Ne böyle sevda gördüm
Ne böyle ayrılıklar

267

Beyaz geyme üşürşün
Güzellikte meşhursun
Bir acayip huyun var
Yadile konuşursun

268

Beyaz geyme tanırlar
Seni yosma sanırlar
Benim talihim yoktur
Sonra elden alırlar

269

Beden kürkün kıyası
Baldan tatlı pusesi
Sevdim ise ben sevdim
Eli almış tasası

270

Parmağında felize (1)
Selâm söylen horuza
Bu gecelik ötmesin
Yar geldi hanemize

271

Barmağında mühürü
Etme bana kahiri
Bu kahiri etmeden
Doldurda ver zehiri

272

Barmağında mühür yar
Etme bana kahır yar
Sensiz sular içersem
Olsun bana zehir yar

273

Barmağında hatemi
Etme bana sitemi
Bu sitemi etmeden
Keşke öldürsen beni

(1) Bir nevi yüzük taşı.

274

Cefa cefa üstüne
Bu cefanın aslı ne
Asılırdı ölürüm
Şalvar bağın üstüne

275

Cici babucum cici
Gümüş bastonum ucü
Benim bir yarım vardır
Kırılmış badem içi

276

Cici babuç cız eder
Kız oğlana göz eder
Oğlan bir şey bilmiyor
Ne ederse kız eder

277

Ceviz koydum bellere
Ben demedim ellere
Kese kurban olayım
Seni diken ellere

278

Ceviz içi dört kıynak
Gönlüm yerden ayrılmak
Ayrıldığıım gayrılmam
Gönlüm yere pek kaynak

279

Çıktım ambar koluna
Baktım yarın yoluna
Bir incecik kar yağmış
Nazlı yarın yoluna

280

Çıbık lülesin buldu
Ağam kölesin buldu
Köleyi seven ağa
Henüz belâsın buldu

281

Çıbığım çuha yerim
Bağrım yuha (2) yarım
Ne dedimde incittim
Gözlerim çıka yarım

282

Çıbığım yok uzadam
Yar yolunu gözedem
Şu cihanda mislin yok
Seni kime benzedem

283

Çıbık uzun tütün az
Gitti bahar geldi yaz
İlâhi kömür gözlüm
Daha bitmezmi bu naz

284

Çıbık ucu kehribar
Ben Osmanlı yar kibar
Haznandan ne eksilir
Koyma bizi intizar

285

Çıbık uzat bakayım
Perpereler takayım
Sen çayırdı kıl namaz
Ben boyuna bakayım

(2) Yufka yani hassas demektir.

286

Çıbık uzatma ile
Yolu gözetme ile
Çirkin güzelmi olur
Kâkül düzeltme ile

287

Çayırda kıldım namaz
Oda hakka yaramaz
Cahilin ettiğini
Allah bile kinamaz

288

Çekmecemin perçini
Açamadım içini
Dün gece nerde idin
Koynumun güvercini

289

Çekmecem açtım gece
Kuran okudum hece
Billâhi inan yarım
Uyumadım dün gece

290

Çekmecemin kilidi
Üstünü gül bürüdü
Hakikatsiz yar için
Bütün ömrüm çürüdü

291

Çekmeceyi açamam
Tüyden gönilek biçemem
Bana yardım geç derler
Yar tatlıdır geçemem

292

Çittir minderin yüzü
Ayırdılar şu bizi

Ayranlar ommaşın
Mevlâm kavuştur bizi

293

Çaya inesim geldi
Ata binestim geldi
Kömür gözlü yavruya
Yine göresim geldi

294

Çaya vardım çay susuz
Çarşaf yudum kenarsız
Ellerin yarı geldi
Hani bizim hayırsız

295

Çay geçdim ada kaldı
İşim feryada kaldı
Esmedi badı sabah
Gemim deryada kaldı

296

Çaylarda semeğim yar
Bilmezsın emeğim yar
Sensiz içime sinmez
Bir öyün yemeğim yar

297

Çayda ıbrık delinmez
Evme menzıl alınmaz
İki şahit bir olmuş
Ona derman bulunmaz

298

Çay içinde çağlarım
Yar yitirdim ağlarım
Yarı ısıtma tutmuş
Ben ısıtma bağlarım

Çorum Havadisleri :

Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışması

Halkevimizin bu ay içindeki çalışmalarını sıralıyoruz.

Sosyal Yardım Şubesi :

Şehir ve köy hastalarını meccanen muayene için açılacak muayene hane ve muayene haneye lâzım olan muayene aletleri ve levazımı tıbbiye getirtilmiş her gün muayyen saatlerde yapılacak muayenelerin listesi hazırlanarak ilân edilmiştir. 91 fakir hastanın reçeteleri yapılmış (7) kişiyede para yardımında bulunulmuştur.

Çocuk esirgeme kurumu heyeti idaresile el birliği yaparak kuruma yüz lirayı mütevaciz para temin edilmiş, kurum menfaatine verilen garden parti için bütün şubelerimiz bütün vesaitile yardımcı olmuş ve Kırşehir felâketzedeleri için

(3169) lira (83) kuruş toplanmasını teminine muvaffak olmuştur.

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi

Çorum muhitindeki eski eserler üzerinde tetkiklerde bulunmakta olan Dil, tarih, edebiyat kolu Kuşören kalesile Alacahüyük hafriyat yerine kadar giderek incelemelerde bulunmuşlardır. Şimdiye kadar elde edilen eserlerin tetkik ve tasnifine devam etmektedir.

Konferans kolu : Bu ay içinde Halkevi salonunda İstanbul öğretmen okulu öğretmenlerinden Fevzi Selen tarafından İlk okul öğretmenleriyle münevver tabakaya 8 dafa konferans verilmiştir.

Spor Ve Gençlik Hareketleri :

Spor bölgesi güreş kolunun en modern levazımile hazırladığı güreş salonunda 7 pehlivan her gün muntazam şekilde spor ve güreş talimlerine devam etmiş bu suretle hazırladığı 6 pehlivani Kastamonu güreş mntakasına müsabaka için göndermiştir.

Fudbol : Her gün öğleden sonra fodbol ekzersizleri yapılmaktadır. Sungurlu spor fudbol koluna bağlı gençler maç yapmak üzere Çoruma gelmişler iki gün Ev tarafından misafir edilerek iki memleket gençlerinin kaynaşmaları ve aralarında sevgi ve saygı hislerinin yükseltilmesi temin edilmiştir. 6 - 8 - 938 tarihinde Cümhuriyet alanında büyük bir kalabalık huzurunda her iki taraf maç yapmış ve bire karşı 3 ile Çorum sporcuları kazanmışlardır.

Köycülük Şubesi

Bu Şube, mevsimin hasad zamanı olmasına ve köylülerin harman işlerle meşgul olmasına mebni köylülerimizi son derece meşgul oldukları bir sırada işlerinden alıkoymamak için Ağustos ayı içinde

gezide bulunmağı münasip görmiyerek gezi programının bakiyesini Eylül ayı içinde yapmağı kararlaştırmıştır.

Toplantılar

Hususî Toplantılar

1 - Bu ay içinde Çocuk esirgeme kurumu şubesi heyeti merkeziyesi 5 dafa Halkevi salonunda toplantı yapmış ve kurumun inkişafı üzerinde haiz tesir mühim kararlar ittihaz etmiştir.

2 - Çorum köy kâtiplerine vazifelerine taalluk eden işler üzerinde talimat vermek üzere hususî idare köy bürosu tarafından 2 defa toplantı yapılmıştır.

3 - Ayrı ayrı gecelerde ev salonunda bütün salonu dolduran seçgin davetliler huzurunda bir nişan iki nikâh töreni yapılmıştır.

Büfeli ve danslı olan bu törenlerin müzik ve eğlenti ihtiyaçlarını Evimiz ar ve temsil şubelerimiz mensupları temin etmişlerdir.

Gösterit :

Geçen ay Tırtıllar ... piyesini

büyük başarı ile temsil eden gençlerimiz geceli gündüzlü bu dafa temsil edecekleri (Bir Adam Yaratmak) piyesinin provası ile meşgul olmuşlardır.

Halkevi sinemasında bu ay içinde gösterilen filimler.

Bozamboğ
Neş'e ile
Je Anita
Bağdat yolu
Nac Avvt

Filimleridir.

Ar Şubesi :

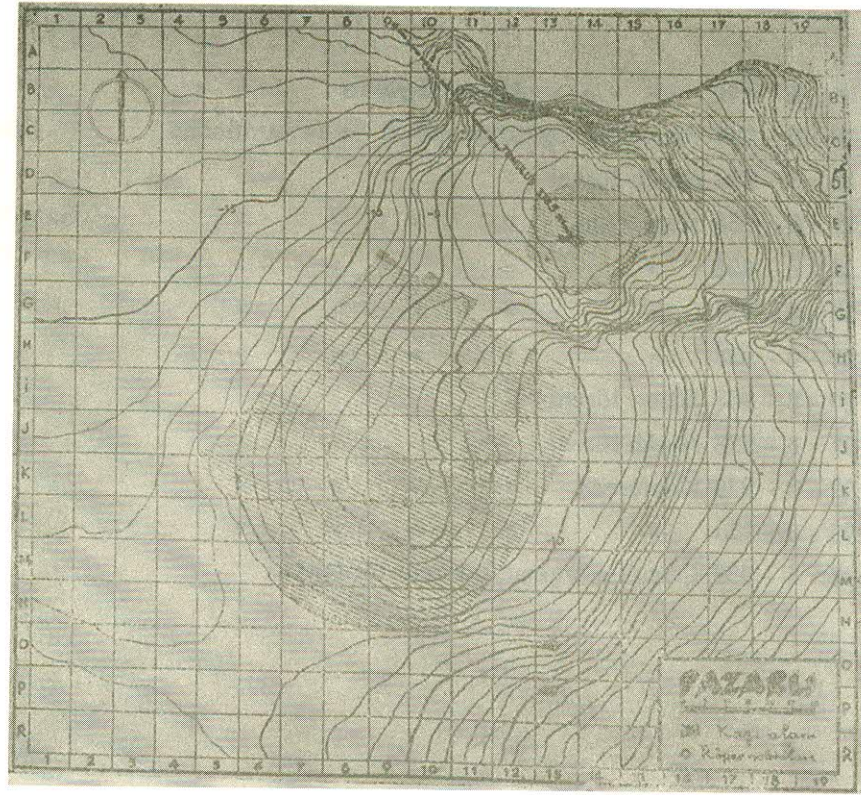
Ar şubesi : Kemân, piyano dersi alan talebelerine muntazaman ders-

lerini vermeğe devam etmiş, çocuk esirgeme kurumu menfaatine verilen gardenparti ve nişan nikâh törenlerinde programa dahil parçaların ekzersizlerle meşgul olmuştur.

Bando bu ay içerisinde Sungurlu çocuk esirgeme kurumunun fakir çocuklar için tertip ettiği eğlentiye iştirak etmiştir. Sene başından bu güne kadar (91) fakir düğünlerinde meccanen bandomuz çaldırılmıştır.

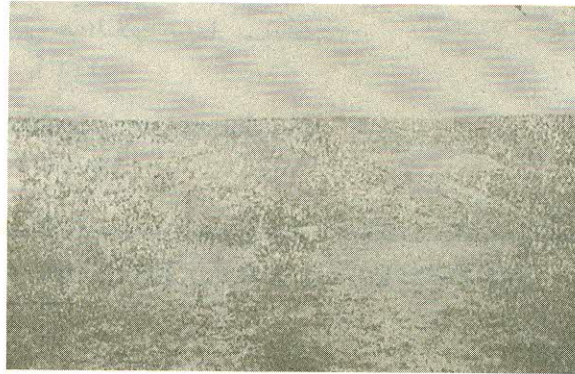
Halkevi mesaisi üzerinde toplu bir fikir edinmek için Ağustos ayı içinde vaki toplantıları tarih sırasile aşağıda göstermeği faydalı bulduk.

- 1 - 8 - 938 güreş ekzersizleri salonda
- 2 - 8 - 938 » » »
- 3 - 8 - 938 » » »
- 4 - 8 - 938 » » »
- 5 - 8 - 938 Sungurlu sporcularına ziyafet
- 6 - 8 - 938 » Sporcularile Çorum sporcuları arasında maç
- 12 - 8 - 938 Köy kâtipleri toplantısı salonda
- 13 - 8 - 938 Çocuk esirgeme kurumu heyeti merkeziye toplantısı salonda
- 14 - 8 - 938 » » » » » » » »
- 14 - 8 - 938 Tarih kolu kuşören kalesinde tetkik gezisi »

Bu resim Türk Tarih Kurumu tarafından (Çorum) un Pazarlı köyünde yaptırılan kazının yerini göstermektedir.

Gerdekkaya tahmi-
nen beşyüz metre
mesafede bir
hüyük .

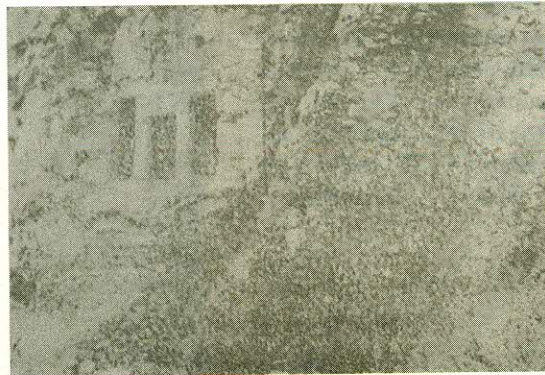

Çorum'un Tarihî Yerlerinden:

Çorumun şarkı cenubisinde tahminen 12 kilometre mesafede Gerdekkaya denilen mağara. (Taş içinde oyulmuş bir odadan ibaret olup üzerindeki resimleriyle şayanı dikkat bir eserdir.)

Gerdekkayanın uzaktan görünüşü

Çorumda Etnografik Araştırmalardan :

Çorumun İmad ve Hüyük köylerindeki kadın kıyafetleri.

Buda anyi kıyafetleri gösterir. (Bu iki resim Hüyükte Türk Tarih Kurumu adına kazı ile uğraşan Bay Abdullah tarafından (Çorumlu) ya hediye edilmiştir.)

Çorumda Etnografik Araştırmalardan :

Çoruma bağlı Alaca İl-
çesinin İmad köyünde
bir düğün alayı

Kızılıрмаğın uzaktan bir
görünüşü

üzerinde olmak şartile kalenin zelzeleden harap olmuş yerlerin kendi malile elli bin akça termim ve tamir etmeğe müteahhid olduğuna maliye tarafından emir verilmeyüp mucibince divanı hümayun tarafından dahi evamiri şerife verilmişken dizdarlığın mezbur Yusuf ve Hacı nam kîmesneler alıp zulmolduğun bildirip inayet reca etmeğin zikrolunan dizdarlık mezbure mukarrer olmuştur. Emri celili kadrım üzre mezbur (Çemşide) mukarrer edip minbair Yusufu ve Hacı Aliyi dahl ettirmeyip mahsulünden nesnesini almışlar ise badessübut aliveresin deyü erbâa ve elf zilkadesinin evahirinde hükmü şerifim verilmiş iken timari mezbur ile kaleyi mezkûre

dizdarlığı mukarrer ve tevcih olunup sūddei seadetimden verdim ki zikrolunur.

Kariyei Güğercinlik tâbii Os-mancık hasılı divan maaniyabet 3500.

Ve buyurdum ki badel yevm tahtı yedimde olup tasarruf kılıp şolki vazaifi mezbure dizdarlığıdır müedda kıla ve kaleyi mezbure kethudası ve müstahfızları mezburu dizdar bilip dizdarlığı müteallik ümurda müracaat eyli-yeler olbapta hiç ahet mani olmıya şöyle bileler alâmeti şerife itimad kılalar.

25/Zilkade/1004

Bimakamı kostantiniyetil mahrusa

Katvasala fi 27 şehri Muharremül-haram sene hamsün ve elif. 1005

Çöplübey sülâlesi hakkındaki vesikalar

No: 35

Çorumda Çöplü Bey evkafının 1248 de mütevellisi olan Seyit Hüseyin Beyin verdiği arzuhal üzerine çıkarılan defteri hakani sureti

Çorum ve divanı sakız naibleleri zide ilmihimaye.

Esseyit Mehmet bin Mustafa zide Şerefehu gelüp Çorum sancağında divanı sakız nahiyesine tabi defteri mefasılda kariyei Çaltıcak ve içmal kaydinde Çaltuk deyü muharrer kariyenin tamam malikânesi vakfı ebnalık üzere Çöplü Bey oğulları Sancıcı Çelebi ve Şükrullah Çelebi canibinden tasarruf oluna geldiği divanisi hissesi has mutasarrıfları ve müşre-

teklerle kariyei Erdek ve Çaltuk elmezbure ve gayriden olan iki bin akça timare mutasarrıf Lâğım-cı Seyyit Mustafa veledi Seyyit Halilin kaydinde olduğu ve Çorum Nahiyesine tabi vakfı mescidi Çöplü dernefsi Çorum tahtinde nukut dört bin akça ankibeli bazı sahibülhayrat onu onbir buçuk hesabı üzere mürebza yapmak şartile imamlara tayin eyledikleri müsecceldir. Ve iki mut kundüm Çöplü Bey oğulları Salbesal imam

olanlara ve gelmişlerdir deyü defteri hakanide mukayyet ve merkum Esseyyidi Mehmet Çorum kazasında Çöplü Bey mahallesinde vaki mescidi şerifte vaziyi muayyene ile maliye canibinden verilen beratı şerifimle imam olmağla bunun üzerine itası lâzımgelen imamet hizmetini sadakat ve istikametle badeleda hizmeti mukabelesinde müstahak olduğu defteri hakanide bermucibi defter evkafa imam olanların tahrir ve tahsis kılınan nukudu onu onbir buçuk hesabı ile zuama müteveccihatı ile Çöplü oğullarından Salbesal vergeldikleri iki mut kündenim aidat ahiz ve kabız murad eyledikte Çöplü Bey oğulları edadan imtina ile gadir daiyesinde oldukların bildürüp defteri hakani mucibince amel olunmak babında emri şerifin sudurünü istediğinden naşi defter hanei amiremde mahfuz ruznamçei hümayun ve defteri içmal ve mefasıl ve defteri evkafa müracaat olunmakta Çorum Nahiyesine tabi vakfı mescidi Çöplü dernefsi Çorum tahtinde nukut dört bin akça ankibeli bazı sahibülhayrat onu onbir buçuk hesabı üzere mürabaha yapmak şartıyla imamlara tayin eyledikleri müsecceldir. Ve iki mut kündenim Çöplü bey oğulları salbesal imam olanlara vere-

gelmişlerdir deyü defteri hakanide mukayyet ve merkum esseyyit Mehmet Çorum Kazasında Çöplü Bey mahallesinde vaki mescidi şerifte vazifeyi muayyene ile maliye canibinden verilen beratı şerifimle İmam olmağla bunun üzerine itası lâzımgelen imamet hizmetini sadakat ve istikametle badeleda hizmeti mukabelesinde müstahak olduğu defteri hakanide bermucibi defter Evkafa İmam olanların tahrir ve tahsis kılınan nukudun onu onbir buçuk hesabı ile zuama müteveccihatı ile Çöplü oğullarının salbesal vergeldikleri iki mut kündenim aidat ahiz ve kabız murad eyledikte Çöplü bey oğulları edaden imtina ile gadir daiyesinde oldukların bildürüp defteri hakani mucibince amel olunmak babında emri şerifim sudurünü istida etmekten naşi defteri hanei amiremde mahfuz ruznamçei hümayun ve defteri içmal ve mefasıl ve defteri Evkafa, müracaat olundukta Çorum nahiyesine tabi vakfı mescidi Çöplü dernefsi Çorum tahtinde nukut dört bin akça ankibeli bazı sahibülhayrat onu on bir buçuk hesabı üzere mürabeha olmak şartıyla nukudu imamlara tayin eyledikleri müsecceldir ve salyanei kündenimki Çöplü oğulları salbesal İmamlara vergelmişler fi sene

mut iki ve yine tahtinden nukut
 üçyüz ankibeli Tayyibe hatun
 berayi avarızı mahalliye Baba
 Ali namkimesne müteveli has-
 bidir veçhile imamet fiyevm ber-
 haliya..... bayram fakih baberatı
 hümayün deyü defteri Evkafta
 müharrir kalemi ile tahriri defter
 olmuştur ve divanı sakız nahi-
 yesine tabi neferat ve zemin
 ile kariyei Tut ve Çaltucak mali-
 kâne tamam vakfı ebnalık üzre
 Çöplü Bey oğlanları Sancıdı
 ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda
 divanı timarı bermücibi defteri
 atık ve hasılı maaniyabe ve divan
 tahtinde resimî çift ve hinta ve
 şair yekûn ma gayrihi altı bin
 yedi yüz akça yazılarile defteri
 mefasılinda müharrir kalenî ile
 tahrir ve defteri içmalde kariyei
 Tut ve çaltuk divan tamam yazuyu
 mezkûresi maagayrihi biriktirölüp
 on bin yediyüz akça yekûnundan
 iki bin üç yüz akçası ifraz ve
 bericmal veliçmal mezburun yet-
 miş beş akçası tekaütlere....
 Şehriyarinin hissesi iken hisseyi
 mezbur mali muaccele takdiri ile
 berveçhi malikâne bin ikiyüz on-

altı tarihinde bâhattı tevkii havas-
 sı hümayunuma tashih olunup ve
 ikibin akçası dahi merkum lağımçı
 Mustafa Veledi Seyyit Halilin ba-
 kisi müşterekleri kayıtlarında olup
 bu takdirce bermüktazai defteri
 hakanî kariyei Tut ve Çaltucak
 elmezburenin tamam malikânesi
 canibine ait mahsulâtı defa ebna-
 lık üzre Çöplü Bey oğulları Sancıdı
 ve Şükrullah Çelebi canibinden
 tasarrulları tarafından divanisi
 canibine ait maaniyabe mahsu-
 lâttan ve rüsumati bermücibi tas-
 hih havassı hümayununda berveç-
 hi malikâne mütasarrıf ve lâğımçı
 Mustafa Veledi Seyit Halil ile
 sair müşterekleri tarafından ve
 ber mücibi defter Evkafı mescidi
 Çöplü Bey tahtında nukudun onu
 onbir buçuk hesabiyle anmûra-
 beha müteveccihatiyle Çöplü Bey
 oğullarının salbesal veregeldikleri
 iki mut kûndüm aidatı dahi mes-
 cidi mezburun İmamı tarafından
 ahz olunmak iktiza eylediği bil fiil
 defteri cmini olan Mehmet Arif
 dame mecdihu arzetmeğin arz
 mucebinde babinde.

Evaili c. sene 1247 tarihinde divanı
 hümayün tarafından emri âli sadır
 olup muktazayı ferman. Devletlû
 sultanımdır.

Çorum Nahiyesine tabi neferat ve zemin adediyle kariyei Beydili malikâne vakfı evlâdı Çöplü Bey Sancıt Kethudai mezkûrun ebna-sından Sancıdı Çelebi ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda bitarikel istishab divanı timar haliyen has-sayı hümayun hasil maaniyabet Hisse ve hinta ve şair yekûn maagayrihi sekiz bin yüz otuz üç akça yazılariyle defteri mefasilda müharrer kalemiyle tahrir ve hassı hümayun mülhakatından olmak üzere tahriri defter olmuş ve divanı Sakız nahiyesine tabi neferat ve zemin adedile kariyei erdek tamam malikâne vakfı ebnalık olup Çöplü Bey oğullarından Sancıdı Bey ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda divanı timar bermucibi defteri atik ve hasılı divan Resim ve hinta ve şair yekûn maagayrihi iki bin altıyüz akça yazılariyle defteri mefasilda müharrer kalemiyle tahrir ve defteri icmalda kariyei mezbure yazuyu mezkûresinde bin akçası evlâd vergisi bilip yekûn maagayrihi iki bin sekizyüz akça beriçmal veliçmal mezburun bin akçası Lâğımcı Mustafa Veledi Mustafanın kaydinde olmuş Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adedile kariyei Şir beği malikâne tamam vakfı ebnalık olup Çöplü Bey oğullarından Sancıdı Çelebi ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda

bermucibi hükmü Sultan Bayazıt han tabe serahü tarihi hüküm fi 5 - Rebiülevvel sene 1039 divanı timar ve hasılı divan tahtına resim ve hinta ve şair yekûn maagayrihi beş bin akça yazılariyle defteri mefasilda oldahi müharrer kalemiyle tahrir ve defteri icmalde kariyei merkuma tamam yazuyu mezkûresile biriktirilip yekûn maagayrihi sekiz bin dokuzyüz akça yekûnundan altıyüz akçası Defteri beriçmal veliçmal mezbur temamen ve divanı Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adediyle kariyei Eşençayı tamam malikâne vakfı ebnalık olup Çöplü Bey oğullarından Sancıdı ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda divanı timar ve hasil maaniyabet divanı tahtına resim ve hinta ve şair yekûn magayrihi altı bin üç yüz akça yazulariyle oldahi defteri mefasilda muharrer kalemiyle tahrir defteri içmalda kariyei merkuma tamam divan yazuyu mezkûresiyle beriçmali veliçmal mezburun dahi üç bin yüz akçası humbaracı Osman Veledi Mehmedin kaydinde ve yine divanı Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adedile kariyei Salor malikâne vakfı ebnalık olup Çöplü Bey oğullarından Sancıdı ve Şükrullah Çelebi tasarrufundadır divanı

timar ve hasılı divanı tahtinde resim ve hinta ve şair yekûn maagayrihi sekiz bin ikiyüz akça yazularile defteri mefasılda müharrir kalemiyle tahrir ve defteri içmalda kariyei mezbure divanı yazuyu mezkûresiyle biriktirip dokuzbin beşyüz akça yekûnundan dört bin akçası defteri içmal velicmal mezburun bin akçası Lâğımcı Ahmet Veledi İbrahim'in kaydinde ve yine divanı Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adedile kariyei Tut ve Çaltucak malikâne temâmî vakfı ebnalık olup Sancıdı ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda divanı timar bermucibi defteri atık ve hasıl maaniyabe divanı tahtında resim ve hinta ve şair yekûn gayrihim altı bin yediyüz akça yazulariyle defteri mefasılda müharrir kalemiyle oldahi tahrir ve defteri içmalda kariyei merkuma divanı temâm yazuyu mezkûresile biriktirilip dört bin yediyüz akça yekûnundan ikibiz üçyüz akçası evlâd ve bericmalı velicmal mezburun iki bin akçası Lâğımcı Mustafa Veledi Halil kaydinde ve yine divanı Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adediyle kariyei Aksekü temâm malikâne vakfı camii kariyei Salur ankibeli Sancıdı ve Şükrullah Çelebi divanı timar ve

hasılı tahtında resim ve hinta ve şair yekûn magayrihi ikibin dört-yüz akça yazularile o dahi defteri mefasılda müharrir kalemiyle tahrir ve defteri içmalde kariyei merkume temâm yazuyu mezkûresiyle divan Karaberk Nahiyesine tabi Kızılpelit kariyesiyle biriktirilip yekûn maagayrihi yirmi bin üçyüz akça ziamet divan beriçmal velicmal mezbur temâmî mumailayh Lağımcı Seyit Ahmet Veledi Seyit Hasının kaydinde ve yine divanı Sakız Nahiyesine tabi neferat ve zemin adedile kariyei Atyalu ve Sekü malikâne vakfı ebnalık üzre Çöplü Bey oğullarından Sancıdı ve Şükrullah Çelebi tasarrufunda divanı timar cemaati sekülü sefer vaki oldukça ikişer kişi aşırılığıyla bermucibi defteri atık haliya sefer vaki oldukça üç kişi aşırı ve hasılı divan tahtında resim ve hinta ve şair yekûn magayrihi altıbin akça yazı ile defteri mefasılda müharrir kalemiyle tahrir ve defteri içmalde kariyei merkumun dörtbin üçyüz akça oldurup beriçmal velicmal mezburun ikibin yüzelli akçası Lâğımcı Mustafa Veledi Ömer'in kaydinde ve Çorum Nahiyesine tabi vakfı mescidi Çöplü dernefsi Çorum tahtında nükt dört bin ankibeli bazı sahibülhayrat onu onbir buçuk hesabı üzre mura-

behası bazı şeraitile imamın tayin eyledikleri mescit ve salyanı kündenki Çöplü oğulları sal besal İmamlara verelmışler. Fi sene mut iki baba Ali namkimesne hasbi mütevellidir ve tahdında ciheti imamet fi yevmi Baberatı hümayun deyü defteri Evkafta müharrir kalemiyle tahriri defter olmuş olmakla bu takdirde bermuktazayı defteri hakani salifil beyan kariyei Beydili elmezburenin malikânesi canibine ait mahsulâtı vakfı ebnalık üzre Sancıdı ve Şükrullah Çelebi caniblerinden mutasarrıfları tarafından ve divanisi canibine ait maaniyabe mahsulât ve rüsumatı hassı hümayun tarafından ve kariyei Erdek elmezburenin malikânesi canibine ait mahsulâtı vakfı ebnalık üzre Çöplü Bey oğulları Sancıdı ve Şükrullah Çelebi caniblerinden mutasarrıfları tarafından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı Lâğımcı mumaileyh Mustafa Veledi Mustafa ile sair müşterekleri tarafından ve kariyei Şir beyi ve kariyei Eşençay elmezburelerin malikâneleri caniblerine ait mahsulâtları vakfı ebnalık üzre Çöplü bey oğulları Sancıdı ve Şükrullah Çelebiler caniblerinden mutasarrıfları tarafından ve marrizzikir Şirbeği kariyesinin

divanisi canibine ait mahsulâtın ve rüsumatın müstakillen ve kariyei Eşençay elmezburenin divanı maaniyabet mahsulât ve rüsumatı hambereci Osman Veledi Mehmet ile sair müşterekleri taraflarından ve kariyei Salur elmezburenin malikânesi canibine ait mahsulât vakfı ebnalık üzre Çöplü Bey oğullarından Sancıdı ve Şükrullah Çelebi caniblerinden mutasarrıfları taraflarından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı Lâğımcı Ahmet Veledi İbrahim ile sair müşterekleri taraflarından ve kariyei Tut ve Çaltuk elmezburelerin malikâneleri canibine ait mahsulün . . . Vakfı ebnalık veçhile Çöplü Bey oğulları Sancıdı ve Şükrullah Çelebi caniblerinden mutasarrıfları taraflarından ve divanisi canibine ait maaniyabe mahsulât ve rüsumatı Lâğımcı Seyit Mustafa Veledi Seyit Halil ile müşterekleri taraflarından ve kariyei Erdek elmezburenin malikânesi canibine ait mahsulâtı Sancıdı ve Şükrullah Çelebi kibelinden salur kariyesi camii vakfı tarafından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı müstakillen lâğımcı Seyit Ahmet Veledi Seyit Hasan tarafından ve kariyei Atyalı ve sekü elmezburenin malikânesi canibine ait mahsulât vakfı ebnalık veçhile çöplü bey oğullarından Sancıdı

Çelebi ve Şükrullah Çelebi canib-
lerinde mutasarrıfları tarafından
ve divanisi canibisine ait mahsu-
lât ve rüsumatı Lâgımcı Mustafa
Veledi Ömer ile vesair müsterek-
ler taraflarından ve bermucibi def-
teri Evkaf Mescidi Çöplü Bey
tahtında muharrer nükodun onu
onbir buçuktan hesap üzre anmü-
rabeha müteveccihatiyle Çöplü

Bey oğullarının salbesal veregel-
dikleri iki mut kündüm aidatı
dahi mescidi mezbur İmamı tara-
fından zabtolmak iktiza eyledi
malûm devletleri buyuruldukte
emrû ferman hazreti menlehül
emrindir.

Mühür

Süddei Âli Selim Sabit

1223

No: 36

ثبت عندى و انا حكمت لصحة الوقف شهادة
وعا مولانا جلال الدين بن عثمان واخى احمد
بن احمد وحكمت عليه بشهادتها حرر
العبد الفقير لطف الله عبد الملك بن
يوسف النائب بمدينة جوروملو
عفى عنهما

شاهد بنا فيه

الحاج امراء الله افندى ابن تاج الدين افندى ابن
صلاح الدين افندى ابن الشيخ عمر الدين

يعمل بنا فيه ما لم يظهر ما فيه وانا الفقير محمد بن
احمد المولى العثماني القاضي عفى عنهما

لا ثبت مضمونه على وجه الخصم شهادة محمد بن
قاسم صارو بن حاجى بايرام واينه بك ابن
حليل و ابراهيم بن همت قبله امضيته حرر
الفقير على بن حاجى بايرام القاضي بقضاء
ساقز المأثور بنفس هذا لقصبة الشرعية
بالامر القاضي

ثبت عندى وضح مضمونى وانى حكمت بصحته
لزومه حرر العبد الملك بن يوسف القاضي
بجروسه جرمولو فى تاريخه حامداً لله تعالى
ومصلياً على نفسه

وقف الله تعالى الاعز الا مجد الاكرم بانى الخيرات
والخسرات ابراهيم بك بن المرحوم المغفور تاج
الدولة الحاج سانجى رحمة الله تعالى علم اننا اكله
الانسان فقد افنا وما لبسه فقد ابلاء وما تصدق
به فقد ابقاء وقف وجس وتسبل وتصدق با
خاص نيتته وادنى طويته ابتداء لوجه الله تعالى
وطالب المراضات وهرباً سوء السقر ودركته يوم
يكون المثر فى ظل صدقاته جعلها ثبت انه لحق
وملكه حسب ما يظن بذاك الوثيقة الشرعية من
جميع القرى المدعوة المذكور بتمامها وقف ابنا
مالك كنة قرية باشا بقضاء جرمولو من جميع القرى
المدعوة المذكور ابنا وقف بيك دلى تابع قضاء
المزبور بتمامها من جميع القرى المدعوة المذكور

لا عرض هذا الكتاب الوقف الشرعيه بشهادة
حسين بن حسن و طوروش بن اينه بك
قبلته وامضيته حرر الفقير اليه سبحانه وتعالى
فضل الله القاضي توفات عفى عنهما
شاهد بنا فيه عندى ابن حاجى حضر

شاهد بنا فيه

حسام الدين بن حسن فقه الام ... المرحوم
ادريس الامام

لا ثبت مضمون هذا الوقف بشهادة محمد بن قاسم
ومحمد بن صفا و صارو بن بايرام واينه بك
بن خليل و ابراهيم بن همت قبلته وامضيته
حرره الفقير لطف الله محمد المولى
بقضاي جوروم
المأثور بالامر العالي

شاهد بنا فيه زين العابدين افندى المدرس

شاهد بنا فيه معد بن ولى بن ... وعبد فقه
اينه شاد قولى بداق شهوار وسمى ويوسف
والياس و بايرام

شاهد بنا فيه فخر الدين بن خير الدين المدرس سابقا
لاحمد باشا

الحمد لله كاشف ضلام الظلم بنور الشرعية
المضيئة ومبين الاحكام بلائمة الشرعية وموضح
الحلال والحرام بلايات العلنية والسنية ومظهر
الاسلام محمد سيد الرسالة صلى الله عليه وعلى اله
كل بكرة وعشبه اما بعد فان الدنيا موطن غرور
لاموطن سرور ودار بوار ولادار قرار نعيمها ظل
زائل ومقيمها ضيف راحل عاريتها مختلف عايا.
تبا متلفة فالفار عن جفاتها ذاد المعاد وانقضا
الادخار نهان والوقف حسنة جاريته تجديد فوائدها
ها فى حائى البقاء والبقاء وطورى المات والحيوة
على ما قال سيد المرسلين وامام المؤمنين صلوات الله عليه
(اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث علم
ينفع به وولد صالح يدعوه وصدقة جارية ولما

نسل وعقباً بعد عقب بطناً بعد بطن فلو انتظم
نسله من طرف المذكور ينتقل الى أُناته على الترتيب
المذكور ثم الى مصلح مسجد الكائنة في قرية
باشا كوى القرية من الديوان المذكور مادم معموراً
وموجوداً ثم الى فقراى المسامين ومشرطاً ثلثه لنفسه
مادم ضياً وبعد لاصح اولاده واولاد واولاده
المذكور ثم الاناته على الترتيب المذكور ثم اصلح
اقرابه ثم لقاضى الاسلام والمسامين في ولاية المد-
كورة وفقاً صحيحاً شرعياً وحسباً صريحاً مرعياً
وتصدقاً منبراً مرضياً بحيث لا يباع ولا يوهب
ولا يرهن ولا يورث ولا يملك ولا يستبدل الى
ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين
وما لك ذوالخلاق اجمعين فمن بدله بعد ماسممه
فانما ائمه على الدن يبدلونه ان الله سميع عليم فمن
سمى في تبديله وتغيره فعليه لعنة الله والملائكة
والناس اجمعين وجرى ذلك وجرى في غرة
محرم الحرام من شهرور سنة ست خمسين سبعمائة
هجريه

وقف مالكانه أشن جاي تابع ساقز من جميع القر-
ية المدعوة المذكور مزرعة أشن جاي بتمامها
من جميع القرية المدعوة المزبوره وقف مالكانه
بتمامها صالور تابع ساقز من جميع القرية المدعوة
المذكور آق يار و آت يالى وقف مالكانه بتمامها
تابع مذبور من جميع القرية المدعوة المذكور شر-
بكي تابع ساقز بتمامها من جميع القرية المدعوة
المذكوره ابناء وقف مالكانه أردك تابع قضاء
المزبور بتمامها من جميع القرية المدعوة المذكور
ططم مع جالتيق تابع قضاء ساقز بتمامها وذلك
جميع ديوان ساقز الكائن اعمال جرملو المذكور
المستغنى ذلك والديوان المذكور عن التحديد لشهرته
في مكانه وعدم سميته فيه بجملة الحدود والحقوق
والرافق والواحق والنصاب والسحاب والاشجار
والكروم والعيون والابار والانهار والعيوب
والمتباين والصادر والمزارع والمساكن وكل حق
داخل فيه وخارج عنه ذكر اوم يذكر اوم بسم
سوى المساجد والمقابر والمسيلات وملك اغير على
اولاده المذكور واولاد اولاده المذكور نسلاً بعد

شاهد بما فيه

مصلح الدين افندى بن حسين الفاضل مجوروم ، صح وجرى وحرر الفقير وصل صحيح شرعيته ،
اخى احمد اخى امير حسن ، حسين بن حسن ، حسن بن محمد ، عيسى بن مرسل ، اسحاق بن
اسماعيل كبتخدا ، جرى ما فيه عندى وحكمت بصحته ولزومه حرر البعد الراجى اوبس بن الجمال الحاكم
بحرورسة عثمانقى في تاريخه حامداً لله ومصلحاً ، اسماعيل بن عزيز الحناده ، عمادى بن حاجى عوض ،
ادريس بك بن موسى ، امير حسن بن بهادر ، حاجى عوض بن محمود ، وقيلة حرر الاميد المفتقر محمد بن
ابن محمود النائب لواء آماسيه ، الامام مولانا بهادر بن قتلوك بك بن عبدالله المدرس احمد الله اليه ،
سليمان بن حسن ، يحيى بن يوسف ، حسن بن سلامت ، يعقوب بن حسين الكاتب هدا الله اليه ،
يوسف بن سود الحافظ هدا الله اليه ، جلال الدين بن معاصر المعرف ، محمد بن جندر ، حسام الدين
افندى ابن بارام ، محيى الدين خليفه الامام ، سليمان بن حضر ، طورموش بن صاتلش خليفه ،
رمضان افندى ابن محمد فقيه ، احمد افندى ابن پرى افندى ، خليل افندى الفاضل ، محمود افندى
بن على ، على افندى ابن رمضان ، شمس الدين افندى الامام وغيرهم من الحاضرين .

..... Harrerehu efskarülvera
 Abdülfettah bin Mustafa elmüfettiş
 biteftişi hazihil gaziyeti ankibeli
 Abdi Efendi Elkadı bi İskilip
 biemri menlehül emri
 üfiye anhüma

Elemrü alâ mafihî harrerehül fakir
 Mehmet bin Muharrem Elkadı
 biçerkeş elmewuru biteftişi
 hazihil kazıyyeti biemril
 âli üfiye anhü

Sebebi tahriri huruf budurki :

Çorum kazasına tabi Paşa nam kariye sakinlerinden Kulunamki-mesne yedinde fahrül ümerail kiram Çorum Sancağı Beyi dame izzihu ile bu fakire ve Sakız ve İskilip Kadılarına hitaben emrişerif varid olup mazmunı itâet makruninde kulunamkimesne süddei saadetime arzuhal edip Sakız kazasında Erdek ve Tut ve Eşençayı ve Salur ve Adyalı ve Ilgar ve Çorum kazasında Beydili ve Paşa kariyelerinin malikânesi ceddım İbrahim Çelebi-nin ebnasından batnı evvele meşruta olup yüz yıldan ziyade batnı evvel Mutasarrıf olup Babam Ebubekir batnı evvelden olmak ile şartı Vakıf mucibince tasarruf ederken batnı saniden Nuri batnı evvel ve batnı sani alesseviye tasarruf ede gelmişlerdir deyü işhat ve ikrar ettirip üzerime şehadetleri caiz olmıyan kimesneleri

Elhalethazihi macera velkeşfi alâ
 bieydi harrerehu efskarülvera Hamza
 bin Ali Elmevlâ bikazaî Sakız
 elmüfettiş bihazihil gaziye
 biemri menlehül emir üfiye
 anhüma

Yuğlelü bima fihi malehu
 nemikahu efskarü ibadallah

Abdulkadir bin Ömer elkadı işhat edip mezbûr Nuri fevt olmak-la oğullarına vasi olan Pir Seydi vakfiyeyi saklayıp şahitlerin üzerime olan ikrarı hüccetini ibraz edip ben dahi Amasya Müftisine ve Sakız ve Karahisarı demirli kadılarına hitaben emrim vardır. İbraz edeyim dediğimde gaybet edip hüccet Ayânı Vilâyetten hususu mezbûre vukufu tammi olan kimesnelerden sual olundukta cemaatten cem'i kesir yüz yıldan mütecaviz batnı evvel tasarruf edegelir deyü ihbar eyledikleri sicil olunmuşken mezbûr Pir Seydi hilâfı vaki inha ile İskilip Kadısı ile bana garazı olan Çorum kadısı Mevlâna Mehmede hitaben emir alıp mezbûr Çorum kadısı da mücerret beni taciz için yirmi gün hapsedip badehu İskilip Kadısı canibinden benimle adaveti olan Hasan nam Kadı Naip olup beni mahpesten götürdüp Amasya Müftisine hitaben maan göresiz deyi emrişerif almışken emrişerife ve huceci şeriyeye

şeyhulislâmdan olan fetva ile amel eylemeyüp şer'i şerife muhalif ve mezbûr Pir Seydiye hükmedip zulmeylediğinden gayri sen şikâyet eyleyip istinafi davaya emir getirdin deyi ehli ürfeye dört kerre evim bastırıp küllî zulmeylemiştir deyi bildirmeğin.

Buyurdumki hükmüşerifim ile vardıkta Çorum Kadısı olan Mevlâna Mehmet asla hususu mezbure karışmayıp sizki kadıarsız hüsemayı beraber edip hak üzere tefiîş edip fetvalarına ve temessükâtına nazar edip göresiz deyi buyrulmanın imtisalen liemril âlî Sakız kadısı olan Hamza efendi ve İskilip kadısı canibinden Abdulfettah nam kadı ile münazeün fiha olan kuradan Paşa nam kariyede cemi ve akdi meclis olunup..... Hazretleri tarafından Mehmet ağa zide kadrihu mübaşeretü ile merkum pir Seydi meclisi şer'e ihzar olundukta mezbur kulu veçhi meşruh üzere bilmüvacehe dava edicek mezkûr pir Seydi cevap verip dediki; Mehmet efendi zikrolunan evkafı babasının ikrarı ile olan hüccet mucibince hükmeylememiştir. Lâkin sene selâse ve tisin ve tisamie tarihinde ve vasisi olduğu ebnanın babası müteveffa Nuri hususu mezbur için Çorum kadısına hitaben emrişerif irad eyleyip merkum Ebu-

bekirle mürâfaa olduklarında babası mesfur Ebubekir davasına mütabık vakfiyei mamulünbiha iradına ve batnı evvel tasarruf edegeldiğine ve yine ikametine kadir olmayıp Nuri alessaviye tasarruf olunageldiğini isbat eylemedim seneyi mezburda Çorum kadısı olan Hacı Mehmet efendi hükmeyleyip mezbur Nuri yedine hüccet vermiş idi. Ve hâlâ Çorum kadısı olan diğer Mehmet efendi yedinde mürâfaa olduğumuzda mazmunu hücceti mezkûr kulu inkâr edip ben isbat eylediğim ecilde hükmü sabık ibka eyleyip hükmeylemiştir deyi cevap vericek müddai mesfur kulu yine davaya salık olup dediki sene tisun ve erbain ve tis'amie tarihinde ceddin Hunhar bey batnı evvelden olup tertibi mezkûr üzere evkafı merkumeye mutasarrıf iken akrabamızdan Emir Çelebi niza eyleyip tarihi mezburda Çorum kadısı olan İsa bin Mehmet nam kadıya mürâfaa olduklarında vakfiyei mamulünbiha ibraz ve ikamet bile eylemeğin batnı evvele hükmolunmuştur. Ve sene ihda ve tis'in tis'amie tarihinde babam Ebubekir ile müteveffayı mezbur Nuri tertibi mezkûrde niza eyleyip kasabayı Çorumda hâkimülvakit olan Avnullah efendiye mürâfaa olduklarında ba-

bam yedinde olan vakfiyeyi meclisi şeride ibraz eyleyip hâkimi merkum muteber tutup batnı evvelden olan babam Ebubekire hükmeyleyip sicil olunmuştur deyü fehvasına mütabık bir hüccet bir de sicil ibraz edip nazar olundukta her birinde evkafı mezbure vakfı merhumun vakıfnamesinde batnan bade batnın ve neslen bade neslin deyü mukayyet ve müsarrah olmağın batnı evvele hükmolundu deyü mastur mıkayyet olup ve bir fetvayı şerife dahi ibraz eyleyip mazmunı şerifinde vakıf kariyelerde Zeyd ile âmir niza edip Zeyd batnı evveldir deyip âmir mutlak ebnayedir deyüp her biri müddealarına muvafık hüccet ibraz eyleseler hüccetlerin kangısıle amel olunur. Elcevap tarihi mukaddem ile amel olunur deyü buyurulmağın veçhi meşruh üzre olan hüccetler mucibince hak benimdir deyicek.

Merkum Pir Seydi yine müddei mezbure taan edüp dediki ol zamanda ibraz olunan vakfiyede gerçi batnan bade batnın müsarrahtır lâkin esamii kura ve mezariğ ve hudud beyan olmadığı ecilden mamulünbiha değildir. Elân batnı evvel müstakillen tasarruf eylemeyeüp müsavat üzre tasarruf oluna gelmiştir. Ve müsavat beyyinesi evlâ olmağın batnı sanının ihta ha-

ber görülüp ve batnı sani müsavat üzre tasarruf olunageldiği isbat eylemeğin hükmolunmuştur. deyicek yine merkum kulu fetvayı şerife ibraz eyleyip mazmunu lâtifin de ebnaya vakıf kariyelerde batnı evvel meşrut olmasından ve batnı evvel batnı sani alesseviye olmasında niza olucak cem'i kesir ve cemmi gafir batnı evvele meşrutur deyü Zeydin lehine şehadet eyleseler bir iki kaç kimesne dahi vakfı ebna alesseviyedir deyü âmirin lehine şehadet eyleseler kangısına amel olunur. Elcevap gerçi nisabı beyyine ikidir lâkin bir tarafa içmai ümmet inhizamı kuvvet iras eder ol taraf muteber olur. Deyü buyrulup ve şeyhulislâm hazretleri imzasile mümza bir fetvayı şerif dahi irad ettiği mazmunu şerifinde bir vakfın vakfettiği kariyeler silsilei evlâddan batnı evvele meşruta olup batnı evvelden Zeyit mutasarrıf iken badnı sanide âmir evlâd meşruttur ben dahi evlâttanım tasarruf ederin deyü dava edip ikameti beyyine eylese Ziydi mezbur ise badnı evvele meşruttur deyü beyyine ikame eylese şer'an kangısı evlâdır. Elcevap Zeydin deyü buyrulup bermucibi fetvayı şeriye müddeinin beyyinesi evlâ olmağın ilâlen badnı evvel tasarruf edegeldiğine ve zayi olan vakfiyenin mazmunı sabıka İsa

efendi hükmeylemediği hüccetin ve Avnullah efendinin Ebubekire hükmeylemediği sicilde dercolunduğu gibi badnan bade badnın kaydi musarrah idiğine cemaati müsliminden Salih ve müteşerri şuhudu udûl talep olundukta kasabayı Çorum sakinelerinden hatip Husam halife ve İmam Hasan Halife ve Hasan bini Ramazan ve Hüseyin bini Mitrak ve Hüseyin bin Ali namıkimesneler edayı şهادeti şeriye eyledikleri zayi olan vakfiyei miraren bazımız kıraat eyledik ve bazımız hükkâm kıraat eylediklerinde istima eyledik badnan bade batın akaben bade akabın ve neslen bade neslin deyü tasrih olunduğunu şahitleriz ve ilelân badnı evvel olanlar tasarruf edegeldiğine dahi lirizaillah şهادet ederiz dediklerinden maada cemaati müsliminden Maden bin Nebi ve Otular bin Aygut ve İne bey bin Halil ve Recep bin Abdurrezak ve Sarı bin Elhacı Bayram ve Ebubekir bin Ramazan ve Pir Ali bin Kulu ve Bali Fakih bin Recep velhasılı yüzden mütecaviz müslimanlar edayı şهادeti şeriye eyledikleri her birimiz kırkar ve elli-

şer ve altmışar ve yetmişer sinne varıp ilelân bizim zamanımıza batnı evvel olanlar tasarruf edegelim ve niçe defa batnı sanide olanlar veçhi meşruh üzre müsavat dava eyleyip kuzatı salifine mürafaa olduklarında badnı evvel olanlar ol zayi olan vakfiyeyf ibraz eylediklerinde batnı evvele hükmeylemişlerdir. Hususa müteveffa Nuri Ebubekirle niza edip Avnullah efendiye mürafaa olduklarında merkum Avnullah efendi huzurunda Ebubekir ibrazı vakfiye eyleyip ve hakimi mezbur muteber tutup badnı evelden olan Ebubekire hükmeylemiştir deyi edayı şهادeti şeriye eylediklerinde dercolunan fetvayı şerifeler üzre merkum kulu yedinde olan temessükâtın tarihi mukaddem olup ve şahitlerinde icmaümmet mertebesi mevcut olup ve kuzatı salife meclisi şeride vakfiyeyi mamulbiha ibraz eylemeyüp hükmolunup temessük verildi. Dediklerinden sonra vakfiyeyi mamulinbiha ibraz edemedi deyi salifizzikir Mehmet efendinin verdiği hüccet bermucibi fetva lâğiv olmağın badet tadil şهادetleri hayyizi kabulde vaki olup kuzatı salifenin hükmettiği üzre badnı evvel-

den olan mezkûr kuluya kükmo-
lunup bu vesika yedi talibe defi
olundu ki müzekkiri macera olup

ledelhace ihticac edine hürrire fie-
vahiri zilkadetişerife minşuhuri se-
ne hams ve elf. 1005 .

ŞÜHUDÜLHAL

Fahrul kazal Ahmet efendi
Bin Nurullah efendi

ve Fahrul kuzat Arslan efendi
Bini Abduullah efendi

Mahmut bin
Torhemir

ve Rüstem bey ibni
Üveys bey

ve İbrahim bin
Hasan

ve Müslüm bin
Mansur Fakih

ve Mehmet bin
Tor Hasan

ve Emir bin
Ramazan

ve Ali Fakih
ibni Hüseyin
Fakih

ve Murat bin
Nazar

ve Hüseyin bin
Gülâbi

ve Hıdır bin
Maden

ve gayrihüm minel hazirin.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu tarafından mühimme defterlerinden çıkarılıp gönderilen ve Çorum ile bölgesini ilgilendiren beş vesikayı aşağıya yazıyoruz.

İzahını tetkik etmek isteyenler (Çorumlu) nun (5) inci sayısındaki (Hicrî onuncu asırda Çorum) başlığı altındaki makalesine başvurabilirler :

No : 39

Mecidözü kadısına hükümki :

Mektup gönderip kazayı mezbure tabi (اوردی) namı kariyede mütemekkin İbrahim nam kimesnenin Şehsüvar namkimesne avretine zina kastına sarhoşla üzerine varup cebredüp sol baldırımın bıçakla mecruh edüp meclisi şeride sabit olduğundan gayri otuz nefer yoldaşile nicekimesnenin evini basup avretlerin çektiği sicillerde mukayyet bulunup ayânı vilâyet hırsız-

dur deyü haber verdiklerin bildir-mişsin. İmdi hususu mezbur payei seriri ilâma arzolundukta sūddei saadetime küreğe gönderilmesin emredüp buyurdumki mezburun yarar adamlara koşup sūddei saadetime küreğe gönderesin amma gönderdiğin adamlara tenbih eylesen ki yollarda rağbet etti mekten hazer eyleyeler.

9 - Şevvalül mükerrrem - 981

Mühimme. 23 S. 265

No : 40

Çorum Sancağı Beyi İlyas Beye hükümki.

Mektup gönderüp Sancağı has-larından nefsi Çorum da olan Bozahane mukataa tarikiyle kâh müs-limana kâh zimmlere verilegelüp haliyyen bir zimmî uhdesinde olup lâkin kasabayı mezburede şirretle meşhur ve maruf olan kimesnelerden (1) Hacı Nasrullah ve Mahmut ve Musa fakir namkimesneler ken-dülere tabi olanı cem edüp tabi

olmayanların evlerine ve dükkânları üzerine varup küllî cemiyet edüp mumaileyh hazır değilken Bozahane hamir vardır deyü cem'i kesir ile bozahaneyi mühürleyüp mezbur

[1] Rüstem beyin (Çorum) da Camii kebirine vakfettiği mülklerine aid 969 Evaili Rebiülevvel tarihli vakfiyesinde Hacı (Nasrullah bin Seydi Fakih) imzası vardır. Bir zamanlar sancak beyi olan bu zatın oturduğu ve mülklerinin bulunduğu mahalleye (Nasrullah) mahallesi adı verilmiştir. Bu gün aynı adla anılmaktadır.

zimmiyi kadiya iletüp mühkem tazir ettirdikten sonra vilâyette redde-türüp minbat vilâyette durmayasın deyü şarttettürüp. Bu babda muma-ileyhe..... İltifat etmeyüp ihanet etmişlerdir ve mezburların şerinden kimesne anlara müracaat etmedin kadiya müracaat edemez ettikleri takdirde isnadı malemyekûn edüp şahidi zor ile bir nesne isbat ederler ol ecilden her hallerine tabi

No. 41

Çorum Beyi İlyas Beye hükümki: Mektup ve kazaya defteri gönderüp bazı husus ilân edüp andan gayri (Nayıklar?) namkimesnenin Merzifon taraflarında olduğun ve İskilip dizdarında emanet konulan esbablar hususun ve andan gayri boylu tayfesinin ahvalini bildirmişsin imdi malın tahsili için sana mal nazırı olan Amasya kadısına maliye tarafından hükmü şerif gönderilmiştir. Buyurdumki (3) âmil olup malın tahsiline enrim üzre olup ve boylu tayfesinden kimesneye teaddi ettirmeyüp kendü hallerinde gelüp evlerinde sakin olanlara dahi

(2) Onat : olduğu gibi demektir.

(3) Âmil : Maliye tahsildarı demektir.

olurlar deyü arz etmeyin buyurdumki vardıkta bu hususu onat (2) veçhile hak üzerine teftiş edüp göresin filvaki olkimesneler arz olunan gibimidir vukuu üzre yazup arzeyeleyesin.

Fi 14 Rebiülevvel 968

(İlyas beyin ademî Behrama verildi.)

Mühimme 3 S. 569

fi mabat kimesneye dahlettirmesin ve dizdarda emanet konulan esbablara konya canibine teveccüh ettiklerindemi konmuştur yoksa sonra mülhezim olup avdet ettiklerindemi konmuştur. Ne makule esbabdır ve kimlerindir yazup bildürüp sancağını gereği gibi hıfzedüp Boylu tayfesinin gelüp evlerinde kendü hallerinde kimesneye dahil ve taaruz ettirmekten hazer edesiz emma kendü hallerinde olmayup fesat üzre olanları menedüp kimesneye zarar eriştirmeyesin.

(Müstedam çavuşa verildi)

Fi 19 Zilkad 966

Mühimme 3. S. 880

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dii, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

15 Eylül 938

Sayı : 6

Aklı gözünde olanlara

Abidin Varan

İnsanların bir çoğu hadise vuku bulduğu zaman dırki ona karşı bir tedbir almayı düşünür ve hadise olmadan evvel bunun olacağını hissederek mukabil tedbirlerini almakta ihmal eder. Zaten insanlar fazla bir say ve çalışmayı çok defa kendileri için bir israf tel kki ederler ve tenbel tenbel oturup vakit geçirmeyi her kes çok sever ve hatta az bir say mukabilinde çok menfaat temin eylemek çarelerini de düşünür. İşte bu m l hazalar insanların hadiselerden evvel tedbir almadıklarını izah eder ve fel ket ba a geldiği zaman bunu  onlemek için çırpınıp durmak ve vaktiyle tedbir almamanın cezası olarak fel ketin tevessü ve intişa-

rına sebep oldukları da vakidir. Bu gibi insanlara aklı gözünde olan derler. Fakat biz Türkler aklı gözünde olan insanların akıllarını gözlerinden ba larının içine sokmak için de  alı malıyız. Buna bir misal olmak üzere son harplerden alınan neticeleri  ne sürebiliriz. Bu gün ortaya çıkan ve aksi sabit olmayan bir hakikat var ise o da memleket m dafaalarında en mühim ve faal rolü oynayan madde- nin tayyare olduğudur. Tayyare- nin gördüğü hizmet ve yaptığı ve yapabilmesi melhuz olan zararların deh eti insanın tüylerini  rpertmeye ve  ileden  ıkartma a k fidir. Tayyare memleket müdafaasında büyük bir hizmet ifa ettiği gibi bun-

dan mahrum olan veya tayyaresi tüzümü mikdârı faal bulunmayanların başlarına gelecek akbet de çok fecidir. Bilhassa tayyarelerin gayri muhariplere karşı yapabilecekleri tahribatın dehşetini bir dakika düşünmek insanı hayretlere gark eder. Gayri muhariplere karşı tayyarenin istimalinin gayri insani olduğunu iddia edenler varsada muharip oldukları her türlü kudret ve kuvvet menbaının gayri muharip ismi verilenskısım olduğu düşünülürse bu kuvvet ve kudret kaynağına vevlevki hukuku düvel kavaidi ile menedilmiş olsabile her hangi bir bahane ile taarruz edileceği âşikârdır. Bunun için yapılacak olan çareler bu tayyare akınlarına karşı gayri muharipleri korumak için alınan tedbirler; bunlar iki noktayı istihdaf eder. Bunlardan biri tayyarelerden koruma çareleri, diğeri de tayyarelerin yapacakları taarruzlara önleyici tertibatır. Hep biliniz ki tayyareler çok zaman zehirli gaz ve ışıial bombaları kullanarak şehiri yakmağa ve sakinlerini öldürmeğe çalışırlar. Bunların bu tecavüzlerini önlemek için ne yapmak lâzım geldiğini birbirimizden sorsak eminim ki çoğumuz birer şaşkın gibi birbirimizin yüzüne bakmadan gayri verecek cevap bulamayız. O halde çoğumuzda aklı gözünde olanlar sınıfına dahil oluyunuz demektir. Halbuki aklınızın başınızda

olduğunu iddia eylediğimize göre buna dair yapılacak olan çareleri ve tedbirleri öğrenmek ve icabında bilâtereddüt tatbik etmek için çok çalışmamız lâzımgelir. Bu mülâhazaya karşı memleketimizin harbi sevmidiği ve sulh ve müsalemet içinde yaşadığı ve binaenaleyh harp ve darba aid işlerle alâkası olmaması icabedeceği gibi bir mülâhaza serdölunabılırsede etrafımız dostlarımız ile muhat olsa bile heran için gerek bize ve gerek dostlarımıza bir tecavüz vuku melhuz ve bahusus bu asırda ilânı harpsız muharebe etmek son moda bir mukatele olduğu malum iken memleketin müdafasına terettüp eden mesailde en ufak bir noktayı bile ihmal etmemin her Türk için çok büyük ve millî bir vazife olduğunu kabul etmek icabeder. İşte bu sebeptendir ki her ferdin tayyareye karşı alınacak tedbirleri öğreten kurslara devam etmesi ve bildiğini ve öğrendiğini de kendi muhitinde öğretmeğe çalışması hususunun ihmal edilmeyecek bir keyfiyet olduğunu söylersen hakikati ifade etmiş olurum. Her sahada Ulu Önderin yüksekk şefiği altında ilerlemekte olan güzel memleketimizin her türlü tecavüzden daima masun ve mahfuz kalmasını niyaz etlemekle beraber bu millî vazifenin ifasına her kesi davet etlemektir. Bir borç bilirim.

Yurdda Araştırmalar :

Kuşsar, Kuşsaray, Kuşören

Neşet Köseoğlu

Halkevimiz Dil, Edebiyat ve Tarih kolu tarafından Tarih, Folklor ve Etnoğrafi, Meskûkât bakımından Çorum ili köylerinde yapılmakta olan tedkik gezilerinde bir çok kale, köy harabelerine ve hüyüklere, mağaralara tesadüf edilmektedir.

(25) Hüyük üzerinde ve eteklerinde toplanan Serami koleksiyonları, her hüyüğün malzemesi ayrı olmak şartile tasnif edilmektedir. Kale, köy, ören yerleri ve mağaralarda veya civarındaki tarlalardan toplanan çanak, çömlek malzemeleri de aynı şekilde tasnife tabi tutulmaktadır. İleride bunlar hakkında hazırlanmakta olan araştırma sonları neşredilecektir.

Yine bu gezilerden Baba İlyası Horasanînin torunu Âşık paşanın oğlu Elvan çelebi adıyla anılan ve Mecidözü ilçesine bağlı olan köyde bu sülâleye aid eserleri tedkik etmek, bu köye gitmek üzere

yola çıkan evimiz Dil, Edebiyat ve Tarih komitesi ve içlerinde bulunduğum üyeleri Çorum - Elvan çelebi yolu üzerinde (Kuşsaray) ve bu gün harabe halinde bulunan ve (700 H.) tarihli vakfiyelerde adı geçen (Ulupınar) ören yerlerinde de bazı araştırmalar yapmışlardır.

(Ulupınar) ve Elvançelebi köyleri hakkında yapılan araştırmaları ayrı bir yazı da neşredeceğim. Bu yazının mevzuu (Kuşsaray) olacaktır.

(Kuşsaray) köyü civara tamamen hakim ve adına (Kale) denilen bir tepenin eteğindedir. Bu günkü köy nihayet (60 - 70) yıllıktır. Fakat yeni sakinleri buraya geldikleri zaman da bu yerin adının yine (Kuşsaray) olduğunu köy ihtiyarları söylüyorlar. Bu tepenin üstünde harçsız ve toprakla örülmüş 80 adım eni ve 40 adım boyu olan bir duvar vardır. Burada ve dağın eteklerinde toprak üstün-

de olan Serami malzemesi toplanmıştır. Bunların içinde karakteristik vasıfları haiz olanlar vardır. Bakır ve Etiler devirlerine aid eserler olduğu tahmin edilmektedir. Bu tepe civarında bulunan diğer tepelerde aynı malzemelere tesadüf edilmektedir. Bu köyün iki üç kilometre solunda (Düvenci) denilen köyün önünde de üstünde ören yeri olan bir tepe olduğu söylendi. Fakat o günün programı haricinde olduğu için bu köye gidilemedi. Zaman da müsaid değildi.

Bu örenin bizce en şayanı dikkat olan yeri şekli ve adıdır. Bir müddet yeni Eti devletine (M. E. 1450 - 1200) Başkent olan Boğazköyün şimalinde (Kuşsar) adında diğer bir hükümet merkezinden ve yerinin belli olmadığından bahsedilmektedir. Bu da eski Eti devletinin yaşadığı (M. E. 1950 - 1600) devirde baş şehir olan (Kuşsar) dır. Bu iki ad arasında çok yakınlık vardır. Bu köyün bulunduğu istikamet (Eti krallığı) hakkında İstanbul Üniversitesinde konferans veren prof. Dr. H. Th. Bossert'in ve bir çok Etilerlerin gösterdiği istikamet üzerindedir. Bu malûmata göre Kuşsaray köyünün ehemmiyeti daha ziyade büyümektedir.

Çorum çevresi içinde bu ada benzeyen diğer bir ad vardır ki o da önemlidir, (Kuşören). Bu da bir köy adıdır. Bu köy halkı buraya yeni gelmiştir. Bunlar gelmeden evvel de bu mevkiin adı yine (Kuşören) idi. Bu köyün arkasında adı kale olan sivri bir tepe üzerinde ören vardır. Üstünden çanak çömlek toplanan bu tepe de muhite hakim bir vaziyettedir. Burada şayanı dikkat olan şey Müzayik parçaları bulunmasıdır. Beher dıl'ı bir veya bir buçuk santimetre olan bir küp şeklindedir. Bunların içinde mavi, mor, beyaz, siyah, gırı renginde olanlara tesadüf edilmektedir. Bir saha üzerine dizili olarak bulunamamıştır. Bu ancak kazıdan sonra belli olabilir. Bunların Bizans devrine aid olmaları mümkündür. Toprak üstünden toplanan Serami malzemesi bize belki bir şey söyleyebilir. Fakat yapılacak kazı ve araştırma her halde çok faydalı olacaktır.

(Kuşsar - Kuşsaray - Kuşören) adları üzerinde yapılacak araştırmaların ve muhitlerde yapılacak kazıların bize çok şeyler anlatacağını tahmin ediyoruz.

Onuucu Asrı Hicride Çorum Hayatı

Hikmet Turhan Dağhoğlu

Onuncu asırda Çoruma aid beş vesika daha neşrediyoruz. Bu vesiklar bize bilhassa memleket idaresinin bozulmuya yüz tuttuğunu ve Çorum ile çevresinde kızılbaşlık ve rafızılığın bazan hafi ve bazan da açıktan açığa faaliyette bulunduğunu gösterecektir. Onuncu asırda bilhassa Murad III devrinde Sokullu Mehmed paşanın istememesine rağmen açılan İran seferi esnasında şarkî ve orta anadolu memleketleri, halk ve reaya hayli zulüm görmüş ve ezilmiştir. Bunun içindir ki hükûmete karşı münferid isyanlar, hele şekavet gibi vakalara onuncu asrın sonlarına doğru sık sık rastlanır. Neşrettiğimiz vesikalardan biri (İskilip) kazasında tutulan on bir nefer eşkiyaya aiddir. Fakat hükmü hümayunda bunların kabahatlerinin ne olduğu tasrih edilmesi istenilmektedir. Vesikanın tarihi 983 şenesidir.

İkinci vesika Çorum ve orta pare kazilerine yazılan bir hükümdür ki Rafazılarla yanlarında bulunan 34 aded Rafıza aid kitaplara dairdir. Bu kitaplari ortapare kazasına tabi (ولایه) cemaatinden Veli fakih getirmiştir. Bu kitaplari elden ele dolaşmakta olduğundan hükûmet bu hususta şiddetli tedbirler almak lüzumunu hissetmiştir.

Üçüncü ve dördüncü vesikalar da yine eşkiya vukuatına aid olup biri Amasya, diğeri Çorum beyine yazılan iki hükmü hümayundur. Ve eşkiyalar nerede yakalanak olurlarsa sancak ve vilâyet hudutları gözetilmeksizin yakalanmaları hakkındadır. Bu eşkiyaların Tulga ve bir nevi pazobend olan kulçak ile dolaşmaları dikkate şayandır.

Beşinci vesika ise Çorumun eski ailelerinden Şeyh İn'am Çorum kazasına tabi (Ulupınar kari-

yesindkiki [1] evkafının mütevellisi bulunan İn'am ismindeki kimesnenin Rafızılardan gördüğü zulmü şikâyet ettiğini gösteren bir vesikadır. Ulupınar köyünde Mehmed ve Sadi adında iki kardeşin daha bir takım arkadaşlarla birleşerek haydutluk yaptıklarının, bir takım kimesnelerin kız, oğlan ve karılarını zorla baştan çıkardıklarını ve kızılbaşlık ettiklerini ve avrat oğlanlarını bir araya getirilerek cemiyet kurduklarını ve şarap içtiklerini bu vesika bize güzel bir şekilde göstermektedir.

Yavuzun Çaldıran seferi daha uzun müddet kızılbaşlık hareketini anadoludan kaldıramamış olduğunu ve anadolu alevilerinin uzun asırlar kendi hususiyetlerini muhafaza ettiklerini biliyoruz. Saltanatın bütün şiddet ve kuvveti bu zümreyi ortadan kaldıramamıştır. Bu vesikalarla bunlardan sonra neşredeceğimiz diğer vesikalar bize Çorumun geçmiş zamanlarda hayat ve durumu hakkında dikkate şayan malûmat verecek ve bu vesikalar yazılacak bir tarih için kıymetli bir malzeme vazifesini göreceklerdir.

[1] Çorumun onuncu asırdaki arazi, nüfus ve hasılatına aid tedkiklerimizi daha sonra neşredeceğiz. O devre aid defteri hakanilerde Çorumun bütün hususiyetlerini kısmen evkaf ve arazinin ne gibi şerait altında tımar ve zeametlere ayrılmış olduğu sarahaten görülecektir.

Yine Kul Mustafa

Neşet Köseoğlu

(Çorumlu) nun ikinci sayısında Kul Mustafa hakkında yazdığımız araştırmadan sonra yeniden elimize geçen cönklerde bulduğumuz iki parçasını da o yazıya eklemeyi faydalı bulduk. Bu iki türkünün birisi beş, diğeri dört kıtadan ibarettir. Birinci türkü (6+5 11) lidir. Yalnız altıncı

mısra buna uymuyor. (4+7 11) oluyor. İkinci türkü sekizlidir. Fakat bölmeleri karışıktır. Birinci türküde ikinciden daha çok iyi şekilde kaidelere riayet edilmiştir. İkinci türküde yalnız (Kul oğlu) dediğine göre bunun (Kul Mustafa) ya aid olması şüphelidir.

I

1

Arzuhal eylesem ettiğin cevri
Muhabbet arzolar yüze gelince
Âşık öldürmekte akranın yoktur
Bir dem şive ile naza gelince

2

Kaşların çatarsın gözün süzersin
Her bakışda ciğerciğim ezersin
Yad ile yeyüp içüp gezersin
İstiğna satarsın bize gelince

3

Kaşların yay olmuş kipriklerin oktur
Korkarım sevdiğim aşkın çoktur
Paytaht altında akranın yoktur
Heman kaşın ile göze gelince

4

Sendemi öğrendin cefa kılmayı
Hançer alıp dertli sinem delmeyi
Tenezzül etmezsin bize gelmeyi
Ya koşulurmusun [1] size gelince

5

Kul Mustafa eder bekler yolunu
Rakıpler de demiş gonce gülünü
Yad ellerde koşmuş ince belini
Ya koşulmam derdin söze gelince

[1] Sevilme. (Size gelince kendini kucaklatarak sevdirmisin?) demektir. Çorumda kucaklayarak sevmek manasına gelir. Bu parçada (koşmuş, koşulmuş) tarzında iki şekilde kullanılmıştır.

II

Kuloğlunun türküsü

1

Uzaktan merhaba olmaz
Gel ey mestane bakışlım
Ak kolun boynuma dola
Dola mestane bakışlım

2

Seni seven hiç unutmaz
Hayalin karşımdan gitmez
Padişahlar da zulm etmez
Kula mestane bakışlım

3

Dile muradını haktan
Cümlemiz varetti yoktan
Bülbülün arzusu gülde
Güle mestane bakışlım

4

Der Kul oğlu göne göne [1]
Mislin gelmemiş cihane
Her sözüme bir behane
Kula mestane bakışlım

Kul mustafanın diğer bir parçası

Çünkü dilber bana meylin yok idi
Ezelinden ikrar vermiye idin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Uğrun uğrun bakıp gülmiyeydin

Hani senin ile yiyip içtiğim
Yiyip içip ak göğsünü açtığım
Şimden sonra fayda etmez kaçtığın
Soyunup koynuma girmiye idin

Siyah zülf mah yüze eylemiş perde
Sen uğrattın benu bin türlü derde
Ben kendi halimde gczdiğim yerde
Arayıp bergüzar vermrye idin

(Kul Mustafam)eder cane derkaskın
Çok ağlattı beni gözleri mestim
İncitme sevdiğim severim dostum
İncitirsem güzel olmya idin

[1] Gunagûn demektir. Çorumda bu şekilde kullanılır.

CEYHUNÎ

Ve

ÇIRAKLARI (1)

Halid Koçak

Zamanının halk şairleri arasında oldukça önemli bir yeri bulunan Ceyhunî aslan Zilelidir. Himmet oğullarından (Namıdiğeri Çördük oğulları) Ahmedin oğludur. Asıl adı Ömerdir.

Ceyhunî, yi Çorum Halk şairleri arasına katmaklığımız kendisinin Çorumda evlenmiş ve Zile ile Tokatta başlangıç halindeki saz şairliğinin olgunluk devresini Çorumda geçirerek şiirlerinin en güzellerini burada vermiş olmasından ve en nihayet Çorumda ölmesinden ileri gelmektedir.

Ceyhunî yakın akrabalarından yaptığımız tahkikat neticesinde Zileden çok küçük yaşta ayrılmıştır. Oldukça hal ve vakti yerinde olan Babası Ahmet oğlunun saz ve şiire olan merakını zamanının ter-

biye telâkkileri iktizası hoş görememiş ve Ceyhunî de Zileden ayrılarak Tokata gitmiştir. Orada Aşık Nuri'nin çırağı olmuş ve az zamanda ustadının nazarı dikkatini çekerek kendisini çok sevdirmiştir. Aşık Nuri'nin ısrarile halk şairlerinde görülen herhangi bir tarikata sülûk adetincede o zamanlar başında (Balak Baba) nın bulunduğu (Kadîrî) tarikatına girmiştir.

Ceyhunî'nin doğum yılı bilinememekte isede tahmini 75 - 77 yaşlarında Alaca kazasının İshacı ile Domalan köyü arasındaki tahta

(1) Ceyhuniye ait bu malûmatı toplarken kendilerinden büyük istifadeler gördüğüm kayın biraderi B. Mehmet ile bir kaç şiirini lutfeden Eşref Kâtipoğluna ve Fazlı Tombuşa burada teşekkür etmeği vazife bildim.

köprü üzerinde 326 yılında hastalanarak bir kaç saat sonra vefat ettiği söylendiğine göre doğum tarihinin 1251 - 1249 olarak tesbiti mümkündür.

Ceyhunî Tokattan ayrıldıktan sonra uzun müddet Anadoluyu baştan nihayete gezmiş ve hatta Şama kadar gittiğini kendinden dinleyenler anlatmaktadırlar.

Ceyhunî Çoruma 35 yaşlarında kadarken gelmiştir. 38 yaşında yani tahminen 1294 yılında Çorumlu kâhya oğullarından (Namı diğeri Horisti) nin kızı Meryemle evlenmiştir.

1308 de elyevüm berhayat kayın biraderi B. Mehmetle Babasının vefatı üzerine Zileye giderek evlerini ve daha bir çok mallarını satarak tamamilen Çoruma yerleşmiştir.

Bu yüzdendirki gerek Çorumda ve gerekse başka yerlerde Ceyhunî Çorumlu olarak tanınmaktadır. (2)

Ceyhunî kendisini tanıyanların ve uzun müddet dostluk etmiş ve akrabası olanların anlattıklarına göre uzun boylu, geniş omuzlu, iri

(2) Çankırılı sayın Ahmet Talat Onay, da Halk şiirleri ve nevileri adlı kitabında „ Çorumludur „ diye yazmaktadır. S. 160 Not I.

yarı, oldukça sevimli ve yakışıklı bir simaye malik, sesi hoş a gider gür ve dinçlikte, ak sakallı; huy ve tabiatı oldukça sevilir, Güler yüzlü, ilk görüşte hürmete sevkedici nazif nazarlı bir zatmış. Mey ve mahbubtan hoşlanır bilhassa Cemal aşkı olmakla şöhreti varmış.

Daima beyaz külâh giyer ve sırma ile işlenmiş bir örtü içinde saklı 12 telli Çügür çalarmış. Bu saz elyevm Alacanın Teberik köyündeki Dedekargın oğullarından Dede Beydedir.

Ceyhunî önce söylendiği gibi İshacılı ile Domalan köyü arasındaki tahta köprü üstünde esasen kendisinde mevcut kalp hastalığının buhranlı bir devresini geçirdikten sonra İshacılı köyüne getirilmiş. Hasta yatağında iken sözlerine inandığım bir kaç zatın anlattıklarına göre aşağıdaki münacatı orada söylemiştir.

I

Yarab budur sende nazı niyazı
Beni böyle derdi gamda bırakma;
Hakikate tebdil eyle mecazım
Ettiğim isyanı başıma kakma.

II

Tutuldu damanım nefsi havaya
Geçti nazik ömrüm eyvah havaya

Varınca yüz kara ruzü cezaya
Silsile isyanım gerdane takma

III

Cürmile kabul et kalbi mahzunü
Na ümit berakma kıyamet günü
Her veçhile kabul et (Ceyhun) u
Habibin aşkına narına yakma

Hastalığından bir kaç saat sonra arkasında çocuğu bulunmayan karısını bırakarak dünyaya gözlerini yuman Ceyhuninin üzerinde bulunan kürkü, külâhı, Sazı Alacaya getirilmiş ve kendisini sevenler tarafından büyük bir değer karşılığında hatıra olmak üzere paylaşılmıştır. Bu eşyaların halâ büyük bir hürmetle saklanmakta olduğu rivayet edilmektedir.

Ceyhunî bazı kimselerin anlatıklarına göre epice tahsil görmüş ve hatta Dürere kadar ders almıştır. Bir çoklarına göre de cahil denmeyecek kadar okumuştur.

B. Fazlı Tombuşta gördüğüm Ceyhunî'nin el yazısile bir kaç şiiri (ki kurşun kalemile yazılmış olduğundan resimleri buraya konamamıştır.) Bana o zamanın tahsil sistemlerine göre epice okur yazar olduğu hissini verdi. kelimelerin yazılışı düzgün ve hatasızdır.

Ceyhunî belki basit bir tahsil görmüş olabilir. Fakat şiirlerinde rastladığımız bazı ağdalı Arapça ve Farsça kelimeleri yerinde kullanarak onlarla şiirlerini süsleyebilecek kadar büyük bir zekâ ve hafızaya malik olduğu aşikârdır.

Ceyhunî'nin kıymettar ve tevatürle bahsedilen tarafı irticalen 90 - 80 beyte kadar şiir söyleyebilmesidir. Böyle zamanlar oldukça müstesna ve cuşe geldiği demlerde vaki olurmuş. Böyle anlarında on iki telli çöğürünü sağ omuzuna dayar, başını üstüne yaslar, gözlerini yarı yumar ve en az 2 - 3 saat durmadan dinlenmeden çalar ve şiir söylermiş.

Ceyhunî'nin şiirleri arasında halk şiirlerinin hemen her nevine ve şekline rast gelinmektedir. Buraya konulan Münacat, Mersiye Koşma, Semaî; Kalendarî ve şat-hiyat muntazam olarak elde edilmiş olanlardır. Diğer bir çok nevi ve şekillere ait parçalar varsada (Şah beyti) olmadıklarından konamamıştır.

Ceyhunî Erzurumlu Emrahın çırağı Tokadlı Nurinin çıraklamasıdır. Ceyhunî mahlasını ustası takmıştır. Kendisine de Yozgatlı Seyhun ve Arap hafız, Niksarlı

Bedri, Erzurumlu Serdarî ve bir müddetle iz'ani çıraklık elmiştir.

Kendisinin anlattığına göre Nik-sarı Bedri bir nalbant çırağı imiş. Oldukça genç ve sima itibarile güzel olmakla beraber sesinin herkesçe begenilmesi yüzünden uzun müddet yanında taşıyarak yetiştirmeye uğraşmıştır. İlk zaman-ları güçlük çekmişse de son zaman-larda beğenmeğe başlamış ve az çok ümidim var dermiş.

Çıraklarının içinden en çok beğendiği Çorunda Erzurumlu diye tanınan Hasan Kalalı Serdarî imiş ve yetiştirdiğinden dolayı memnun ve mütehir olduğunu söylemiş.

Ceyhuni bu çıraklarla birlikte Çorunda elyevüm mevcut Kuşbaz veya yüksek kahve diye anılan Nurullah oğlu kahvesinde, şimdi Ticaret odasının bulunduğu yerde eskiden mevcut yuva diya anılan Eyyup efendi kahvesinde ve Maarif Kiraathanesinde kendisi Cügür, Seyhun ve Serdarî saz, iz'ani Kenan ve Arap hafız ile Bedri de okuyucu olarak icrayi ahenk eyler, şiir söyler ve askı asarır. Bir zamanlar Tokadı Cemalî, ve Yesarî ile birleşerek Anadolunun

muhtelif yerlerini gezmeğe çıkmışlardır.

Halk arasında Askı asmak diye tabir edilen muammalardan ne yazık ki Ceyhuni'ye ait olanını ele geçiremedim. Çorunda Tokatlı Cemalî kapu halkası; Emrahla Yeni hamamın kubbesi üstündeki dud ağacı için muamma yaparak askı asmıştır. Bunların muammalarının ele geçen şekli ve sureti hâlline ait nazım parçaları pek noksandır.

Söylendiğine göre Ceyhuni Nar-gilenin suyu içine içilirken göce bir eğlence versin diye atılan bir kaç Vişne danesi için bir muamma yapmış ve asmıştır.

Muammaların yapılmış ve askıya konuş şekli mucibi merak olduğundan burada Çorunda Ceyhuni'nin yaptığı şekli anlatacağım. Şair tarafından seçtiği her hangi bir mevzu aitt Nazım şeklindeki muamma bir kâğıda yazılarak zarflanır. Açılacak kısımları şairin mühürle mühürlenerek kahvecinin çekmesinde hıfzedilir.

Kahvehanenin karşılıklı iki divarı arasına bir siçim gerilir. Bu siçimin ortasına bir yüzüne bolca balımmu sürülmüş ve 50 x 50 eba-

dında bir tahta levha asılır. Bu levhanın üst kenarına muammanın Ebced hesabı harflerinin tekabül ettiği rakamlar karışık olarak ve muammanın hallini satırları içinde saklayan bir şiirde kâğıda yazılarak yapıştırılır. Ve halli müddeti de büyük harflerle belli edilir. Bu müddet 15 - 20 gündür.

Muammanın asıldığı günün akşamından itibaren askı asan şair ve arkadaşları her gün kahveye gelen misafirleri bir çok güzel deyişlerle medhederler. Her medhedilen haline göre balmumu sürülmüş olan tahtaya para yapıştırmaya mecbur olur. Esnaf olanlar ipe donluklar, Tosya kuşakları Merzifon çarşafı, fanilalar V. S. asarlar. Bu hal muammanın halli müddetince devam eder. Müddetin sonuncu günü akşamı şairi kahveye toplanan meraklı kitle sine bir gazelden sonra nazımla muammayı halleden olup olmadığını sorar. Varsa aslı ile karşılaştırılır ve askıda bulunan para ve emtia ona ait olur. Bulunmadığı takdirde şair yine nazımla kendisi halleder. Ve mükâfatı kazanmış olur.

Ceyhunî'nin Çorumda halâ kendisini tanıyan, işret âleminde bulunmuş olanlar arasında ölmeyecek

kadar derin, büyük hatıralarının yaşadığını ve kalblerde sıdık bir sevgi kazandığını gördüm. Bilhas- sa alevî köylerinde halâ Ceyhunî'nin siir parçalarının terennüm edilmesi ve çok sevilmesi; anlattıklarına göre cemal aşığı, kalender meşreb bulunması koyu ve mutaassıb bir bektaşî babası olarak tanınmış olduğuna delildir.

Alevî tarikatı namı altında Türk topluluğunun meşrep ve tabiat itibarıyla şairlerine diğer tarikatların zıddına olarak yerinde bir değer vermesi ve elyevm şairi yetiştirmeğe saî ve heveskâr olmaları galiba Ceyhunîyi de sonraları bektaşî tarikatına sülük ettirmiş bulunmaktadır.

Kendisinin en çok gezdiği ve şiirlerini yaydığı yerlerin alevî köyleri olması ve rastladığımız bir kaç şiiri de bu kanaati kuvvetlendirmektedir.

Çok yazık ki Ceyhunî ve çıraklarına âid elimizde bir kaç parça bulunuyor. Şiirlerinin toplu olarak bulunduğunu duyduğum bazı kim-selerde nedense, bu şiirleri vermemekte, acı duyarak söyleyeyimki, ısrar ediyorlar.

(3)

Evvel ateş püsküren ağızından
Şindilik pamuğu yakamaz oldum ;
Tab - u - fer kesildi iki gözünden
İpliği iğneye takamaz oldum .

İçüb içüb asla bıkmaz idim ben ,
Kimsenin hatırın yıkmaz idim ben
Evvel meyhaneden çıkmaz idim ben
Nedendir bu günler çakamaz oldum .

Diyarı gurbette eğlenüp kaldım.
Ömrüm telef edüp çürüyüp kaldım,
Kupkuru kaskatı kuruyup kaldım
(Ceyhunî) yim lâkin akamaz oldum.

(Gerisi Var)

(3) Bu şathiyat kendisine uzun müddet ahabplık eden kâtip oğlu Eşref tarafından kendi el yazısıyla defterine kaydedilmiş bulunmaktadır. Sayın üstad Bay Ahmet Talat Onayın da halk şiirve nevileri kitabında yalnız ikinci bendin birinci beytinde:

İçip içip asla bakmaz idim ben

Suretinde kayıtlıdır.

Son çıkan halk edebiyatı şekil ve dil örneklerinde baş kırsımları tamamen değişik olarak şu şekilde görülmektedir.

Ondört ırmak akar didelerimden
Akan göz yaşlarım silemez oldum.
Tab u - fer kesildi iki gözümden
İpliği iğneye takamaz oldum.

İçerdim içerdim bıkmaz idim ben
Kimsenin hatırın yıkmaz idim ben
Evvel meyhaneden çıkmaz idim ben
Şimdi bir badeyi çakmaz oldum.

Ehli dil olanın aşınasıyız
Kemalât ehlinin aynasıyız
(Ceyhun) uz velâkin kum deryasıyız
Cuşe geldim ama akamaz oldum.

Bu şathiyata Yozgatlı Hizbinin bir naziresi elime geçti. Bura-ya koymağı uygun buldum.

1

Kırcı, bozan duman, tuttu dağları
Kapudan dışarı çıkamaz oldum,
Esti bad - ı hazan bozdu dağları
Dağıma, bahçeme, bakamaz oldum.

2

Bahar seli gibi coşkun akardım
Bülbül idim gülüstanı yıkardım
Lâle idim reyhan gibi kokardım
Karamaşe gibi kokamaz oldum.

3

Ezeli top gibi verirdim seda
Şimdi sinek gibi vızlarım ha
Geçti o yiğitlik geçti o dâva
Bir sabi çocuğu yıkamaz oldum.

4

(Hizbi) garip baştan getmez kederim
Eridi kemiklerim çürüdü derim.
Çok sebzevat ektim kalmadı ferim
Karıkları başa çıkamaz oldum.

« Çorum » adı üzerinde incelemeler (1)

Süleyman Köstekcioğlu

« Çorum » un Bizanslılar elinde bulunduğu zemanki adı (Nikiye) yahut (Nikonye) iken Türk- lere geçtikten sonra (Çorumlu) adı verilmiş ve sonra (Çorum) ol- olmuştur. Anadolu Selçukilerin- den Kutulmuşun (1072 - 365) ve Kılıçarslanın (1097 - 490) idarele- rinde kaldığı zamanlarda hükûmet merkezi (2) dahi ittihaz edilmiş olan «Çorum» a «Çorumlu» denil- miş olması sebepleri hakkında ve «Çorum» kelimesinin ifade eyledi- ği mana üzerinde durmak fayda- dan hali görülmemiştir.

«Çorum» Türkçe lûgatlerde (İzdihamgâh) manasına gelmekte ve elde bulunan resmî vesaikta ve bilhassa (700 - 1000) tarihleri ara- sındaki vakfiyelerde «Çorumlu» denildiği görülmektedir.

«Çorumlu» Türk aşiretlerin- den Alayuntlu aşiretine mensup mühim bir oymağın adı olup bu oymağın burada iskân edilmiş ol-

masından ötürü bu ad takılmış ve sonralar da kelimenin sonundaki nisbet edatı olan «lu» kaldırılarak yalnız «Çorum» bırakılmış ve ge- rek vilâyetin, gerek merkezinin adı bu suretle anılmıştır.

Evliya Çelebi seyahatnamesin- de (cilt 2 sahife 407) «Çorum» hakkında şöyle deniyor:

(Âbı havası lâtif olduğundan Selçukilerde Kılıçarslan şah oğlu Yakup Mirzayı ve yüzlerce sair çorlu hastaları bu şehre gönderüp ifakatyap ettirdiği için adına «Ço- rum» denilmiştir. Ama ayanı vilâ- yet (Cevrirum) dan galet ve mu- haffettir derler.)

(1) Dergimiz bu mevzu üzerinde araş- tırma yaptırmaktadır. İleride neşredile- cektir.

(2) Münecim başıya göre Anadolu Selçukileri Hasan Fehmi Turgal (sahife 11 - 12) böyle söylemekte ise de buna ait vesaik gösterilmemiştir. Bu noktai nazar şimdiye kadar neşredilen bütün kitapların verdiği malûmat hilafındadır.

(Çorumlu)

Amasya tarihi müellifi kitabının (C 2. S. 186) bir sayılı haşiyesinde şöyle yazıyor:

(Çorumlu) oymağı Nikonya şehrinde tavattun ettikleri münasebetiyle Nikonya şehri «Çorumlu» demekle meşhur olmuştur. Bu tabir 1000 tarihine kadar bütün evrakı resmîyede muhafaza edildiği halde muharreen edatı edatı hisbet hafzedilerek asıl kabileyeti teşkil eden (Çorum, Çarum) namıyla meşhur olmuştur.

«Çurum» eski Türkçemizde (Meserret ve memnuniyet) manasına ve (Çorum) lâfzından galat olup memnun ve mesrur olan kimseye lûgaten (Çarak) deniyor. Meşhur (Çaruklu) oymağında (Çaraklu) tabirinden galattır. Bunlardan Çarıkşah bini Salih bey bini İlyas bey pek meşhurdur.)

Matbu ve geyri matbu diğer bir kısım vesaitten istintaç edilen bazı rivayetler daha vardır ki pek o kadar vüsuk ve itimada şayan olmamakla beraber buraya dercinde faide görülmüştür.

Danışment oğullarının Bizanslılardan «Çorum» u kurtardıkları

zamandaki vakayii ve fütuhâtı hikâye eyliyen eserlerde, gûya Bizanslılarla yapılan muharebeler neticesi fetihtе islâm esirleri kale üzerinde asılmasından (3) ve bir aralık yine Frenklerin eline geçtiği vakitlerde erkeklerin öldürüp kadınların ve çocukların tutsak edilerek Bizansa satılması gibi çevrû cefa dolayısıyla kasabanın ismine (Cevri Rum) denilmiş ve ondan galat olarak (Çorum) şekline girmiştir.

Halk arasında deveran eden diğer bazı rivayetlere göre de; Kale divarı veya varoş demek olan (Çevrim) kelimesinin müruru zamanla (Çorum) şekline sokulduğunun varidi hatır olduğu söylenmektedir. Bu son iki rivayet mana ve münasebet itibarile belki yerinde değildir. Fakat en galip ihtimal «Çorum,, adına yukarıda sözü geçen Türk oymaklarından birine izafe edilmek suretile ilkönce «Çorumlu,, denildiği ve bunun üzerinden yıllar geçtikten sonra da «Çorum,, olarak kullanıldığı hakkındaki mütalealar daha yerinde görülmektedir.

[3] Mirkatülcihat Müverrih Âli.

Folklor derlemelerinden :

Halk Ağzında Atatürk

Bir destan ve iki ağıt

Neşet Köseoğlu

Çorum Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih kolunda bulunan arkadaşlarımızla beraber yurd tetkiki için yaptığımız gezilerde topladığımız folklor malzemesini (Çorumlu) da neşredilmek üzere tasnif etmekteyiz. Elimizde bulunan yüzlerce destan, ağıt, güzelleme ve halk türkülerinden bir kısmını aşağıya yazıyoruz.

1 - Bunlardan birincisi bir destandır. Alaca ilçesine bağlı Karamahmutlu köyünden Mehmet tarafından sazla çalınırken yazılmıştır. Son kıt'asına nazaran (Aşık Mazhar) tarafından söylenildiği anlaşıyor. Şimdilik bu âşığın nereli olduğu ve sağ olup olmadığını bilemiyoruz. Ondokuz parçadan ibaret olan bu destanda kullanılan bir çok Türkçe kelime ve tabirlere nazaran söyleyen âşığın Çorum bölgesinden olması çok muhtemeldir.

Şimdiye kadar bir çok edipleri-

miz, şairlerimiz, mütefekkirlerimiz, romancılarımız velhasıl bütün münevverlerimiz bir çok şekillerde kurtuluş ve büyük inkilâbı anlatmışlardır. Fakat onyedi milyon kocaman bir parçasını teşkil eden büyük köylünün inkilâp ve kurtuluş hareketleri hakkındaki düşünceleri ve hislerini ifade eden yazıların ve neşredilen edebiyatının yok denecek kadar az olduğunu zannediyoruz. Fakat aşağıda yazacağımız destan gösteriyorki Türk köylüsü inkilâbı ve kurtuluşu hepimizden iyi anlamış ve hissetmiş, saz şairlerle bunu yaymak ve anlatmak yolunu da bulmuştur. Çorum havalisinde buna benzer bir çok destanların ve daha güzellerinin mevcut olduğuna kaniiz Halkevimiz halkın ağzında dolaşan ve büyük kütlenin anlayışını ve hissini ifade eden bu parçaları bütün köylerden toplamağa karar vermiştir. Bu işte komitemize azamî yardımda bulunacaklarını

vadeden İlbayımız Süreyya Yurdakula ve evimiz başkanı Bedri Bilginer'e teşekkür etmeği bir ödev biliriz. Diğer Halkevlerinde bu yönden araştırmalar yapılırsa Anadolu'da bu günün halk, bilhassa

İnkılâp edebiyatına hizmet etmiş olacaklarına kâfiliz.

Bu destan (6 + 5 = 11) lîdir. Bazı mısraları bu bölüme uymiyor. Biz ağızdan çıktığı gibi aslına hiç ilişmeden yazmak istedik.

Kurtuluş ve inkılâp destanı

Türklerin ihyası (2) hazreti Gazi
Kurtardı vatanı düşmanımızdan
Sinesini bu yolda eyledi feda
Biz dahi geçelim öz canımızdan

Sinesini hedef etti düşmana
Ölmüş iken vatanı getirdi cana
Çekti kılıcını çıktı meydana
Gören ibret alsın meydanımızdan

Çekildi sancaklar dayanmaz canlar
Şarktan garbe gitti Türkteki şanlar
o kadar paşalar o zabitanlar
Ayrılmadı asla sağ yanımızdan

Kaçtık Yunanı bulunmaz izi
Bir hücumda öte geçti denizi
Sıyanet eyledi askerimizi
Vatan şereflendi ol gazamızdan

Urumlar da toplanıyor etrafa (3)
Uğrun uğrun (4) haber gitti Yunana
Gazi Paşa gelmezdi cihana
Düşman sarmış idi dört yanımızdan

(2) Çorumda (Filan adam benim ihyandır.) tarzında kullanılır. Bundan ötürü Çoruma göre bunun kullanışı yanlış değildir.

(3) Bu parçanın başka bir şekilde olması mühtemeldir.

(4) Gizli gizli demektir. Çorumda kullanılır.

Dumlupınar sandıklının cephesi
Dağları deliyor toparın sesi
Kahraman askerin hücum etmesi
Cihan sele gitti al kanımızla

Adanayı işgal etti Fransız
Türkiyeye meydan vermez amansız
Değnek ile kovaladık, yalansız
Hasılı çıkardık vatanımızdan

Şeriatî düşünenler şerciler
Bir takım millete fesad verdiler
Her biri bir yerde hep geberdiler
Onlar kurtulmadı toparımızdan

Nice devran sürdü ol padişahlar
Bir eser komadı imanı yoklar
Rum Ermeni aradaki nifaklar
Şükür alçaklar çıktı yurdumuzdan

Aklı başındolan düşünsün bunu
Tüketen dini Şeraîtcî oldu
Dağda belde fukaraya soygunu
Veren onlar idi vatanımızdan

Menemen meselesi çıktı meydana
Orada bir kaçları uydu şeytana
Mehdi diye kendi kendini urgana
Taktı kurtulmadı fermanımızdan

Şeyh Sait yüzün döndürdü isyana
Milletini hor baktırdı vatana
Fakir fukarayı boyadı kana
Böyle şeyhler çoktur külhanımızda

Çağırdı Şeyh Sait sağımı diye
Başında sarığını değirmi diye
Tarttılar şeyhleri ağırmı diye
Haberı doğruldu urganımızdan

Gazi Paşa hazreti, tek bir kişi
Ne kadar cesaret, tuttu bu işi
Her taraftan sarmış, düşman ateşi
Esirgedi bizi düşmanımızdan

Hükûmet de milletini kayırdı
Bir af etti hapisleri koyverdi
Adaletle tebliğatlar duyurdu
Çok şeref kazandık bayramımızdan

Tren hattı küşad etti her yerden
Terakki etti mektebimiz hep birden
Kazandık vatani her cebhelerden
Kürrei arz sarsıldı tuğyanımızdan

Hükûmet de milletini yaşattı
Dağları deldirdi demir döşetti
Milletine altun kemer kuşattı
Haşa nankör olma vatanımızdan

Arslan gibi Türkiynin insanı
Çalışmakla kazanmıştır vatani
Aç kurt gibi parçaladı düşmanı
Şecaat görmüşüz başkanımızdan

Aşık Mazhar bunu böyle söyledi
Bu da benden yadigâr olsun dedi
Dinlen sözlerimi behçü efendi
Teşekkür kazandık destanımızdan

11 - Bunlardan ikincisi Çorumun Alaca ilçesine bağlı (İsacalı) köyünden (Âşık Haydar) tarafınnndan (Küre) köyünde öldürülen iki yaşında bir çocuk için söylenmiş bir ağıttır. (Bu şâir saz çalar. Birde (Harhar) lı Âşık (Haydar) vardır ki yalnız keman çaları. Âmadır diğerine nazaran daha geridir.) Bunda büyük Atadan imdad isteyen mısraı ne kadar derin manalar ifade ediyor ve ne kadar büyük itimadı anlatıyor? Bu da köylünün Atatürke ne büyük bağlarla sarıl-

mış olduğunu gösterir güzel bir vesikadır. Bu ağıtı Alacanın Küre köyünün çobanı olan (17) yaşında ilkokuldan çıkmış Himmetten, (Küre) belinde, dağda dinledik. Bu köylü çocuk bu ağıtı bestesile okurken ve bilhassa (Atatürke telefonlar vurayım) dediği zaman gözleri parlıyor içi gülüyordu. Bu ağıtta (6 + 5 = 11) durguludur. Öğretmen Sadi Leblebici tarafından yazılan bu bölüme göre bazı mısraları hatalıdır. Fakat ekseriyetle iyidir.

Öğle ile ilkindinin arası
Yitirdim yavruyu ben bulamadım "5,,
Ağlayı ağlayı arar anası "6,,
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Yavru ateşinden nasıl durayım
Atatürke telefonlar vurayım "7,,
Müjdesine beş yüz altın vereyim
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Hayal hayal göremedim düşümde "8,,
Meğer düşman gezer imiş peşinde "9,,
Masum İpek "10,, iki yaşında "11,,
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

(5) Bu nakaratı bir başkası (yitirdim yavruyu görmedinizmi?) şeklinde söylemiştir.

(6) Bu mısraı bir başkası (Meleyi meleyi arar anası) şeklinde söylenmiştir.

(7) Bu mısraı bir başka saz şairi (Türk Ataya telefonlar vurayım) şeklinde söylemiştir.

(8) Bu mısraı bir başka saz şairi (Gece gündüz görmedim düşümde) şeklinde söylenmiştir.

(9) Bu mısraı bir başka saz şairi (Düşmanların gezermiş peşinde) şeklinde söylenmiştir.

(10) Temiz, ipek masum çocuk manasına kullanılır.

(11) Bu mısraı bir başkası (Bir Masum çocuktur iki yaşında) şeklinde söylemiştir.

Askere gitmedi mektup yazayım "12,,
Ölmediki mezarını kazayım "13,,
Şu dağları koyuk koyuk "14,, arayım "15,,
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Şu dağlarda gezdim seyikler "16,, gibi "17,,
Meledim dağlarda geyikler gibi
Ne dereler koydum ne kaya dibi "18,,
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

(12) Bu mısraı bir başkası (Asker de-ğil mektubunu yazayım) şeklinde söyledi.

[13] Bu mısraı bir başkası "Ölü de-ğil mezarını kazayım,, şeklinde söyledi.

[14] Aranmamış bir yer bırakmadan gezmek, tetkik etmek manasına gelir.

[15] Bu mısraı bir başkası "koyak koyak şu dağları gezeyim,, şeklinde söylemiştir.

[16] Çorumda dağda ve kasabada insan arayana Seyik denir. Bunun sâir filmenam karşılığı olarak kullanılması ihtimali vardır. Bazı yerlerde meselâ Seydim köyü bölgesinde geyik yavrusuna da Seyik denildiği söylendi.

[17] Bu mısraı bir başkası "Arayı arayı oldum seyikler gibi,, şeklinde söyledi.

[18] Bu mısraı bir başkası "Ne dereler koydum ne taşlar dibi,, şeklinde söyledi.

Koyun olan uğrun uğrun "19,, kesilir "20,,
Zalim olan idam olur asılır "21,,
Komşular yavru yitirdim nasıl olur "22,,
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Nasıl zalim imiş bu işi tuttu
Ağlayı ağlayı dağamı gitti
Kuzgunlar "23,, götürdü kurtlar mı yırttı
Yitirdim bebeği ben bulamadım

Ana deyu ağlar yoktur durağı "24,,
Baba deyu ağlar çoktur firağı
Buna canımı dayanır ana yüreği
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Nolduysa yavru bu bana oldu "24,,
Günbegün benzim sarardı soldu
Yolcu mu çaldı arabacı mı buldu
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

Âşık Haydar gezer kendi halinde
Dellâllar çağırır Çorum ilinde
Alaca kazası Küre köyünde
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

[19] Gizli gizli demektir. Çorumda
bu işi uğrun yaptım derler.

[20] Bu mısraı bir başkası "koyun
değil uğrun uğrun keseler,, şeklinde söyledi.
Bu diğerine nazaran daha güzeldir.

[21] Bu mısraı bir başkası "Katil de-
ğil idam edüp asalar,, şeklinde söyledi.
Bu diğerine nazaran daha güzeldir.

(22) Bu mısraı bir başkası "Bir yavru
yitirdim o nasıl olur,, şeklinde söyledi. Bu-
nun hecesi temamdır, Aslında bir fazlalık
var.

(23) Kuzgun; Karakuş demektir. Ça-
rumda "Tavşancıl,, da derler. Oğlak, tav-
şan parçalayarak havaya kaldırarak kadar
büyüktür.

(24) Bu iki kıt'ayı "Çoban Himmet,,
söylemedi. Bunlar Alacanın Karamahmut
köyünden Âşık Mehmed tarafından söyle-
nmiştir.

III. Üçüncüsü kimin tarafından söylendiği belli olmayan, Çoban Himmetten derlenen bu ağıt Çorumun (Kargın) köyünde öldürülen gelin (Nönü) için söylenmiştir. Söyleyeni yaptığımız araştırmalara

rağmen bulmak mümkün olmamıştır.

Bu ağıt (6+5+11) durguludur. Fakat birinci ağıta nazaran son bir kaç mısraından başkası düzgün ve bu bölüme uygundur.

A Ğ I T

Dün gece Nönüyü düşümde gördüm
Tescilli verdim de halini sordum
İmamın tarlayı mesken mi kurdun
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Bir eli kamada bir eli döner
Hiç kimsem kalmamış delikten iner
Senin yavruların hep bana döner
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

O Tamanın "25,, evine imdada gitti
Orda olanlara carını "26,, attı
İmamın tarlaya mesken mi kurdun
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

İlkindiden yürüttüler yaylıyı
Müddeime "27,, söylediler doğruyu
Gönü "28,, ile sevse idin Nönüyü
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Çorumun üstünde bir bölük duman
Atlara daktılar "29,, bir torba saman
İncitmen Nönüyü yarası yaman
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Çorum yolunu arşınlamalı
Gelen yaylıları karşılamalı
Kınalı koçları aşılmalı "30,,
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Kargının evleri bağlara bakar
Kamanın yarası ciğerim yakar
Abidin kardeşi Aliyi yıkar "31,,
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Kağınının üstüne çeten "32,, koyular
Çetenin içinde hurma yiyolar
Nönüye de oğul balı diyolar
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

(25) İnsan adıdır.

(26) Himayesine sığındı

(27) Müddei umumî demektir.

(28) Gönül'ün Çorum muhitinde kullanılış şeklidir.

(29) Bu muhitte "T,, harfi "D,, olarak söylenir.

(30) Kiremit renginde bir boyadır.
Koyun sürülerini tefrik için kullanılır.

(31) Ali, "Nönü,, nün amcasının oğludur. Kızı korumak isterken yaralanmış ve ölmüştür.

(32) Saman taşımak için kânı üzerine konan geniş sepet.

Bağçeye tikerler üç gül ağacı
 Bölük bölük olmuş gelinin saçı
 Ağ "33,, memenin üstüne acı ilâcı
 Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Güzel gelin bebeğini beliyo "34,,
 Kanlı düşman kamasını biliyo
 Anam bacım koyun gibi meliyo
 Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Gelme oğlan gelme benim yanım
 Ben varayım tehnelerde yayına
 El uzattın kıydın tatlı canıma
 Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

(33) Beyaz manasına gelir.

(34) Çocuğun beşiğe yatırılmasına.
 Akundağa sarılmasına denir. Çorum tabiridir.

Çorum Manileri

Eşref Ertekin

299

Bayır bağın üzümü
Diyemedim sözümü
Eğil bir yol öpeyim
Serhoş bakan gözünü

300

Beden kürkü arkanda
İki ellerim yakanda
Sen de iflah olunmu
Beni böyle yakanda

301

Camiler medreseler
Yarım geliyo deseler
Bir kuş kadar canım var
Verirdim isteseler

302

Çayların ufak daşı (1)
Yandı ciğerim başı
Ne yavrudan haber var
Ne dindl gözüm yaşı

[1] Taş, Çorumda daş derler

303

Çay içinde çağlarım
Yar yitirdim (2) ağlarım
Yar il ile konuşmuş
Ben ciğerim dağlarım

304

Çay içinde çarptığım
Dülbendiğini kaptığım
Bekmi (3) gönün böyüdü
Sarılıpta yattığım

305

Çırağın yağı bezir
Yarım ben sana hazır
İki gönül bir olsa
Ne bey bilir ne vezir

306

Çıranın kütüğüne
Cübbenin yırtığına
Âdem gönülmü verir
Sokağın sürtüğüne

[2] Yitirmek, gaybétmek demektir.

[3] Bekmi, pekmi demektir.

307

Çağırdım satı deyi
Sındıyı (4) getir deyi
Oturmuş ta ağlıyor
Tevkürüm (5) kötü deyi

308

Çıktım yayla düzüne
Bastım pınar gözüne
İşim gücüm olmasa
Baksam yarin yüzüne

309

Çıktım ambar koluna
Baktım yarin yoluna
Asılılda ölürüm
Perçeminin teline

310

Çekisi var çim yeşil
Çayda kumlar kaynaşır
Yari gördüğüm yerde
Elim dilim dolaşır

311

Culhalığın gerimi (6)
Ele vermem yarimi
Yarime yar diyenler
Meydana kor serini

[4] Sındı; makas demektir.

[5] Tevkürlü; nişanlı demektir.

[6] Gerim; ipliklerin bez haline getirilmesi için tezgâh üzerinde gerilip tanzim edilmiş şekli.

312

Culhalıkta mekik var
Hatırımda yıkık var
Yar benim olur amına
Arada munafık var

313

Çalınmaz oldu sazım
Yare arzuhal yazın
Keklik gibi kafeste
Kâh melûlum kâh şazım (7)

314

Çekisi var çimeni (8)
Kıskısı (9) var yemeni
O yar petek bal slmuş
Oturupta yemeli

315

Çık dalda kiraz dövşür (10)
Dibinde kahve pişir
Her kahveyi sundukça
Aklına beni düşür

[7] Şaz ; şadan ve sevinmek demektir.

[8] Çeki ; üç köşe bir parça bezin uzun bir şekilde üç santim eninde katlayarak kadınlar başlarına sararlar.

[9] Kıskı ; dört köşeli bir bezi üç köşeli bir şekilde katlayup baş üzerine koyarak yanlarına sarkan iki köşesini çeneleri altından bağlayan bir nevi sargı.

[10] Dövşür ; devşirmek, toplamak demektir.

316

Çıkırıkta kulakmsın (11)
Tavukta yelekmisin (12)
Ne geziyon sokakta
Ağzı eğri çanakmsın

317

Çayır ince biçilmez
Süt köpüktür içilmez
Bana yarden geç derler
Yar tatlıdır geçilmez

318

Çamdan sakız akıyor
Kız nişanlın bakıyor
Koynundaki memeler
Turunç oldu kokuyor

319

Çam dibinde çam biter
İki gelin mum tutar
Güzel ile yatarken
Çirkini sancı tutar

[11] Çıkırık kulağı ; hususî et sinirinden yahut gön parçalarından yapıp çıkırıklarda iğ takmaya mahsus âlet.

[12] Yelek ; kaz, tavuk ve sair kuşların kanad ve kuyruklarındaki uzun ve kalın tüyler.

320

Çuha çektim cerekten (13)
Bir ah ettim yürekten
Benim bir muradım var
Yeşil başlı melekten

321

Denizde gemilerim
Deryada inilerim
Ben seni candan sevdim
Kölgemden günülerim (14)

322

Denize dala balık
Oynuyor ala balık
Sana bir çift sözüm var
Şurası kalabalık

323

Deniz değdi adaya
Altun yüzük hediye
Sarılalım yatalım
Saat geldi yediye

[13] Cerek ; çadır direği kalınlığında ve 5-6 metre uzunluğunda çam ve kavak gibi ağaçlardan kesilen bir nevi kereste.

[14] Günü ; kıskanmak.

324

Denize daldım çıktım
Bir balık aldım çıktım
Güzellerde payım yok
Ben payım aldım çıktım

325

Deniz dibi minare
Dalga vurmuş kenare
Şimdi kızlar fındıkçı
Ne haltetsin zampara

326

Denizin geçeleri (15)
Kaldırın peçeleri
Bu eda ki sendedir
Öldürür niçeleri

327

Deniz ne inilersin
Derdimi yenilersin
Bu gece benim yarım
Kulağı çinilesin

328

Dertli başı bülbülün
Var savaşı bülbülün
Saharde (16) güzü yaşı
Deler daşı bülbülün

[15] Geçe ; karşı yaka manasıdır.
(Denizin ve derenin öte geçesi gibi.)

[16] Sahar ; seher demektir.

329

Devede (17) üzüm sana
Kem gelir sözüm sana
Sahar yıldızı gibi
Dikmişim gözüm sana

330

Düştüm yarin peşine
Yanıyom ateşine
Ben sevda bilmez iken
Bu da geldi başıma

331

Dert böyle keder böyle
Bilmezem gider böyle
Bilmem alnım yazısı
Bilmezem kader böyle

332

Depdim kapu açıldı
İnci yere saçıldı
Cennetten iki kapu
Biri bana açıldı

333

Dertliyim yareliyim
Bilmezem nereliyim
Ağaçlar donun (18) geymiş
Daha ben bereliyim

[17] Dövek ; üzüm ağacı.

[18] Don ; burada ağaçların yaprak-
lanmasında kullanılmıştır.

334

Derdim var dağlar gibi
Eridim yağlar gibi
Dışarım güler emma
İçerim ağlar gibi

335

Derdim var dağlar gibi
Yanamam eller gibi
Bak şu gözüm yaşına
Akıyor seller gibi

336

Dünya bir fenar imiş
Döndükçe döner imiş
Niçe koç yiğitlerin
Feneri söner imiş

337

Delmeye bak delmeye (19)
Dermanım yok varmaya
Buna canımı dayanır
Ayda yılda görmeye

338

Düşmemeye
Düşte gör döş (20) memeye
Düşenin dostu olmaz
Gayret et düşmemeye

[19] Delme ; yelek demektir, ceket altına giyilir.

[20] Döş ; göğüs manasıdır.

339

Delikten bakma yarım
Her söze akma yarım
Meramın sevmek ise
Kimseden korkma yarım

340

Dama koyun bağladım
Girdim çıktım ağladım
Eller yarım dedikçe
Ben ciğerim dağladım

341

Deveklikte kazan var
O yzziyı yazan var
Geçme bizim kapudan
Sevdamızı sezen var

342

Değme benim yarıma
Yare urma yareme
Yareli olmayınca
Merhem olmaz yareme

343

Dane dane üzüksün
Yarım iki gözüksün
Beni unuttu sanma
Gece gündüz sözüksün

344

Eş punar eşme punar
Derdimideşme punar
Eğer yarım gelirse
Bensiz konuşma punar

345

Ekin ektim tarlaya
Fener gibi parlata
Kız oğlanın koynunda
Burcu burcu (21) terleye

346

Eşme suyun ne soğuk
Başına geldiğim yok
Ben yarden ayrılalı
Bir zeman güldüğüm yok

347

Eminem vili vili (22)
Yaşmağı yılan dili
Eminemin ucundan (23)
Oldum kapular kulu

348

Erzurumda bağ olmaz
Kara salkım ağ (24) olmaz
Küçükten yar sevenin
Yüreğinde yağ olmaz

349

Erzurum erenleri
Tez yolla varanları
Allahım sen kavuştun
Hasretlik çekenleri

[21] Burcu burcu ; buharlanarak terlemek demektir.

[22] Vili vili ; cilveli demektir.

[23] Ucundan ; sebebinden manasıdır. (Senin ucundan bu şerefe erdim, senin ucundan bu belâya çattım.) şeklinde kullanılır.

[24] Ağ ; ak , beyaz demektir.

350

Eşki (25) almayı kuş oymaz
Oysa da karnı doymaz
Ben birini severim
Yarım yüreğin döymez (26)

351

Eriği dalda koyan
Gözümü yolda koyan
Ne kâfir ne müslüman
Beni bu halde koyan

352

Erik dalda sararsın
Bir gün beni ararsın
Sarılalım yatalım
Ateşimiz kararsın

353

Eriği sökme yarım
Kapuna dikme yarım
Nasıl olsa benimsin
Kasavet çekme yarım

354

Eriği döşürürler
Et ile pişirirler
Etme bu kötülüğü
Sonunu düşünürler

[25] Eşki ; ekşi demektir.

[26] Döymez ; dayanamaz, tehammül edemez manasıdır. Sana beddua edeceğim amma kalbim döymüyor. denir ki burada rıza manasına gelir.

Çorum Havadisleri :

Çorum Halkevinin

Bir Aylık Çalışması

1 - Bu ay içinde Dil, Edebiyat Tarih komitemiz köylerde çok verimli araştırmalarda bulunmuştur. Bu gezilerde yapılan işleri tarih sırasıyla aşağıya yazıyoruz :

A - 3 - 9 - 938 de Çanakçıya gidildi :

a - İğdelik - Tor Çelebi mezarı üzerinde araştırmalar yapıldı,

b - Deliler mezarlığında tetkikler,

c - Çanakçı ve kale tetkik edildi. Serami koleksiyonu toplandı.

d - Alacar gediğinde çanak ve çömlek parçaları toplanmıştır.

e - Bu muhitte bulunan yer adları üzerinde tetkikler yapıldı,

f - Serçe köyünün harabesi tetkik edildi.

J - İlemin suları üzerinde araştırmalar yapıldı,

B - 4 - 9 - 938 de İnalözüne gidildi:

a - Kartal tepesi hakkında malûmat,

b - Köyün suyu ve Nuh baba tepesi hakkında araştırmalar,

c - Yer adları üzerinde tetkikler,

d - Kale üzerinde tetkikler ve

Serami malzemesi toplandı,

e - Alaeddin camisi görüldü,

f - Bu cami yanında iki hüyük üzerinde Serami malzemesi toplandı

h - Selçuklara ait bir, daha eski bir ki iki para bulundu,

J - Dedesli aşiretinin oturduğu sahalara tesbit edildi.

C - 8 - 9 - 938 de Seydim köyüne gidildi :

a - Muhit üzerinde araştırmalar,

b - Seyid Murad camisi hakkında araştırmalar,

c - Yer adları üzerinde araştırmalar yapıldı.

D - 9 - 938 de Elvançelebi, Kuşsaray, Ulupınar Mecidözü Söğütlü-pınar, Elmalı köyü üzerindeki tepeler ile Mecidözünde araştırmalar yapıldı :

a - Kuşsaray kalesi üzerinde etüd,

b - Bu köyde folklor a ait tetkikler ve kalesinden Serami malzemesi toplandı.

c - Ulupınar harabesi üzerinde araştırmalar, Serami malzemesi toplandı.

d - Elvançelebi, cami, türbe ve hamamı üzerinde araştırmalar,

e - Etnoğrafik eşya üzerinde etüdler,

f - Bu köyde diğer tarih eserlerine ait araştırmalar,

k - Söğütlü punar karşısındaki Hüyükte araştırmalar,

J - Elmalı üstündeki tepeden Serami malzemesi toplanmıştır.

h - Mecidözünde Avkat hamamında tetkikler ve iki Hüyük üzerinde araştırmalar yapıldı.

E - 10 - 9 - 938 de Camili, Karahisar temurluya gidildi :

a - Camilide folklor araştırmaları,

b - Gerdekkayada kalesinde tetkikler,

c - Bozbuğa köprüsü ilerisindeki Hüyükte araştırmalar yapıldı,

d - Hüyükte mütehassıslarla şimdiye kadar toplanan Serami malzemesine göre Hüyüklerin devirleri tesbit edildi;

e - Karahisarda kale, eski köy harabesi ve Hüsamiye medresesi tetkik edildi. Harabede ve kalede Serami malzemesi toplandı. Medresenin plânı ve fotoğrafları alındı.

f - Karahisarda folklor tetkikleri yapıldı.,

J - Yine Çerkes ve Türk karahisarlarında çok eski zamanların yazıları alındı.

h - Karahisar kalesinden eski devirlere ait paralar toplandı.

2 - 2 - 9 - 938 de Cildiye mütehassısı tarafından verilen zührevi hastalıklar hakkında konferans, kıymetli dinleyici kütlesi toplanmıştır.

3 - 10 - 9 - 938 de Temsil kolunun verdiği müsamere (Bir adam yaratmak) geniş bir halk kalabalığına hitap etmiştir.

4 - Temsil kolumuz 17 - 9 - 938 de Merzifon Halkevine bir ziyaret yapmış ve orada büyük bir kalabalık karşısında (Bir adam yaratmak) ve (Tırtıllar) piyeslerini temsil etmiştir.

5 - 20 - 9 - 938 de Hikmet Turhan Dağlıoğlu tarafından Bogazköy hafriyatı neticelerine göre Etiller hakkında umumî bir konferans vermiştir.

6 - 21 - 9 - 938 de Çocuk esirgeme kurumu heyeti toplanmıştır.

7 - 26 - 9 938 de Dil bayramı yapılmıştır. Saat (18) de Radyo dinledikten sonra Dil, Tarih ve edebiyet komitesinden Ortaokul Fransızca öğretmeni Fehmi Halil tarafından Dil hareketinin başlangıç ve neticeleri hakkında çok kıymetli bir konferans verilmiştir. bundan sonra bir ortaokul talebesi karışık dil devrine ait bir kaç parça ile sade dil zamanına ait bir kaç şiir okumuş ve bunları bir-birleriyle mükayese etmiştir. Daha sonra bir halk saz şairi tarafından halk diliyle yapılmış ve Çorum bölgesine mahsus türküler söyle-

miş ve böylece toplantıya son verilmiştir.

8 - 27 - 9 - 938 de Manavreden dönen alayın istikbaline iştirâk edilmiştir.

9 - Kaza parti başkanları tarafından 27 - 9 - 938 de bir toplantı yapılmıştır.

10 - Bu ay sinemaya gelen filmler şunlardır :

Siyah inci

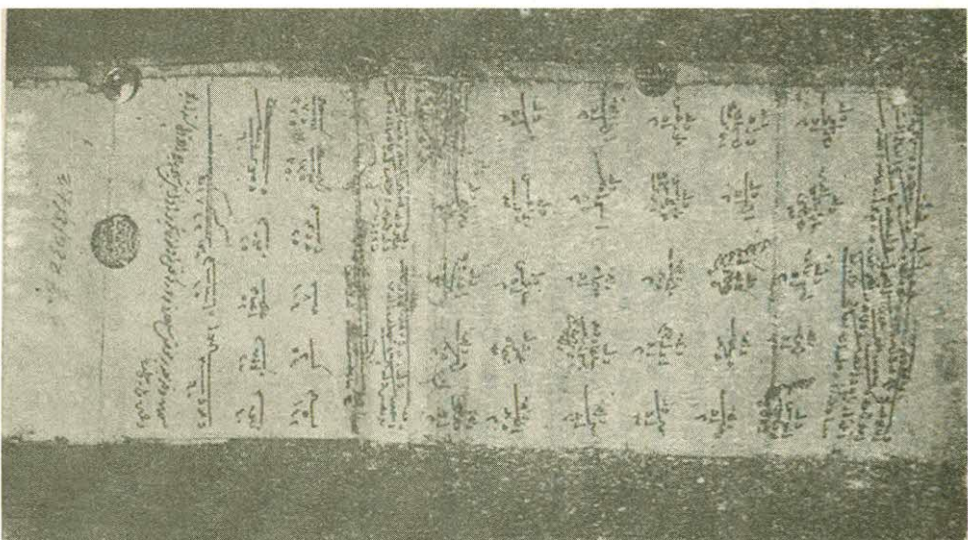
Şubertin aşkı

Badat Bülbulü

11 - Bu ay içinde Evimizin bandosu 5 düğüne iştirâk etmiştir.

12 - Bu ay iki fakir talebeye 10 lira yardım yapılmıştır.

MESUL MÜDÜR : *Eczacı Bedri Bilginer.*

(683) Tarîni Melike Hatun ve Arif
Çelebi vaktiyesinde adı geçen ve
bu gün yeri dahi henüz bulunamayan
(Alayund) köyüne aid bir
Kaydihakani suretidir

No: 42

Çorum Sancağı Beyine hü-
kümki.

Haliya Amasya kadısı mek-
tup gönderüp Sohta adına bazı
levendler bir iki üç yıldan beru
iki bölük olup Osmancık ve Mer-
zifon ve Lâdik ve Gümüş kasa-
balarında ve nevahisinde bazı ki-
mesnelerinn evlâdına dahledüp ve
zekât ve sadaka deyü bazı ki-
mesnelerden cebren akça alup te-
addi eylediklerin ve Lâdik cani-
binde (چوى) nam hassa köylerin
obaların basup üç âdemlerin kat-
ledüp ve altı yedi neferin yarala-
yup ve sabıka Osmancık derben-
dinde istihdam için gönderilen
Hasan nam kimesneyi soyup ve
sair silâhlarından gayri tüfekleri
olup vardıkça ziyade olup kuvvet-
lenmek üzere olup fesaddan hali
olmadıkların arzylemeğin bu-
yurdumki vusul buldukta anın gibi
tahtı hükûmetinde cemiyet ile ya-
rağ ve yasağla gezüp fesad üzre
olan Sohta ve levend tayifesi eğer
il eri sürmekledir ve eğer gayri
tarıkladır her ne yüzden el verir-
se ikdam ve ihtimam eyleyüp ol-
veçhile yürüyün Sohta ve levend
tayifesi ele getirüp ve mezkûr-
lardan davayı hak eder kimesne
varsa husemasıyle beraber edüp
şer'ile teftiş edüp sabit ve zahir

olan hukuku alıverdikten sonra
anın gibi cemiyet üzre ele gelenle-
re mecal vermeyüp haklarından
gelüp ol cevânibi anların şer ve
şurlarından emin edesin bu bab-
da gereği gibi mukayyet olup ih-
mal ve müsahaleden ve bu beha-
ne ile kendi halinde olanlara hilâfı
şer'i dahlolunmaktan hazer eyliye-
sin ve anın gibi yarağ ve yasağla
cemiyet edüb fesad üzre ele ge-
lenlerin haklarından gelüp hima-
yet etmiyesin ve ne mikdar ehli-
fesad Sohte ve levend ele gelüp
haklarından gelindüğü ve hakla-
rından gelinenlerin fesad ve şe-
naatları ne idüğün yazub ve ce-
miyet üzre olanları il eri ile ele
getürmelü olduklarında muharebe
ve mukatele ederlerse ol hinde
katlolunanların demleri heder olup
katilden süal olunmıya. Ona gö-
re il erinin eline temessük veresin
emma tamam basiret üzre olup
veçhi meşruh üzre cemiyet ve fe-
sade mübaşir olmıyanlara dehl
ve tecavüzden hazer eylesin.

Fi 26 Muharrem 967

Bir sureti: Amasya Beyi Sinan
Beye

(Durdu Çavuş oğlu ile Mer-
di İskender Çavuşa verildi)

Mühimme 3. S. 166

No: 43

Çorum Kadısına hükümki

Hâlâ süddei saadetime arzuhal sunulup cennetmekân (ilâ ahirihi) merhum Sultan Süleyman Han hayratı şeriflerinden Çorum kalesinin içine gönderilen sudan ol zamanda kifayet mikdarı su hisare alıkonulduktan sonra maadası hisar kurbinde olan dört mahalleye tevzi olunup bu zamana değin tayin olunan çeşmelerde cari olup tebdil ve tağyir olunmamışken hâlâ bazı kimesneler su yolun açıp kimisi bahçesin (1.) suvarup ve kimi kendü mahallesinde olan çeşmeye ziyade salvermekle sair mahalle ahalisine ziyade muzayika verüp ve bazı kimesneler su yolu evi içine alup yöresine taşırup bırakmakla künke zarar edüp ve bundan gayri müteveffa Gülâbibey (2) nefsi Çorumda bina ettiği camii şerifin vakfı olan Kârbansarayı sancak beyi davarlarını çeküp vakıf canibine bir akça ve bir habbe vermemekle vakfın Mürakabesine vazifeleri vasıl

olmadığı ilâm olundu. İmdi eyyamı adalet encamında bu makule zulüm ve teaddi olunduğuna rızayı şerifim yoktur. Buyurdumki hükmü şerifim vusul buldukta şimdiye değin zikrolunan Kârbansarayda sancak beyi olanların davarı ola gelmiş ise muhkem tenbih eyliyesinki vakfa raci olanı bikusur mah bemah mütevellisine teslim eyliye dura gelmiş değil ise davarların ihrac edüp minbaat vakfın Kârban sarayına davarların bağlatmayasın ve olsuyun küngünde kadimden taşrada olup bazı kimesneler sonradan evi içine almışlar ise şer'ile zararın defeyleyesin ve su geldüğü zamanda mimar marifetiyle tecessüs olunup çeşmelere tevzi ve taksim olunduktan sonra emri şerifimle tebdil ve tağyir olunmuş değil ise kadimden cari ola geldüğü üzre icra ettürüp suyun maksemin su yolcularına kilitletüp kimesneye açtırmayasın emri şerifime muhalif kimesneye iş ettirmeyesin.

8 Recep 985

(Arzuhal sunan Eyne Hocaya verildi.)

Mühimme 31. S. 285

(1) Suvarmak: Sulamak demektir.

(2) Bu adda Çorum'da bir mahalle vardır. Bu zat daha evvel (Çorum) da sancak beyi idi.

Çorumda vaki Çöplü Bey oğulları evkafın mütevellisi Seyyit Hüseyin tarafından 1229 senesinde verilen arzuhal üzerine çıkarılan kuyudu hakani suretidir

No: 44

Evlâdı vakıftan batnı evvelde Essiyit Ali Bey arzuhal sunub Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey evkafının tevliyetine otuz seneden mütecaviz babası mahlulinden evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mutasarrıf olup bir veçhile dahil ve taarruz iktiza etmez iken ecanibden ve eshabı araziden bazı kimesneler yedinde olan berat askeridir deyü müdahale gadir sevdasında olmalarıyle tevliyeti mezbure..... Muhasebesine nakleyle maliyeden berat ve askerî gayri terkini için ilmühaberi verilmek babında.... Reca ve tevliyeti mezbure evlâdiyet ve meşrutiyet üzere batnı evvelde evlâdı vakıftan Esseyyit Ali Bey üzerinde olduğu askerî ruznamçesinden müstebean olunmağın tevliyeti mezbure otuz seneyi mütecaviz babası mahlulundan tasarrufunda olduğunu kuyudat naktık olmağla istidasına muhasebeyi merkumeye nakil maliyeden berat ve askerîye il mühabereleri veril-

Cuma günü arz odasında şer' ile görülmek üzere ve atik ve cedit kayitleri müfassalan çıkarıla.

mek babında reisülküttap mehmed Emin Ahmet ikbalehu ilâm etmeğın ilâmı mucibince kaydı refi ve terkini için askeriye ilmi haberleri verilmekle tevliyeti mezbure natık muhasebesine nakli ile maliyeden berat ita olunması babında bin ikiyüz yirmi dört senesi cemaziyelevvelisi on altıncı günü sadır olan ruusu hümayun mucibince mezkûr Esseyyit Ali Bey batnı evvel evlâdı vakfın müceddeden kayit verildikten sonra Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey vakfının berveçhi meşruta tevliyete mutasarrıf olan batnı evvelde evlâdı vakıftan Esseyyit Ali Bey kendi hüsnü rızasıyle mutasarrıf olduğu tevliyeti merkumenin hümsi mahsulü vazifeden humus hissesi evlâdı vakıftan Esseyyit Hafız Ebubekir'e ve madası hafidi Esseyyit Hüseyin Halifeye feragat ve kasriyed ve yedinde olan beratın huzuru şeride teslim etmeğın kasrı yedinden merkumana tevcih ve yedlerine

başka başka beratı âlişan İta buyurulmak recasına Çorum nai-bi Esseyit Elhacı Alimet Efendi arz etmekle mucibince kasrı yedinden tevcih olunmak babında bin ikiyüz yirmi dört senesi rece-bin yirmi dokuzuncu günü sadır olan rüusu hümayun mucibince batnı evvel evlâdı vakıftan Esseyit Ali Beyin kasrı yedinden hümus hissesi evlâdı vakıftan Esseyit Hafız Ebubekire ve maadası hafidi Esseyit Hüseyin Halifeye tevcih olunup başka başka beratı âlişan verilip üzerlerinde iken Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey vakfının berveçhi meşruta tevliyetine bundan akdem mutasarrıf olan evlâdı vakıftan Ali Bey arzuhal sunup pir ve ihtiyar olduğundan kendi hüsnü rızasıyle tevliyeti mezburenin nısıf hümus hissesini evlâdı vakıftan Esseyit Ebubekire ve maadasını hafidi Esseyit Hüseyin Halifeye feragat ve kasriyet edüp nısıf hümus hisse merkum Ebubekire berat olunacak cümle tevliyetten hümus hisse sehven berat olunmakla verilen berat kaydı refi ve terkin ve sıhhatı üzre nısfından hümus hisse merkum Ebubekire ve maada bütün tevliyet hafidi Seyyit Hüseyinc hücceti üzre tevcih ve başka başka beratı âli şan ihsan buyurulmak babında istida inayet et-

mekle istidası üzre tevliyeti mezburenin nısfından hümus hissesi merkum Seyit Ebubekire ve maadası hafidi Seyyit Hüseyine hücceti üzre ibkaen berat verilmek babında reisülküttap ilâm etmeğin ilâmı mucibince berat verilmek babında bin ikiyüz yirmi beş senesi cemaziyelahirinin on dördüncü günü sadır olan rüusu hümayun mucibince mezkûran Esseyit Ebubekir ve Seyyit Hüseyin Halife an evlâdı vakıfa başka başka ibka beratı verilip üzerlerinde iken Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey vakfının nısfından hümus hissesi tevliyetine mutasarrıf olan evlâdı vakıftan Esseyit Ebubekir bilâ velet fevtolup yeri hali ve hizmeti lâzimesi muattal kalmağla mahlulundan evlâdı vakıftan hissedarı ve müştereke Esseyit Hüseyinin tevcih ve yedine beratı âlişan ihsan buyurulmak recasına Çorum Naibi Esseyit Mehmed Emin tarafından arz etmekle bilâ velet ve meşrutun lehumadan aheri mevcut değilse şartile bermucibi arz mahlulundan müştereğine tevcih olunmak babında bin ikiyüz yirmi yedi senesi şavvalinin on beşinci günü sadır olan rüusu hümayun mucibince nısfından hümus hisse tevliyet evlâdı vakıftan Esseyit Ebubekirin mahlulundan hissedarı ve

müştereki mezkûr evlâdı vakıftan Esseyyit Hüseyine tevcih olunup tamamen tevliyete berat verilip defterde mastur ve mukayyet evlâdı vakıftan Esseyyit Hüseyinin bu defa rikâbı hümayuna takdim eylediği bir kıt'a arzuhalı mefhuminde Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey vakfının tevliyeti hâlâ beratı âlişanla uhdesinde olmağla canibi ecanibden dahlolunmak icab etmez iken ecanibden ve eshabı araziden bazı kimesneler zuhur ve tevliyeti ümürüne müdahaleden hali olmadıkların inha ve badeezin inha ve arzuhalı hasım zuhur ederse arz odasında terafüü şer'i kaydi ma-

halline şerh verilmek babında istida etmeyi hazineyi amiremde mahfuz olan Anadolu muhasebesi defterine nazar olundukta Çorumda vaki Sanciddin Paşa ve Çöplü Bey vakfının tevliyeti evlâdı vakıftan mezbur Esseyyit Hüseyinin hâlâ baberatı âli şan üzerinde olduğu müsteban olmağın imdi hasmı zuhurunda arz odasında terafüü şer'i oldukça kaydi ıstar olunmak üzere mahalli balâsına şerh verilmek üzere 29. Ş. 1227 tarihinde sadır olan fermanı âli mucibince kaydi balâsına şerh verilmiştir. Emrû ferman devletlü saadetlü efendim hazretlerindir.

23. H. 1229

Çöplübey sülâlesine aid diğer vesikalar [1]

No. 45

الحمد لله رب العالمين والصلوات والسلام على سيدنا محمد واله اجمعين وبعد فان سيد المشايخ والمعارفين
مفتدى الفقراء والسالكين مراد سيدى دام الله توفيقه وعمدة المشايخ والاعيان فخر القبائل والاقران
حاجى صنجيد قررا ان قرية اوواجق من ديوان صاقز كان تمام مالكانة ملكاله فلما باع نصف مالكانة
قرية اوواجق من ديوان صاقز حاجى صنجيد المزبور واشترى مراد سيد المرقوم ذلك بخمسة الاف درهم
وهو الدرهم الشرعى فيتقين وتحقق الصدور العز المحترم مراد سيدى وحاجى صنجيدى وعليما ان الدنيا
دار فناء وما أكله الانسان فقد افناء وما ليس فقد ايلاه وما تصدق به فقد انقضاء لقوله عليه السلام
﴿ ليس من مالك الا ما أكلت ﴾ الخ وعليما ان الدنيا معطن غرور لاموطن سرور ودار بدار لادار قرار
نعميها ظل زائل ومقيمها ضيف راحل فلا ينفع ذلجد جده بل ينقطع عمله عند الانتقال من دار الفناء الى
دار ايقا الاينى ثلث كما قال سيدنا ﴿ اذ مات ابن آدم ﴾ الخ وقال الله تعالى ﴿ قل الذين يتفقون ﴾ الاخر الاية
وقال الله عز وجل ﴿ ومن عمل صالحا ﴾ الخ وقال الله تعالى ﴿ ما عنكم ينقد وما عند الله بامة ﴾ الخ ولما كان هذه
النصوص المذكورة والاحاديث المأثورة داعية لارباب النهى و باعثه لاولى الحمى الى ادارك الخبرة الخلدية
والحسنات المؤبة اتفق ان وقف بهذه السعادة لابدية والسيادة السرمدية الصدر الاجل مراد سيد المذكور
بذن من حضرت السلطان الاعظم والحاقان المعظم ظل الله فى العالم مولا ملوك العرب والعجم الذى اعرب صحايف
الدولة واعجم باسط الامن والامان ناشر العدل والاحسان سلطان الغزاة والمجاهدين نافع الكفرة والطاغين
متعبي النفس العلية لراحة الربية واستراحة البلدية غياث الدنيا والدين معين الاسلام والمسلمين المخصوص بمون
عنايت رب العالمين السلطان مراد خان ابن السلطان السعيد الشهيد المبرور الداراج الى رحمة الله تعالى المغفور
اورخان ابن السلطان السعيد المرحوم المغفور له سلطان عثمان خلد الله تعالى سلطنة واوضح على العالمين برة
ولا زلت ايامه الزاهرة باهرة الايات ظاهرة الرايات ساقية الانوار بالحسنات هامة الانوار بالمكرمات
مما مده طاق الايام افرافى عن الظلام وجرى بمشية الله جميع الاقضية والاحكام فانقر الوقف طريق الخيرات
وابناء الزاوية فوقف مراد سيدى ما اشترى عن الحاجى الصنجيد وقف نصف مالكانة اوواجق من
ديوان صاقز و شرط ان يكون المتوالى نفسه وشيخ الزاوية نفسه ثم وقف حاجى صنجيدى نصف مالكانة
ما بقى من القرية المذكورة على زاوية مراد سيدى و شرط ان يكون المتوالى وشيخ الزاوية مراد
سيدى فلما كان ذلك يكون شرط مراد سيدى و شرط حاجى صنجيدى واحدا فى الوقف والتوالى
حياة مراد سيدى طول الله عمره و بعده يكون ذكور اولاد المزبور مراد سيدى و اولاد اولاده
الذكور وان سفل فان انقطع اولاده الذكور المياذ بالله فيكون اولاده الاثنى من الذكور وان سفل

[1] Amasya tarihi bu vakfiyenin bir kısmını naklediyor. Bu gibi vesikaların aynen ve temamen neşri tarih noktasından lüzumlu olduğundan bu vesikanın da aynen neşri faideli görüldü.
N. K.

فان انقطع اولاد الانثى من الذكور المياد بالله فيكون الانثى فان انقطع الانثى المياد بالله فيكون اولاد عبده
فان انقطع اولاد عبده صرف الى الفقراء والمساكين من المسلمين الصالحين مزيد من كان قاضيا حينئذ في
مدينة عثماني و اذا لم يبق في قرية المذكورة المدعوة او ابقى المأبر الواقعة بقردار درهسى و
بعض الموضع المعروف بالانوزبور و بعضاً الموضع المعروف بضاش قوران قواغى والحدائى الموضع المعروف
اوبه آتاج بيكارى و بعضاً الموضع المعروف بارض بيكارى بقرب كرىش بول المنتهى الى الموضع المعروف
بصريفلى زيارتى والحدائى مرون قيا المنتهى الى الموقع المعروف چوبان قياسى و الى الموضع المعروف
بقنق كوناى و بعضاً الموضع المعروف بچالچام و بعضاً الطريق العام الموضع متصل الى موضع
المعرف بچاى-جراى و بعضاً الموضع المعروف بقوش تپهسى والحد الرابع فيه تاغليجه بيكار واسمه الثانى
صوفينجق وينتهى الى الموضع المعروف ديكين كديكى المنتهى الى الموضع المعروف بقورت كوزايغى وبعضاً
الى الموضع المعروف بصافر آغزى و الى الطريق العام المعروف اوبولو واسمه الثانى طوزيولى المنتهى
الى الموضع المعروف بقرالك آردنج و الى الموضع المعروف كافر باغى و بعضاً الى الطريق العام للمزرعة
المدعوة المذكورة الى المزرعة التى فى داخلها الحجر الكبير واسمه الثانى قشلاق المزرعة المدعوة آغيار
واسمه الثانى قرالكارطوب آلاكى المزرعة المدعوة جرابل واسمه الثانى صارويپراق آلاكى المزرعة
المدعوة بوصونلى واسمه الثانى قير بيكار آلاكى المزرعة المدعوة بطاش بيكار واسمه الثانى تكتنه طاش
آلاكى و اولوق اوزى تابع طاش بيكار واسم الآخر اسكى تكيه برى والمزرعة المدعوة رجب اكينكى
واسمه الثانى آقويران فونفسايره المدعوة و جميع المزارع المذكوران بمجمل حدودها وحقوقها
ومرافقتها وسائر ما ينسب الى القرية والمزارع المذكوران من القليل والكثير والحقير والخطير والصغير
والكبير والجديد والقديم والطريق والتلبد والتقريب والتعبد والاحجار والحديد والحنى والظاهر والباطى
والذابر والعامر وكافة المرافق وعامة المنافع من الطرق والمسالك والحازيه والمصانع وكل الحقوق الداخليه
والخارجيه والمتصله والمنفصله وما ينفع به اصلاً اصلاً وتبعا سوى المقابر المساجد والمسيلان على مصالح الزاويه
التي بناها وانشأها العزيز الاكرم افتخار الاعيان و مشايخ والاقران مراد سيدى دام عزه و سميها
دار الفقراء والمساكين بلبنية فى قرية اووايقى من ديوان صافر من قضاء عثمانيق و شرط الوفاقان
المذكوران دام توقيعهما ان يشتمل الاوقاف المذكورة افضل انواع الاستغلال فاحصل من القرية والمزارع
المذكورة الموقوفة بجملة و يصرف على مصالح الزاويه المذكورة الصادرين والواردين من الفقراء والمساكين
المسلمين فان هدمت الزاويه المذكورة يصرف ما يصرف الى الفقراء والمساكين على عمارة الزاويه و صرمتها
و ابقاء صورتها و بنائها فان لم يكن يمكن تسير اعمارتها و عمارتها لما تبق من عوائق الزمان و طارق
من طوارق الحدائى يصرف ما يحصل من القرية المذكورة الى الفقراء والمساكين حينئذ فى مدينة عثمانيق
المذكورة وعلم ان الفائز من ارعوى (وان ايسر لاسان الا ما سمي وان سميه سوف برى) دله التوجيه
الى الله تعالى ختماً متضياً و فرق لاجباب وعداً مائياً و شاهدان ايضاً منه امان و احواله قائمه قدام
طالب لطيفه زاد والمستقره غده و عنادا و تيقن ان لواقف اعم نفعاً و اوفق صنعاً قد قرب
الى الله تعالى بافناء اجل الحدائى و افتراق افضل الثوابات وهى بذل الاموال ابتغاء مرضاة الرب

ذي الجلال فوقف وحبس و خلد باصفي ثبته و انقي طوبته و اخلاص سريرة و اصدق عزبة و امحض
 عقيدة ابتغاء لوجه الله الكريم و هرباً من عذاب الالم و رغبة في ثواب الجزيل و رهبة من عقابه الوبيل
 رجاء ان يجبه الله تعالى من النيران و سكينته مع الاولياء و الصالحين في جناته يوم يجزي الله المتصدقين
 بحسن اعمالهم و تجزي الظالمين بسوء فعالهم يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم
 وقفاً صحيحاً شريعياً و حبساً صريحاً مرعياً بحيث لا يباع ولا يوهب ولا يرهن ولا يمكن ولا يستبدل ولا
 يوجر ولا يورث الى ان يرث الله الارض و من عليها و هو خير الوارثين و مالك رقي الخلايق اجمعين وليس
 لاحد من خلق الله و بريته يومن بالله و رويته و يومن من الآخرة و هبة من ملك او سلطان او قاضي
 او والي او متوللي او فقيه او حامل او ينه ان يسمى في ابطال هذه الوقية و تبديلها و يقصد في
 نسخها و تحويلها بتأويل فاسد و ابناء باطل مزخرفة و اقويل موهمة فمن يفعل ذلك او صمم العزم
 عليه فالا حسبه و مجازيه على سوء صنيعه مخاذير يوم يعرض الظالم على يديه يوم لا ينفع مال ولا بنون
 (يوم يعرف الجرمون بسماهم) (يوم يؤخذ بانواع و الاقدام) (يوم يفر المرء) الخ فليذكر المنقراض
 لهذه الاوقاف على طريق الاجان بالتنوير و الابدال و التحريف و الابطال معاتية الموت و سكرته و مشاهدته
 القبر و ظلمته و وحشته و منكراً او هيبته و تكبر او خزيته و هول مسألتها و اقام بين يد الله تعالى
 يوم يقوم الناس لرب العالمين (فمن بدله بعد ما سمع) و اجر الوقف على الله الكريم و على المحرف
 و المتغير و المحول و المتبدل اعنة الله تعالى و ملائكته و الناس اجمعين (خالدين فيها لا يخفف) الخ الاية
 هذه الوقية الى من امره ماض و حكم قاض فاطلع على مستودعها و مقربها معينها و مكتمها فقبلها
 و ارتقاها و نقد شروطها و امضاها و حكم بفتحها و جوازها و نفاد شرائطها و اوامرها و اشهد على
 حكمه و قضائه و تنفيذه و امضائه عدول مجلسه و امانته و يجمع ذلك وقع الاشهاد و التحرير في التاسع
 من شعبان المعظم من شهور سنة تسع وستين و سبعمائة

Kaydi atiki müfassalan askeri ruznamçesinden istar olunur

Çöplü bey hakkında

No46

Çorum ve Sakız kazalarında Kutlu Bey evkarfı tevliyeti aslah evlâdına meşruta olup vakfiyei mahlulünbiha müceddeden kaydiyle Seyyit Hüseyine kadısı Mehmet arziyle 1108 senesi zilkadesinde tevcih olunup badehu Kutlu Bey vakfının evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellisi olan Seyyit Hüseyin fevt mahlulundan oğlu Hacı Sait üzerine ba arzuhal 1154 senesi cemaziyelevvelinde tevliyet olunup badehu Çorumda vaki Paşa kariyesinde Çöplü Bey ve Kutlu Bey vakfı evlâda meşruta olup aslından mütevellisi olup yine evlâdı vakıftan Seyyit Ali mutasarrıf iken yine evlâdı vakıftan Sadettin dahi Kutlu Bey vakfı tevliyeti diyerek berat ettirmekle merkur Seyyit Aliye ba arzuhal 1157 senesi cemaziyelahirinde tevcih olunup badehu Çorumda Çöplü Bey ve Kutlu Bey vakfının tevliyetini bermucibi vakfiyei mahlulünbiha evlâdı vakfın aslah ve erşedi tevliyetinde şart ve tayin olup bermucibi şartı vakıf aslah ve erşet evlâdı vakıftan Seyyit Hüseyin mevcut iken evlâdı vakfın aslah ve erşedi olmayan Seyyit Ali berat ettürüp hilafı şartı vakıf olduğundan yedinde olan beratın

verip rızasile merkur Seyyit Hasana 1170 senesi recebinde ba arzuhal gasriyet eyledikten sonra Çorum kazasında merkur Hüseyinde olan merhum Sancıdı Paşa vakfının tevliyeti ve gallesiyle mutlaka ebnasının evveline meşruta olup kadimüleyyamdan beri şartı vakıf üzere tevliyete batnı evveli mutasarrıf olagelmışken batnı sanide Seyyit Hasan bertakrip gendiye berat ettirip merkur Seyyit Ali halifeye kadri külli etmekle Seyyit Hasanın refinden Seyyit Aliye kadısı Şeyh Ahmet arziyle 1171 senesi muharreminde tevcih olunup üzerinde iken merkur Seyyit Ali ferağından evlâdı vakıftan olan fariğinin beratı mucibince ba arzuhal 1173 senesi cemaziyelahirinde tevcih badehu Çorumda Sancıdı Paşa ve Çöplü Bey evkafının tevliyeti bermucibi şart vakıf ve bermucibi vakfiye ebnasından aslahına meşruta olup evlâdiyet ve meşrutiyet üzere hüms mahsulü ile mütevellisi olan Seyit Hasan ferağından evlâdı vakıftan aslah ve Erşedi Seyit Aliye Kadısı Süruri Ömer arziyle 1177 senesi zilhiccesinde tevcih olunduktan sonra merkur Seyit Alinin refinden Naibi Seyit

Ahmet arziyle sahibi evvel Seyit Hasana 1180 senesi rebiülahirinde tevcih olunup badehu senei mezbure zilkadesinde üzerinde iken merkum Seyit Ali Mutasarrıf olduğu tevliyeti mezkûre nısıf hissesini evlâdı vakıftan Erşet Esseyit Ebubekire naibi kadı olan Ali arziyle 1194 senesi zilkadesinde tevcih olunup badehu Çorumda Sancıdı Paşa ve Çöplü Bey nam vakıf evkafının hümüs mahsulü ile tevliyetini evlâdı zükörünün aslah ve Erşedinin şart ve tayin edüp vakıf mumaileyhin vakfiyei mamulün bihasında tasrif ve bayan olunmağın bundan akdem vakıf mumaileyhin evlâdı zükörünün aslah ve Erşediyim deyü Seyit Ali namkimesne bertakrip tevliyeti üzerine berat ettirip bu veçhile Mutasarrıf iken ve yine vakıf mumaileyhin evlâdı züköründe Erşedi olan Seyit Ali bana mezahım olmasın deyü hilesinden naşi hilafı şartı vakıf Mutasarrıf olduğu tevliyetin nısfını mukaddema merkum Seyyit Ebubekire kasriyet ve feragat edüp lâkin mezbur Seyit Ali umuri tevliyeti idare ve rüyete ademi iktidarından maada vakfın evlâdı züköründen aslah ve Erşedi olmadığının sıkatı müslimin mahallinde meclisi şeride merkum Seyit Ebubekir dahi vakfın evlâdının aslah

ve Erşeti olup aldığının nan paresi olduğunu vukufu tamme olan bigaraz kimseler haber vermelerile mezbur Seyit Alinin mutasarrıf olduğu nısıf tevliyetin ref'inden merkum Seyit Ebubekire müstekillen hümüs mahsulü ile Çorum Naibi Seyit Ömer arziyle 1196 senesi şavvalında tevcih olunduktan sonra müstekillen tevliyet cihetine Mutasarrıf olan Seyit Ebubekir Bin Hasan ferağından nısıf hissesi Seyit Ali Bin Tacettine ve nısfını kendüye ibka buyurulmak babında Çorum Naibi Mevlânâ Seyit Ahmet Sadullah arzetteğinin arzı mucibince 1198 senesi cemaziyelahirinde nısıf hissesi ferağından merkum Seyit Aliye ve nısfını merkum Seyit Ebubekire ibka olunduktan sonra tevliyeti mezkûrun nısıf hissesine Mutasarrıf olan merkum Seyit Ebubekirin ref'inden müstereki Seyit Aliye müstakillen tevcih buyurulmasına Anadolu kadı askeri esbak imamı evvel sabık Kâmilî Hafız Ahmet efendi hazretlerinin ilâm etmelerile ilâmları mucibince Seyit Ebubekir ref'inde nısfına mutasarrıf Seyit Aliye tevcih ve yedine berat verilen deyü 3. C. 1223 tarihiyle müverrah ve müshhah ferman Ali sadır olup sadır olan fermanı Ali mucibince merkum Seyit Aliye müstakillen tevcih

ve berat verildikten sonra 16. H. 1224 tarihile sadır olan fermanı Alirüusu hümayunda hıfzolunmağ- la rüusu hümayundan verilen ilmü- haber kaymesi nıucibince hususu mezkûr Anadolu muhasebesine

naklolunmuştur. Emrû ferman dev- letlü inayetlü Sultanım hazretleri- nindir. 29 - H - 1229

Mühür
Seyit Mehmet

Mahmut Han Bin Abdulhamit torasiyle Ferman

No: 47

Memaliki mahrusemde vaki Şam Halep ve Diyarbekir ve Mardin ve Adana ve Antep ve Malatya ve Tokat caniblerinde vesair bazı mahallerde kâin miri mukataanın ekseri ricali devlet ve ayânı vilâyetten bazılarının uh- delerinde olup lâkin üzerlerinde müstakar olmayup her biri senede birer ve ikişer ademe deruhte olduğundan riayasına göre olma- yup ekseri perakende ve perişan ve bakiyelerinin dahi halları diğer- gün olarak beytûlmali müslimine külli kadrolmakla badeza mukatai merkume Mısır kurası misillü mal ve kalemiyesin verdikten sonra bir tarikle ahire verilmeyüp ve Mütasarrıfları dahi verilmiyeceğini bilip imarile tekayyüt kılmaları şartiyle tahtı nizama derc ve ithal olundukta olmiya bais olaca- ğına binaen terfihi ibad ve tamiri bilâd için şûrutu mezkûre riayet olunup tebdil ve tağyir olunma- mak üzere bilfiil Şeyhulislâm ve

Sadrazam ve nakibüleşrefim na- sıp ve tayin olunmalarile makule fert ve mukataasin emvalin sūddei saadetim hazinesine verenler ki fil evvel hazineci amireme ve ca- miil emval olanlara verenler dahi cenesi dahilinde dört taksit ile eda ve kalemiyesin verip sureti muhasebesin aldıkça baberat ber- veçhi malikâna zabıt ve rabıt ey- lemeleri için yedlerine berat ce- lili invan verilmeyi ve müte- sarrıflarından biri mukataasin aha- re ferağ ve gasriyet murad eyle- dikte ferağetleri hücceti şer'iyeye olunduktan sonra müceddeden beratı şerifim verilmek ve sahibi fevt olanların mukataası canibi miriden müzayede de rubanî ve inkıtaından sonra ahiren verdiği muacceleyi verirse evlâdına veri- lip olmadığı halde talibi aherine fûruhat olunmak ve bu sureti müstahsene müruru ezmîne ile tebdil ve tağyir olunmayup fima- bat düsturûlamel tutulmak üzere

mahalline kayıt olunmağın bina-
enazalık Tokat voyvudalığı akla-
mından Çorum sancağında vaki
kariyei Beydili ve kural saire
maktuundan nısıf, südüs hissesi-
ne berveçhi malikâne mütesarrıf
olan Hafız Mehmet İsmailin vekili
şerisi İbrahim bin Ömer mahmiyei
İstanbul'a gelip meclisi şer'i şe-
rifi enverde ikrar ve takriri kalem
edüp müekkilli merkumun mütas-
sarrıf olduğu hisseyi mezkûresini
hüsnü rıza ve ihtiyar ve ferağı
muteberi kat'i ile bilâ malûm ve
makbuz mukabili Çorum sakine-
lerinden Sancıcının işbu terfii tev-
kii refii hakanı kutvetül emasil
velakran Seyit Hüseyin zide kad-
rihu ferağ ve tefviz ve ol dahi te-
favvuz ve kabul eylediğini havi ve
satreyni muhteremeyn imzalarile
mümza hücceti şer'iyeye olacağın
hazinei amiremde mahfuz baş
muhasabe defterlerine nazar olun-
dukta Tokat voyvudalığı aklamın-
dan Çorum sancağında vaki ka-
riyei Beydili ma zammı cedit 86
kuruş ve Ezil tabii hissesi Çorum
kariyesinin 90, 5 kuruşki cem'an
ma zam senevi 176, 5 kuruş mali
olup maktual mezburenin nısıf sü-
lûs hissesi 8 kuruş 40 akça mu-
accele ile merkumun berveçhi
malikâne uhdesinde bulunduğu ve
berveçhi mutad iktiza eden resim

kasrı yedini teslimi hazinei Ami-
remi bulunduğunu müş'ir sureti
roznamçei hümayunun verilmeğın
ferağ ve kasrı yedinden verilen
hücceti şeriye ve sadır olan hattı
hümayun Şevket makrunüm şu-
rutu mucibince berveçhi malikâne
uhdesine kayıt ve şurutu ile beratı
celilili invarım verilmek babında
batelhisi fermanı ali şanın sadır
olmağın hakkında mezidi inayeti
padişahanem zuhure gelip 1240
senesi zilhiccesinin 24 üncü günü
bu beratı hümayunumu verdim. Ve
buyurdum ki Seyyit Hüseyin zide
kadrihu maktual mezburenin nısıf
südüs hissesini merkumun ferağ
ve kasrı yedinde muacceli kadi-
mesile hayatta oldukça niyabe-
ten berveçhi malikâne zabıt ve
rabit ve vaki olan mahsulât ve
rûsumatının kanunî kadim ve olu
gelen üzre ahız ve kabız ve ve-
rile gelen malın beher sene müş-
tereklerle maan Tokat voyvuda-
larında ita ve teslim eylemeyüp
yedine mamulunbih temessük al-
dıkça zabıt ve rabtına ve mah-
sulat ve rûsumatının ahız ve kab-
zına tarafı aherden fert taarruz
ve teaddi eylemiye. Şöyle bileler
alâmeti şerifime itimat kılarlar.

Bi Makamı Kostantiniyetil

Mahrose

İskilipte tutulan eşkıyalar hakkında

No: 48

Çorum Sancağı Beyi Mahmut
dame izzehuya hükümki.

Süddel saadetime mektup
gönderüb mükeddema İskilip ka-
zasında on bir nefer eşkıyanın
şekavetleri dergâhı muallaya arz-
olundukta hüsnü tedbir tedarikle
ele getüresin deyu ferman olun-
mağın zikrolunan eşkıyanın yedi
neferi ele getirülüp süddei saa-
detime gönderülüp dört neferi
gaybet eyledüğün bildirmişsin am-
ma şakavetleri nedir ve üzerleri-
ne ne makule husus sabit olmuş-
tur. Anı ilâm eylemedüğün ecil-
den teftiş olunmak için geru ol

canıbo gönderilmiştir. Buyurdum
ki vardıkta tohir etmeyüp mezbur-
ların ahvalın kazıların muhzarında
ayanı vilâyetten bigarez kimes-
nelerden hak üzre teftiş ve tefah-
hus edüp göresin mezkûrlar hak-
kında mükaddema isnad olunan
hususlar üzerlerine sabit ve zahir
olursa sicil ettürüp sureti sicille-
rile tekrar dergâhı muallâya irsal
eyleyesin şöyleki sabit ve zahir
olmayup ayanı vilâyet eyilüklerine
şahadet edrlerse yarar kefillere
verüp ıtlak eyliyesin.

Sene 983

Mühimme def. 26. S. 172

Beyin Kethudası Rıdvana verildi,

Rafiziler ve yanlarındaki kitaplar hakkında

No: 49

Çorum Beyine ve Ortapare
kadısına hükümki:

Çasus Karayakub bundan ak-
dem rafızı ahzolunan Ayas Fa-
kîha namıkimesne tarafından ar-
zuhal getirüp Ortapare kazasına
tabi (طابق) cemaatinden Veli Fakih
namıkimesne kızılbaştan geldiği
zemanda otuz dört adet mücellet
rafızı kitapları getirüp benim ya-
nımda emanet koyup badehu fevt
oldukta mezkûr Karayakub beni

tutup kasbeyleyüp lâkin zikrolu-
nan kitaplar şimdiki halde benim
yanında olmayup yine cemaatı
mezbureden (Ekinözü) nam kış-
lakda Selim Fakih namkimesneye
verüp ol dahi Yunuse ve Gülâbiye
verüp haliya memlekoti izlâl ot-
mek üzre oldukların habör ver-
meğın mezkûrlar ve zikrolunan
kitaplar hafiyeten ele getirülüp
süddel saadetime arzolanmasın
emredüp buyurdumki hükmü şo-
rifimle mezkûr çasus Karayakub

vardıkta bu babda gereği gibi mukayyed olup mezkûrları hüsnü tedarikle hafiyeten ele getirüp filyaki zikrolunan kitapları mezkûr Ayas Fakih mezburun Selim Fakih ve Yunus ve Gülâbiye verdüğü sahihmidir? yoksa gayri vakimidir. Zikrolunan kitapları her kande ise ele getirüp mezkûrları hapsedüp vukuu üzre yazup arz-

No: 50

Amasya Beyine hükümki.

Çorum Sancağında bazı haramzade ve ehli fesad sohtalar zuhur edüp Çorum sancağı Beyi olmakule fesad ve şenaat üzre olan haramzadeleri ve ehli fesad olan sohtaları yataklandurup ele getürmek istedikte her kangı sancağa düşerse mani olmayup sancağın sipahilerile ve il erile sen dahi muavenet etmek emredüp buyurdumki anın gibi ol maküle haramzade ve ehli fesad sohta fesad ve şenaate mübaşeret et-

edesin amma bu babda tamam hal üzere olup bu bahane ile kimesneye zulüm, taaddi ve ahzucelb olunmaktan ve hilaf vaki kaziye arz olunmaktan ziyade ihtiraz üzre olasın.

Fi 19 Şaban Sene 984

Mühimme def. 28. S. 349

Mezkûr Karayakuba verildi.

tikte müşarilileyh yataklandırılıp ele getürmek istedikte her kangı sancağa dühül ederlerse sancağın sipahisi ile ve il erile siz dahi emrim üzre muavenet edüp hüsnü tedarikle haramzadeleri ele getürmek babında ikdam ve ihtimam etmekte dakika fevtetmiyesin.

Fi 7 S. 985

Haçipaşa Kethudası Fazlıya verildi.

Bir sureti Kângırı Beyine

Bir sureti Bozok Beyine

Çorum sancağındaki eşkıyalar hakkında

No: 51

Çorum Beyine hükümki.

Sancağında bazı haramzada ve ehli fesad sohtalar baş kaldı-
rub daima fesad ve şenaatten ha-
li kalmayup tolga ve kulçak ile ve
aleti harble gezüb evler basub ve
ebnai sebinin yolların basub em-
val ve esbabların neheb ve garet
edüp reayaya envai zulüm ve ta-
addi eyledikleri istima olundu imdi
ol makule haramzadeleri ve ehli
fesad ve sohtelerin fesad ve şe-
naate mbbaşeret ettiklerinde ele
getürüp etrafında olan sancaklara
dühul etmek ihtimali olursa onla-
rı da takip edüp Amasya, Bozok
ve Kängırı beylerine sipahileriniz

ile ve il erile muavenet edesin
deyü ahkâmı şerife gönderilmiştir.
Gönderilen ahkâmı şerife mucı-
bince ehli fesadın ele getürülme-
sin emredüp buyurdumki vüsul
buldukta sancağında ol makule
ehli fesad baş kaldurup zuhur
edüp fesad ve şenaate mübaşe-
ret ederlerse sen dahi sancağın
sipahi ve il erile üzerlerine varup
şeri şerife davet edüp itaat et-
meyüp her kangi sancağa dühul
ederlerse takip edüp hüsnü tedar-
ikle ele getirmek ardınca olasin
ikdamda dakika fevtetmiyesin.

Fi. 7 S. 985

Mühimme def. 30. S. 178

No. 52

Çorum beyine ve kazısına ve
Amasya ve Gümüş kazılarına hü-
küm ki

Çorum kazasına tabi (Ulupı-
nar) nam kariye halkı tarafından
müteveffa şeyh En'am evkafının
mütevellisi olan nam kimesne ge-
lüp arzuhal sunup kariyei mezbu-
reden Mehmed ve Sadi nam iki

Rafiziler hakkında

ehli fesad karındaşlar zuhur edip
ve hariç kurradan Ali ve Oruç ve
Mahmud ve Mustafa ve diğer
Mahmud ve Gülâbi nam şakiler
mabeyinlerine cem edüp (haç) de-
mekle maruf belde yol kesip ha-
ramilik eyleyüp bazı kimesnele-
rin avratların çeküp ve bazısın
kapusun paralayup oğullarını ve
kızlarını cebren tasarruf edüp hiç

birisinin bir akça dirliğı ve timarları ve vazifei muayyeneleri yoğıken evlerini cemi alâtı harple tertip ve tezyin edüp yarar a'lara binüp ve evlerinde her gün envai luup ve sazla bir yükden ziyade şarap içilüp nasihat etmek istiyen müslimanların haşa iman ve ağızlarına setmedüp şikâyet etmek için beye ve kaziye varanların yollarına gelüp muhkem darp ve sebetmekle sahibi firaş olup ve nicei - mesnelerin öküzlerinin ve himarlarının kuyruğun ve kulağın kesüp ve mezkûran karındaşlar ebaan ced kızılbaşlık ile meşhur ve müteareiller olup elan kızılbaş tavrı üzre avrat oğlanlarını bir araya getirüp muaşeret edüp bu makule ahvali kabihanelerine nihayet yoktur deyu şekva ettikleri ecilden mezburların ahvalleri şer'ile teftiş ve arz olunma-

sın emredüp buyurdumki vardıkta her biriniz mukayyet olup mezburün müfsitleri meclisi şer'e ihzar edüp gaybet ederlerse kefillerine ve şer'ile buldurması lâzım olanlara buldurup getirdüp bir defa şer'ile faslolmiyan kaziyelerin muktazai şeri üzre teftiş ve tefahhus eyleyüp göresin filvaki mezkûrların veçhi meşruh üzere fesad ve şenaatları ve hilafı şeri ef'al ve âmâlleri oldukları bihasebi aşeri sabit ve zahir olursa mezkûrları hapsedüp üzerlerine sabit olan mevaddı sicilli mahfuza kaydettirdikten sonra sureti sicillerile vukubulan ahvallerin yazup arzeyliyesin hini teftişte tamam hak üzre olup ahzü celbolunmakla hiyel ve mehabadan hacz edesin.

Fi 25 Safer Sene 985

Mühimme def. 30. S. 253

Büyük Önderimiz, Cumhurbaşkanımız
Kemal Atatürk

Başbakan
Celâl Bayar

C. H. Partisi Genel Sekreteri ve İçişleri Bakanı
Şükrü Kaya

Çorum C. H. P. Başkanı Vali
Süreyya Yurdakul

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dili, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl : 1

29 Birinciteşrin 938

Sayı : 7

Gümhuriyetin 15 inci yılında Çorum

Abidin Varan

Cümhuriyet idaresinin Çorumdaki muvaffak eserlerinden bahsetmeden evvel bu son beş sene zarfında bütün vatanın ulaştığı hayırlı neticeleri ufak bir tedkikten geçirmek münasip olur. Memleketin dahilî idaresinde yapılan ıslahat bu son beş senede tesirini göstermiş ve köylerde bilhassa halka hükûmet arasındaki irtibat daha sıklaşarak idarede yeni yeni kolaylıklar meydana gelmiştir. Memleketin her tarafında mükemmel olan dahilî emniyeti sarsacak ufak bir hadise kaydedilmediği gibi haricî siyaset dahi sulh sever mesaisine devam ederek müsbet neti-

celer vermiş ve bu son beş sene zarfındadır ki Hatay müstakil devleti dahi teessüs etmiştir.

Senelerce memleket içerisinde bir çıban gibi duran Dersim işi Ordunun bir kısmının manevrası esnasında pek az bir zamanda kökünden izale edilmiştir. Bu suretle vatanın her tarafının sulh ve emniyet nisbetinden aynı derecede istifadeleri temin olunmuştur.

Memleketin umran sahasında beş senelik plan hemen de kâmil tahakkuk ederek vatan bir çok fabrikalar ve vatandaşlar da kendilerine bir çok geçim vasıtaları kazanmışlardır. Memleketin bu umumî

terakki hamlesinde Çorumda kendi gücünün yettiği, takatının yettiği kadar geri kalmamaya bütün cahdile çalışmış, ancak maddî ve manevî imkân ve şeraitin müsaadesi nisbetinde muvaffak eserler meydana getirmiştir. Burada derdest olunan işlerden bahsetmeyi lüzumsuz bulduk. Çünkü, ancak bir eser meydana geldikten sonradır ki onun hakkında bir mütalea serdedilebilir.

Memleketin varlığında esas bir kuvvet olan idare işlerini Çorumun kesif kalabalığı ihtiva eden beş kazasının vüsati de nazara alınarak bütün faaliyet teksif edilmiş bir halde hummalı bir faaliyetle çalışmakta olduğu ve köylerinin işlerinin iyice yürüyebilmesi için köy büroları tesis ve Belediyelerin faaliyetile Çorumda elektrik santralı yapıldığı gibi gerek Çorum ve gerekse kazaların imar planları da derdesti ikmal bulunmaktadır. İdare mekanizmasının ve Belediyelerin faaliyetlerini arz için fazlaca bir söz söylemeyeceğiz. Bu husustaki istatistik rakamları belîğ birer şahittir; Memleketin nizamı umumisini ihlâl edecek hiç bir hadise kaydedilmemiş olup evvelce her sene elli ve altmış kadar olan

ve bazan jandarmaların şهادetile bile neticelenen soygun vakaları artık kâmilten maziye karışmıştır. Fakat mekteplerin irişemediği noktalarda ve ba husus kadın ve sarhuşluk yüzünden katiller vaki olmakta isede bunların mikdarı da seneden seneye azalmaktadır. Buna mukabil aile ve şahsî mesail ve hukuk ve ticaret işlerinde hal-kin mahkemelere muracaatı son derece çoğalmıya başlamış ve bu da memleket hayatı iktisadiye ve ticarisinde ihtilâf ve muamelenin çoğaldığını isbat etmekte bulunmuştur. Orta anadolu yaylasında bulunmak itibarile bütün iktisadi ve ticarî vaziyeti ancak ziraate bağlı bulunan ve belli başlı sanayi merkezlerini ihtiva etmeyen Çorum mıntakasının malî ve iktisadî durumunu tedkik edersek vergi tahsilâtını yüzde yüz gibi bir nisbet arzetmekte olmaları da gösterir halkın tediye kabiliyeti eski devirlere nazaran çok yükselmiştir. Memleketi ileri götürmek için en birinci esas olan mektep meselesi Çorumda fazla bir inkişaf gösterek gerek mektep binalarının çoğalması ve adetlerinin fazlalaştırılması ve muallimlerin çoğalttırılması ve köy yatı mekteplerinin

faaliyete başlaması bu son seneler içinde olmuştur. Memleketin şimen-difer duraklarına olan mesafesi 80 - 90 kilometre arasında veya daha fazla olmasına göre bu mahallere varabilmek için ne kadar şose yapılması icabedeceği veya hut bunların tamiri için ne kadar fazla emek sarfı icabedeceğini düşünmek icabeder. Bunun için elden gelen emek sarfolunarak bu yollardan maada memlekette bir çok yerlerinde bir çok binalar yükselmiştir. Mecidözü, İskilip mektepleri, Sungurlu hükûmet konağı, Çorum hastahanesi ve hapishanesi, Ortamektep binası bu meyanda gösterilebilir. Çorum iktisadî hayatında âmil olan hububatın alım ve satımının hüsnü cereyanı için elden gelen tedbir ittihaz edilmiş olduğu gibi ticaret odası da yeni elemanlarla takviye edilmiştir. Ziraatın ıslahı için elden gelen her şey hemen de yapılmış gibidir. Bu meyanda yeni tohum ayırma makinelerinin celbi ve tohum denemeleri, fidanlık tesisleri, ağaç yetiştirme, damızlık teksiri, hayvan sergileri gibi işleri takdirle yad etmek icabeder.

Memleketin sıhhi vaziyetinde sarî ve istilâyî bir şekilde hastalık mevcut olmadığı gibi Çorum hastahanesine civar vilâyetlerden bile hasta ve yaralı gönderilmekte olup bu hal sıhhi teşkilâtın intizamına ve iyi çalışmakta olduğuna en bariz bir delildir. Çorumdaki Doğumevi çocuklar için yüzme havuzu da yaptırmış ve mevcudiyeti bir çok kadınların doğum dolayısıyla geçirdikleri tehlikelerin önünü almıştır. Bütün bu hususları sayıp arzetmekten maksadımız yapılan işlerle iftihar etmek değil, ancak onları bir lahza için gözönüne getirerek ireli çalışma ve hamleleri için her işde başımız ve rehberimiz olan Büyük Önder Atatürkün ilhamı ile daha fazla ve daha muvaffak eserlere ulaşmak gayretidir. İşte bu ümit ve bu gaye iledir ki sâyimizde yorulmak bilmez bir cahd ile memlekette rejimin istikrar ve bakasına çalışmayı kendimize millî bir borç bildiğimiz kadar her şeyde rehberimiz olan Yüksek Şefimize de özden gelen minnet, şükran duygularımızı bu vesile ile de arz ederiz.

DİL BAYRAMI

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

26 Eylül, Türk dilinin istiklâle kavuştuğu bir gündür. 1932 yılında Dolmabahçe sarayında ilk Türk Kurultayının toplandığı zamandan bu güne kadar tam altı yıl geçmiş bulunuyor. Dilimizin bu kısa zaman içindeki gelişme ve güzelleşmesi karşısında duyduğumuz sevinç ve heyecan büyüktür. Asırlardan beri Türk dilinin haksız yere uğradığı ihmal ve yabancı dillerin Türkçemiz üzerindeki tasarruf iddiası artık daha fazla devam edemezdi. Dünya dillerine analık etmiş bir dilin büyük varlığını ancak Atatürkün dehası ortaya koydu ve bu dilin yollarını aydınlattı.

Türk dilinin tarihi hakları artık yabancı dillerin tasallutundan ebediyen kurtulmuştur. Türkçenin Arapça, Farsça gibi iki dilin yardımıyla konuşulabileceğini sananlar bu yeni ve büyük hakikat önünde derin ve tarihi büyük hataya düşmüş olduklarını anlamışlardır.

Lisan, millî kültürün gelişmesinde şüphesiz ki en büyük rolü oynar. Tarihe hükmeden Türk milleti elbette lisanile de büyüklüğünü, medeniyet alanındaki varlığını gösterecekti. Osmanlıcanın asırlarca millî kültürümüz üzerindeki menfi tesirlerini saymakla tüketemeyiz.

1928 Ağustosunda Sarayburnu parkında Atatürk yeni harflerimizin mahiyetini izah ederken Türk diline asıl lâyık olduğu hedefi göstermişlerdi. 1932, 1934, 1936 Türk Dili Kurultayları ise Türkçemizin ilmi ve esaslı bir şekilde yükselmesine sebep oldu. Bu gün Türk dili (Güneş - Dil) teorisile yepyeni bir ehemmiyet kazanmış bulunuyor. Daha şimdiden enternasyonal alanda derin akisler bırakan bu teori Türk dilinin nasıl bir hazine olduğunu ve dillere nasıl analık yapmış olduğunu göstermiştir.

Divan edebiyatının, klasik dil

kaidecilerinin, osmanlıcacıların asırlarca süren gayretleri Türkçemizi bir zaman hakikî mecrasını bulmaktan menetmiş olmasına rağmen bu güzel dil bütün hususiyetleriyle anadolunun her yerinde, asil halkın içinde, benliğinde güzellik, asalet ve berraklığını muhafaza etmiştir. Halk türküleri, dilimizin en güzel örnek ve kaynaklarından sayılabilir.

Dilin, millî hayat ve tarihte yaptığı tesirleri izah etmek ve hasbühalimizin mevzuuna sığmayacak kadar geniş ve ilmî bir konudur. Bununla beraber millî hayata değer veren ve millî tarihi şereflendiren hatta böyle varlığı ortaya koyan bizzat lisandır. Güneş - Dil teorisi şimdiye kadar yabancı sanılan bir çok kelimelerin kök ve menşe itibarile Türkçe asıldan geldiklerini meydana çıkarmıştır. İlmî ve arkeolojik araştırmalar ilerledikçe dayandığımız ve ileri sürdüğümüz bu teorinin şimdiye kadar birer hakikat sandığımız diğer teorileri -Hindo - Avrupaî ve diğer nazariyelerin aksaklıklarını daha açık olarak meydana çıkaracaktır.

Güzel Türkçemizin gelişmesi için âlimlerimiz ilmî metodlarla uğraşırken bir taraftan da Halkev-

lerimiz, öğretmenlerimiz ve diğer aydınlarımız mahallî lisan özelliklerini, halk türkülerini, masallarla halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeleri, şive hususiyetlerini aramalı, bunları neşretmeli, büyük Türk dili lügatının meydana gelmesine hizmet etmelidirler. Mukayeseli bir Türk dili lügatı yapmak şüphesiz ki medeniyet âlemine armağan edilecek en büyük bir eser olacaktır.

Dil bayramını, Türk milleti her yıl olduğu gibi bu yıl da heyecanla kutlamıştır. Harf inkılâbı, dilde sadelik ve istiklâl kemalizm rejiminin büyük eserlerinden biridir. Halkın yükselişi ve onun manevî ve ruhî gelişmesi düşünüşüne esaslı bir istikamet vermek, onları okutmak, onlara güzel bilgiler öğretmek, iyi, insanî ve millî ülküler aşlamakla mümkün olacaktır. Münevverleri ile köylüsü arasında Dünün bir lisan ihtilâfı oluşu bir birlerini anlayamayan iki zümrenin bulunuşudurki Osmanlı, imperatorluğunun yıkılması sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Geniş halk kütlelerine okuma zevkini aşlamak için her şeyden önce dilimizi sadeleştirmeğe gayret etmeliyiz. Lisan hakimiyeti, millî hakimiyetin desteklerinden biridir. Bu gün şu-

nunla iftihar ediyoruz ki Türk milleti her şeyde olduğu gibi lisan alanında da hakikî benliğini dünyaya isbat etmiş ve dilimiz enter-nasyonal bir değer kazanarak ec-nebi üniversitelerde bir kürsü iş-gal etmiş bulunuyor.

Bize bu büyük ve nurlu yolu gösteren en büyüğümüz Atatürkü bir defa daha millî gurur ve gelişmemizin verdiği heyecanla alkışlayarak önünde eğilmeyi en şerefli bir vazife biliyoruz.

Cumhuriyetin tarihimize verdiği mühim bir kaynak

Mülga şer'îye mahkemeleri sicilleri

H. F. Turgal

Osmanlı vaka yazarlarının sırf siyasî ve askerî hadiseler üzerinde durmasına itiraz edenler çoktur. Hele son zamanlarda her meslek sahipleri mesleklerinin mazisini araştırmak, bulmak mecburiyetini duyduktan sonra bu şikâyetler o nisbette arttı. İstanbuldaki evrak hazinesile yakınlık peyda edenler ufak bir nefes aldılar. Vak'a yazarlar, sarayın ücretli şehnamecileri olduğu için ondan her hangi bir meslekin mazisi hakkında malûmat beklemek doğru değildi. Esasen onlar bu gibi hadiselerin kayidlerini tutan müesseseler bulunduğuna vakıf bulunuyorlardı. Her kadılık teşekkülü bulunan en küçük bir nahiyede bile bu günkü vilâyet gazetelerinden çok alâkalı bir elin orada cereyan eden her

dürlü hadiseye kıymet vererek yazdığını bilirlerdi. Bunlar dağınık, dağılabilen kâğıt parçaları üzerinde tarihsiz bir halde, âdetâ mûsvedde verakaları halinde yazılmayıp ciltli defterlere günü gününe tarihlerle kaydolunurdu. Sonra mücerret bir halde olmayup muamele görmüş, icra ve infaz edilmiş, neticelenmiş bir halde tesbit olunurdu. Bunlar kazilerin her gün gördükleri işlerle, işittikleri hadiseleri dercettikleri resmî defterlerdir. Bu defterlerin sağ taraflarına her günki hadiseler, vakıalar yazılıyor, sol tarafından başlıyan sahifelere de İstanbuldan her hangi bir mesele hakkında gelen ferman suretleri geçirilirdi. O günlerde tanzim edilmiş vakfiye suretleri behemehal dercedildiği

gibi, her hangi bir sebeple çok eski vakfiyelerin de suretleri yazılırdı. Mahallî tayinlerin, İstanbulca tayinlerin, isimleri, maaşları ve bunlara ait buyurultular, fermanlar hep tescil olunurdu. Hele her sene bütün mahallî mahsulât ve mamulât için tanzim edilen fiat cedvelleri çok mühimdi. Çünkü bu listeler vasıtasile oranın bütün mahsulât nevelerinin, mamulât isim ve cinslerini öğrendiğimiz gibi oradan ihraç edilen mamulât ve mahsulâta hariçten geienlere dair de malûmat vardı.

Meselâ keşiflere ait kayitlerden orada bulunan mimarların adlarını, tabip ve cerrahlarını öğreniriz. Her hangi bir bina ve imaret hakkındaki keşif sırasında ehli vukuf ile beraber o mahallin mimarı da bulunur, sicildeki kayde diğer zevat ile birlikte imza vazeylerdi. Kezâlik her hangi bir cinayet üzerine cesedin muayenesine giden bir heyete mahallinin tabip veya cerrahı da iştirak eylerdi. O da sicillere arkadaşları ile birlikte imza kordu. Ankara sicillerinde rastgeliğimiz sıhhi ve tıbbî hadiseler arasında şu enteresan hadise mühim bir örnektir. Hacı Bayram ailesinden birisi mahkemeye mura-

caat ediyor, oğlumun mesanesinde taş vardır. Bir çok tedavi suretleri şifa bahşolmadı. Zarurî olarak ameliyat yapılacaktır. Tabip filan bu ameliyatı icra eyliyecektir. Maa-zallah bu ameliyat neticesinde oğlum vefat ederse dem ve diyeti hakkında hiç bir dürlü davaya hakkım olamayacağını tabibin talebi üzerine tescil ettirmek istiyorum. Diyor. Ve ol veçhile kayit yapılıyor.

En ummadığımız hadiseleri bu sicillerde buluyoruz. Meselâ rençberin birisi ilk arpa mahsulü yetiştiriyor. Eline bir tutam arpa başağı alarak mahkemeye geliyor. Bu senenin ilk arpasını yetiştiren olduğunu tescil ettiriyor. Bu basit bir iş değildir. Demek böyle meşru ve mübarek müsabakalar da mevcut bulunuyordu. Mahsulü çabuk idrak eylemesi için lâzım gelen zürrai ameliyelere vukupları var demekti.

Askerî şûûn ise defterlerdeki kayitlerin onda dördünü teşkil eder. Bunlar bizim tahmin edemeyeceğimiz kadar mütenevvidir. Orduya ait develerin kışlakları, manda sürülerini yatakları, haraları, ve sair ordu mevaşisi merkezleri, ordunun çadır bezleri, yelken bezleri,

hartu bezleri nerelerde dokunur, top levazımı için hangi madenler, hangi kamahaneler çalıştırılır, tersane için kereste, zift, halat ve saire nerelerden getirilir. Devşirmeler nasıl yapılır, nasıl sevk edilir. Haşılı askerliğe müteallik istediğimiz o zamanki bilgileri icra edilirken görüleni bize siciller gösterir. (orumlu) nun neşreylediği fevkalmemul örnekler de çok enteresandır.

Bu defterler malm olduğu üzre mahakimin tevhidinden evvel şeri mahkemelerinde bulunuyordu. Son devirlerde avukatların işine yaramaktan başka hiç bir suretle istifade edilmiyordu. şeriye mahkemelerinin lgvinden sonra Churiyet müddei umumilerine teslim edilmiş, istifade edilir bir hale gelmiştir. Türk tarihinin bütün manasile dinelmesi bütün köşeleri, bucakları, hatta yer altını aramağa bizleri mecbur eyledi. Daha düne kadar tarihi mevcudiyetlerini bilmediğimiz şeriye sicilleri tarihimizin bütün karanlık noktalarına ışık verecek bir varlık arz etmeğe başladı. şurasını iraf etmek gerek tir ki (orumlu) mecmuası kadar bu hakikatin mahiyetine nüfuz etmiş başka daha henüz bir iki mec-

muamız vardır. Ispartada (n), Bursada (Uludağ).

Bu kaynaklar şeklen bir birine müşabih gibi görünürse de birçok cihetlerden ayrı ayrı kıymetleri ihtiva eylemektedir.

Bir çok yerlerde yangın dolayısıyla mahvolmuştur. Bazı yerlerde su basarak yok olmuştur. Hemen hepisinde görüldüğü üzre tek tük sirkatlerle delik deşik edilmiştir. Bütün mevcudun anlaşıldığı gün bir birini ikmal eden muazam ve emsalsız bir vesika hazinesi meydana gelecektir. şimdiye kadar yapılan tahkikata göre en eski Osmanlı sicilleri Bursada bulunmaktadır.

Ankara sicilleri arasında elde edilen fihriste göre vaktile burada 917 senesine aid sicillin bulunduğu anlaşılır. Halbuki bu gün 990 dan önceye ait bir kaç sicil bulabiliyoruz.

İstanbul hazine evrakı, kuyudu hakaniye denilen tapu kuyudatı, evkaf defterlerle sicillatı şeriye ileride mükemmel fihristlere sahip olunca cevabı bulunmayacak tek tarihi müşkül kalmıyacaktır. Tarihimizi, varlığımızı, istikllimizi, her şeyimizi borçlu olduğumuz

Cümhuriyet hiç bir milletin sahip ve maliki olmadığı bu kıymetli hazineleri bize keşfettirdi. Öyle bir feci inhitat başlamıştı ki bir gün evrak perişan halinde ya yakılacak veyahut yere gömülecekti. Bir tarihçi sıfatile Cümhuriyetin Türklüğe getirdiği hesapsız niğ-

metler içinden yalnız bu hadise bile ebedi şükranımızı alacak bir mucizedir. Yeter ki biz bunları bu günden tesbit edelim, mevcudu anlıyalım ve her yerde mebdde ve müntehayı bilelim. Birdaha enküçük bir yaprağının bile ziyana meydana vermiyecek tedbirler alalım.

Onuncu Asırda Çorum

Hikmet Turhan Dağlıoğlu

«Çorumlu» nun bu sayısında da Çorum hakkında onuncu asra ait beş vesika daha neşrediyoruz. Bu vesikalarla bundan evvel neşrettiğimiz ve bundan sonra neşre-deceğimiz vesikalar tam manasile Çorumun bize o devirdeki halini bildirmeğe şüphesiz ki kâfi gel-meyecektir. Çünkü elde ettiğimiz ve-sikaların mütaleasından da anlaşı-lacağı üzere bunlar daha fazla muhtelif sebep ve âmillerle mey-dana gelen fenalıkları, zulümleri, haksızlıkları menetmek veya ce-miyet nizamını bozan hareketlerin önünü almak, idarî ve adlî otori-teyi korumak ve halkın dertlerine, dileklerine cevap vermek, asâyiş ve sükûnu, adalet ve kanunu tat-bik eylemek, hulâsa aksaklıkları gidermek maksadile yazılmış hü-kümlerdir. O devir için normal ve iyi olan meseleler bir şikâyet ze-mini görülmedikçe her hangi bir hükümle, tekid, tavsif ve tesbit

edilmesine lüzum görülmemiştir. Bir şehrin, bir vilâyetin geçmiş zamanlardaki halini ve o şehirde yaşayan halkın hayat şartlarını, nelere kıymet verdiklerini, gün-delik yaşayış tarzlarını, halkın ticaret ve endüstriye olan bağı-lık ve kabiliyetlerini, şehrin ve vilâyetin ekonomik durumunu, bel-di faaliyetleri, halkın zihniyetini anlamak için o devirden kalma o devirde yazılmış bütün vesikalara hatıralara, hal tercümelerine, tapu kayıtlarına, nüfus defterlerine, şer'i sicillere, vakfiyelere, şayet varsa belediye defterlerine, kita-belere, anıtlara, ev ve müessese eşyalarına, destanlara, folklor ve âdet ve ananelere, resimlere, tablolar ve daha bir sürü eserlere baş vurmak, bunları incelemek ve hatta tabiat ve iklim şartlarını bile göz önüne almak gerektir. Fakat zamanın tahribatından kurtulan ve zamanımıza kadar intikal eden

pek az şeyler kalmıştır. Kanaat ve mütalealarımızı ancak elimize geçen bu gibi vesikalara göre tesbit edebiliriz. Fakat biz neşrettiğimiz bu vesikalarla ancak ileride bir şehrin ve çevresinin tarihini yazacak olanlara bir malzeme vermek gayesini güdmekteyiz. Esasen bu gibi vesikalarla bir zamanlar Türk ictimai hayatında derin ve geniş bir rol oynamış olan vakfiyeler neşredilmedikçe, etrafta bulunan kitabelerle mezar taşları okunup devri ve kimlere ait oldukları ve ne maksadla yazıldıkları anlaşılmadıkça bir şehrin veya bir ülkenin tarihini yazmak bu gün için çok iddialı ve hatta cesurane bir hareket olur. Bu itibarla kendilerinde atadan kalma vesikalar, kitaplar bulunanlarımız bunları şehrin kitapsarayına, halkevine verecek olurlarsa kendi memleketlerine ve tarihlerine en büyük hizmeti yapmış olacaklarına inanmalıdır.

Bu gibi vesikalardan mühim olanların süratle neşredilmeleri de tarihimizin bazı fasıllarını aydınlatmak ve tarihî dergicilik yapmak bakımından fevkalâde önemlidirler. «Çorumlu» dergisi bu esaslı ve verimli işe lâyık olduğu değeri

vermiş olduğu için her nüshasında ve her biri kendine göre bir kıymet taşıyan vesikaları olduğu gibi neşretmektedir. Daha şimdiden bu vesikalardan bazıları karanlık kalmış bazı meseleleri aydınlatmağa hizmet etmeye başlamıştır. Bu vesikaların bulunması, okunması, neşri pek kolay olmadığına göre sarfedilen himmetin derecesi kendiliğinden anlaşılır. Bu itibarla vesikaların okunuş tarzlarında görülen ufak tefek yanlışlıkların müsama ile karşılanacağını ümit ederiz. Neşredilen vesikalarla ilgili olan diğer vesikalar bulunduğu takdirde bunların da «Çorumlu» ya gönderilerek neşredilmesi çok yerinde bir hizmet olur. Kitaplar ve vesikaların muhtelif sebep ve tesirler altında geniş bir sahaya dağılmış olmaları gayet tabiidir.

Neşrettiğimiz bu vesikaların hepsi de Murad III devrine aittir. Ve hepsi de meşhur Sokullu Mehmed paşanın sadırazamlığı devrinde divandan çıkmış hükümlerdir. Devir teşkilâtının Sokullunun vefatından sonra nasıl bozulmaya yüz tuttuğunu tarihlerimiz ve hele meşhur Hammer anlatır.

Bu vesikalardan biri 986 tarihli ve Çorum beyi Mahmud beyin

yolsuzluğunu gösteren bir vesikadır. Mahmud bey Çorumun bütün âlim ve ileri gelenleri İstanbulla şikâyet etmişlerdir. Çünkü Mahmud kendi gelirini artırmak maksadile şehirde meyhaneleri tekrar açtırmış ve hatta alenî bir surette şarap ve saire içilmesine müsaade etmiştir. Sancak beylerine masraf ve iâşelerine karşılık olmak üzere muayyen bazı varidat ve mukataa suretile ve muayyen bir bedel mukabilinde eşhasa verilen meyhane, boyahane gibi yerlerden para verildiğini biliyoruz. Vesikaya nazaran Mahmud beyin mürtekip bir memur olduğu anlaşılıyor. O kadar ki bir hamam tavanının yıkılması neticesinde ölen insanları defneden müslümanları sebepsiz yere menederek bunlardan ceza almaktadır. Kendisini teftişe gelen çavuşu dinlemeyip yeni tayin edildiği Karahisarı şarki sancağına giden bu zat hakkında divan tarafından merkezi Sivas olan Rum beyler beyi Mustafa paşaya kat'î emir verilmiş olduğunu yine bu vesikadan anlıyoruz. [1]

[1] Bu Mustafa paşa Rum beyler beyi olan Arnavut Mustafa paşadır. Kendisi biri 986 ve 987, diğeri de 998 hierî tarihlerinde olmak üzere iki defa Sivas beyler beyi ol-

Mahmud bey yaptığı yolsuzluklardan dolayı haylı hırpalanmıştır. Teftişine Mustafa çavuş isminde birisinin gönderildiğini hükmün sonundaki (Mustafa çavuşa verildi) cümlesinden anlaşılıyor. Devlet namına halkı idare edenlerin adaletten ayrılmaları ne kadar kötü bir şey olduğunu bu vesika güzel bir şekilde göstermektedir. İkinci vesika ise Osmancık kasabasında bulunan (Koyunbaba) zaviyesi hakkındadır. [2] Bu zaviye dervişleri İstanbul'a adam gönderüp zaviyelerine ve sair fukaraya su taşıyan saka beygirlerine tecavüz edilmemesini rica etmektedirler. Çünkü ulaklar yani postacı-
muştur. Kendisi Sadırazam Koca Sinan paşanın birader zadesi ve Arnavut Ayas paşanın da oğludur. Amasya tarihi Cilt 3. S. 327 ve 335.

[2] Koyunbaba zaviyesi bu gün harap bir halde Osmancık kasabasının kenarında bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Koyunbabaya ait kitabe "Çorumlu," nun 5 inçî sayısında negredilmiştir. Osmancıkta (Üç kitabe adlı Neşet Köseoğlu'nun makalesine bakınız.) Koyunbaba kitabesinin fotoğrafı "Çorumlu," nun 3 üncü sayısındadır. Çoruma aid defteri hakaniden bu zaviyeye vakfedilmiş bazı köyler de vardır. Koyunbabaya aid yegâne malûmat şimdilik Çorum millî kütüphanesinde bulunan yazma menakıbına inhisar etmektedir.

lar bu zaviyenin önünden geçerken bu zaviyeye ait beygirleri zaptetdiklerini bu vesika bize göstermektedir. Vesikanın tarihi 992 senesidir. Zaviyelerin, tekkelerin tarihimizde oynadıkları rol çok büyüktür. Bir çok zaviyeler muhtelif vergilerden muaf oldukları gibi kendilerine de ayrıca varidat kaynakları gösterilmiştir. Bu zaviyeler yolcularla bir çok fukaraya müsafirhane vazifesini görürlerdi.

Üçüncü vesika ise Çorum ve çevresinde zuhur eden fesad erbabının tenkili hakkındadır. Vesika 988 tarihli dir.

Vesikada geçen serbest timar sahibi tabiri askerî teşkilât yapmak maksadile kendilerine köylerde muayyen bir miktar gelir tahsis edilmiş kimseler demektir. Zemanla böyle serbest timara sahip olanların zulüm ve fenalık yollarına sapmış olduklarını bu vesika açık bir surette göstermektedir. Sipahiler ise süvari sınıfına mensup ve mümtaz bir nevi askerd i. Bunlar köylerde otururlar ve köylülerden öşür yani ondalık alırlardı. Bunlar bir harp zuhur ettiği zeman atlarla birlikte sefere erişirler yani iştirâk eylerlerdi.

Zemanla timar ve zeamet usul-

lerinin ne şekilde bozulduğunu tarihlerimizle lâyhacılarımız hikâye ederler. Koçu bey risalesile Koca Sekban başı ve bir sureti elimizde bulunan bir risale bu hususta çok enteresan vak'alar zikrederler.

Dördüncü vesika ise 987 senesine aid olup bize Çorumda bu tarihte büyük ve ehemmiyetli bir zelzele olduğunu, şehirde bir çok mebanî arasında Çorumda sancak beyliği yapmış olan meşhur Gülâbî beyin inşa ettirdiği cami ile minaresinin harap olduğunu ve bunun tamiri için 7500 akça sarfı lâzım geldiğini bildirmektedir. [3]

Vesikada mürtezekâ kelimesi geçmektedir ki bu dinî müesseselerden ulûfe olan fukaralara verilen bir isimdir.

Beşinci vesika ise Mustafa çavuşun katlettiği bir adam hakkındadır. Ve 991 tarihli dir. Halkın can, mal ve ırzını muhafaza ile mükellef olanların resmî nüfuz ve mevkilerine göre adam öldürmesi devrin zihniyetini göstermesi itibarile şayanı dikkattir. Vak'a Çoru-

[3] Çorumda (Gülâbîbey) mahallesi vardır. Bunun adına izafe edilmiştir. Mes-cidi de bu mahallededir.

mun bir kazası olan Osmancıkta olmuştur. [4]

Dergâhı muallâ çavuşları padişah kapusunda hizmet eden saraya mensup memurlardır. Bunlar aynı zamanda Vilâyetlere ara sıra teftiş ve zuhur eden bazı meseleleri tañkik maksadile de gön-

derilirlerdi.

Çoruma dair neşrettiğimiz vesikalar mahallî vak'aları izah etmesi itibarile enteresandır. [5] Bu vesikaların incelenmesi suretile onuncu asırda orta anadolunun noksan da olsa umumî durumu hakkında bir fikir edinmiş oluyoruz.

[4] Osmancık kazasının eski adı Neşet Köseçoğlunun gösterdiği bir vakfiyede (Güneşveran) diye geçmektedir. Bu kasaba Kızılırmak kenarındadır.

[5] Çorumda bulunan şer'i sicillerin en eskisi 1003 tarihinden itibaren başlar. Bu sicillerin içinde çok mühim olanları vardır.

CEYHUNÎ Ve ÇIRAKLARI

Halid Koçak

— Geçen sayıdan artan —

VI

Bahtı aşık gibi sim siyah olmuş
Karelenmiş niçin kare gözlerin
İklim-i hubane padişah olmuş
Ferman eder her diyare gözlerin

Kaşların fetehna seyfini çalır
Kırpiklerin sineme rahmeler salır
Gören üftadenin aklını alır
Ne sitemkâr, ne mekkâre gözlerin

(Ceyhunî) sana bende olmuş ezeli
Can nakdini teslim etmiş ezeli
Bu cihan mülkünün olmuş bedeli
İma eder âşikâre gözlerin

VII [4]

Aklım aldı bir melek simalı kaş göz kareli
Deldi sinem tiği müjgân ile bağrım yareli
Kavsi ebrusu eder bin aşıkı gam hareli
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yaldızlı simper pareli

Şol benim bahtım gibi yar sende kaş göz karene
Sev dedin sevdim seni gel sende sev âgyare ne
Bülbülüym gonca-i- hüsnünde verdi hare ne
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yaldızlı simper pareli

Sevdiğim bir tıflı nevresten sadeftir mayesi
Çok değil kavvas elinden kurtulalı sayesi
Hasılı gördükçe artar ömrümün hem payesi
Alı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yaldızlı, simper pareli

[4] Bu parçanın meşhur Şair Nedimin:
Sinemi deldi bugün bir afeti çar pareli
Gül yanaklı, gülgülü kerrakeri mor hareli
diye başlayan şarkısına nazire olduğu anla-
şılmaktadır.

Şiveler öğrenmiş amma kimdir üstadın demem
Ah Nedimi (Ceyhunî) cevriye mutadın demem
Ta ezelden nakşolunmuş zahire adın demem
Allı pullu, sarılı, yeşilli, gülgez hareli
Kırmızı cengâri, yaldızlı simper pareli

Sahbayı minnetin sunma ey felek
Ben ecel ecel camını içtikten geri
Mikrası hicrinle ol zalim felek
Bana gam hırkasın biçtikten geri

Ey gönül âlemde gezme serseri
Kimsemin kimseden yokdur haberi
Erbabından sual eyle cevheri
Anı çay taşından seçtikten geri

Tehammül gerektir adu taşına
Kan karıştı gözlerimin yaşına
Felek himmetini çalsın başına
(Ceyhun) bu fenadan göçtükten geri

Sendi bu hüsnile ey gülü rağna [5]
Yaktı gül bağını velvelelerle
Seni görmek için bin mehi garra
Seyrine çıktılar meş'alelerle

Senmisin cihanın rüstemi zani
Payine bendettin halkı cihani
Cebhinde görünen seb'almesani
Tefsire kalktılar mes'alelerle

(Ceyhunî) den eksik değil hayalin
Ya kimlere nasip olur visalin
Sun'u kudret ile paki cemalin
Tahrir eden etmiş besmelelerle

Ey gönül rahatı kalb olayım dersin
Bir piri agâhın tut damanını
Han'ı kahı aşkı bulayım dersin
Gözet crenlerin izzî şanını

Fariğ ol cihanın derdi gamından
Bir gonca gül alki aşkın feminden
Bir kâse noş eyle oldem deminden
Göresin hakikat gülüstanını

[5] Bu şiire nazire olan Gedâin bir parçasına Halk bilgisi haberlerinde (Sayı 71) rasladım. Elimizdeki bir kaç eseri bulunan Gedâi hakkında muhitimizde araştırmalar yaptım. Maalesef iyi bir malûmat elde edememiş bulunmaktayım.

Halk edebiyatı şiir ve dil örneklerinde epice malûmat verilen Gedâin bu parçasını buraya koymağı uygun buldum.

Kudretile cemalin olunmuş tahrir
Mukavves kaşların meş'alelerle

Cemolsa bir yere cümle müfessir
Bir mana veremez muamelelerle

Siyah kisuların Fas mülküne çek
Ol saba çekmesün emek
Cemalini görür her gece felek
Seyranına çıkar meş'alelerle

(Gedâi) bendene rahmeyle cana
Aklını başında eyledin yağma
Dokunsa zülfünden bir badi saba
Cihan harap olur zelzelerle

(Ceyhunî) sözlerin hakikat mutlak
Herkesi tecelli eylemiştir hak
Kimini vasile kılmış müstağrak
Kiminin dar eyler hamumanı

Yar ile gönlümün meyanesinde
Bir kuru merhaba, bir piyaz kaldı
Vefa yok âlemin kerhanesinde
Vefakeş alemde azdan az kaldı

Misali dildare ettikçe tedbir
Müyesser etmedi hazreti takdir
Binde bir yare etmedi tesir
Ne Nutku hakikat ne mecaz kaldı

Koy çevirleri etsin yarım (Ceyhunî)
İşvebazım, şivekârım (Ceyhunî)
Dünyada hasılı varım (Ceyhunî)
Elinde bir çubuk, birde saz kaldı.

İdigâha gidek dolap seyrine
Bakalım ne yana ne civan döner
Hardan habersizce gelmiş gülşana
Bülbül huzurunda gülüstam döner

İdiuzha idi gönlüm arzusu
Her çobanın var bir emlik kuzusu
Kınalıdır ol kuzunun kuzusu
Meledir yanında nice can döner

(Ceyhunî) de bîkes elleri bağlı
Kan döker didesi sinesi dağlı
Kırmızı, yeşilli, karalı, allı
Şehrimizde böyle çok civan döner

Hak şefi etti bize çünkü resulu ekremi
Vadii mihnet nişin oldu gönül çekmem gamı
Küntü kenzin mağdeni sahip secaat aşikâr
Haydarın şir-i- huda zahir-ü- batın mahremi

Kare günde kareler gey ey dili biçare sen
Bendei âli aba kan ağlar eyler matemî
Kâse kâse zehri nuş etse eğer ʔrbabı aşk
Bedyezidler Şah Hesene şundular oldem semî

Geç riyadan mahiv kıl (Ceyhun) fena gülzarını
Âdem isen ademe, ademi bil ademi [6]

Ey şefigül müznibin hakkın hakik peygamberi
Tal'atı nurun münevver kıldı bürcü haveri
Süzü firkatle serapa hun döküp vahşi tuyur
Ah-u- efğan eyleyüp yaktılar bal-ü- peri

Kuratül aynı reşül âli abanın bendesi
Şah Hüseyin Kerbelâ oldu susuz seraskeri
Cismi pakinden anın çok humrean oldu revam
Sine-i-pür safına Mülcem çalınca hançeri

Bendei açizi nşçizin olu (Ceyhun) senin
Bekleyor Kanber gıbi subhu mesa hakideri

[6] Burada noksanlık görülmektedir.

"Âdem isen ademe gel. ademi bil ademi," şeklinde olması ihtimali kuvvetlidir. Fakat derlediğimiz zattan ve gerekse başkalarından bu hususta bir malûmat alamamış bulunmaktayız.

Nale kıl ey dil bu gün ehli safadır çifteler [7]

Handeler ile gülüstanı sıvadır çifteler

İki mahpare zuhur etmiş hıdayet mazhari

Ol melahat madeni sahip vefadır çifteler

Ganzei caduları kanlar saçar yarab meded

Kudreti feyzi ilâhiden devadır çifteler

Bir görüşte aklımı yağmaya verdi şivesi

Handesi can bahşeder cayı bahadır çifteler

Görmeseydim mola ben (Ceyhun) geda mehpareyi

Eyledi halim perişan bivefadır çifteler

Ey gönül bilmeyen sevda halini

Zanneder ki sefahettir bu sevda

Elbet farkemez mahû salini

Bürcü aşkıtan beşarettir bu sevda

Bir od düşmüş can evinde yarıyor

Pervaneler şemîğ etrafın dönüyor

Bu sevdâyı bilmeyenler kınıyor

Kimse bilmez ne halettir bu sevda

(Ceyhunî) tıflıken yandık bu derde

Bin gez boyun eğdik merde namerde

Pençe salmış ayrılmıyor bu serde

İntihası kıyamettir bu sevda

Mecmuayı derdi dilim yare ben

Beyan ettim ah eyledi ağladı

Sinem pare pare ciğer yare ben

Rahme geldi yar yaremi bağladı

Beride cemolmuş pirlar erenler

Anda tekmi olmuştı sırra erenler

Muhabbet meyini verdi verenler

Düştü bir katresi sinem dağladı

Her kula bir seda hal vermiş amma

Kimi geda olmuş kimisi alâ

(Ceyhunî) de çekti bin cefa amma

Bu dert cümlesini silkti sağladı.

Sonu Var

[7] Bu parça üstadı Âşık Tokadlı Nurinin :

Seyre çık ey dil temaşa et ne candır çifteler

Dehrinde hem taşı yok nazik meyandır çifteler

diye başlayan parçasına nazire olduğu anlaşılmaktadır. Tokadlı Âşık Nuri sahife 124, Çankırılı Ahmet Talat Onay 1033.

DERVİŞ MEHMED

Ziya Gürel

Derviş Mehmed Alaca ilçesinin İmad köyündendir. Kendisine İmadlı Mehmed ve Âşık Mehmed denir. Derviş Mehmed hakkında Bay Halid Bayrının (Halk şairleri hakkında küçük notlar) adlı kitabında bir tedkik vardır.

Muharrir «Derviş Mehmed, nefeslerinden bir kaçını elde edebildiğimiz fakat durmadan çalıştığımız, her türlü yorgunluğa katlandığımız halde yine kendisini tanımağa muvaffak olamadığımız Bektaşî şairlerindendir.» demektedir.

Derviş Mehmed'in Halid Bayrıda bulunan sekiz deyişinden, bizim topladıklarımız içinde, aralarında nusha farkı bulunan :

Nasrun Minallah lütfu dokunur
Ve fethi karibe elihsan indi

Ve

Her sabah her sabah bağrım dağılır
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

matlı deyişleri de vardır. Bu suretle bizim deyişlerini derlediğimiz Mehmed ile Halid Bayrının tedkik ettiği Mehmed'in bir kimse olduğu belirmektedir. «Bektaşî şairleri» adındaki kitapta da Halid Bayrının makalesine dayanılarak, derviş Mehmedden bahsedilmektedir.

Derviş veya Âşık Mehmed'in ne zaman yaşadığını biz de bilemiyoruz. Köyünün yaşlıları babalarının dahi onu bilemediğini söylerler.

Köyde Mehmed'in hayatı hakkında bir takım söylentiler vardır : Mehmed köyün uzağında bir mağarada yalnızca yaşamış. Sefil bir kılığı varmış, çok bir şey yemezmiş, herkesin kalbinden geçeni hemen anlarmış.

Şairliği de şöyle başlamış :

Âşık olmak isteğine düşen Mehmede rüyasında, kırk gün köyün yanındaki pınar başında ibadetle uğraşırsa muradına ereceği söyleniyor. Kırk gece pınar başında bekliyen Mehmed, son gece sabaha yakın bir zamanda «Çorbacı kılığında, mavi gözlü, çirkin yüzlü bir atlı görüyor, hemen sen benim aradığımsın diye yakasına yapışıyor. Adam ; «Bırak beni, ben senin aradığın değilim, Yozgada mal almaya gidiyorum» diyorsada Mehmed Hızır sandığı atlıyı koyvermiyor. Atlı Mehmedin gözlerini sıvıyor, sırtına bir şamar vuruyor ve hemen gözden siliniyor. Böylece Hızırdan himmet almış olan Mehmedin dili çözülüyor. Ve oracıkta şu deyişi söylüyor :

Her sabah her sabah çıkıp salınan
Hemen mevaliye benzer bu gözler
Siyah zülfün mah yüzüne bölünen
Hemen mevaliye benzer bu gözler

Dilber nerden aldın sen bu kemali
Bir tüyün az gelir dünyanın malı
Dedesı Muhammed atası Ali
Hemen mevaliye benzer bu gözler

Derviş olan kadim olur postuna
Gece gündüz muhabettin dostuma
Seher vakti yol uğrattın üstüme
Hemen mavalıye benzer bu gözler

Mehemmedim bizdokuduk heceden
Diz kırdıkta sabak aldık hocadan
İmam suyu ya güruhu Naciden
Hemen mevaliye benzer bu gözler

Mehmed asıl himmeti Hızırdan önce, Çorumun Çanakçı köyünde türbesi olan ve Şah İsmail diye de anılan derviş İsmailden almış :

Gül yüzlü güneşin neme gücendin
Araya su katan eldir Sultanım

matlalı deyişini darılttığı nstasına karşı söylemiş. Âşık Mehmedin halk arasında büyük bir ünü vardır. Sungurlunun yamadı köyünden olan sefil Ahmed bir deyişinde :

Âşık Mehmed sırda bulduğu imanı
demektedir.

Aşık Mehmedin bir kaç deyişi

1

Dünya malı için tamah edersin
Gövertmezler seni bitemen sonra
Kalbin kara tutup kibir güdersin
Tohumuna tohum kataman sonra

Yaradan Allahdır cümleinin başı
Önüne sunarlar ağudan aş
Kurumaz altının üstünün yaşı
Kuru yer bulup ta yataman sonra

Bunda ne işlersen yanına kalır
Bastıcığın yerler hep diken olur
Varınca önüne bir derya gelir
Sığınıp kendini ataman sonra

Gönüle bakarsan çok dala konar
Kendini bilmeden odlara yanar
Günahın var ise üstüne biner
Müşteri bulupta sataman sonra

Niçe canlara da hulle biçilir
Haklılar haksızlar anda seçilir
Yarelerin göz göz olur açılır
Açılan yarezi tutaman sonra

Mehemmedim sırat mizan geçince
Gözlerinden kanlı yaşlar saçınca
Can cesedden kanadlanıp uçunca
Seğirdip ardından yetemen sonra

2

Dediler ki bendenize deminden
Adam aşık olmaynan niçolur
Gözüm korktu şu insanın piçinden
Kemden olan fitne ile piçolur

Nurdan hasıl olan nura karışır
Sırdan hasıl olan sıra karışır
Nardan hasıl olan nara karışır
İblisin mekânı kızgın saç olur

Adem vardır yıktığını yapıcı
 Adem vardır doğru yoldan sapıcı
 Adem vardır dünyalığa tapıcı
 Karnı doyor amma gözü aç olur

Âşıkların gevherinden almıyan
 Pâk edip de kalb evini silmiyen
 Batıl kalıp hak gevherin almıyan
 Divanı dergâhda hali hiç olur

Âşıklar söylerde maşuklar dinler
 İnsi cin kamu turabî cinler
 Ehile söylesem haberden anlar
 Cahil ile suhbet etmek güç olur

Piri gitmezmiş bir âdil beyin
 Ahti amanı bu sözü sağıın
 Şimdi arkasına düştü az ile çoğun
 Bir gün olur çok aza muhtaç olur

Mehemmedim hata bildim hatayı
 Hünkâr Hacı Beştaş ol hakî payı
 Erenlerin oku vurur bu tayı
 Nefis pirin alır amma geç olur

3

Gül yüzlü güneşim neme gücendin
 Araya su katan eldir sultanım
 Men gulamem senin payına indim
 Aradan noktayı kaldır sultanım

Dost dostun bir pula satar mı böyle
 Sairlere meyil katar mı böyle
 Kusuru çok diye atar mı böyle
 Bazı kusur işler kuldur sultanım

Kulun işi daim kusur işlemek
 Adettir fidanı kesip aşlamak
 Mürüvvetle yüz bin kan bağışlamak
 Elestüden kadim yoldur sultanım

Arzum vardır visaline yetmeye
 Gönül kalktı yuvasından gitme
 İntizarım leblerinden tatmaya
 Böyle cevretmeden öldür sultanım

Hayal hayal gelir cilven safası
 Budur âşıkların miskini hası
 Âşkın maşuka cevri cefası
 Hak bilir ki türlü haldir sultanım

Gamla geçirdim şunda beş günü
 Senin şanın yarlıgamak düşkünü
 Ben bir divaneyim ölüm şaşkını
 Göster yollarını bildir sultanım

Mehemmedim ilmî halin bilenler
 Delimolur pir cemalin görenler
 Kusur mu gözetir sultan olanlar
 Gâhı noksan söyler dildir sultanım

BAŞBUĞ

Cevdet Yakub

Ne zaman onun zaferler yaratmış plâtin başını, gök mavisi gözlerini ve maddeten «gönül» e kalb olmuş varlığını görsem, hayran hayran, duralar, Türk olmanın gururu, dalga dalga içime dolar :

— Türküm Ne mutlu bana. diye, avaz avaz, bağırmak, haykırmak isterim.

Ve o an, şu başı daima dik gencin, yigit bakışlı askerın, saçlarına ak düşmüş annemin, kahremanlıklar, aslanlar kaynağı yurdumun mes'ud çağlayışını daha iyi ve daha temiz görür, ondan parçalar, manalar ve renkler bulurum

Samsundan Erzuruma, oradan, Sakaryaya ve ötesinden bu güne

kadar daima, gönlümüzde, başımızda olmasının yarattığı mucizelerde, hep bu inanış, seviş, sayış ve ardından yürüyüşün bahtıyarlığı, Gök tanrısını bile ürkten azametli övüncün, haysiyet, onur buluşun kudreti, mübarek hazzı vardır,

Yokdan var oluşun, bir hiç ikin bir Türk olmanın sırrı, onun varlığına, Başbuğluğuna inanarak olmuştur. Bu, inanış Türk dünyası durdukça ezeli, ebedî devam edecektir.

Atatürk çocukları onbeşinci Cümhuriyet bayramında bir ahdın şerabını yudum yudum içmek, haykırmak istiyorlar :

— İşte ve emret . . Ölelim . . .

On beş yıl için :

Cümhuriyet Şarkısı

Abdülbaki Fevzi Ulubay

Doğduğun günde senin doğdu ilim, fen, sanat ;
Doğduğun günde senin öldü cehalet, zulmet.
Doğduğun günde nihan oldu nazardan zillet ;
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet,
Buldu sayende senin izzü saadet millet.

Doğduğundan beridir her günümüz bir bayram..
Bilmiyor şimdi gönüller ne derler alâm
Sana binlerce muhabbet, sana binlerce selâm ;
Ebediyyen yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet . .

Sığdırıp on beş asırlık işi on beş yıla biz,
Çıktık afakı terakkiye bu gün velvelesiz.
Seni tebcil ederek şamü sahar şöyle deriz :
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet.

Yok iken zerre kadarcık bile ümidi necat,
Cismi bimarına verdin vatanın taze hayat ;
Zafı imza ederek kudreti ettin isbat.
Ebediyyen yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü seadet millet.

Tabu feyzinle bu gün gezmede göklerde hilâl;
Onu seyreyleyerek mihriye mah olmada lâl.
Bu ne rifat, ne teali, ne tefeyyüz, ne kemal ?
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cümhuriyet ;
Buldu sayende senin izzü saadet millet . . .

Çorumlu Kadife oğlu

Eşref Ertekin

Çorumda uzun müddet tahrirat kâtip ve müdürlüklerinde bulunup tekaüd olan ve 21/8/938 de ölen Kadife oğullarından Salim Kadife tarafından yazılmış bir ağıtı dergimizin bu sayısına koymayı faydalı bulduk. Bu ağıtı 932 Martında ölen kızı için yazmıştır. Hayatında hiç şiir ile uğraşmamış olan bu babanın ölen kızı için duyduğu acıları böyle nazmen ifade edebilmesinin değeri vardır. Aynı zamanda hayatında Çorumun tarihine aid tedkiklerle iyi bir şöhret bırakan Salim Kadifeyi bu vesile ile olsun anmak (Çorum) un tarih ve folklor işlerle uğraşmayı bir ödev bilen dergimiz için kadirşinaslık olacaktır,

1

Derdi bidevadan mahvoldun gittin
Şem'i ümit idin vakıtsız bittin
Küçük Erdal'ini kime terkettin
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

2

Acaba derdine deva yokmiydi
Talisiz babanın sendin ümidi
Gittinde bir daha gelmen haygidi
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

3

Gelinlik libasın solmadan soldun
Ecel pençesinde erken boğuldun
Bize zindan oldu gelinlik yurdun
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

4

Yıkık viranede sünbül mü biter
Boş kalır lâneniz baykuşlar öter
Karardı ocağım mümkün mü tüter
Uyanmaz uykuya yattında yavrum

5

Bunca müdavatlar ne tesir etti
 Biaman takdirat hükmünü etti
 Ümidi aile yok oldu gitti
 Uyanmaz uykuya yattında yavrum

6

Bir nurü zekâvet var idi sende
 Ateşi firakı söyünmez bende
 Sinnini hayatın yirmi ikisinde
 Uyanmaz uykuya yattında yavrum

7

Yadi hazinin ah yürekler yakar
 Yetim yavrucağın ne garib bakar
 Nenenin göz yaşı durmayıp akar
 Uyanmaz uykuya yattında yavrum

Çorumun Halk türkülerinden :

-1-

BİR GÜZELLEME

Toplayan :
Sadı Leblebici

Güzelleme

Notaya alın
S. Leblebici

allegro *hey* *hey* *S. Yi ne gamlı gör dümdos lunğün zü*

Zü nü *O göz le re kurban ver dim göz le ni*

O göz le re kurban ver dim göz le ni dost dost

dost ver dim göz le ni S.

Yine gamlı gördüm dostun yübünü
O gözlere kurban verdim gözümü
Efkâr almış söylemiyor dilleri
O gözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

Adoların [1] işi gücü duzaktır
Yadelin [2] suhbeti bizden uzaktır
Âlemi seyreden ol güzel şahtır
O gözlere kurban verdim gözleri
Dost dost dost verdim gözleri

[1] Ado ; Adüvvün galatıdır. Düş-
man manasındadır.

[2] Yadel ; Yabancı el.

Yusaf da kuyuda çok çekti çile
 Kimisi kör gitti ermedi sırra
 Elimde sermiye cesedim ile
 Ougözlere kurban verdim gözleri
 Dost dost dost verdim gözleri

Can olmayınca ışıık vermez bugözler
 Gerçek [3] olan gerçeğin izini izler
 Dost olan dostunun yolunu gözler
 O gözlere kurban verdim gözleri
 Dost dost dost verdim gözleri

[3] Gerçek ; Tekâmül etmiş insan
 manasında kullanılmıştır.

-2-

ORDEK

Toplayan
Sadi Leblebici

Ördek

Notaya alan
S: Leblebici,

Andante
S. Ördek, çok ka- nur göl ler de İs mim söy le nir
dil ler de Kal mı şın gur bet el ler de
a man şım di ya man ya man şım di dağ lar ba sı
du man du man şım di S.

Ördek çalkanır göllerde
İsmim söylenir dillerde
Kalmışım gurbet ellerde
Aman şimdi yaman yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Atım kaçtı ben vuruldum
Atın boynuna sarıldım
Sende mi yarden ayrıldın
Aman şimdi yaman şimdi
Dağlar başı duman şimdi

Aman ördek yeşil ördek
 Hanı senin eşin ördek
 Çift gittinde tekmi geldin
 Hanı senin eşin ördek

Ördeği beslerler gölde
 Şahini beslerler kolda
 Acep yarım hangi yerde
 Aman şimdi yaman şimdi
 Dağlar başı duman şimdi

Gideceğim Haleb yolu
 Lüverim belimde dolu
 Beni vuran çete kolu
 Aman şimdi yaman şimdi
 Dağlar başı duman şimdi

Cümhuriyetin onbeşinci yılı dolayısıyla :

Yekbas bağlarına ait bir destan

Sabahtan kalktım bir duman bürümüş
Dedim bu Hökeye ne olmuş
Gözleri sürmeli gelinler dolmuş
Sepilip [1] geziyor Höke bağında

Kuruldu çadırlar açıldı defter
Heziri [2] verenler oynayıp gezer
Bir adam gördüm inkisar eder
Ağlayıp geziyor Höke bağında

Höke bağları bir dere arası
Yakdı beni kaşlarının karası
Gitmet mültezimin dayak yarası
İnleyüb gezerler Höke bağında

Yekbas güzelinin geydiği paça
Kesenin yokladım yokdur hiç akça
Her evin önünde bir bölük bahça
Ötüşür bülbüller Höke bağında

Yekbas güzeli erkenden kalkar
İnsanı görünce bir sıkça bakar
Ardına dört okka püskülü takar[3]
Sallayıp geziyor Höke bağında

[1] Serpilip geziyor demektir.

[2] Aşar zamanında bağ ve bağçe öşrüne (Hezir) derlerdi.

Büyük hırkanın geydiği mantın
Küçük hırkada onlardan zengin
Bir gelin gördüm bulmamış dengin
Ah deyüb geziyor söke bağında

Büyük hırkanın ergen kızları
Yakdı beni şu yavrunun nazları
Fındıd gibi çene, kara gözleri
Serpilip geziyor Höke bağında

Kıcık cihan paşa saçları kula
Geymişler basmayı düşmüşler yola
Zemheri deyince gülleri sola
Ötüşür baykuşlar Höke bağında

Derbendin güzeli eğdirme fesli
Ayağı kunduralı içi mesli
Bir güzeli gördüm gürcünün aslı
Onlar da gelmişti Höke bağına

Hazeli de deli gönül hazeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Geldi salmanlının işte güzeli
Gezerler bir zaman Höke bağında

[3] Kadınlar feslerinin uçlarına ipek ve tiftikten diz kapakları hizasına kadar uzanan bir püskül takarlardı.

Emirlerde Höke bağının kapusu	Kaymazın da öter ördeği kazı
Ordu oğlu Kötü köylü gelini	İşte geldi Mehmed beylerin kızı
Emanet elbise ile gelir hepisi	Kabadır karageçilinin sözü
Onlar da gelmişti Höke bağına	Bağrışır gezerler Höke bağında

Çiçekli Fevzidir Hökeyi [4] öven
 Büyük Hırkalı Saffeti döven
 Bekçiler ister et ile soğan
 Yeyip içtikleri Höke bağında

[4] Bu kelime bir addır. Çorumda Höke oğlu adlı bir sülâle de vardır. Aynı zamanda Çorum dilinde (şu adam hökelekli geziyor.) da olduğu gibi (azametli), (şu adam köşeye oturmuş hökelekli hökelekli laf atıyor) da olduğu gibi (okkalı) manasında da kullanılır.

Çorumda Âşar Vergisi

Nazmi Tombuş

Tarih malzemelerinin en mühimlerinden birini de harıcı medeniyetlerin bilgi ve görgüleri tesiri altında kalmıyarak öz duyga ve görüşlerinin bir fotoğraf objektifi gibi rotoşsuz aksettiren avam denilen halkın millî destan ve masalları teşkil eder.

Yukarıda yazılı (Höke bağları) başlıklı destan edebî bir kıymet ve meziyeti haiz olmamakla beraber, malî ve iktisadî tarih bakımından dikkat nazarını çekmeğe ve incelemeğe değer uzuvlara temas etmektedir.

Osmanlı hükûmeti son zamanlarına kadar bütün ictimai ve iktisadî kanun ve nizamlarını medenî terakkiyata yaklaştıramamış, ilk ve orta çağlardaki sosyetelerin idaresine mahsus bağlardan bir türlü kurtulamamıştı.

Nitekim imkeratorluk bütcesinin en büyük varidat kısmını aşar denilen ve müstahsilin sâ-y ve

mahsulleri üzerinde ezici ve yıkıcı ağır tesirler gösteren, basit ve iptidai bir vergi teşkil ediyordu.

Gerçi bu vergi sistemini, (toprağın umuma âidiyeti ve hiç bir suretle şahsî temellüküne cevaz bulunmadığı) iddiasile (arazi işletenlerin devlete verdikleri bir icar) olarak telakki ve bir takım çürük sosyalizm nazariyelere istinad ederek müdafaa edenler vardı.

Fakat realiteye uymayan, asrın ictimai şartlarına ve iktisadî prensiplerine tevafuk etmeyen bu mücerred düşüncelerin sakatlığı ve hakikî hayat sahasında mevkii olmadığını biraz göre bilenler ve düşünenler; hatta halk tabakaları da çoktan anlamıştı.

Bununla beraber değil tanzi-matçelar, en büyük bir inkılâp yaptıklarını iddia eden meşrutiyetçiler bile bu fenalığı bütün çıplaklığı ile gördükleri halde ıslahına doğru küçük bir hareket ve cesaret gösteremediler.

Hükümet bütün toprak mahsullerinin gayri safi yüzde on iki buçuğunu âşar namile müstahsil-den vergi olarak almakta devam ediyordu. Halbuki tohum ve istih-sal masrafları çıkarılmaksızın alı-nan bu vergi safi hasılat hesabıle müstahsil kazancının yüzde kırk, ellisini ve bazan kurak ve bereket-siz senelerde yüzde altmış, yetmi-şini bulmakta idi.

Bu ağır vergi memleketin bü-tün istihsal kabiliyetini öldürmüş, en esaslı geçim ve kazanç kayna-ğını kurutmuş, halkı ve bahusus vatanın, milletin en büyük medarı istinadı olan müstahsilleri aç, se-fil, perişan bırakmıştı.

Âşar vergisinin aslında olan bu bozukluğu, tahsil tarzı ve ciba-yet usulü de ayrıca yürekler acısı olacak bir zulüm vasıtası haline getirmişti. Bu vergiyi hükümet te-beasındau bir adalet ve şefkat hissile muntazam bir şekilde tahsil etmiyordu. Vatanın bütün toprak mahsullerinin yüzde on iki buçuğu en çok para verebilen ve mülte-zim denilen adamlara satılıyor, bu suretle memleketin en mühim ser-vet ve kudret kaynağı ekseriyya

yalnız şahsî menfaat hislerine ve maddî para hırslarına tabi bir ta-kım madrabazlar elinde bir kazanç metayı bir zulüm ve teaddi vasıtası oluyordu.

İşte (Höke bağları) destanının ilk üç bendi bu vergi yüzünden halkın gördüğü znlümleri, duydu-ğu acıları bize saf bir eda ile an-latmaktadır.

Diğer bendlerdeki (ardına dört okka püskülü takar) gibi bazı mıs-raları da şimdi yok olmaya baş-layan eski süslenme vasıta ve kı-yafet şekillerini tesbit etmek itiba-rile şayanı dikkattir.

Hulâsa; her sahada olduğu gi-bi Cumhuriyet hükümetimizin, isa-betli görüşü, cezri ve cesur hare-keti, kuvvetli eliyle memleketin bütün iktisadî kudret ve kabiliye-tini felce uğratan bu zulüm kayna-ğı şimdi tamamen yıkılmış, vata-nın ürün kabiliyeti artmış, mille-tin en kuvvetli istihsal unsuru, en öz ve ehil evlâdı olan müstahsille-rin lâıyk olduğu yüksek refah mev-kiine çıkmış olduklarını görmüş olmakla bu nesil büyük bir bah-tiyarlık hissetmektedir.

Karahisar Temürlüde bir gezi

Ve

toplanan eski paralar

Neşet Köseoğlu

Çorum Halkevi arkadaşlarıyla beraber Alaca hüyükte muhteşem Eti eserlerini ihtiva eden sahayı gezdikten, Alaca - Hüyük kazısını idare eden arkadaşların nazikâne verdikleri izahatı dinledikten sonra (Karahisar Temürlü) harabesini ve kalesini görmek üzere yola düzüldük.

Orada gördüğümüz Bizans, Firik ve Selçuk eserlerinin dö-küntülerini sinesinde taşıyan büyük kale, Hüsamiye medresesi hamam harabesi, Karahisar adı ve diğer eserler hakkındaki yaptığımız araştırmaları diğer bir yazının çerçevesi içine bırakarak kalâ de dahil olduğu halde bu sahada bulnuup bizè verilen bakır ve gümüş paraların cinsleri ve devirleri üzerinde yaptığımız incelemeleri aşağıya dercediyoruz :

1 — Bu saha dahilinde bulunan paraların içinde en çoğunu Selçuk paraları teşkil etmektedir. Bunların yüzlerce para içinde az çok okunabilenlerinin yazıları ile katalog numaraları bunlardır :

Gümüş paralar (1)

a — (Meskûkâtı kadîmei islâmiye) de 666 sayıda kayıtlıdır. Yüzü biraz siliktir. (Üçüncü Keyhusrev zamanına aittir.

b — (Takvîmi meskûkâtı Selçukiye) de 118 sayıda kayıtlıdır. Yalnız bir farkı vardır. Oda (الله) kelimesi üzerinde bir yıldızdır. Mahallî darbı aynıdır. (Keyhusrev-3) zamanına aiddir.

[1] Bunların fotoğrafları hazırlanmaktadır. Müteakip sayılarımıza konacaktır,

c — Aynı eserin 118 sayısında yazılı paraya benziyor. Tarih aynıdır. Mahalli darbin yazılı olduğu yer kırıktır, Tezyinatı da bundan evvelkine benzemiyor. Bu da (Üçüncü Keyhusrev) zamanına aiddir.

d — (Keyhusrev bin Keykubad) zamanına aid bir gümüş para (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) adlı kataloğun 76 sayında bulunan paranın aynıdır. Konyada (640 H.) tarihinde basılmış bir tarafı şîr ve Hurşid ile imam (Müstasım billah) ın adı, diğer tarafında padişahın adı ve tarih yazılıdır.

Bakır paralar

a — (İkinci Keyhusrev) zamanına aid elimizde bir kaç adet para vardır. Bunların bazılarının eksiklerini diğerleri temamlamaktadır. Buna nazaran bulunan paraların yani (635H.) tarihinde (İkinci Keyhusrev) namına basılmış bakır paraların şu üç şekilde oldukları tesbit edilmiştir.

I. (Arkası)

بقونية
السلطان الاعظم
كيخسرو بن
كيقباد

(Yüzü)

لا اله الا الله
محمد رسول الله
٦٠٠

Her iki yüzündeki yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

II — Diğeri şu şekildedir :

(Arkası)

صر
السلطان الا
عظم كيهسرو بن
كيقباد

(Yüzü)

لا اله الا الله
محمد رسول الله
٦٠٠

Her iki yüzündeki yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

III — Üçüncüsü de şu şekildedir :

(Arkası)

السلطان الاعظم
كيخسرو بن
كيقباد

(Yüzü)

خمسة
لا اله الا الله
محمد رسول الله
٦٠٠

b — Birinci (Keykubad) zamanına aid bir kaç bakır parada bulunmuştur. Bunlara nazaran şu aşağıdaki şekiller tesbit edildi :

(Yüzü)

المؤمنين
الامام الناصر
الدين الله
.....

(Arkası)

.....
السلطان المعظم
.....

Yazıların etrafı noktalı bir daire ile çevrilmiştir.

II — Birde (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) nin 56 ıncı sayısında yazılı para vardır.

C — (İkinci Kılınçarslan) zamanına aid bakır paralar Selçuk kataloğunda gösterilen 4,5 sayılı paraların şekline uymaktadır.

I — (Yüzü)

السلطان المعظم
قلنج ارسلان
بن مسعود

(Arkası)

Bir süvari resmi
vardır

II — Bu da diğerinin yazı itibarıyla aynıdır. Yalnız birinin yazısı küçük, diğerinin yazısı büyüktür.

Bu şekilden maada şekillere de tesadüf edilmiştir. Fakat bunlar silik olduğundan buraya derci kabil olamamıştır.

d — (Birinci Keykubad)ın Malatyada basılmış olan bakır bir parası, Selçuk kataloğunda 49 sayılı paraya benziyorsa da aynı değildir. Farklarını göstermek için aşağıya aynı yazıldı.

I. (Yüzü)

سبع عشرة
الامام الناصر
بن اده امير المؤمنين
.....

(Arkası)

ملطيه
السلطان المعظم
كيقباد بن كيكسرو
.....

Birinci Keykubad zamanında Malatyada basılan bir paraya kataloglarda tesadüf edemedim.

Bundan başka Malatyada basılan diğer bir bakır paraya da tesadüf ettik.

(Yüzü)

ملطيه
... الدنيا والدين

(Arkası)

.....
... الدين اول
... كيكسرو

Her iki yüzün yazılarının etrafı noktalı daire ile çevrilmiştir. Bu para müşterek saltanat zamanına aid gibi görünüyor.

II — Galip beyin Selçuk kataloğunda bulunan 40 sayılı paranın aynı de vardır.

III — 49 sayılı paraların birisinde arkada (هذا) yerine (ضرب) konulmuştur. Bu katalogda aynı adamın devrinde basılan paraya tesadüf edemedim.

IV — Aynı eserde 53 ve 55 sayılı paralara tamamen benzeyen iki bakır paramız da vardır.

F - Kataloglarda tesadüf edemediğim yazısı aşağıya konulan bir bakır para da vardır.

(Yüzü)

المستعصر بالله
امير المؤمنين
(Arkası)
السلطان
المعظم كيقباد
بن كينخسرو

Bu para aynı kitabın 55 sayılı parasına biraz benziyor, fakat farkları çoktur. Tarihi, yapıldığı yer de belli değildir.

T — Müşterek saltanata aid bir bakır para bulundu, buna da kataloglarda tesadüf edilmemiştir.

Şudur :

(Başı)

السلطين
عر الدنيا والدين
ركن الدنيا

(Sonu)

والدين
علاء الدنيا والد
بن بنو كينخسرو

Burada tarih ve darbedildiği yer yazılı değildir. (علاء الدنيا) nin (ن) u üzerinde bir (*) vardır.

9 — (Takvimi meskûkâtı Selçukiye) kitabının 94 üncü sayısında bulunan ikinci (Keykâvüs) zamanına aid bakır paranın aynı vardır. Bundan maada bu paraya benzeyen başkalarına da tesadüf edilmiştir. Bunların yazılarını da aşağıya koyuyoruz :

I - (Arkası)

السلطان الا
عظم * عزا
الدنيا والدين

(Yüzü)

الامام
المستعصم
اميرالمو . . .

(عظم) üzerinde bir yıldız vardır. (المستعصم) ın sağında çizginin dışında da bir yıldız vardır.

II — Yukarıki paranın aynı diğer bir bakır para bulunmuştur ki bir yıldız farkıyla ayrılabilir. O da (عظم) kelimesinin sağında ve çizgi haricinde büyük bir yıldızdır.

III — Üçüncü bir şekli :
(Yüzü)

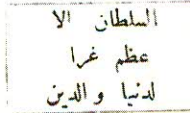
(Arkası)

94 ün aynidir.

IV — Dördüncü şekil de şudur:
(Yüzü)

(Arkası)

Bunun yıldızları olmıyan diger bir çeşidine de bu örnekte tesadüf edilmiştir.

H — (Selçuk meskûkâtı kitabında) 21 sayıda kayidli bakır

paraya da tesadüf edildi.

Yazılarının etrafı nokta ile çevrilmiştir. Tarihi ile basıldığı yer belli değildir.

Para birinci (Keykâvüs) zemanına aiddir.

I — Tarihi belli olmıyan fakat (Kılıçarslan oğlu Keyhusre) zemanına aid bir bakır para.

Bu para (Selçukî meskûkât) takvinde 8 sayıdaki paranın aynıdır. Bir tarafında bir süvari resmi diğer tarafında yazı vardır.

J — Meskûkâtı kadimei islâmiye katalogunda 451 numarada kayidli olan bakır paranın aynıdır. Yalnız yazıların etrafında daire şeklinde çizgi göze çarpıyo.

İlhanilerle Osmanlılara aid bulunan paraları da gelecek sayınızda izaha çalışacağız.

Yer adları:

Köy adlarının sonu

Neşet Köseoğlu

445 — Düdüklük
 446 — Elköy
 447 — Gökçepınar
 448 — Gökköy
 449 — Haydutoğlu
 450 — Hıdıroğlu
 451 — Kadıderesi
 452 — Kanlıosman
 453 — Karagöz
 454 — Karapınar
 455 — Kozluca
 456 — Kuduzlar
 457 — Küçük palabıyık
 458 — Kürtler
 459 — Mullahasan
 460 — Mustafa çelebi
 461 — Sarıkaya
 462 — Sarılık
 463 — Sazak
 464 — Sevindikalanı
 465 — Şeyhmustafa
 466 — Tefikiye
 467 — Ortaköy

468 — Asar
 469 — Aştavul
 470 — Büyükkışla
 471 — Cevizli
 472 — Fındıklı
 473 — Göpsen
 474 — İncesu
 475 — Oruçpınarı (Karadağ)
 476 — Kavakalanı
 477 — Karahacip
 478 — Solbaş
 479 — Senemoğlu
 480 — Sirkeoğlu

Osmancık

481 — Apşan
 482 — Ağızsuyu
 483 — Ağıroğlan
 484 — Akkaya
 485 — Akveran
 486 — Alpağut
 487 — Ardıç
 488 — Ayva